

67

YENİ

GAZETE

GÜNLÜK SİYASİ VE İKTİSADİ MÜSTAKİL GAZETE

SAYI: 834

Fiyatı: 25 KURUŞ

Yazan:
KÂZİM ALÖÇ
Eski Sıkı Yönetim Savcısı

ifşa ediyorum

ÜNİVERSİTELİ GENÇLER TAN MATBAASINI BÖYLE TAHRİP ETTİLER

Eski Sıkı Yönetim Savcısı Kazım Alöç

1946
TAHKİKATI

Tan Gazetesini basan Üniversitelilerin başında Ali İhsan Gögüş de vardı

15 bin genç «Ne Faşist ne Komünistiz» sesleriyle Bâbîâlî'ye yürüyorlardı

- 1 -

Türkiye'de gizli komünist teşkilâtı, ilk tohumlarını 1919 yılında, I. Dünya Savaşı'nın yarattığı keşmekeş bir siyasi atmosfer içinde atmış, 1942'den sonra da korkunç plânlarla kesif yeraltı faaliyetine girişmişti..

Bu yeraltı faaliyetinin Türkiye'de sebep olduğu en büyük hâdise ise, Üniversite Gençliği'nin Bâbîâlî'deki nümayişleri, galeyana gelerek «Tan», «Yeni Dünya» ve henüz neşriyat alanına atılan «Görüşler» isimli bir mecmuanın yerle bir edilmesiyle neticelendi.. Bu hâdisenin tarihi de malûm, 4 Aralık 1945 idi.

Türkiye'de gizli komünist faaliyetlerinin iç yüzünü açıklamaya başlar-ken, bu faaliyetlerin sebep olduğu ilk büyük hâdiseye söze girmek, bazı müphem tarafları da açıklamak bakımından önemli olacaktır kanaatindeyiz..

Sertel'ler ve ötesi

Bu hâdiselerde en büyük hedef ise «Tan Gazetesi» olmuştu. «Tan»'ın öteden beri sosyal düzenimize karşı direnen tutumu dikkatle takip ediliyordu. 1945 yılındaki politik gelişmelere paralel olarak, bu gaze-

tede «Görüşler» sütununun yazarı Sabiha Sertel'i de pek fazla coşturmuştu.

Sabiha Sertel bu sütunda «Bir insanın sosyalist-radikal veya komünist olması suç değil, faşist olması suçtur..» gibi siyasi tavsiyonu tahrik eden garip formüllerle komünistliği mâzur göstermesi, kendi gibi düşünmeyenleri faşistlikle suçlaması kamu oyunda geniş tepkiler yaratmaya başladı.

Aynı yazar, 30 Ağustos 1945 günkü gazetesinde de «Demokrat Hüseyin Cahit Yalçın'ı Arıyorum» başlığıyla yazdığı makalede, muhatabını tam bir polemiğe davet ediyordu. Nitekim, Tanin Gazetesi Başyazarı Hüseyin Cahit Yalçın ile Sabiha Sertel arasında bu yazıdan sonra, Bâbîâlî'de emsaline nadir rastlanan sert bir polemik başladı.

Bu polemik her geçen gün daha genişler, daha da ağırlaşırken, diğer gazetelerde de Sertel'leri itham eden yazılara sık sık

Sıkı Yönetim Saygısı Kâzım Alöç duruşmalar sırasında iddia makamında

rastlanır hale gelmişti. Hattâ 4 Aralık 1945 tarihli gazetelerde şu mealde makaleler vardı:

Maskeler düştü..

«Bizim yoldaşlar nihayet maskelerini attılar. Fakat Türk milletinin sağ duyusu, bunların yalancı demokratiğine ve sahte hürriyet aşkılarına aldanmayacak kadar kuvvetlidir..»

«Orak - Çekiç'e tapanlar artık maskelerini yüzlerinden atmışlardır. Onların istediği demokrasi, komünist demokrasisidir. Onların istediği hürriyet, kızıl hürriyettir..»

Aynı gün de, yine Sabiha Sertel, «Görüşler» sütununda «Gazeteden değil, unumi efkârdan korkmalı..» başlığıyla, bu defa Halk Partisine çok daha ağır tarzda yükleniyordu:

«İstanbul Halk Partisi Reisi hükümet gazetelerini davet ederek, bunlarla yaptığı bir içtimada, gazetecilere muhalif gazetelerle mücadele etmeleri tavsiyesinde bulunmuş. Bu hareket, iktidar mevkiinde bulunan bir partinin muhalefetten korkusunu ifade eder...»

Ve makale, aynı hava içinde devam ederken, öte yanda Tanin'de Hüseyin Cahit Yalçın'ın o günkü başmakalesi ise çoktan bardağı taşıran damla o-

luvermişti. Hüseyin Cahit, «Kalkın Ey Ehl-i Vatan» başlıklı bu yazısıyla, gençliğin günlerdir içten kaynayan heyecanını tam manasıyla coşturmuş, kolay kolay durdurulamaz hâle getirmişti.

Gençlik toplanıyor

Sıkı Yönetim Komutanlığı'na ve Emniyet Müdürlüğü Siyasi Kısmı'na Üniversite'den bir haber geldi. Gençlik, İstanbul Üniversitesi'nin bahçesinde toplanmaya başlamıştı. Hava gergin, heyecanlı, her an büyük hâdiselere sebep olabilecek bir atmosfer içindeydi.

(Devamı 5 inci sayfada)

VE KAZIM ALÖÇ

Metin SOYSAL

— Türkiye'de gizli komünizm hareketleriyle yakın ilgisi tesbit edilen Sabahattin Ali'yi nezaret altına almıştık. İstanbul Emniyet Müdür lüğünde, tek başına bir odaya kapatılmıştı. Nöbetçi polis memurlarına da onun, ikinci bir direktife kadar kimseyle görüştürülmemesini çok sıkı tenbih ettik...

Lâkin zamanın İstanbul Valisi Lütfi Kırdar bir gece, kendi yetkisini kullanarak ve kimseye danışmadan Sabahattin Ali'yi tahliye etti. Bir Vali Sıkı Yönetim Komutanlığı'na haber bile vermeden, üstelik bu makamın ısrarla yakalattığı ve nezaret altına aldığı, hem de bir komünizm suçlusunu nasıl tahliye edebilirdi? Asıl sebep neydi buna?..

Dosyalar dolusu notlarına kapanmış, yakın tarihe ışık tutan bu büyük «hatırat»'ın yazarı Kâzım Alöç birara başını kaldırdı.

— Evet... dedi «Buna asıl sebep neydi?..» Ve arkasından, önündeki dosyaları işaret ederek,

«Yazıyorum..» diye sözlerine ekledi «Siyasi bir pazarlık yüzünden..»

Ve onun büyük «hatırat»'ından aldığımız yukarıdaki bir kaç satır, koça zincirin nihayet, ufak bir halkasını teşkil ediyordu. Buna benzer daha neler yoktu ki... Üstelik bunlar şimdiye kadar bölük pörçük, kullaktan duyulma değil, resmî vesikalara dayanan hatıralardı.

— O halde Kâzım Alöç kimdi?... diyeceksiniz. Evet «İfşaat» üstüne konuşmalarımızı nakletmeden önce, onu tanıtalım. Kâzım Alöç, 1946'da ortaya çıkarılan Türkiye gizli komünist teşkilâtın da büyük tahkikatı İstanbul Sıkı Yönetim Komutanlığı adına yürüten askeri savcıydı. Aylarca devam eden bu büyük tahkikattan başka gene Ko-

(Devamı 5 inci sayfada)

NI

GAZETE

GÜNLÜK SİYASİ VE İKTİSADİ MÜSTAKİL GAZETE

SAYI: 835

Fiyatı: 25 KURUŞ

TÜRKİYE'DE KOMÜNİZM ve İRKÇİLİK

Yazan:
KÂZİM ALÖÇ
Eski Sıkı Yönetim Savcısı

ifşa ediyorum

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ TALEBELERİ TAN MATBAASI ÖNÜNDE (NE FAŞİST, NE KOMÜNİSTİZ) DİYEREK BİNAYI TAHRİP ETTİKTEN SONRA TOPLU HALDE GÖSTERİ YAPARAK SOLCULARI EN AĞIR ŞEKİLDE İTHAM EDİYORLARDI

Nümayişçilere CHP Müfettişi Tiritioğlu sigara ikram ediyordu

Tahkikatta Sertel'lerin Amerika'ya iltica etmek istediklerini tesbit ettik

- II -

Üniversite Gençliği'ni Bâbıâli'de büyük mümayişe sevkeden 8 kişi, İstanbul Emniyet Müdürlüğü'nde Siyasi Polis tarafından nezaret altına alınmıştı. Müdüriyet bunu derhal, Sıkı Yönetim Komutanlığı'na bildirdi ve Komutanlık adına sanıkları sorguya çekmek için hemen, Emniyet Müdürlüğü'ne geldim.

Emniyet Müdürü Ahmet Demir de Siyasi Kısm Müdürü'nün odasında idi. Konuşurken, birara kapısı açık olan yardımcılar odasındaki durum gözüme ilisti. Sanık gençler, başta Ali İhsan Gögüş olduğu hâlde, ayakta sıralanmışlardı. Onların karşısında pek mültefit görünüşlü biri de, tabakasını uzatmış, sanık gençlere sigara ikram ediyor, hatırlarını soruyordu.

**BU ZAT
KİMDİ?**

Onun bu hâli pek garibime gitmişti. Emniyet Müdürü'ne sordum:

«— Beyefendi kimdir bu zât..?»

«— Kâzım bey, bu zât

Eski Sıkı Yönetim Savcısı Kâzım Alöç yazı makinesinin başında, «Yazılarım pek çok kişiyi tedirgin eder» dedi.

Kâzım Alöç kimdir ?

Türkiye'de kızıl tohumlarını 1. Dünya Savaşı'nın hemen arkasından serpmeye başlayan, 1942'den sonra da korkunç plânlarla yer altı hareketine girişen memleketimizdeki gizli komünist teşkilâtı, nihayet 1946 da büyük bir şebeke hâlinde ele geçirilmişti.

O zaman bahis konusu yeraltı faaliyeti etrafında İstanbul Sıkı Yönetim Komutanlığı tarafından açılan ve aylarca devam eden geniş tahkikatı ise genç bir askerî savcı yürütmüş, neticeye bağlamıştı. Evet, ismi Kâzım Alöç.

Ve Kâzım Alöç şimdi, kalemle aldığı büyük hâtrayla gerek 1946 tahkikatı

nın, gerekse Türkiye'de diğer komünizm ve ırkçılık faaliyetlerinin iç yüzünü, gizli kalan taraflarını tam bir ayna gibi aksettiren, yakın tarihe en önemli ısırtığı tutuyor.

1936 - 1937 devresinde, İstanbul Hukuk Fakültesi'ni bitiren Kâzım Alöç, askerî hukukçu olarak 1938'de Türk Silâhlı Kuvvetlerine katılmış, 1950'de de «Sağlık durumundaki bazı sebepler» dolayısıyla emekliye ayrılmıştır. Evli, bir oğul babası, bir de torun sahibi olan Kâzım Alöç, emekliye ayrıldıktan sonra 17 senedir serbest çalışıyor. 52 yaşındadır. Fransızca bilir.

O tarihlerde çıkan Cumhuriyet gazetesinin bir kupürü. Görüşler mecmuasının (G) harfinde orak işareti bulunduğunu iddia eden gazete «Bizim yoldaşlar nihayet maskelerini attılar» diyor.

C U M A

14

N İ S A N 1967

YENİ

GÜNLÜK SİY

TÜRKİYE SOSYAL TUSTAV
TARİH ARAŞTIRMA VAKFI

GAZETE

ASİ VE İKTİSADİ MÜSTAKİL GAZETE

SAYI: 836

Fiyatı: 25 KURUŞ

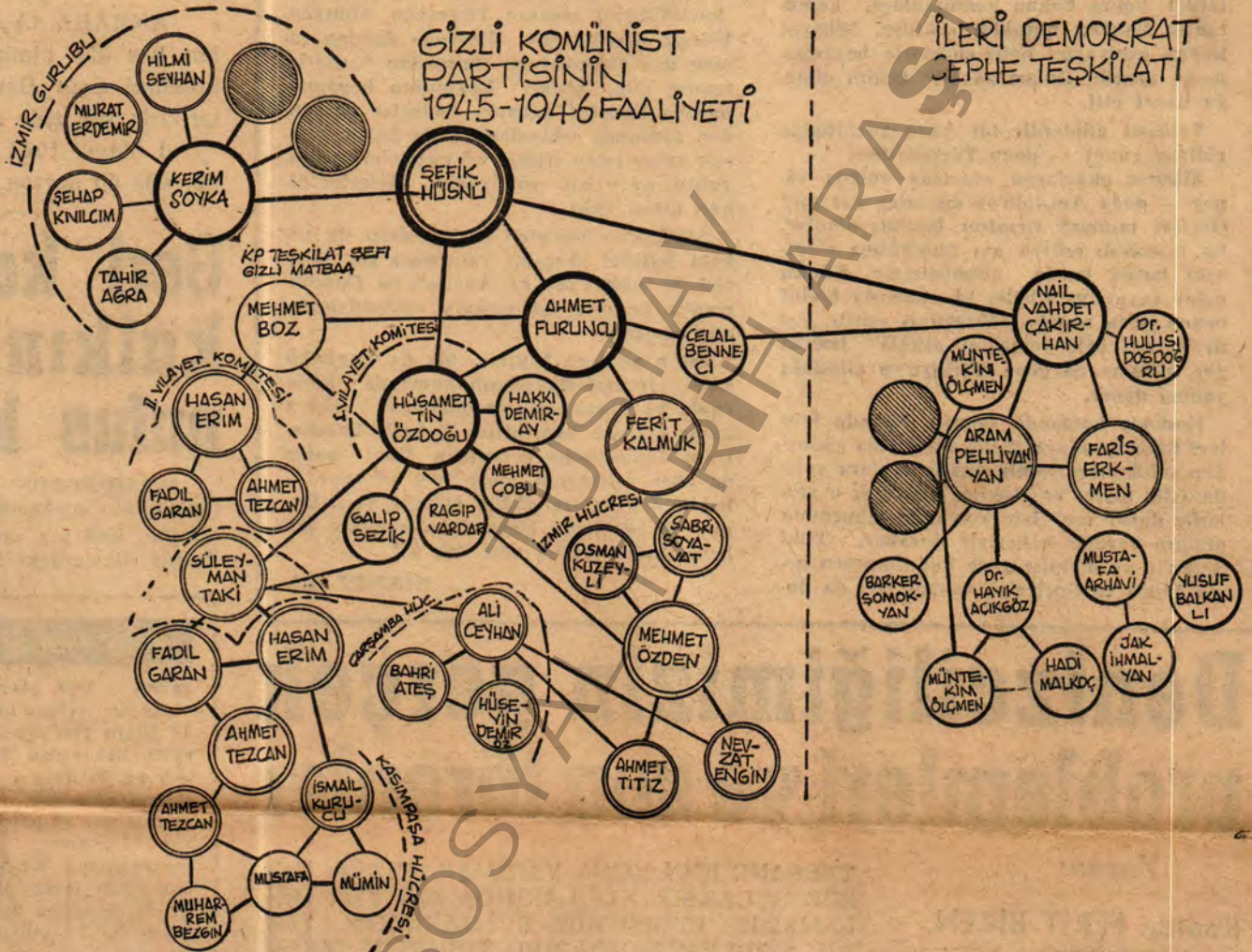
Yazan:

KÂZIM ALOÇ

Eski Sıkı Yönetim Savcısı

TÜRKİYE'DE KOMÜNİZM ve İRKÇİLİK

ifşa ediyorum

Türkiye Komünist Partisi 1945 - 1946 hücre teşkilâtı

1945 - 1946 yılları tahkikatında ortaya çıkan Türkiye Gizli Komünist Partisi faaliyeti yukarıdaki şekilde hücelere ayrılmıştı. Parti Başkanı Dr. Şefik Hüsnü Deymer'in dört muteber adamı vardı. Birincisi İleri Demokrat Cephe Teşkilâtını kuran Nail Vahdet Çakırhan, diğeri Ahmet Furuncu, üçüncüsü İstanbul Vilâyet Teşkilâtını idare eden Hüsamettin Özdoğu ve nihayet dördüncüsü İzmir

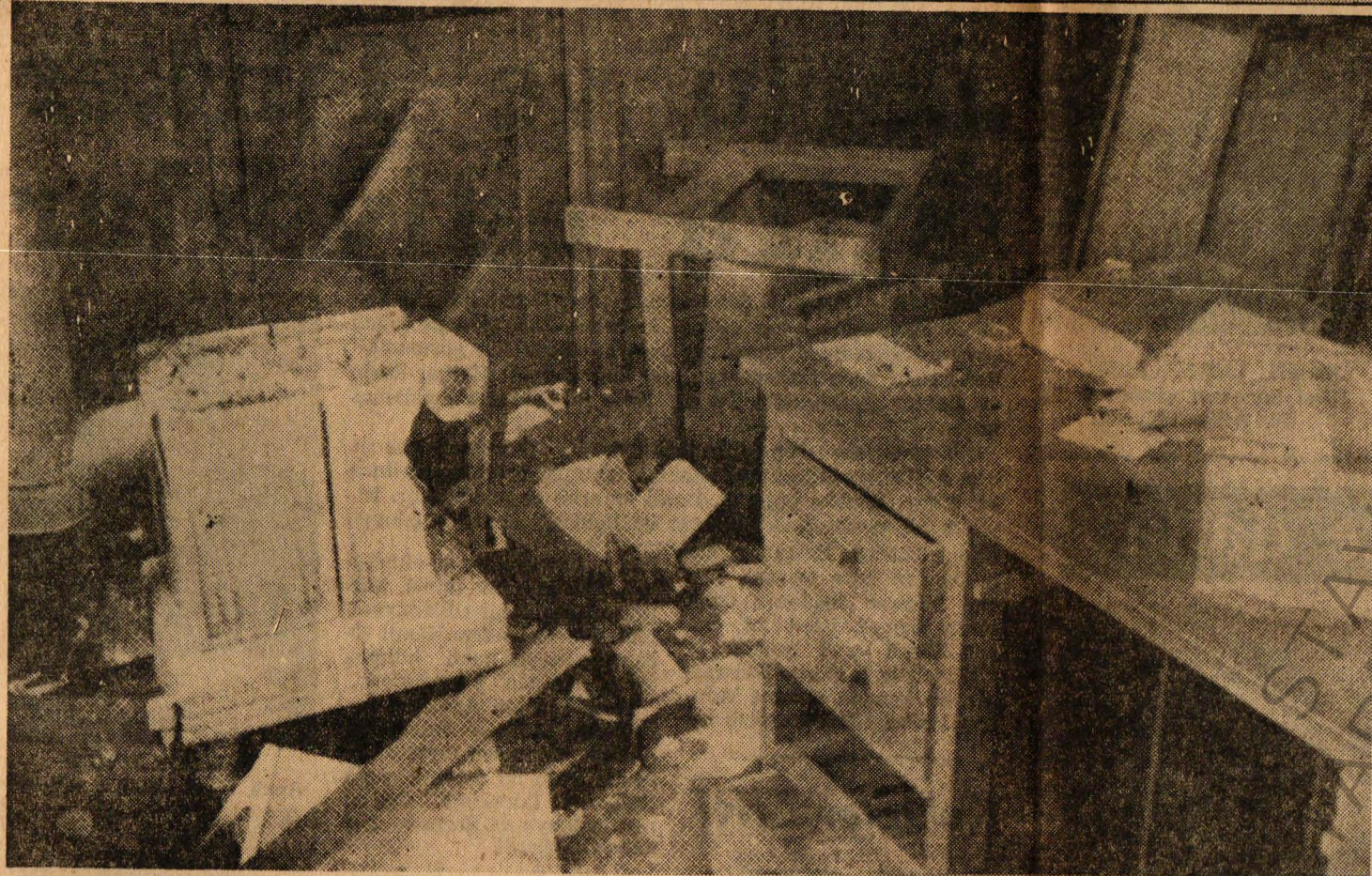
grubunu meydana getiren Kerim Soyka, Bu dört şahıs ayrı hücelerle başka şahıslarla irtibat kurmuşlardı. Yukarıdaki şema o tarihlerde tespit edilmiştir. Ancak hücreleri kapalı olarak gösterilen 4 kişi hakkındaki (Bunların ikisi Aram Pehlivanyan, ikisi de Kerim Soyka'ya bağlı idi.) ele geçirilememiş veya kimliklerinin açıklanması arzu edilmemişti.

Yazısı beşinci sayfamızdadır

Yazan:
KÂZIM ALOÇ
Eski Sıkı Yönetim Savcısı

TÜRKİYE'DE KOMÜNİZM ve İRKCİLİK

İfşa ediyorum

Tan Matbaasındaki Sertel'lerin odası olaylardan sonra bu hâle gelmişti. Soba ve masalar parçalanmış, bütün kâğıtlar yırtılıp yere atılmıştı. Binanın diğer odaları da buradan pek farksızdı. Her taraf kâğıtla doluydu.

Olaylardan sonra Emniyet Müdürlüğünde

Nümayişçilere CHP Müfettişi Tiritioğlu sigara ikram ediyordu

(Baştarafı 1 inci sayfada)
Halk Partisi Müfettişi A-laaddin Tiritioğlu,» diye cevap verdi,

«— Peki nasıl olur. Sıkı Yönetim Bölgesi'n-de asavisi bozan, tahri-

bilirkişi heyeti kuruldu. Bu heyette merhum Sedat Simavi, İbrahim Horoz, Nüzhet Pulhan, Bursa Biraderler Firması'nın mütehassıslarından Margolis vardı. Heyet

Bunun yanı sıra biz, Sıkı Yönetim Komutanlığı ve Siyasi Polis, nümayişleri tertipleyenler kadar, bu nümayişler için Üniversite Gençliğini tahrik eden neşriyat-

re İstanbul'da, Amerika ve İngiltere Başkonsolosluklarına müracaat ettiklerini öğrendik. Lâkin çok geçmeden Başkonsolosluk bu talebe red cevabı vermişti.

mis. başlarına gelenleri anlatmış, ondan müzahir olmasını, gerek Amerika'nın Ankara Sefiri'ne, gerek se «Constitution» Gazetesi sahibi Mr. Mac Gill'e birer

Üniversite Gençlerinin Dünkü Nümayişi

Tan,, ve "Yenidünya,, gazetelerile "Görüşler,, dergisinin atbaaları ve 2 kitabevi nümayiş esnasında tahrib edildi

esele Parti Grupunun İlantısında konuşuldu

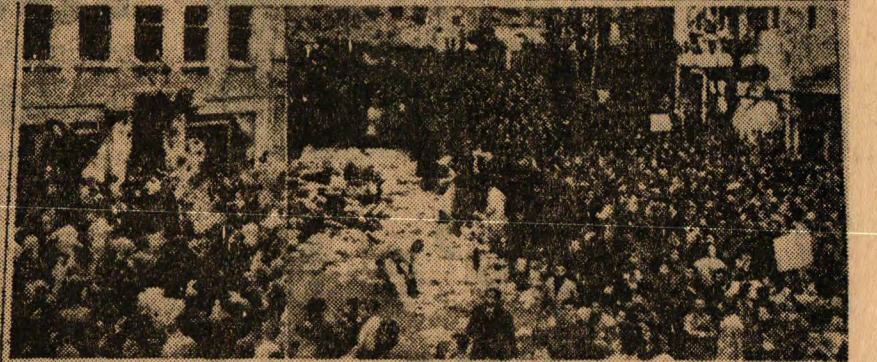
vekilleri mevzu bahis gazetelerin etlerini olayda en büyük tahrik usuru olarak mütalea ettiler

liber işi Millet Meclisine manevi şahsiyetini k cüretine kadar varduran yarıların me'sullerini takibine vermek hususundaki isteklerini belirttiler

artinin
kiyeti
ıdır?

1. İsmail Hakkı İnan, 2. İsmail Hakkı İnan

Tahrib edilmiş görülen bu yapıyı tahrib edenler için görüşler bildirildi. Ankara'da tahrib edilen binanın kalıntıları. Sol taraf, Tan Matbaası tahrib edildi.

Hâdisenin tafsilâtı

Gençlerin ellerinde: "İspanya karde kavgasını içimizde yaratmak isteyen kızilla kahrolsunlar,, ibareli levhalar vardı

Aynı zamanda Atatürk ve İnönü'nün resimlerle büyük çelenk taşıyan gençler bunları Taksim âbidesine koydular

Tass ajansı, İsmail Hakkı İnan ve diğer tahrib edenlerin isimleri... Sıkıyönetim

5 Aralık 1945 tarihli Cumhuriyet gazetesi.. Matbaaların tahribi CHP Meclis Grubunda tartışmalara yol açmış, ancak hareket büyük tasvip görmüştü. Söz alan hatipler Tan Gazetesi yazarlarını itham etmişlerdi.

1952 olaylarından sonra İstanbul'da yapılan bir Komünist Parti mahkemesi

Yazan:
KÂZİM ALÖÇ
Eski Sıkı Yönetim Savcısı

TÜRKİYE'DE KOMÜNİZM ve IRKÇILIK

İfşa ediyorum

İsmi Nazilerin kara listesine geçen

Komünist partisi lideri paravananın arkasında adamlarını dinliyordu

A. Furuncu «Moskovada iki yıl süre ile ihtilâlcilik dersi gördüm» dedi...

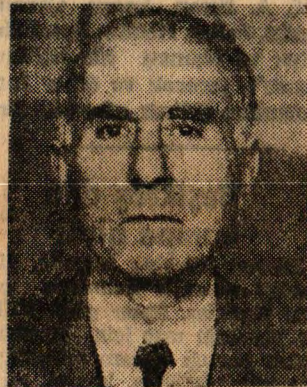
— III —

Sene 1947.

Ocak ayının ilk günlerine gidelim. Her tarafta, karakışın o kendine has sükûneti vardı. Hâtâ İstanbul Emniyet Müdürlüğü'nün koridorlarında bile aynı durgunluk göze çarpıyordu ama, büyük bir tahkikata sahne olan Siyasi Kısm, yâni 1. Şube hiç de öyle değildi.

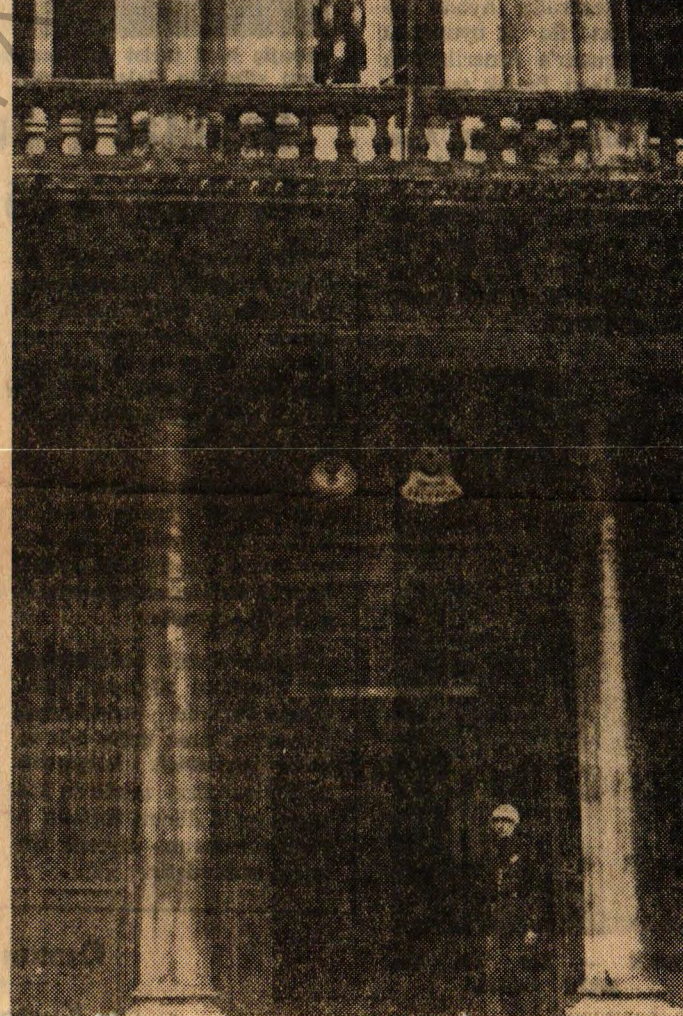
Günler birbirini kovalarken, akşamları el ayak çekildikten sonra peşpeşe ve gizlice getirilen sanıklar, türlü sorgu sual, bunların yanı sıra toplanan çeşitli delillerle bu büyük tahkikat, çok şeylere gebe görünüyordu.

Evet, Polis'i ve Devlet'in diğer emniyet kuvvetlerini uzun zamandır nasinden kosturan Tür-

Türkiye Komünist Partisi Lideri Dr. Şefik Hüsnü Deymer

Kerken, üstüste çalan kuvvetli zil sesleri, Emniyet Müdürlüğü'nde o günkü mesainin sona erdiğini haber veriyordu. Az sonra da, görevli olanlar hariç, müdüriyette kimse kalmayacaktı.

Saraçoğlunu tehlikeli gören

Komünistler Refik Saydam İktidarını İstiyorlardı

Moskova'da Komintern'e bağlı Türkiye Seksiyonu'nun yönettiği, ana plânları bu merkezden gelen Gizli Komünist Şûrası, yani SETA 1942'deki toplantısında Refik Saydam Hükümeti'nin icraatını da enine boyuna tartışmıştı.

Bilahare varılan kararlar arasında, Refik Saydam Hükümeti'nin iktidarda kalması için ısrar edilmesi de mühim noktalardan birini teşkil ediyordu.

Buna da sebep, Refik Saydam'a rakip görülen Saraçoğlu'nun iktidara gelme ihtimalleriydi. Komünistler, Saraçoğlu'nun otoriter bir şahsiyet olmasından çekiniyor, onun yerine, her türlü muhalefetlerini kolayca yönetebildikleri Refik Saydam'ın iktidarını çok daha işlerine gelir bir iktidar olarak görüyorlardı.

SETA'nın bu toplantısında, gizli teşkilâtın taktiği de plânlanmıştı. Teşkilât, o yılki faaliyetini sadece neşriyat alanına münhasır kılarak yürütecek ve hükûmete karşı muhalefetinin esasını da «Faşizm İthamları» teşkil edecek idi. Lâkin, her şeye rağmen teşkilâtın ele verilmesi, bir tehlikeyle karşılaştıkları zaman da bunu en az zayıflatılabilmek prensipleri yine bu toplantıda plânlanmıştı.

Biz, daha sonraki senelerde ele geçen komünizm sanıkları için giriştiğimiz geniş tahkikatlarda, SETA'nın bütün faaliyetini, yine onların o vakitler çok güvendikleri elemanlarını bizat konuşturarak öğrendik.

SARAÇOĞLU İKTİDARI

Gizli komünist teşkilâtının hiç de arzu etmemelerine rağmen hükümet değişmiş, 1943'de Saraçoğlu iktidarı iş başına gelmişti. SETA, aralarında İstanbul ve Ankara Üniversitesi öğretim üyelerinden bazıları ve Moskova'da Komintern'e bağlı Sark İşçileri Üniversitesi'nde yetistirilmiş elebaşı komünistlerden mütesekkil üleriyle yine büyük bir toplantı yaptı.

Bu gizli toplantı ise 1943 baharına rastlamaktadır. Toplantıda, artık «Gizli Komünist Partisi»nin kurulması zamanı geldiği öne sürülüyor ve kısa zamanda parti teşkilâtlandırılması ana maddelerden biri halinde görülmüyordu.

kilâti kısmen ele geçirilmiş, sonra da bütün teşkilâtı yakalamak üzere bu geniş tahkikat açılmıştı.

Tahkikatı ben yürütüyordum. Hemen her akşam, saat 18 sıralarında Emniyet Müdürlüğü'ne gelip, 1. Şube'ye kapılır, getirilen sanıkları çok defa saatlerce sorguya çekerdim. Yine o günlerden birindeydi. Basık, los koridorlarıyla şimdiye kadar pek çok kimsenin uykusunu kaçıran 1. Şubede, makam odasında müdür yardımcısı Hamdi Özdemir ile başpaşaydık.

KONUŞTURMAK İÇİN

Aramızdan ayrılmış olan rahmetli Hamdi Özdemir hele komünistler iyi, çok iyi tanır. Aralarında onu «Parmaksız Hamdi» lâkabıyla bilmeyen, hemen kimse yok gibiydi.

Hamdi beye,

«— Bugün, yine doktoru konuşturmaya geldim.» dedim «Gerçi durum epeyce aydınlandı ama, tahkikatın seyri için, doktorun daha tamamlayıcı bilgiler vermesi lâzım.»

Hamdi bey, tecrübeli bir polis idi. Neler söylemek istediğimi, daha neler öğrenilmesi gerektiğini elbette noksanz biliyordu.

«— Ama, pek konuşacağına benzemiyor.» dedi «Tabir yerindeyse bozuk gramofon plâğı gibi daıma hep aynı noktada takılıp kalıyor ve ısrarla susmayı tercih ediyor.»

«— Orası öyle Hamdi bey. Haklısınız. Lâkin doktorun bu günlerde bana karşı tavrı, eskisinden çok daha munis. Daha güvenir gibi oldu Hem, bugün ona bazı sürprizlerim olacak. Dolayısıyla bizi, onunla başbaşa bırakacaksınız.»

Hamdi bey basını salladı :

«— Hav hay. Ben, nöbetçi memurlara gerekli talimatı veririm.»

DOKTORU GETİRİN

Hamdi bey dışarı çı-

um. Beynimde, pespeşe yuvarlanan türlü soru işaretleri vardı ve günlerdir kılı kırk yardığımız su makam odasına gelişi güzel göz gezdiriyordum. Nihayet pencere kenarında bir çalışma masası, hayli yıpranmış, soluk, siyah bir kanepenin, bir koltuk ve köşedeki paravana. İşte bütün konforu bundan ibaretti.

Paravana. Evet, bugün şu paravana epeyce işine yarayacaktı. Zile uzandım. Odaya giren nöbetçi memura döndüm :

«— Hamdi bey size talimat vermiştir herhalde.»

«— Evet efendim.»

«— Bana lütfen doktoru getirin. Yalnız getirirken aman çok dikkat edin, bunu, nezarethanedeki diğer sanıklar kat'iyyen hissetmeyecek.»

Komünistler arasında Parmaksız Hamdi diye isim yapan Emniyet Birinci Şube Müdür Yardımcısı Hamdi Özdemir, zamanında çok iyi bir polis olan Özdemir bir süre önce vefat etmiştir.

1946 tahkikatının en mühim olaylarının geçtiği İstanbul Emniyet Müdürlüğü binasının en üst katındaki Birinci Şube Odası Türkiye Komünist Partisi sanıkları için hiç de meçhul bir yer değildir. Resimde Birinci Şubenin koridorunu görüyorsunuz.

«— Tabii efendim.» Bizim sadece «Doktor» diye bahsettiğimiz bu zât, Türkiye Gizli Komünist Teşkilâtının başlıca söz sahibi kimselelerinden biriydi. İsmi, Şefik Hüsnü Deymer. Sonradan bu ismin, Hitler Almanyası'nda Nazi'lerin kara listesine bile geçtiğini öğrendik.

DOKTOR MÜTEREDİD İDİ

Şimdi bütün gayretimiz, ele geçen bazı delilleri kuvvetlendirmek ve bu delillere dayanarak nezaret altına aldığımız komünistleri konuşturarak bütün gizli teşkilâtı, noksanz meydana çıkarabilmek idi.

Bunun için de başta Dr. Şefik Hüsnü'nün daha tamamlayıcı bilgiler vermesi lâzımdı. Biraz sonra, uzunca boylu, zayıf yapılı, kır saçlı, yüz hatları ince ve keskin, gözlerinin içi parlayan, her zamanki derli toplu kıyafeti ile Şefik Hüsnü içeri girdi :

«— Buyrun efendim.» «— Merhaba. Nasılsınız doktor bey.»

Kibar ve edebli bir tavrı vardı. Kanepeni işaret ettim. Yürürken, göz ucuyla boş olan yardımcı odasını süzüyordu. Gene müteredid idi. Hattâ içine kimbilir bir şey mi kovarlar diye şüphelendiği için olmalı, nezarethanedeki kimsenin ikramını kabul etmiyor, yemeğini, kahvesini sigarasını bile kendi evinden getiriyordu.

Bu yüzden, uzattığım sigara paketine de tuhaf tuhaf baktı Almadı. Havayı yumusatmak için güldüm :

«— Aman doktor bey, biraz anlavis gösterin artık. Tereddüde ne mahal var Üstelik kanun vönünden sizin durumunuz tamamen aydınlandı. Hem, öğrendiğimiz

Sirkedeki İstanbul Emniyet Müdürlüğü: Şefik Hüsnü Deymer ve arkadaşlarının ilk sorguları bu binada yapıldı. Üst kattaki birinci kısım ise tarihi pek çok olaya sahne oldu. Resimde Emniyet Müdürlüğünün bugünkü kapısını görüyorsunuz.

bilgilerin çoğunu da yabancıardan değil, gene sizin adamlarımızdan aldık. İsterseniz, buyrun şu paravananın arkasına ve elemanlarınızı kendi gözünüzle görün, kendi kulaklarımızla dinleyin.»

PARAVANA ARKASINDA

Bu teklif, Şefik Hüsnü'nün hiç de bekleme-

İfşaatı çok işimize yarıyan Ahmet Furuncu

diği bir sürpriz oldu. Donakalmıştı. Caresiz

«— Peki.» dedi. Başka tek sey konuşmadan kalktı. Onu, paravananın arkasında bir sandalyaya oturttum. Kimin geleceğini merak ettiği kadar, tahkikatın bu derece inkişaf etmiş olacağına inanmayan bir hâli de vardı.

Zile bastım. İçeri giren memurdan Ahmet Furuncu isimli, diğer bir sanığı getirmesini istedim. Gene kimseye hissettirmeden alıp, gelecekti. Nitekim çok geçmeden Ahmet Furuncu da karşımdaydı. Onu da, arkası paravanaya dönük olan bir sandalyaya

oturttum :

«— Ahmet, senin ifadede biraz karışıklık var. Durumu şöyle yeniden özetle bakalım.»

«— Peki efendim.» diye cevap verdi. Biraz ürkek, biraz çekingen tavrıyla daha önce anlatıkları gibi tane tane sıralayarak başladı :

«— Efendim ben, 1927 yılında, tanınmış komünistlerden Hamdi Şamilof'un yardımıyla Türkiye'den Rusya'ya kachmışım Moskova'da, FAHRİ namı müstearını kullanan Veteriner Cevdet bey, idaresi altında Sark İşçileri Üniversitesi'nde «İhtilâlcilik» metotları üstüne iki yıl tahsil gördüm.

Bu tahsil sona erdikten sonra Veteriner Cevdet Bey daima Hamdi Şamilof ile irtibat kuracağıma dair direktifi ni verdi ve beni 1929 yılında bir sileple getirip, gizlice İstanbul Boğazı'nın tenha bir sahiline bıraktılar.»

Ahmet Furuncu, anlatırken hevecanlanıyordu. Hattâ istediği bir bardak suyu da, elleri titreyerek içti Odada çıt yoktu. Paravananın arkasında onu dinleyen sefinden habersiz, yine devam ediyordu ve dinlerken de Şefik Hüsnü'nün çok defa nefesini bile tuttuğunu hissediyordum.

YARIN: MOSKOVA'NIN İLK DİREKTİFİ: ÖNCE HALK PARTİSİ'NE SIZACAKSINIZ.

Parti'nin idare mekanizmasının basına Resat Fuat Baraner'in getirilmesi iste bu toplantıda kararlaştırıldı. Resat Fuat Baraner, muharrir Suat Dervis'in kocasıydı ve Suat Dervis, vanı asıl ismiyle Saadet Baraner de, kocasının varısıra gizli komünist teşkilâtında yer almış, önemli vazifeler vü'lenmişti.

PLATFORM TALEPLERİ

Prensip olarak gizli Komünist Partisi'nin kurulması kararlaştırıldı ama, SETA'nın bu toplantısına katılan üyelere denildi ki, «— Peki, bu parti'nin nizamnamesi nasıl olacak.» diye Platform talepleri üzerine, meselenin plânlanması ikinci bir toplantıya bırakıldı. SETA'nın aynı toplantısında, bu defa yeni taktikler ile Türkiye'de ve Dünya'daki politik durumun muhakemesine geçildi.

O sıralarda II. Dünya Savaşı'nın en hareketli safhaları yaşanıyordu Ruslar, ayak üstüne atak yapmaya başlamışlardı. SETA bu ataklar için Türkiye'de gayet iyi bir propaganda usulü tatbik edilmesinde hemfikirdi. Bu propoganda usulü de Rusya'nın tarruzlarına, Gazetelerde ve diğer yayın organlarında geniş yer verdirmele istenilen başarıya uyabilecekti. O halde ilk toplantıda alınan karar, bu defa faaliyetleri daha da genişleterek tatbik etmek lâzımdı. Neticede Basın yoluyla Rusya'nın hareketlerine daha geniş ver verme ve bunları daha etrafıca duyurabilme fırsatlarından faydalanmak da esaslara bağlanıldı.

VARLIK VERGİSİ

Şükrü Saraçoğlu iktidarı, bundan evvelki iktidarda olduğu gibi yine «Faşizm İthamları» ile yıpratılmaya çalışılacak bu volda muhalefet yapılırken, aynı zamanda «Varlık Vergisi»nin istismarı yoluna gidilecekti. Zira «Varlık Vergisi»nin bazı çevrelerde yarattığı hosnutsuzluk ve bu hosnutsuzluğun istismarı, komünistlerin çok işine geliyordu.

SETA bunun için de propogandayı plânladı. Faşizm ithamlarının vanı sıra, irkçılık hareketlerine karşı da tedbirler alınması gerekiyor. Gizli Komünist Şurası Türkiye'deki «İrkçılık ve Dincilik» hareketlerini, polisten çok daha büyük bir titizlikle inceliyordu. Bunu da bize, yine yukarıda bahsettiğimiz gibi, sonradan ele geçen teşkilât üyelerinin ifadeleri acıkça göstermiştir.

Nitekim SETA bahis konusu toplantısında, İrkçılık ve Dincilik hareketlerine karşı da tedbirler araştırmış, üyelere cesitli görevler vermişti. Lâkin hepsinin üstünde önemi olan mesele gizli Komünist Partisi'nin bir an evvel kurulması, hücrelerinin teşkili ve SETA'nın göstereceği taktik vereceği direktifler ile düşünülenleri kuvveden fiile çıkarmasıydı.

Toplantı, üyelerin gizli Komünist Partisi nizamnamesinin bir an önce hazırlanması dileklerine, birkaç hafta gibi kısa zamanda cevap vermek, dolayısıyla bu nizamnameyi hazırlamak üzere toplantısını, ileri bir tarihe bıraktı.

Bu ileri tarihte ama çok geçmeden yapılan toplantıda ise, artık gizli Komünist Partisi'nin nizamnamesi SETA üyelerinin tasvibine sunuluyordu. Bu toplantı, Ağustos vında yapıldı. 48 madde halinde tesbit edilen bu nizamnamede parti tam olarak vücut buluyordu. İdaresi, teşkilâtlandırılması için de Resat Fuat Baraner'e hem geniş selâhiyetler, hem de büyük görevler verildi.

Yazan:

KAZIM ALÖÇ

Eski Sıkı Yönetim Savcısı

TÜRKİYE'DE KOMÜNİZM ve İRKÇİLİK

ifşa ediyorum

Saraçoğluna verilen raporu açıkıyoruz...

Hasan Ali Yücel'in arzusu üzerine CHP İdare Heyeti Azası, Matbuat Umum Müdürü, Emniyet Umum Müdürü, Adliye Vekâleti Ceza İşleri Umum Müdürü ve Matbuat Umum Müdürlüğü ve Matbuat Müdürü tarafından müştereken bir rapor hazırlanmıştı. O günlerin durumunu açıklayan bu raporu ilk defa açıklıyoruz.

Şükrü Saraçoğlu

Sayı: 47/1954

Türkiye'de çıkmakta olan
bilhassa son zamanlarda, inkılabın
linde ele alarak fakat ayrı tenayüt
leyisile bu ehemmiyetli meseleyi e
toplannışın emir buyurduğunu kom
lanmalar yapımıştır . İncelemelerim
mek, meseleye ilğini olan kuvvî ve
hayet, alınacak tedbirler hakkında
retile tertipledik .

I - UMUMİ DURUM :

Komünistler tarafından istenmiyen adam ilân edilen devrin Başbakanı Şükrü Saraçoğlu. Şükrü Saraçoğluna o günlerin neşriyatı hakkında bir heyet tarafından verilen gizli raporun kupürü.

Yazısı beşinci sayfamızdadır

Yazan:
KAZIM ALOÇ
Eski Sıkı Yönetim Savcısı

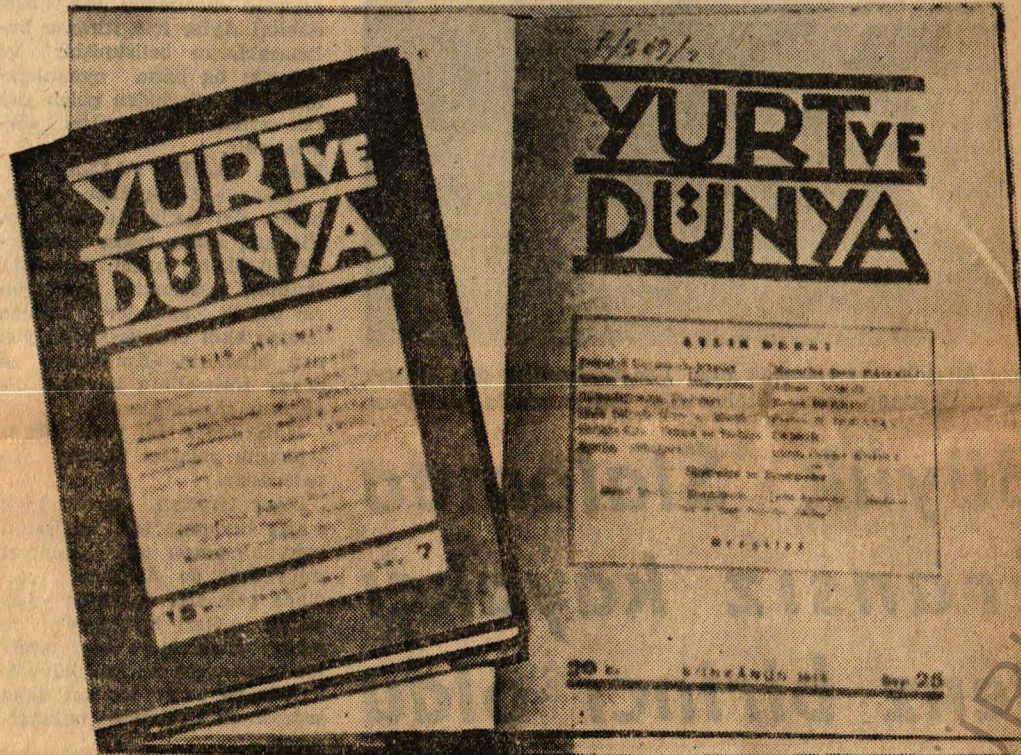
TÜRKİYE'DE KOMÜNİZM ve IRKÇILIK

ifşa ediyorum

Komünizmin "İhtilâlcilik,, metodlarıyla yetiştirilen gençlere

Moskova'dan verilen direktif: Önce Halk Partisi ve Halkevlerine sızınız

Saracoğlu'na verilen gizli rapor

Saracoğlu'na verilen basınla ilgili raporda isminden bahsedilen (YURT ve DÜNYA) mecmuası. Mecmua o günler de şimşekleri üzerine topluyordu.

Yeraltı faaliyetlerinin basındaki durumu neydi :

Furuncu, şansım yaver gitmedi ve Samsun'da yakalandım, dedi

— IV —

«— Nerede kalmıştık.» diye sordu. Sonra yine kendi ekledi :

«— Şey. Evet, beni Rusya'dan gizlice getirip, Boğaz'ın bir tenha köşesine bıraktılar. Artık Rusya'ya kaçtığım günlerdeki gibi tecrübesiz değilim. Şark İşçileri Üniversitesi'nde beni de, komünizmin «İhtilâlcilik» metodlarıyla yetiştirmişler, sonra görevli olarak Türkiye'ye göndermişlerdi.

Türkiye'deki faaliyetlerimde sık sık Hamdi Samilof'a akıl danışacak, ondan direktifler alacaktım.»

.....
Ortaya çıkarılan Türkiye Gizli Komünist Teşkilâtı sanıkları için giriştiğimiz büyük tahkikat, o gün belki de en enteresan safhasındaydı. Zira,

«— Sonra.?»

«— Sonra, 1933 yılında yine Rusya'ya kaçtım. Beni alıp, MOPR Teşkilâtı'na gönderdiler. Bu teşkilât «Burjuva'nın Eline Düşen İhtilâlcilere Yardım Kurulu»dur. Burada beni 7 ay misafir ettiler.

Bu misafirlikten sonra Veteriner Cevdet Bey, Rusya'ya adam kaçırmak üzere Doğu hududunda teşkilât kurmamız için bana görev verdi ve tekrar, gizlice getirilip İstanbul Boğazı'na bıraktım. İstanbul'da da ilk temasım gizli komünist teşkilâtından Mehmet Boz ile oldu.

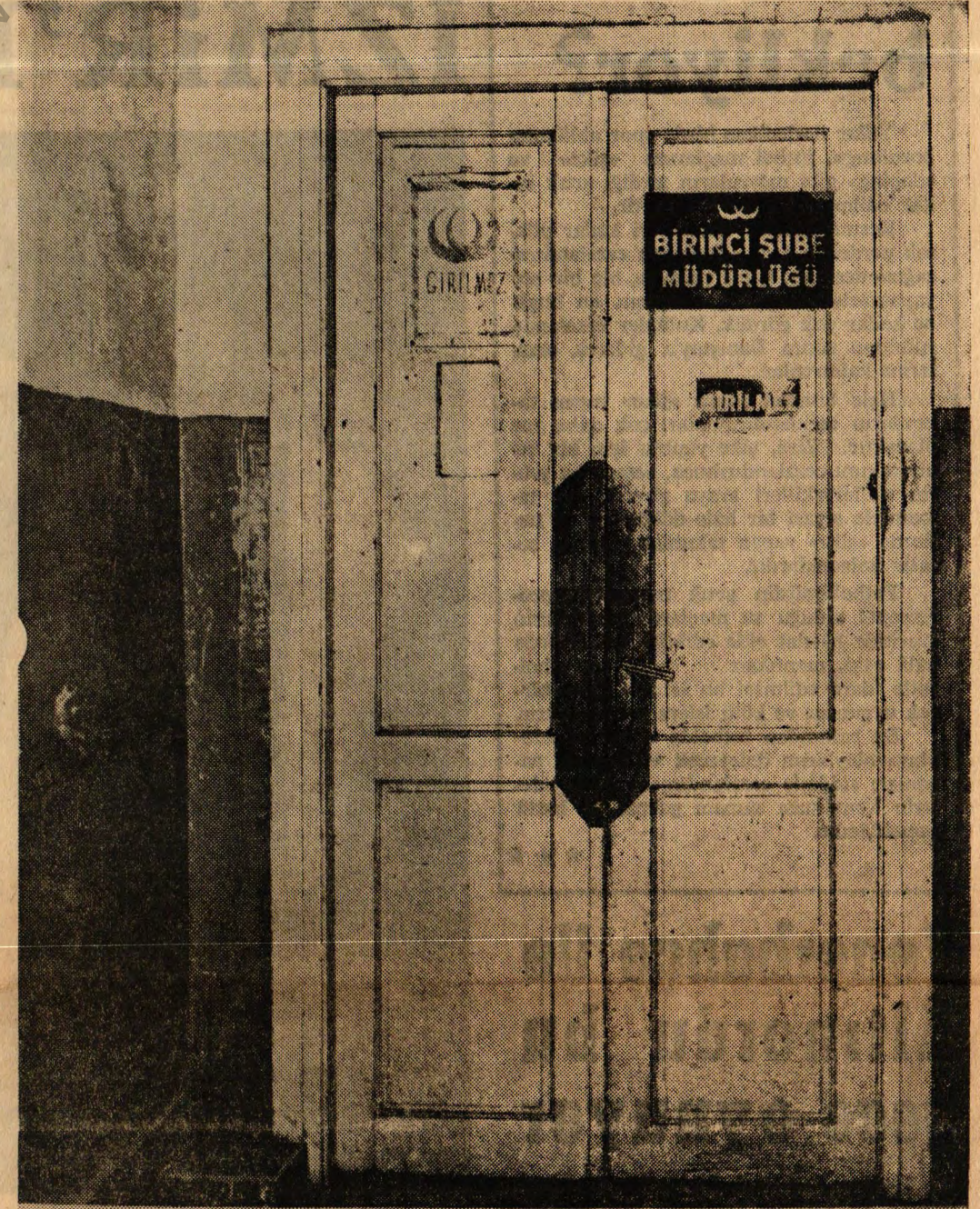
İşimizi plânlayıp Ahmet Urmeloğlu, Ziya Papil, Mehmet Çapanoğlu ile beraber Hopa'da söz konusu teşkilâtı kurduk.»

«— Boz Mehmet'in gönderdiği Nail Çakırhan, Mümtaz, Dede Ramazan ve karısı ile, üç kişi daha.»

Sonra da korkmuş, kendi de üçüncü defa Rusya'ya kaçmıştı. Ama bu üçüncü Rusya seva-

Istanbul Birinci Şube Müdürlüğü

İstanbul Emniyet Müdürlüğü'nün en üst katında çift aylı ve girilmez yazılı bir oda vardır. Odanın kapısında yine çift aylı Birinci Şube Müdürlüğü yazılıdır. Burası Komünistlerin çok iyi bildiği bir bölümdür. Yukardaki Resimde, Birinci Şubenin girilmez yazılı kapısını görüyorsunuz.

şimiz daha yüklüydü. Zira Moskova'nın direktifi şu olmuştuk:

«Şimdilik Türkiye'de Halk Partisi'ne ve Halk evleri'ne sızacaksınız.»

Komünistlerin matbaası

si'ne geçti. Doktor Şefik Hüsnü beyin buna çok canı sıkıldı ve Komünist Partisi'nin gizlice teşekkül eden Vilâyet Komitesi'ne Boz Mehmet ile Celâl Benneci'yi getirdi. Sonrada Hüsamettin Özdoğu ile Dr. Şefik Hü-

Yürüyüş,, mecmuası fikirce komünisttir...

Gizli komünist teşkilâtının hücre faaliyetleri yer yer tesbit edilip, ortaya çıkarılırken devrin başbakanı Şükrü Saraçoğlu, Hasan Ali Yücel'in başkanlığında bir heyeti «Basın» ile ilgili bir rapor hazırlamakla görevlendirmişti.

Evet, bütün bu yeraltı faaliyetleri sırasında «Basın»daki durum neydi. Hükümet bunu etraflıca bilmek istiyordu. Bahis konusu heyette, rahmetli Hasan Ali Yücel'in başkanlığında şu zevat yer almıştı: CHP İdare Heyeti Azasından Maraş Milletvekili Hasan Reşit Tankut, Basın Yayın Umum Müdürü Selim Sarper, Emniyet Umum Müdürü Osman Sabri Adal, Adalet Bakanlığı Ceza İşleri Umum Müdürü Naki Yücekök ve Basın Yayın Umum Müdürlüğü İç Basın Müdürü Server İskit.

Bu rapor neydi?

«Şükrü Saraçoğlu, Sayın Başvekilimiz» diye başlayan bu rapor aynen şuydu:

«— Türkiye'de çıkmakta olan fikir ve sanat organlarının bilhassa son zamanlarda, inkılabımızın ana prensiplerini bayrak halinde ele alarak, fakat ayrı temayüllü ve sert neşriyat yapımlarıyla bu ehemmiyetli meseleyi etraflı bir şekilde incelemek üzere toplanmasını emir buyurduğunuz komisyon, 10 gün içinde müteaddit toplantılar yapmıştır. İncelemelerimiz önce umumî durumu hülâsa etmek, meseleye ilgili olan kanunî ve idarî cihetleri göstermek ve nihayet, alınacak tedbirler hakkında kısa mütalâalarımızı arz etmek suretiyle tertipledik.

Umumî durumun özeti

Yurdumuzda devlet organları dışında hususî olarak 112 Türkçe mecmua çıkmaktadır. Bunlardan 73'ü İstanbul'da, 18'i Ankara'da, 5'i İzmir'de ve geri kalanları da muhtelif vilâyetlere yayılmış halindedir.

Bu mecmuaların yazı mahiyetlerine göre bölümleri şudur: 38'i fikir ve edebiyat, 22'si meslek dergisi, 14'ü mizah, salon ve magazin, 12'si talebe ve öğretmen, 9'u spor ve geri kalan 17'si de Halkevleri dergileridir.

Bu mecmuaları çıkaranların şahsî durumları da şudur: 37'si öğretmen, 5'i talebe, 14'ü memur, 5'i mebus, 37'si serbest meslektendir. Umumî neşriyat müdürlerinden 57'si öğretmen, 17'si memur ve 39'u serbest meslek sahipleridir.

Bu umumî durum içinde herhangi bir fikri objektif ve bitaraf olarak değil, yüksek sesle telkin eder mahiyette ve şiddetli polemik yapan bâriz temayüllü mecmualar şunlardır:

Yürüyüş, Yurt ve Dünya, Gök - Börü, Çınaraltı, Türk Yurdu ve Akbaba. Bunlardan Yürüyüş mecmuası açık surette fikirce komünisttir. Bu mecmuayı çıkaran Ülküer isminde bir ilkökul öğretmenidir. Gerek bu zat, gerek yazı arkadaşları şimdiye kadar çıkmış komünist çehreli Ses, Yolların Sesi ve Yalova mecmuaları gibi aynı cinsten komünist organları çıkarmış veya orada yazı yazmış adamlardır.

İhtilâlcî sol fikirler

Bu mecmua içerisindeki yazılarda yalnız sol fikirler değil, ihtilâlcî sol fikirleri mümessil olarak («Ajans» başlıklı şirde olduğu gibi) Rus sevgisi de görülmektedir.

Sol temayüllü ikinci mecmua Yurt ve Dünya'dır. Bu mecmua Ankara Dil - Tarih ve Coğrafya Fakültesinde Doçent Pertev Naili Boratav tarafından çıkarılmakta ve aynı fakültenin doçent ve asistanları da burada yazı yazmaktadır. Gerek mecmuayı çıkaranda gerek fakülte mensubu diğer yazıcıların makalelerinde sol temayüllü ifade eden kalın çizgiler yoktur. Sol ve komünist çehresini veren Ankara Sanat Okulu'nda öğretmen olan Adnan Cemgil'dir. Bu zatın okuldaki durumu da şüphe uyandırmaktadır. Gök - Börü ile yaptığı ve okunduğu zaman alâka uyandıracak şekilde ve liyakatta, fakat tam sol ruhta polemik yazıları bu öğretmenin kaleminden çıkmaktadır. Mecmuada notlar halinde küçük parçalar onun olduğu gibi, imzasıyla açık olarak yazdıkları da vardır.

Sol temayüllü olan bu iki mecmuadan sonra, sağ temayüllü ırkçılık, büyük Türkçülük şeklinde gösteren en gürlütlü mecmua Gök - Börü'dür. 1942'de çıkmaya başlayan Gök - Börü müteaddid kereler Hükümetçe kapatılmış olan Ergenekon ve Bozkurt mecmualarının devamıdır. Mecmuayı çıkaran Reha Oğuz Türkkan, Tapu ve Kadastro Umum Müdürü Halit Ziya Türkkan'ın oğludur. Mariz denecek derece heyecanlı, zaman zaman giyiniş tarzlarını değiştiren, bugünlerde ise çizme ile ve bir siyasi şef edasıyla İstanbul sokaklarında dolaşan şımarık bir cocuktur.

YARIN : TÜRKÇÜLÜK VE TURANCILIK

runcu isimli bu kişinin anlattıklarını, paravana arkasında dinleyen biri vardı ki, onlara hiç de yabancı değildi: Dr. Şefik Hüsnü Deymer.

Dr. Şefik Hüsnü, Türkiye Gizli Komünist Teşkilâtı'nın liderlerinden idi ve teşkilâtı bütünüyle ele geçirmek, bu yolda kimlerin nasıl faaliyet gösterdiğini etraflıca öğrenilebilmek için onu mutlaka daha fazla konuşturmak gerekiyordu.

Hopa'daki teşkilât

Ve paravana arkasına oturtup, kendi adamlarının ifşaatını bizzat dinletirken, eninde sonunda dilinin çözüleceğine inanmıştım. Ahmet Furuncu ise, şefinin orada bulunacağını ve şu anda konuştuklarını virgülüne kadar dinlediğini aklının köşesinden bile geçirmiyordu.

Ahmet Furuncu devam etti;

«— Gizlice İstanbul'a getirilişimden bir müddet sonra Hamdi Şamilof ile buluştum. Ondan, teşkilât kurmak üzere direktif olarak Samsun'a gönderildim. Ama şansım yaver gitmedi. Orada, hem de faaliyet gösterirken yakalandım.

Mahkeme bana 4 sene ağır hapis cezası verdi. Demir parmaklıklar arkasında günlerimi sayarken çıkarılan Af Kanunu benim de işime yaradı ve tahliye edildim.»

«— Tabii yine boş durmadın?»

Biraz yüzü kızardı. Dudaklarını ısırıldı.

«— Evet.» dedi «Durmadım, duramazdım. Çünkü her şeyi sineye çekecek gibi yetiştirilmişti.»

direktifi

«— Peki nasıl, bu teskilât arzu ettiğiniz gibi yürüdü mü? Rusya'ya adam kaçırabilirdiniz mi?»

Gözlerini, kenarda sabit bir noktaya dikmişti. Tek kelime ile cevap vermedi.

«— Evet.»

«— Kimlerdi?»

«— Gerçi öyle pek tanınmış kimseler değildi. Ama işimize yarayacak kimselerdi.»

«— İsimleri?»

Ancak 7 kişi için bu teşkilâtı yürütebilmişlerdi. İsimlerini, hatırlayabildiği kadarıyla söyledi:

Rusya'da yetişen teşkilâtçılar

Hüsamettin Özdoğu
(Moskovada yetiştirilenlerden biri).

Nail Vahdeti Çatırhan
(Boz Mehmet'in yolladığı elemanlardan biri)

Davit Nse
Yeraltı çalışmalarında büyük rolü olanlardan

Emin Sekün
(Ahmet Furuncu'nun kendisinden uzun uzun bahsetti)

lenmesine vesileydi. Şöyle anlattı:

«— Moskova'ya bu üçüncü yolculuk, benim için ihtilâlcilik metotları üstüne bir nevi vüksek tahsil oldu. Çünkü 1936'ya kadar orada kalıp, bu defa Şark İşçileri Üniversitesi'nde daha önce öğrendiklerimin çok daha genişini etüd ettim. ve Moskovada çok itibar gören Dr. Şefik Hüsnü ile tanıştırdım. 1936 sonlarında doğru, bizi yine orada yetiştirilen Hüsamettin Özdoğu, Emin Sekün, Davit Nae ve Zileli Halil Süreyya ile beraber bir motorla gizlice Anadolu Kavağı'na getirip, bıraktılar. Bu sefer i-

kadaşları, Türkiye Gizli Komünist Partisi'nin de yardımlarıyla, Moskova'dan verilen emri yerine getirebilmek için, her fırsattan istifade ederek çalışmışlar 1943'de de Furuncu'ya gizli matbaanın idaresi verilmişti.

Ahmet Furuncu, Türkiye Gizli Komünist Partisi'nin evrakını ve beyannamelerini basan bu matbaayı idare ederken, teşkilât üyelerinden çoğu ile beraber yakalanmış ve tevkif edilmiş idi. Lâkin bu tevkifler sırasında, Hücre teşkilâtında görülmediğinden klâsik tahkikat usulü onun işine yaramış, cezaevindeki hayatı nihayet onbeş gün kadar ancak sürmüştü.

Bundan sonrasını da yine kendi şöyle anlattı: «— 1945 yılında Dr. Şefik Hüsnü Deymer'in direktifi ile Hüsamettin Özdoğu, Nail Çakırhan, Celâl Benneci ve ben toplandık. Şefik Hüsnü bey, Hüsamettin Özdoğu'ya işçiler arasında Komünist Partisi Vilâyet Komitesi'ni teşkilâtlandırmak vazifesini verdi. Nail Çakırhan ile Celâl Benneci'ye verilen görev ise aydın zümre arasında (İleri Demokrat Cephe)'nin teşkili idi. Bu direktiflerden sonra, hazırlanmış nizamnameyi de uzattı.

Sıra bana gelmişti. Ben ise Moskova'dakine benzer bir yardımlaşma kurulumunu idare edecektim. Bahsetmişim bu kurulumun ismi MOPR'dur.

Türkiye Sosyalist Partisi

Vazifelerimiz etrafında bütün tamamlayıcı bilgileri de müzakere ettikten sonra dağıldık. Herkes o günkü toplantıda aldığı direktiflere göre hareket ediyordu. Hüsamettin Özdoğu bir müddet sonra, kuruluş hazırlıklarına başlayan Türkiye Sosyalist Parti-

du.» Ahmet Furuncu'nun isminden sık sık bahsettiği Hüsamettin Özdoğu da bizde, nezaret altında idi. «Kâfi» diye işaret ettim,

«— Gidebilirsiniz.» dedim. Kapıda bekleyen nöbetçi Polis memuru onu aldı, nezarethaneye götürürken, Hüsamettin Özdoğu'yu istedim.

Paravana arkasında oturan Dr. Şefik Hüsnü'nün ise çıtı bile çıkmıyor, kimbilir bütün bu ifşaatları nasıl da hayret, kin ve nefretle dinliyordu. Çünkü demin de bahsettiğim gibi hepisi de kendi adamları, güvendiği elemanlarıydı.

Celal Benneci
(İleri Demokrat cepheyi kuran teşkilâtçılardan biri)

Biraz sonra, nöbetçi Polis memuru Hüsamettin Özdoğu'yu getirdi. Paravananın önünde aynı yere oturttum. Arkası paravanaya, yüzü bana dönüktü. Odada sanki başbaşaymışız gibi, evvelce verdiği ifadesini aynen tekrarlamaya başladı.

YARIN : ŞEFİK HÜSNÜ DEYMER DAHA FAZLA DAYANAMADI VE İTİRAFLARINI KALEME ALDI.

PAZAR

16

NİSAN 1967

YENİ

TÜRKİYE SOSYAL TÜSTAV
TARİH ARAŞTIRMA VAKFI

GÜNLÜK SİYASİ VE İKTİSADİ MÜSTAKİ

GAZETE

L GAZETE

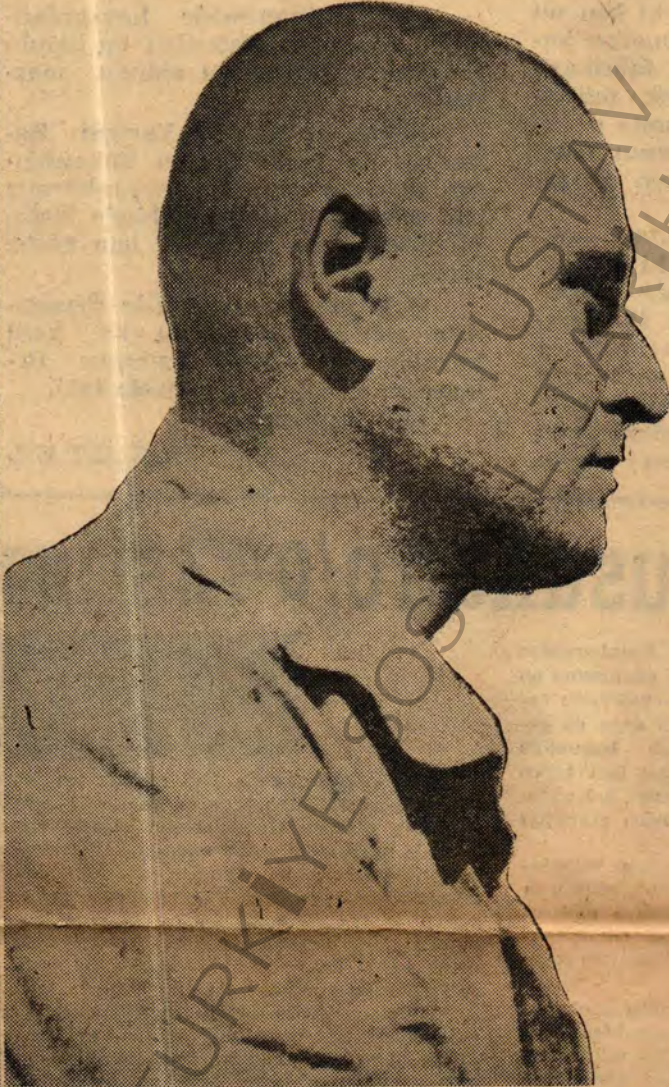
SAYI: 838

Fiyatı : 25 KURUŞ

Yazan:
KÂZIM ALOÇ
Eski Sıkı Yönetim Savcısı

TÜRKİYE'DE KOMÜNİZM ve İRKÇİLİK

ifşa ediyorum

Türkiye Komünist Partisini Nâzım Hikmet yönetiyordu

Türkiyede yeraltı faaliyetleri ve Komünizm deyince ilk akla gelecek isim Dr. Şefik Hüsnü Deymerdir. Ancak Deymer kurduğu hücre teşkilatları ile etkili olmıya çalışmıştır Adamlarından ikisi, Nail Çakırhan ile Celâl Benneci, 1930 yıllarında Nâzım Hikmet'le yakın ilişki kurmuşlar, ancak bir süre sonra yakalanarak Bursa cezaevine atılmışlardır. O tarihlerde Nâzım Hikmet de orduda dağıtılan bazı beyannameler dolayısıyla yakalanmış ve hapse mahkûm edilmişti. Gerek Celâl Benneci gerek se de Nail Çakırhan Türkiye Komünist Partisini Nâzım Hikmet'in yönettiğini itirâf etmişlerdir. Yandaki resim, Nâzım Hikmet hapishanede iken çekilmiştir.

Yazısı Beşinci Sayfamızdadır

Saracoğlu'na verilen gizli rapor

Solcu mecmuaları örfi idare kapatıyordu

Sağcılar ise Gökbalpçi ve Mihverci gibi gruplara ayrılmıştı

Emniyet'in bu mecmualar ve sahipleri hakkında görüşlerini arzettiğimiz zaman vaziyeti daha iyi anlaşılacaktır. Reha Oğuz Türkkkan, Gök Börü'nün sayfalarında Bozkurt mecmuasının başkaları eline nasıl geçtiğini anlatırken, Nihal Adı, Orhan Seyfi ile Yusuf Ziya'yı ve diğerlerini işaret ederek ağır ithamlarda bulunduğu gibi, evvelce sermayedarları bulunan şair Cenap Şahabettin'in oğlu İsmet Rasim'in de meçhul kaynaklardan kendilerine para getirdiğini açıkça söyleyecek kadar buluşuk bir iç yüzleri olduğunu ifade etmektedir.

Gök - Börü'de yazı yazarlar içerisinde talebe de vardır. Bunların biri Siyasal Bilgiler Okulu son sınıfındandır. Adı, Sofuoğlu M. Zeki'dir. «Kökten değişiklik lâzım» serlevhali ve Türk gençliğini tenkit ve itham eden bir yazı yazmıştır. Soyadı niçin Sofuoğlu M. Zeki diye yazdığı kendisinden sorulan bu son sınıf talebesi, Prof. Ziyaeddin Fahri Fındıkoğlu'nun, Türklerde soyadlarının evvel geldiğini söylemesi üzerine soyadını böyle kullandığını ifade etmiştir. Bu gencin sakin ve fakat bir tarikat mensubu gibi kapalı hâli de ayrıca dikkate değer. Bunu şunun için arz ediyoruz ki, yapılan neşriyat sadece bir fikir yayma meselesi olmaktan ziyade bir siyasi mezhep tesisine yeltenmek gayretini duyurmaktadır.

Yazı yazarlar arasında Zeki Velidi gibi prof#sörler, bazı ilkökul öğretmenleri, Besim Atalay ve Mahmut Esat Bozkurt gibi mebus arkadaşlarımız da vardır. Besim Atalay bir gün komünist mecmualardan şikâyet ederken kendisinin Gök-Börü'ye yazı yazmasına söz intikal ettiği zaman, mecmua sahibine mektup yazdığını ve yazılarını koyduğu takdirde kendisini mahkemeye vereceğini ve onlarla bütün alakasını kesmiş bulunduğunu Millî Eğitim Bakanımıza ifade etmiştir.

Türkçülük ve Turancılık

Okuldaki durumu dolayısıyla kendisine dikkat edilmesi tavsiye edilen Adnan Cemgil o tarihlerde.

beri yapılmış inkılablar yokmuş gibi Ziya Gökbalp Türkçülüğünün ideolojisi yapmaktadır. Şahsen idealist ve temiz bir insan olan Hasan Ferit Cansever'in o devirden beri uyumusu gibi 20 sene önceki fikirlere aynı noktadan devamı garip görülebilir. Bununla beraber, inkılabımızın bütün şahsiyetiyle kabul etmesine imkân olmayan, devrinde bizimle ana fikirlerimizin bir kısmını ileri sürmesi bakımından kıymeti inkâr edilemeyen Ziya Gökbalp'in yalnız bu mecmuada değil, milliyet-

Yazan:
KÂZIM ALÖÇ
Eski Sıkı Yönetim Savcısı

TÜRKİYE'DE KOMÜNİZM ve İRKÇİLİK

İfşa ediyorum

Moskova'nın Türkiyedeki maşası olan

Şefik Hüsnü perişan bir halde itiraflarını yazmaya başladı

— V —

S enelerce Moskova'nın Türkiye'deki maşası olan Dr. Şefik Hüsnü Deymer, paravananın arkasında, hiç sesini çıkarmadan oturuyor, bu defa da Hüsamettin Özdoğu'nun ifşaatını dinliyordu. Hüsamettin Özdoğu konuşurken rahat idi ve «Artık olan oldu» diye düşünürcesine bir havası vardı:

«— Efendim ben, 1921 - 1922 senelerinde Halk İştirakiyun Partisi'ne girdim. Bu partide bir müddet hizmet gördük. Lâkin parti, kısa bir müddet sonra kapatıldı. Partiden Şakir isimli bir arkadaşım vardı. Onunla beraber İstanbul'a geldik ve Rusya'ya kaçabilmek için plânlara hazırlamaya koyulduk.

Derken bu fırsat doğdu. İkimiz de bir gece, gemici kıyafetlere girerek Rus şilepleriyle İstanbul'dan kaçmaya muvaffak olabildik. Kısa zamanda, Şark İşçileri Üniversitesi, bize de kapılarını açtı ve Moskova'da, bu üniversite'de,

Davit Nae ve Zileli Halil ile beraber, gizlice getirilip, İstanbul Boğazı'nın dışında Anadolu Kavağı'na bırakılmıştı.

Türkiye'de Moskova'nın direktifleriyle nasıl faaliyet gösterdiklerini, macera arkadaşı Ahmet Furuncu, ifadesinde etraflıca anlatmıştı. Hüsamettin Özdoğu da bunları aynen teyid etti. Sonra da 1945'de Doktor Şefik Hüsnü Deymer ile müştereken giriştikleri faaliyetlere sıra geldi. Devam ediyordu:

«— Ahmet Furuncu'nun aracılığıyla 1945'de Dr. Şefik Hüsnü Deymer'in başkanlığında gizli bir toplantı yaptık. Bu

da benim ilk vazifem, hazırlanmış komünizm beyannamelerini gizlice posta kutularına atmak idi. Faaliyet gösterirken yakalandım. Bursa Ağır Ceza Mahkemesi'nc verildim ve mahkeme beni 4 yıl ağır hapis cezasına mahkûm etti.

Hapishanede yatarken, 1933'de çıkarılan Af Kanunu ile tahliye edildim. 1934'de de, Mümtaz isimli bir arkadaşla beraber, gizli komünist partisi teşkilâtından Mehmet Boz ile tanıştık. Mehmet Boz, bizi Hopa'ya gönderdi. Orada Ahmet Furuncu ve arkadaşlarının kurduğu «Rusya'ya adam

bidin Dino ile beraber çalıştım. Yapılan gizli toplantı

Sene 1945 idi. Ahmet Furuncu'nun getirdiği bir davet ile gizlice Dr. Şefik Hüsnü beyin evinde toplandık. Ahmet Furuncu, Hüsamettin Özdoğu, Celâl Benneci, ben bu toplantıda oturmuş, Moskova'da tanıdığım Dr. Şefik Hüsnü'nün bu defa İstanbul'da bize vermekte olduğu direktiflerini dinliyorduk. Herkese ayrı ayrı, yeni vazifelerini bildirdi. Ben de İleri Demokrat Cephe'yi kuracaktım.»

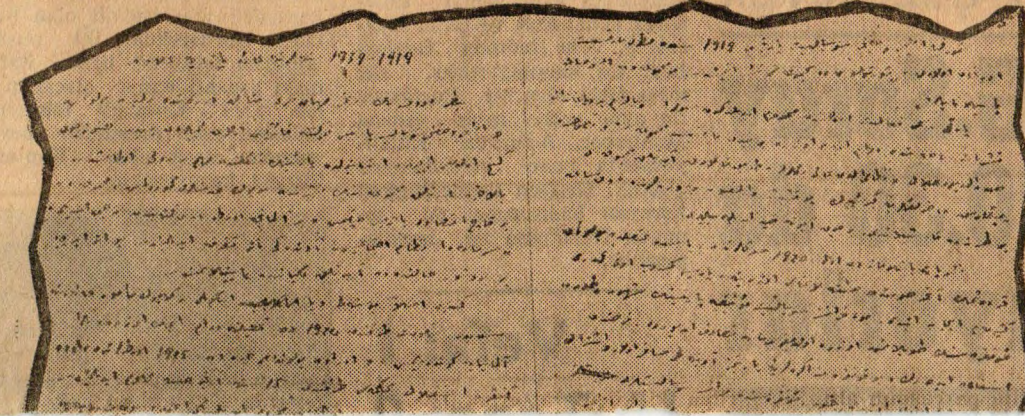
Tahkikatımızın bu safhası için, şimdilik Nail

rişimdi, Doktor Şefik Hüsnü artık bütün bu gizli faaliyetin liderliğini üstüne almış, başlıca söz sahibi kimselerden biri, hatta en ileri geleni olmuştu. 1945 de, Ahmet Furuncu haber getirdi. Doktor bey, yeni vazifeler için bizimle bir toplantı yapmak istiyormuş.

Bu gizli toplantıya gittim. Ahmet Furuncu'dan başka, Hüsamettin Özdoğu, Nail Çakırhan da vardı. Hüsamettin Özdoğu'ya bu toplantıda Komünist Partisi'nin Vilâyet Komitesi'nin teşkil etme, bize de Nail ile beraber aydınlar arasında «İleri Demokrat Cephe»nin kurulmasına dair direktif verildi. Ben Resat Fuat Baraner grubundan tanıdığım Aram Pehlivan isimli bir komünisti, Nail Çakırhan da Fariz Erkman isimli arkadaşımı getirdi. Böylece İleri Demokrat Cephe'nin ilk hücre teşkilâtı kuruldu ve çalışmalara başladık.

Doktor yola geldi

Teskilâtın gizli gizli faaliyet göstermesi...

Çınaraltı mecmuasına gelince, bu da Ziya Gökalp'çi bir manzara ile Türkçülük yapmaktadır. Bu yönde milliyetçilik münakaşalarına katılmakta ve bilhassa General Emir Erkilet'in yazılarıyla büyük Türkçülük ve Turancılık propagandası yapmaktadır. Çınaraltı'nı çıkaran Orhan Seyfi Orhon ile Yusuf Ziya Ortaç'tan birincisi bir lise öğretmenidir.

Yine Lise öğretmeni olan Faruk Nafiz Çamlıbel'in «Hâdiseler» adlı bir şiiri dolayısıyla mecmuanın iki şamdan ve üstüne bir top kandil resmi koymasına bu şiirin muhtevası kadar dikkate değer. Son günlerde Ankara'ya gelen Yusuf Ziya Ortaç, Orhan Seyfi'den tamamiyle ayrıldığını, tuttuğu yolun fena olduğunu aralarında bir mukavele yaparak Çınaraltı'nın Orhan Seyfi'ye, Akbaba'nın da kendisine ayrıldığını, Erkilet ile teması kesmek için 700 lira bir, 500 lira bir, 1200 lira da bir verdiğini, senelerini gösterecek Milli Eğitim Bakanımıza söylemiştir. Kendisini, korkulu bir vaziyetten bu surette kurtulmuş göstermesi dikkati çekecek bir noktadır.

Türk Yurdu'na gelince: Eski Türk Ocaklarının neşrettiği aynı isimli mecmuadaki muharrirleri, yenisinde de buluyoruz. Türkçülük meselesinde 20 seneden

çı görünen diğer mecmualarda da bir mezhep imamı gibi bu son meyillilerde ele alınması politik bir mâna ifade etmekten aslâ hâli kalmaz. Nitekim, Çınaraltı mecmuasını ismi bile Ziya beyin küçük mecmuadaki makalelerinin hususî bir rubrikinin adıdır.

Bir karikatür ve ötesi

Akbaba gazetesi ise, Çınaraltı tandanslarının yani bir taraftan Ziya Gökalp Türkçülüğünün diğer taraftan da General Erkilet mihevçiliğinin mizahi aksidir. 3 Birinci Kânun 1942 tarihli nüshasının kapağındaki Rus kafatası üzerine dikilmiş Nazi bayraklı karikatür, 10 Eylül 1942 tarihli nüshasının azlık meselesi başlığıyla Orhan Seyfi Orhon tarafından yazılmış başmakalesi ve 14 İkinci Kânun 1943'teki nüshasında Rus aleyhdarı karikatür ve daha birçok yazı ve karikatürler bunun mübariz misalleridir. Bu misallerden biri, Türk milliyetçiliğinin icabı imiş gibi gösterilen yahudi düşmanlığının aynı zamanda esash bir mihevci siyaseti olarak propagandası yapılması, mecmuanın tandansını anlatabilir.

YARIN:SARAÇOĞLU'NA VERİLEN RAPORDA BAZI DERGİLERİN MUTLAKA KAPATILMASI İSTENİYORDU...

Çınaraltı mecmuası o günlerde Ziya Gökalp'çi bir manzara ile Türkçülük yapıyordu. Mecmuayı çıkaranlar ise O. Seyfi Orhan ve Y. Ziya Öniş'ti.

arkadaşlarım gibi «İhtilâlcilik» metotları üstüne özel bir eğitim gördüm.

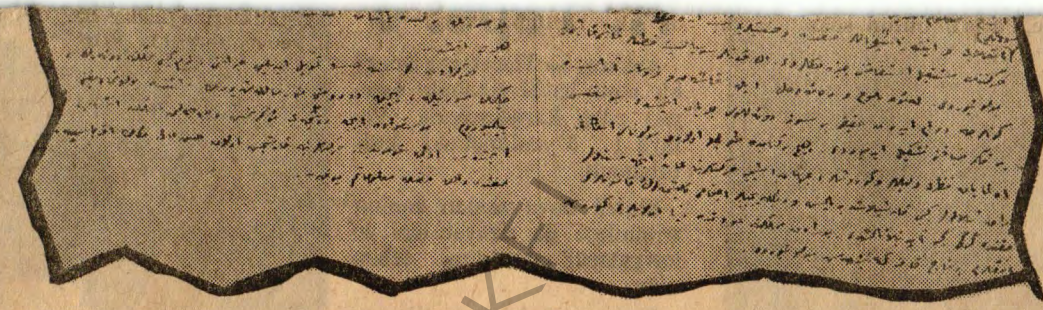
Şark İşçileri Üniversitesi'nde okurken, Çocuk Terbiyesi Profesörü olan Pola isimli bir kadımla tanışmış, evlenmiş-tik. 1926'ya kadar Rusya'da kaldım ve bu tarihte, teşkilât kurma görevi ile gizlice İzmir'e geldim. İzmir'de kısa bir müddet içinde gereken teşkilâtın nüvesini attım. Bu teşkilât, işçilerin arasında komünist partisinin çekirdeğini teşkil edecek bir zemin idi. Bir yandan gizli gizli hazırladığımız komünizm beyannamelerini dağıtıyordum.

Bu beyannamelerden bir kısmının ele geçmesi üzerine, İzmir'de kalmak artık tehlikeli olacaktı. İstanbul'a geçtim. O zamanlar İstanbul'da Hamdi Şamilof ile şimdi Moskova'da bulunan elektrikçi Nuri'nin geniş faaliyetleri vardı. Onlarla temasa geçtim. Beraber teşkilâtlanmaya başladık. Lâkin işin bir noktasında sans yaver gitmedi ve ele geçtik. Bunun için üç ay hapis cezası aldım.

Bizim teşkilâttan Lâz İsmail ile Muharrem isimli diğer bir arkadaşı da yakaladılar. İzmir'deki faaliyetlerden ötürü 4 yıl ağır hapis cezasına mahkûm edildik. Hapishanede yatarken, siyasi suçları da kapsayan Af Kanunu ile tahliye edildim. Halen Rusya'da bulunan tornacı Seyfi ve Zileli Halil ile beraber tekrar Rusya'ya kaçtık. Karım Pola ve kızım ile beraber Odesa'ya yerleştik. Komintern bana Odesa'da bir vazife verdi. Bu vazife, Komintern'in propagandasında servisinde Rusca'dan Türkçe'ye tercüm işleri yapmak idi.

İleri Demokrat Cenhe

Hüsamet'in Özdoğu 1936'ya kadar Odesa'da kalmış, sonra da Ahmet Furuncu Emin Sekün,

Dr. Şefik Hüsnü paravananın arkasında adamlarının konuşmalarını dinledikten sonra bir kâğıt kalem lütfederseniz Türkiye'deki sol harekete nasıl karıştığımı teferruatı ile yazayım dedi ve kalemi eline alarak yukardaki satırları yazdı.

toplantıda Ahmet Furuncu, Nail Çakırhan, Celâl Benneci vardı ve hep beraber, Şefik Hüsnü Deymer'in direktiflerini dinliyorduk.

Doktor, Komünist Partisi'nin Vilâyet Komitesi'ni ve aydınlar arasında bir İleri Demokrat Cephe'nin teşkilini istiyordu. Neticede, işçiler arasında Komünist Partisi'nin Vilâyet Komitesi'ni kurmakla vazifelendirildim.

Onların ifadelerini tekrarlatırken, biliyorsunuz asıl maksat, paravana arkasındaki Şefik Hüsnü Deymer'e geniş bir itirafı yaptırabilmek idi. Hüsamet'in Özdoğu'ya,

«— Kâfi.» dedim ve nöbetçi Polis memurunu içeri çağırıp, nezarethane'ye götürmesini söyledim. Biraz sonra da, yine diğer sanıklara hissettirmeden, Nail Çakırhan'ı getirttim. Simdi de Gizli Komünist Partisi'nin en hareketli elemanlarından biri olan bu sanığa sıra gelmişti. Nail Çakırhan, aydınlar arasında İleri Demokrat Cephe'yi kuranlardan biriydi. Geldi. Paravananın önüne, ötekiler gibi oturdu. Doktor Şefik Hüsnü'de halâ cıt yoktu.

Nâzım Hikmet'in Partisi

Nail de ifadelerini tekrarlıyordu:

«— Bendeniz, Konya'da lise tahsilimi tamamladıktan sonra 1930'da İstanbul'da Nâzım Hikmet'in idare ettiği Komünist Partisi'ne girdim. Bu parti teşkilâtın-

kaçırma» teşkilâtıyla hemen temas kurduk. Daha doğrusu, bu teşkilât bizi karşıladı ve bir müddet sonra da kayıkla, Rus hududuna bırakıldık. Teşkilât, işini öylesine plânlı yapıyordu ki, biz daha Rus hududuna adım atamaz, orada bizi karşıladılar.

Şefik Hüsnü ile tanışma

Doktor Şefik Hüsnü, bütün ifadelerinde ısrarla susmuş, Moskova'da görevli bulunduğunu aslâ söylemek istememişti. Halbuki Nail Çakırhan, ifşaatın en önemli noktasına gelmişti. Konustuklarının, Şefik Hüsnü için bu bakımdan da ne derece önemli olduğunu belki de akıldan bile geçirmiyordu. Devam etti:

«— Moskova'da Şark İşçileri Üniversitesi'nde Doktor Şefik Hüsnü Deymer ile tanıştım. Sene 1937 idi ve o zamana kadar Moskova'da komünizmin «İhtilâlcilik» metotları üstüne ben de geniş bir tahsil yapmış-tım. Doktor Şefik Hüsnü, benim Türkiye'de neşriyat alanında vazife görmem için gerekli direktifi verdi. Bunun nasıl olacağını etrafıca konuştuk. Sonra da beni getirip, gizlice Rume- lihisarı'na bıraktılar.

Cesitli hazırlıklarım 1940'a kadar devam etti ve 1940'da Moskova'da aldığım direktif gereğince İstanbul'da neşriyat hayatına atıldım. Ses isimli bir dergi çıkarıyordum. Bu dergi için de Yusuf Ahıska' ve A-

Çakırhan'ın da konuşmaları yeterli idi. Onu nezarethane'ye gönderdikten sonra seslendim, «— Doktor bey, artık paravana arkasından çıkabilirsiniz.»

Doktor, paravana arkasından, yüzü sararmış bir halde sendeleyerek çıktı. Canı tek kelime bile söylemek istemiyordu ama, dinlediği ifşaatlar onu belli ki çileden çıkarmış, daha fazlasını duyabilmek için çok defa nefesini bile tutmuştu. Kanepeyi işaret ettim.

«— Bakan.» dedim, «Şimdi de yüzümüze karşı herşeyi itiraf edecek olan biri gelecek.» Hayretle yüzüme baktı ve sustu. Biraz sonra Celâl Benneci'yi getirttim. Komünistler arasında adı Bakkal Celâl olan bu zat,

«— Beyefendi, artık herşey açıklandı. Arkadaşlarımız bütün sırlarımızı verdiler. Herhalde Doktor bey de durumu aydınlatmıştır.» diyerek söze başladı:

Lider kim idi?

«— Efendim ben, 1930 yılında, Nâzım Hikmet'in yönettiği Komünist Partisi'nde vazife aldım. Bu parti, faaliyetlerini çok gizli yürütüyordu. 1931 senesinde, III. Kolordu Askeri Mahkemesi'nde, dağıttığım komünist beyannameleri yüzünden malûmunuz, beni 7 yıl 6 ay ağır hapis cezasına mahkûm ettiler. Bu beyannameler, orduyu isyana teşvik mahiyetinde görül-müştü.

Teşkilâta bu ikinci gi-

rahiyet gösteren matbaası bizim eve nakledildi. Nesriyatı çoğaltan ve bu matbaayı yürüten ben idim. Zaten, bu matbaayı bizim evden çıkarıp, zâtâlinize de kendi elimle teslim etmiş değil miyim?»

«— Evet, yerini de kendiniz gösterdiniz.»

Doktorun hayretten açılan gözleri karşısında Bakkal Celâl konuşmasına devam ediyordu:

«— Başta biraz kısır gibi görülen faaliyetimiz sonradan hayli genişledi. Derken, Hüsamet'in Özdoğu Türkiye Sosyalist Partisi'ne geçince, Doktor bev. Mehmet Boz ile beni gizli Komünist Partisi'nin İstanbul'da Vilâyet Komitesi'ni yeniden kurmak ve teşkilâtlendirmekle vazifelendirdi.»

Bunları dinledikten sonra Celâl Benneci'ye de:

«— Gidebilirsiniz.» dedim. Nöbetçi memur onu alıp odadan çıkarırken, doktor dalgın dalgın oturduğu kanepeye başını kaldırdı:

«— Beyefendi. Bundan evvelki teşkilâtların talihsiz tesadüfler neticesi ele geçtiğini ve bir çok noktaların henüz alakâlılarca tesbit edilmemiş olduğunu zannediyordum. Bu fikrimde yanlış olduğum şimdi anladım. Türkiye Sosyalist Emekçi ve Köylü Partisi, maalesef hâdiselerin mantığı seyirle izah-tan aciz bu tip insanların kötü ve heyecanlı davranışları yüzünden mes'ul bir istikamete götürülmüştür. Bir kâğıt kalem lütfederseniz, Türkiye'deki sol harekete nasıl karıştığımı ve olayların tarihçesini size teferruatı ile vazif vereceğim.» dedi. Karşıma oturdu ve bir tomar kâğıdın üstüne eğilip yazmağa başladı.

YARIN : TÜRKİYE İŞÇİ VE ÇİFTÇİ SOSYALİST PARTİSİNİN KURULUSUNDA DEVLETİN İTİMAD ETTİĞİ KİMSELER DE VARDI

Yazan:
KÂZIM ALOÇ
Eski Sıkı Yönetim Savcısı

TÜRKİYE'DE KOMÜNİST

ifşa ediliyor

Türkiye Gizli Komünist Teşkilâtı lideri itiraf ediyor

İŞÇİ ve ÇİFTÇİ SOSYALİST PARTİSİ kuruluşunda tanınmış kişiler vardı

— VI —

O gece, saat epeyce ilerlemişti. Lâkin Türkiye Gizli Komünist Teşkilâtı'nın liderliğini de yapmış ve yer altı faaliyetlerinde ele başlık rolünü oynamış olan Dr. Şefik Hüsnü'nün, tabir caiz ise bütün itirafımı kaleme alması için zaman mefhumunu düşünmüyordum bile.

Oysa, önündeki bir tomar kâğıda kapanmış, arasıra uzun uzun düşünerek yazıyordu:

«— 1887 yılında Selânik'te doğdum. Orada parasız öğretim yapılan, lâkin ismi Yunanistan'ın bile hudutlarını aşmış olan iyi bir okul vardır: M. Graud Koleji. İşte bu koleje ben de devam ettim ve orada Fransızca'yı çok mükemmel bir şekilde öğrendim.

Dolayısıyla Fransızca olan bütün kültür cereyanlarını takip edebilme imkânına sahip olmuştum. Sonra da tahsil için Fransa'ya gittim. Bu gidiş, Rus - Japon harbini müteakip, Rus Burjuva Damas İnkılap ve İslahatları'nın cereyan ettiği sıralara rastlar. Bu sırada Fransa siyasetinde sosyalist hareketi de en büyük hamlelerinden birini gerçekleştiriyordu.

İLK KAPILDIĞI TESİR

Fransa'da Jean Jaures'nin şahsiyeti etrafında «sosyalist Unifié Partisi ve bu parti-

Türkiye Komünist Partisinin kurucuları arasında olan Nazım Hilmi

Bulgar komitelerinin anlaşmaları başlıca amaçlardandı. Lâkin bazı şahsi ve dar görüşlü ihtilâflar, rekabetler ortaya çıktı. Birleşme şöyle dursun, kongreye iştirak eden türlü teşekküllerin de da-

deleleri bir elden idare edecek kudrette merkezî teşekküller ve şahsiyetler belirmemişti.

Sosyalist Parti lideri Hilmi, karacahil idi. Sosyal Demokrat Parti reisi Dr. Ha-

met karısı ile beraber görülüyor.

fumuz Abdülhak Şinasi'den benim sosyalist mefkûresine kendini vermiş, Marksizm'i esaslı bir tarzda tetkik etmiş bir vatandaş olduğumu öğrendiğini, bir sosyalist parti yaratmak için

Çiftçi Sosyalist Partisi ise onlara nazaran çok daha sağlam esaslara dayanıyordu. Zira aramızda da, devletin itbarını kazanmış bazı zevat vardı. Bakın partimize mensup kimseleri, hatırlayabildiğim kadarıyla şöyle sayabilirim: Eski İktisat Bakanlığı Genel Ticaret Müdürü ve milletvekili Mehmet Vehbi, Milli Eğitim Müdürlerinden Ethem Nejat, Çiftçi Kütüphanesi sahibi Akif, ressam Namık İsmail, ağabeyi Hüsnü İsmail, Coğrafya Profesörü Hamid Sadi, Matematik Profesörü Ali Yâr, İktisat Profesörü Münir, lise müdürlerinden Celâl, sonradan katılan Sadri Celâl, Nizamettin Ali, gazeteci Nizamettin Nazif, gazeteci Suphi Nuri, eski Maliye Bakanı Nurullah Esat, Fikri Servet, hâlen Moskova'da bulunan Veteriner Cevdet.

Partimiz için beyanname yapılmış, kongre toplanmış, reislîge Mehmet Vehbi ve genel sekreterliğe de ben seçilmişim. Parti müteşebbis heyetine dahil olanların ekserisi Almanya'da, Spertakist İnkılap mücadeleleri sırasında orada bulunmuş, bu mücadelelere katılmış kimselerdi.

KURTULUŞ MECMUASI

O zaman bunlar tarafından «Türk Kulübü» de ele geçirilmiş ve «Kurtuluş Mec-

Saracoğlu'na verilen gizli rapor

Rıza Nur'un ölümüyle kapanan ve müteveffanın vasiyet yoluyla varisi olacak Nihal Adsız tarafından tekrar çıkarılması istenen Tanrıdağ mecmuası o günlerde nazarı dikkati topluyordu. Yukarıdaki resimde Adsız'ı o günlerde bir mahkemeden çıkarken görüyorsunuz.

Bazı mecmuaların derhal kapatılması tavsiye ediliyordu

Hükümet nezdinde görevli komisyonun, devrin Başbakanı Saracoğlu'na verdiği rapor, o zamanlar Türk Basımında yayınlanan bütün mecmuaların gerçek yüzünü meydana koymaktaydı. İşte bu rapora devam ediyoruz:

«Kısaca iç durumlarını tesbite çalıştığımız mecmualardan Yürüyüş ile Yurt ve Dünya isimli ikisi sol temayüllü, Gök - Börü Türk Yurdu, Çınaraltı, Akbaba ve haklarında tafsilât arzına lüzum görmediğimiz Millet, Çığır ise sağ temayüllüdürler.

Solların vaziyetleri, Emniyet Teşkilât-

ve icabında bu topluluklardan ilerde bir siyasi teşekküle geçmek için yaptığı gizli teşebbüs ve teklif arasında kuvvetli bir ilgi bulunduğu anlaşılabilir. Bu bakımdan Emniyet teşekküllerimizin ciddi faaliyete devamları üstünde durmayı, arzını lüzumlu bir nokta olarak görürüz.

İşin bu kısmı, bir mecmua meselesi olmaktan daha ileri, bir politik kaynaşma meselesidir. Bu gruba dahil olmamakla beraber iki mecmua daha mühimdir: Türk Amacı ve Millet.

Türk Amacı, İstanbul Üniversitesi

nin organı olan "Humana Gazetesi" doğuyordu. Paris Üniversitesi öğrencileri arasında büyük sol hatiplerinden Clemenceau'nun da Jaures gibi, etrafında yarattığı büyük tesirler vardı. Ben de bütün heyecanıyla bu tesirler altında kaldım ve dünya sosyalist cereyanlarını bu tesirler altında benimledim.

1907'de Paris'te Baron de L'Hormé'nin konağında yapılan önemli bir kongrede öğrenci temsilcisiydim. Bu kongre, Abdülhamid'i devirmek için kurulan türlü teşekküllerin, elbirliğini temin etmek gayesini güdüyordu. Bu kongrede Ahmet Rıza bey ve Prens Sabahattin bey gruplarıyla bazı Ermeni,

bu kongrede, birleşme hariç, bütün menfi hareketlerin yaratacağı bölünme tehlikesini benimseterek, ihtisasların susması gerektiği fikrim kurarmış oldu.

1919 SİYASİ CEREBANLARI

1912'de doktor olarak Türkiye'ye geldim. Sırasıyla Balkan ve I. Dünya Savaşları'nda askerlik yaptım. 1919'da, mütareke başlangıcında, Türkiye'de büyük siyasi cereyanlar baş gösterdi. Bunlar arasında «Amele Cemiyetleri» ve «Sosyalist Partiler» vardı. Lâkin, hareketlerin başında, durumu bütünlüğüyle kavrayacak, müca-

san Kıza adap ve merasiminde boğulmuş, kitlelerden uzak zavallı bir ihtiyar idi. Yüksek münevverler, bilhassa Darü'l Fünun (Üniversite) camiasında öğretim üyelerinden pek çoğunun sosyalist istikâmette bir kaynaşma içinde buldukları işitiliyorsa da, bunların kimler olduğunu ve ne yapmak istediklerini bilmiyordum. Fakat, böyle tutanaklı bir teşebbüsü bütün kuvvetimle desteklemek niyetindeydim ve uyanık, bekliyordum.

BİR MEKTUP GELDİ

1919 yılında «Namık mail» imzalı bir mektup aldım. Bu zât, müşterek dos-

yağınlarımızı birleştirmek için randevu istiyordu.

Bunun sık sık lâfi edilen «Münevverler Grubu» olduğunu anladım. Derhal temas geçtim. Namık İsmail genç bir ressamdı ve Beşiktaş'daki atelyesini bir toplantı salonu hâline getirmişti. Haftada bir sosyalist dostları burada toplantılar yapıyorlardı. O sırada bu toplantıya katılanlar 30-40 kişi kadardı.

Konuşmaların sevgi, idaresi gevşek ve plânsızdı. Müdahale ederek sevgi idareyi ele aldım. Bilahare Türkiye İşçi ve Çiftçi Sosyalist Partisi'nin nizamnamesinin esaslarını hazırlayarak hükümete verilmesini temin ettim. Bu faaliyetimize muvazi olarak, memleketin diğer bazı vilâyetlerinde sosyalist mahiyet taşıyan hareketler baş göstermişti. Bunların en önemlisi de Ankara'da kurulan Halk İştirakiyun Fırkasıydı.

Bu fırka, eski mebus Nazım Bey ve eski veteriner Salih Hacıoğlu ile arkadaşları tarafından kurulmuş, 8-10 kişilik bir Meclis Grubu meydana getirmeye de muvaffak olmuştu. «Emek» isimli bir de gazeteleri vardı.

Fakat bu «Halk İştirakiyun Partisi» Kurtuluş Savaşı'nda Çerkez Ethem hareketini güya inkılapçı bir hareketmiş gibi gösterme temayülü, sonra da Dumluptınar Savaşı'nda, hükümetin izni olmadan bir kongre yaptığı için feshedildi.

KİMLER VARDI?

Benim kurmaya muvaffak olduğum Türkiye İşçi ve

muası'nın ilk sayısı Berlin'de çıkmıştı. Bilahare bu mecmuanın neşriyatını Türkiye İşçi ve Çiftçi Sosyalist Partisi üstüne aldı. 6 sayı kadar çıkardı.

İstanbul işgalini müteakip, bu parti işgal kuvvetleri kumandanlığı tarafından kapatıldı. Propagandaya, bu defa neşriyat sahasında devam etmek üzere Sadrettin Celâl ve Nizamettin Ali beylerle mutabık kaldık. 1921'de de «Aydınlık» mecmuasını yayınlamaya başladık.

Aydınlık mecmuasının, kendine has bir grubu olmuştur. Bu grupla, haftada bir yazıhanemde, münakaşalı konferanslar tertipliyorduk. Bu toplantılara, parti kuruluşuna katılan zevattan başka, Nafi Atıf ve Ankara Üniversitesi Rektörü Şevket Aziz, Ruşen Eşref beylerin ilmi gayretlerini de sebketti.

1922 senesinde, Bulgaristan'a siyasi bir seyahat yaptım. O zaman Bulgaristan'da İstanbulski Partisi hâkim idi ve bu sırada Bulgaristan Komünist Partisi'nin tertipleceği büyük kongrede de ben, bizim «Aydınlık Grubu» nu temsil ediyordum. Sofya'daki kongrede benim uzun konuşmam, başından sonuna kadar dikkatle takip edildi. Gerek kongre sırasında, gerek kongreden sonra orada Türk komünistlerle tanıştım. Dostluk kurdum.»

Şefik Hüsnü Deymer, bunları yazarken, yavaş yavaş sabah olmak üzereydi. Birara başını kâğıtlardan kaldırdı,

«— Çok geç oldu.» dedi «İsterseniz, uykusuz kalmayın. Yarın devam edelim.»

Evet, kendi de hayli yorulmuştu ve ertesi gün devam etmek üzere, kâğıtlardan yazdığı kadarını aldım ve nöbetçi Polis memurunu çağırarak, Doktor'u nezaret-haneye götürmesini söyledim. Giderken de bitkin, biraz sinirli hali gözden kaçıyordu.

YARIN :

OKUMA YAZMA BİLMEYEN BİR TÛTÛN İŞÇİSİ, ÜÇ GÜNDE 10 BİNDEN FAZLA İŞÇİYİ İKNA ETMESİNİ BİLMİŞTİ.

daları açık bir safhağa gelince Orfi İdare Komutanlığı tarafından kapatılmak suretiyle asgari hadde indirilmeye çalışılmıştır.

Yazı yazarlardan bir kısmı, Orfi İdare Komutanlığı tarafından İstanbul hududu dışına çıkarılmış ve zararlı neşriyata tekrar teşebbüsleri fiili olarak men'edilmiştir. Bunlardan bir kısmı hâlen mahkûm ve mahpustur.

Değirmen adlı mecmua da yazıları bakımından bazı sola yakın temayüller hissettirmekte ise de hakkında kat'î hüküm verilecek bariz rengini henüz göstermiş değildir. İrkçı propaganda yapan neşriyatın hususi bir önem taşıdığı kanaatindeyiz. Şimdi bunlara gelelim.

Sağ temavüllü olanlar

Bugün üzerinde durulan ve Emniyet Teşkilâtımızın dikkatle takibettiği ve etmesi lâzım gelen sağ temavüllü mecmualar bir küll, bir bütün vücuda getirmeye istidatlı bir hâledir. Rıza Nur'un ölümüyle kapanan ve müteveffanın vasiyet yoluyla varisi olarak Nihal Adsız tarafından tekrar çıkarılması için karısı adına imtiyaz istenen Tanrıdağ, bu bütünü çökürdelelerinden biridir. Nihal Adsız, İcra Vekilleri Heyetince mecmuası kapatılmış olduğu için, kendisinin yeni bir mecmua çıkarmasına kanuni imkân görmediğinden muvazaaya baş vurarak imtiyazı karısına devretmek suretiyle müracaat etmiş bulunmaktadır.

Bütün bu mecmuaları çıkarılanlar ve yazı yazarlar içerisinde genç ve tecrübesiz kimseler bulunduğu gibi siyasi ihtirasları belli, yaşları ileri, imzaları tanınmış ve şahsiyetleri bilinmiş muharrirler de vardı. Raciste - İrkçı karakter taşıyan mecmualardaki neşriyatın Emniyet'i alâkadar eden safhası bilhassa bu mecmualarda yazı yazar ve bu grup gençler üzerinde tesir ve nüfuzu fazla olan General Ali İhsan Sabis ile Emir Erkilet'in bulunuşudur.

Bundan başka Çınaraltı mecmuasına Enver Paşa'nın kardeşi Nuri Paşa'nın da mali yardımında bulunduğu Emniyetçe haber alınmış ve Erkilet ile diğer bazı tanınmış muharrirlerin mihver ve yeni nizam leyhindeki sarif vaziyetleri, Alman sefaret mensuplarıyla sıkı temasları tesbit edilmiştir. Bütün bunlar memleketin nazik bir zamanında bu grup etrafındaki neşriyatı ve elemanları mihverin emelleri etrafında bir âlet olarak kullanacağı kaygusunu baktı olarak doğurmaktadır.

Politik kaynaşma

Nitekim «Yurt ve Dünya» mecmuasında ırkçılık aleyhinde çıkan tenkitlere karşı Peyami Safa'nın 7 İkinci Kânun 1943 tarihli Tasviri Efkâr'da yazdığı yazı ile sollara karşı kendilerinin uymadıklarını bildirişi ve 14 İkinci Kânun 1943 tarihli Tasviri Efkâr'da yazdığı «Milliyetçilik Etrafında Neşriyat» başlıklı bendinde de bunları bir gaye etrafında toplamak hususunda gösterdiği arzu dikkate şayandır. Peyami Safa'nın açığa vurduğu bu birleştirme gayretive, bu makalenin yazılışından önce Emniyetçe alınan bir haberde General Erkilet'in ırkçı mecmuaları bir elden idare altına almak

oğlu tarafından çıkarılmaktadır. Eski «Turan» ve şimdiki adı ile «Türk Kültür Birliği»nin organıdır. Kendisi Azeri olduğu halde Kafkasyalı, Başkırdastan'lı ve Türkistan'lı, sonra Tatar yazıcılarla birleşmiş hâledir.

Bu mecmuada mühim olan cihet, Rusya içerisindeki Türk'lerin istiklâl dâvâsıdır. Yaptıkları neşriyat zımnı ve zahiri Rus aleyhdarlığıdır. Bunların anti-komünist olması yalnız bu cihettendir. Türk Kültür Birliği de bu gaye ile müesses bir birliktir. Reisleri olan Muharrem Feyzi Togay da bu mecmuada yazı yazmaktadır. Bu zât, Japon Sefareti'nin adamı olarak tanınır.

Diğer mecmualar

Millet mecmuasının ise, Anadoluluk fikri bazı vesilelerle ileri sürülmektedir. Muhafazakâr bir görüşle rasyonalist temavül sezilmektedir. Yazılarında «Türkiye» yerine «Anadolu» tabirinin saraha ten ifade edilmesi dikkati çeker.

Bu mecmuanın üstünde durulacak tarafı devlet isminin üzerinde zararlı bir polemik uyandırmasıdır. Yazılardan anlaşıldığına göre milliyeti coğrafyaya dayandırmakta ve doğrudan doğruya coğrafi bütün olarak «Anadolu»yu anmaktadırlar. Bu mecmuanın sahibi Niğdeli ve Siyasal Bilgiler Okulu'nda profesör bulunan Hüseyin Avni Göktürk'tür.

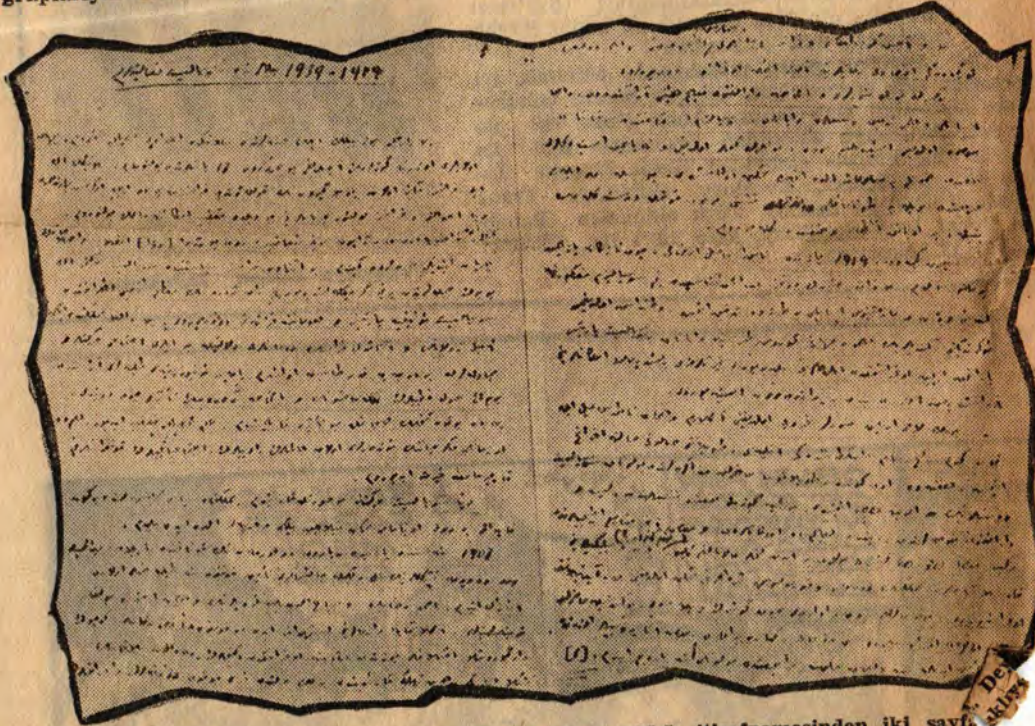
Yazı yazarlar arasında Maarif mensupları da vardır.

Sağ ve sol temavüllü olarak isimleri ve mahiyetleri arz edilmiş olan yukarıdaki mecmualardan başka biri daha vardır ki, bu kategorilere girmemekte ve nev'i şahsına münhasır kalmaktadır. O da «İslâm Türk Ansiklopedisi» adıyla neşredilmekte olan eserin kabını teşkil eden mecmuadır. Bu kab veya mecmua «İslâm Türk Ansiklopedisi» adını taşıyor. Sahibi olan soyadılarından Eşref Edip tarafından çıkarılmaktadır. Eski «Sıratül müstakim» ve «Sebilürreşat»ın neşir ve sahibi olan bu zât, kab muvazaasıyla çıkardığı bu mecmuada müslümanlık perdesi altında kara - politika yapmaktadır. Misyonerlik meselelerini ileri sürmesi ve mukaddes davamız olan Türkçülük ve milliyetçiliği «Müslüman Türkçülük» perdesi altında istismar etmesi, «İslâmdan uzaklaşan Türkçülük yerine Müslüman Türkçülük Kaim Oluyor» diye politika yapması, üzerine dikkati çekmeye değer.

Fakat kabı, herhangi bir tefrikanın kabı haline getirilmeli ve bu mecmua kapatılmalıdır. Köylere kadar, islâmi çehresinden istifade ederek geniş ölçüde sokulan bu mecmua, bugün için fiili bir tehlike teşkil etmemekle beraber, attığı tohumların ilerideki mazarratlarına derhal mani olmak zaruridir.

Diğer mecmuaların üstünde bugün için bizi fazla alâkadar edecek vaziyet görmedik.»

YARIN : HÜKÜMETİN RESMİ YASAĞI NA RAĞMEN MEMURLAR DA ARTIK POLİTİKAYA SOKULMUŞTU.

Dr. Şefik Hüsnü Deymer'in eski Türkçe olarak kaleme aldığı itirafnamesinden iki sayfa. İşçi ve Çiftçi Sosyalist Partisinin kuruluşunda faal görev alan kimseleri teker teker aç-

TÜRKİYE SOSYALİSTLERİ

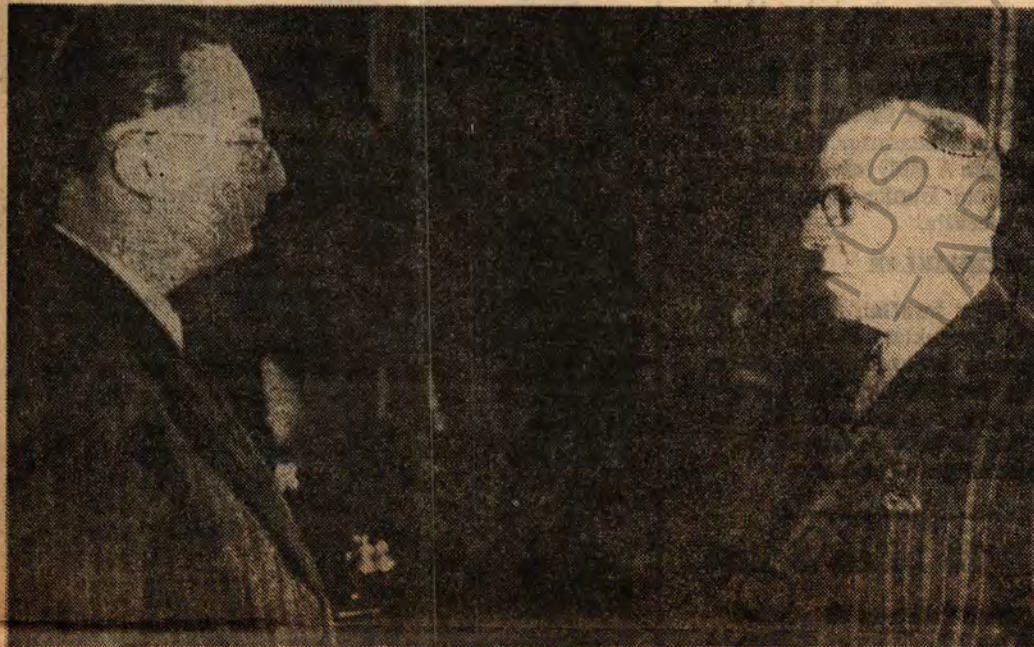
Yazan :
KÂZIM ALÖÇ
Eski Sıkı Yönelim Savcısı

TÜRKİYE DE KOMÜNİZM ve IRKÇILIK

İfşa ediyorum

Okuma - yazması bile olmayan bir işçi tarafından

İşçi ve Çiftçi Sosyalist Partisi'ne üç günde 10 binden fazla işçi kaydedilmişti

Sükrü Saraçoğlu yorulmak bilmeyen bir enerji ile çalıştığı günlerde Selim Sarper ile beraber. Türkiye'deki yer altı faaliyetlerinin su üstüne çıkmasında Saraçoğlu Hükümetinin rolü büyük.

Saraçoğlu'na verilen gizli rapor

HÜKÜMET, ZARARLI NEŞRİYATI İNCELETİRKEN

Memurların da politikaya girmesi dikkati çekiyordu

— VII —

Bir gece evvel, sabahın çok erken saatlerine kadar, elinde kalem kâğıt, itiraflarını yazan Dr. Şefik Hüsnü Deymer, şimdi de Emniyet Müdürlüğü I. Şube makam odasında ve aynı dekor içinde karşımdaydı.

Düne nazaran, sinirlerinin biraz daha rahatladığı, yüz hatlarından belli oluyordu. İtiraflarına devam edecekti. O sırada kapıdaki nöbetçi polis memuru içine girdi:

«— Hasan Erim sizinle görüşmek istiyor efendim.» dedi.

«— Getirin.»

Hasan, henüz yedi sekiz yaşlarındaki oğlunu elinden tutmuş, geldi. Çocuğunu göstermek istemiş. Eh, biraz hal hatır sorduktan sonra kendi şivesiyle:

«— Beyciğim.» dedi «Benim kızanım var ya, süleyin de b' Internasyonalci okusun. Hepsini ezbere biliyor...»

Ve daha «Okusun yahut okumasın» demeye kalmadan, Hasan'ın oğlu komünistlerin milli marşı olan Internasyonal'e başlamıştı bile. Halbuki Dr. Şefik Hüsnü ile epeyce işimiz vardı. Hasan'a

«— Hadi şimdilik gidin. Sonra bol bol konuşuruz.» dedim. Edeplince oğlunu aldı ve dışarı çıktı. Arkasından Dr. Şefik Hüsnü sordu,

«— Efendim kimdir bu..?»
«— Tanımıyor musunuz..?»
«— Hayır. İlk defa görüyorum...»

«— Sizin teşkilattan, Komünist Partisi'nin Beyoğlu komitesi başkanı Hasan Erim...»

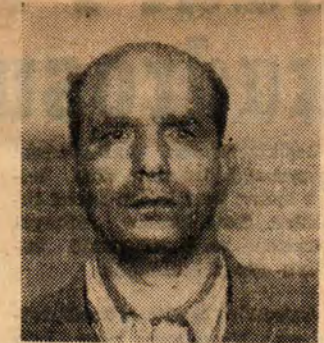
de, Hasan, komünistlerin hakimler heyeti önünde baş vurdukları taktikleri en iyi tatbik edenlerin başındaydı.

Demiştim ya ayağı topaldı. Hakikaten dar gelirli olduğu için de üstü başı her zaman perişan bir hâldeydi. Hakimler önünde boynunu bükerek,

«— Reis beyefendi, bir şeycikler söylediniz ama hiç biriciciğini anlamadım. Ben sakat, cahil, aciz işçinin biriyim. Te ne bileyim bunları...» diye yalvarıp, yakarmaya başladı. Üstelik,

«— Oların hepsiciciğini polisler uydurmuş. Ben yazı yazmasam da, imza atmasam da bilmem. İfade dediklerinizin hiçbiriciciğini bilmiyorum, benim değil...» diye iftiraya da girişti mi, Hasan'ı kimse tutamazdı.

Halbuki bazı isimleri yanlış da telaffuz etse, Sorgu Hakimliği'nde «Hepsi iftiradır, ben hiç bir şey bilmem...» diyen

HASAN ERİM

Hasan Erim'in çok şeylere aklı, hem de pek iyi erer. Bunun hem teşkilat üyesi arkadaşları hem de siyasi kısm

Sıraçoğulu,na verilen raporda, Türk Basını üstüne yapılan bu geniş inceleme sonucunda devlet memurlarının da sıkı yasaklara rağmen yavaş yavaş politikaya karıştırdıkları üstünde duruluyor, sonra da şöyle devam ediliyordu:

«Mecmuaların ve umumi olarak neşriyatın politik bakımdan incelenmesi sırasında ilk dikkati celbe değer nokta, yazarların mühim bir kısmının profesör ve öğretmen olması dolayısıyla memurların siyasi yazı yazma keyfiyeti olmuştur.

Memurin Kanunu'nun 9. cu maddesinde «memurların ... siyasi neşriyat ve beyanatta bulunmaları memnu ve bil-muhakeme subutu halinde tartlarını muciptir.» denmektedir.

Günlük gazetelerin bir kısmında yazıların siyasi mahiyeti görülmüş profesörler ve öğretmenlere tesadüf edilerek bunlara evvelâ bir ihtarname gönderilmiş ve içlerinden ihtara riayet etmeyen Yüksek ve Ticaret Okulu Profesörlerinden Suphi Nuri mahkemeye verilmiş ve haber aldığımız göre Suphi Nuri'nin makalelerini neşreden Yeni Sabah gazetesi mahkûm da olmuştur.

Diğer önemli nokta

Fikir ve ilim mecmuası olarak çıkarılmakta bulunan bir kısım dergilerde de iç ve dış politikamızı alâkadar eden yazıların bulunması, kandanunun bu maddesi hükmünün yerine getirilmesini icab ettirecek şekildedir. Siyasi tabirini teftirde ve anlayışta tereddüde ve rey ihtilafına düşüldüğü görülmüyor. Bu cihetle bu kabil neşriyatın mahiyeti siyasi olduğu taktirde, gazete ve mecmuaların memur neşriyat mes'ulleri hakkında mahkemelerce yapılacak muameleden ayrı olarak yazan memurlar hakkında in zibati bakımdan tedbirler alınmasına imkân verecek şekilde matbuat ve memurin kanunlarının alâkadar maddelerini tadile ihtiyac vardır.

Kanun mevzuatı bakımından ikinci önemli nokta da şudur:

Matbuat kanununun 12 nci maddesinin «G» fıkrası ve bu maddepe atif yapan 15 inci maddesi bilfiil Devlet memuru ve askerler ile ordu mensubu olanların gazete ve mecmua sahibi, baş muharrir, umumî müdür, yazı işleri mü-

dürü ve umumi neşriyat müdürü olmalarına manidir. Ancak hususî kanunları men'etmediği taktirde Devlet memurlarıyla askerler ve ordu mensupları «Mesleki ve İlimi» gazete ve mecmua çıkarabilirler.

Böyle olmasına rağmen, siyaset yapan, fakat verdikleri beyannamede mesleki ve ilmi mahiyeti haiz olacaklarını söyleyen memurların kanun hükümlerine aykırı hareket ettikleri açıktır. Müeyyideleri tasrih ve mes'ul makamları tavsif için Basın Kanunu'nun bu bakımdan da esash surette ikmal ve tadilinin zaruri olduğu kanaatına varılmıştır.

Tedbirler ne olmalı?

Üçüncü nokta, bazı yazarların bir nev'i kanuna uymayarak kafa tutma ruhuyla soyadlarını kanunsuz bir şekilde kullanmalarıdır. Soyadı kanunu, idari makamlara bu hususta selahiyet ve vazife verdiği halde, kanuna aykırı soyadları alınmakta olduğu gibi hiç soyadı almadan veya aldığı soyadını kullanmadan imza atan muharrirlere de tesadüf olunmaktadır. Bilhassa, güya Türk genelineğine soyadlarının küçük adlardan evvel geldiği ileri sürülerek sırf muhalefet duygusuyla meselâ Sofuoğlu M. Zeki gibi imzalara da rastlanmaktadır

Umumi durum arzeditirken, aşırı sol ve sağ karakterde oldukları görülen Yürüyüş ve Gök-Börü mecmualarının derhai kapatılması lâzımdır. Bunların öğütten anlamıyacıkları kanaatindeyiz. Tecrübe bunu gösterdiği gibi, durumları siyasi fikir halinde kalmayıp, siyasi bir tahrik mahiyetinde oluşları, bizi böyle zecri tedbir alma teklifine sevk etmiştir.

Yurt ve Dünya, Türk Amacı Çığır, Değirmen, Türk Yurdu, Millet mecmuaları sahipleri, takdir buyuracağımız zat ve makamlar tarafından ilk defa yukarıda tenkit ettiğimiz noktaları tashih edilmek üzere davet olunarak ikaz edilmelidir. Şimdiye kadar ki tarzlarında neşriyata devam ettikleri taktirde nasihat kabul etmeyecekleri tahakkuk ettiği için kapatılma tedbirlerine baş vurulmalıdır.

Çınaraltı ve Akbaba, birinde sahibi, diğerinde muhar-

riri memur olduğundan memurin ve matbuat kanunlarının alakalı maddelerine göre mahkemeye verilmelidir.

Telkin yapılmalıdır

Bu zecri ve yumuşak tedbirlerin yanında bilhassa siyasi umdelerimize uyan yazı veya bunun dışındaki neşriyat organlarını doğrudan doğruya yukarıda şekillerini arz ettiğimiz polemiklere sokmadan, günün canlı mevzuları haline gelen milliyetçilik ve devletçilik konularında selahiyetli insanlara yazı yazdırmak suretiyle müsbet telkinler yaptırmaya ihtiyac görmekteyiz. Bu iki prensibi öne sürmemizin sebebi, bizim türlü bakımlardan doğru bulmadığımız harici siyasette Rusya aleyhdarlığına götürülen geniş Türkçülük ve Turancılık, kanı esas olarak Nazizm'e götüren ırkçılık, milliyetçilik kapısından girmekte sosyal meseleleri bilhassa köylümüzü ele alarak bahis konusu etmekte olan komünizm ise devletçilik kapısından sızmaya çalışmaktadır. Bu sebeplerdir ki, partimizin ana umdelerinden olan devletçilik sarih ve müsbet şekilde yazılmalı, selahiyetli insanlara söylenmelidir. Bu hususta CHP aydınlarımızın büyük bir kısmını idareden mes'ul Millî Eğitim Bakanlığı ve Basın Yayın Genel Müdürlüğü'nün elele vererek çalışması zaruridir.

YARIN AYDA BİR KONTROL FAYDALI OLUR

Yukarıda Hasan Ali Yücel bir CHP grup toplantısında müzakereleri takip ederken görülüyor.

«— Himm.. Gıyaben tanırım..»

Başka şey söylemedi ve ka lemini çıkarıp, önündeki kâğıt tomarına eğildi:

«— Kaldığım yerden yazmaya başlıyorum efendim..»

«— Buyrun..»

Dr. Şefik Hüsnü itiraflarını ve maceralarını yazarken, ben de Hasan Erim'i düşünüyordum. Emniyet Müdürlüğü'nün I. Şubesi onun için hiç de yabancısı olduğu bir yer değildi. Zira boş durmaz, ya propaganda yapar, yahut gizli teşkilâtlara girerdi. Kavala muhacirlerinden idi. Tütün işçisiydi. Kasımpaşa'da yerleşmişti ve kalabalık bir aile efradı vardı. Okuması yazması yoktu. Gören onu, kendi hâlinde, zavallı biri zannederdi. Halbuki Hasan, 1946 seçimleri sırasında, hem de birkaç gün içinde Türkiye İşçi ve Çiftçi Sosyalist Partisi'ne 10 binden fazla işçiyi kaydettirmeyi becermişti.

YAKAYI ELE VERİNCE

Siyasi Kısım polisleri Hasan'ı çok iyi tanırlardı. Polis tarafından yakalanınca eski ve yeni ne kadar suçu varsa hepsini sayar, döker, en ince teferuatına kadar anlatırdı. Çünkü, Emniyet Müdürlüğü'nün prensiplerini öğrenmişti. Orada, suçlarını samimiyetle açık layanlara bazı istisnai muameleler yapıldığını biliyordu. Me selâ çay, kahve ikram edilirdi.

Hasan da bunlardan çok güzel faydalanmasını bildirdi. Dolayısıyla içinde çalıştığı teşkilatların, her ferdine kadar ya kalanması için, çok defa polislerle yarış eder gibi hâli gözden kaçırdı. Ama iş mahkeme safahatına gelince

polisleri iyi bilirdi. Nitekim, onun şu konuşmaları bile çok defa tesbit edilmiştir:

«— Karılı Marks ile Engiltiz'in kıyak yazılarını bi dinleseniz, bayılırsınız. Hele o Leninçik, mağaralarda neler çekmedi, neler.. O kaytan bryıklı Stâlin, nasıl işçiceğizlerin elinden tutup, hoop diye iş başına getirdi..»

Bir gün Hasan'a sordum: «— Sen neden muhakkak ihtilale işçi olmak istiyorsun. Bak Amerika, İngiltere ve Fransa'daki işçilerin durumu gayet rahat. İhtilalcilik diye tutturup teşkilât kuracağına, öyle olmak için teşkilât kurana..»

Cevap verdi: «— Ammada yaptınız beyçğim.. Onlar işçi değil, burjuvanın orta göbeği.. Sömürücü esas onlar. Sırtımızdan enseleri de kalm kalm oldu. Siz bu suali Sütlüman Taki ile de bir konuşun..»

Ben Hasan Erim'i ve onun gibi kendi halinde, sanki bu işlere karışmak şöyle dursun, komünistliğin «K» sından bile anlamaz görünen daha nice kimselere, gizli faaliyetlerin nasıl buluşturıldığını düşünürken, Dr. Şefik Hüsnü, kaldığı yerden itiraflarına, giriştiği maceralara devam ediyordu..

«— 1923 yılında, imtiyazı Sadri Celal bey tarafından alınan «Vazife» isimli bir siyasi gazete yayınlamaya başladık. Bu gazete haftada bir çıkıyordu. Beş altı sayı devam ettik. Sonra siyasi havanın kararması üzerine bu gazeteyi de kapamak zorunda kaldık..»

YARIN: HALK PARTİSİNİN KURDUĞU «TÜRKİYE İŞÇİ BİRLİĞİ KISA ZAMANDA KOMÜNİSTLERİN ELİNE GEÇMİŞTİ..»

Yazar
KÂZIM KOC
Eski Sıkı Yönetim Savcısı

TÜRKİYE'DE KOMÜNİZM ve İRKÇİLİK

ifşa ediyorum

O günlerde Cumhurbaşkanı İnönü, Başbakan Saraçoğlu ve Millet Meclisi Başkanı Abdülhalik Renda geri plânda ise Ali Rıza Artunkal görüldü.

Bazı
mecmuaların
kapatılması
tavsiye
ediliyordu

Maarif vekili Hasan Ali Yücel'in başkanlığında kurulan bir heyet, o günlerde çıkan mecmua ve gazeteleri teker teker inceliyor mevcut neşriyatı sağ ve sol olarak ikiye ayırıyor du. Bu arada komisyon, verdiği raporlarda bazı mecmuaların da kapatılmasını istiyordu.

Raporda, solcu mecmualar kadar sağcı neşriyata da dikkat edilmesi gerektiği ileri sürülüyor, sık sık kontrol yapılması isteniyordu.

Yazısı Beşinci Sayfamızdadır

19 Nisan 1967

SAYFA : 5

YENİ GAZETE

Yazan :
KÂZİM ALÖÇ
Eski Sıkı Yönetim Savcısı

TÜRKİYE'DE KOMÜNİZM ve IRKÇILIK

İfşa ediyorum

"AYDINLIK GRUBU,, FAALİYETİNİ GENİŞLETTİ

Halk Partisinin kurduğu Türkiye İşçi Birliği, komünistlerin eline geçmişti

VIII

Türkiye'de komünistlerin yer altı faaliyetinde önemli bir rol oynamış bulunan Dr. Şefik Hüsnü Deymer, Emniyet Müdürlüğü 1. Şube makam odasında, karşıma oturmuş itiraflarına ve maceralarına devam ediyordu.

Bunları anlatmak yerine, yazılı olarak vereceğini söylemiş ve bir gece evvel sayfalar dolusu yazı yazmıştı. Şimdi de, yazılı ifadesi diyebileceğimiz satırların ikinci kısmındaydı. Yazdıklarını da birkaç sayfada bir bana uzatıyor, nezaketli bir tavırla:

«— Buyrunuz efendim, bunları da takdim ediyim.» diyordu:

«— 1924'de «Aydınlık Grubu» yeni hamleler peşindeydi. Doğrudan doğruya işçilere hitaben «Orak Çekiç» isimli bir gazetenin yayınına başladık.»

Ortadan kayboldu

Aydınlık Grubu'nun faaliyetini iyiden iyiye genişletmesi, Ankara'da, Hükümet nezdinde çok dikkatle takib edilmiş ve 1925'de İsmet Paşa Hükümeti, bir «Tahrir-i Sükûn» kanunuyla hem «Aydınlık» hem de «Orak Çekiç» isimli gazeteleri kapatmış, sonra da bu gazeteler etrafında toplanan kimseleri İstiklâl Mahkemeleri'ne sevk etmiştir. Lâkin Dr. Şefik Hüsnü Deymer, arkadaşlarının İstiklâl Mahkemeleri'ne sevk sırasında ortadan kaybolmuştur.

Dr. Şefik Hüsnü'ye, ifadesinin burasında o günkü kaybolma olayını hatırlattım. Dudak büktü,

«— Efendim bendeniz, elimdeki pasaportla serbestçe yurt dışına çıkmışım. Kaybolmuş veya kaçmış değilim.» dedi. Halbuki Nazi istihbaratı tarafından nesredilen «DER WELT BOLSHEWISMUS» isimli kitabın Türkiye komünistlerine ait bölümünde ve 441. sayfadan itibaren Dr. Şefik Hüsnü'nün maceraları uzun uzun anlatılır, demin bahsettiğimiz hususa da temas edile-

ki bu birliğin kurulmasıyla beraber, bizler, yâni «Aydınlık Grubu» gözlerimizi «Türkiye İşçi Birliği»ne çevirmiştik. Bu birliği ele geçirmek, iktidar partisi tarafından kurulmuş bir teşekkülü ele almak demekti ki çok işimize yarayacaktı.

Birliğin faaliyete geçmesiyle beraber, bizler de gizli çalışmalarımızın bir kısmını bu birlik üstüne yönelttik. Nihayet çalışmalar semeresini vermeye başladı.

İedelimizde başarı ışıkları parlamaya başladığı sıralarda, Türkiye İşçi Birliği'nin de kongresi vardı. Kulis faaliyetini geniş tutarak, isteğimizi ele geçirdik ve birliğin sevki idaresinde söz sahibi sandalyalar, teşkilâtımıza mensup güvendiğimiz kimselerin seçilmesiyle bize tâbi olmuş oldu.

Hükümet, bu defa yine kendi partisinin kurduğu ve fakat, kısa zamanda komünistlerin eline geçen bu birliğin kapatılması için hazırlıklara başlamıştı. Bunlar kulağımıza geliyordu. Ama, ortada müsbet bir sebep olmadan kapatılması güç diye düşünüyorduk.

«Aydınlık» ve «Orak - Çekiç» gazetelerini kapatan «Tahrir-i Sükûn» Kanununun çıkarıldığı günlerde Reiscumhur İsmet İnönü, Şükrü Saraçoğlu ile beraber.

Saraçoğlu'na verilen gizli rapor

Mevcut neşriyatın her ay kontrolü tavsiye ediliyordu

Kanunlarımızda fiili durumumuza uyacak şekilde taddilatı istilzam eden cihetler, yukarıda arz edilmiştir. Burada ayrıca zikredilmeyecektir. Yalnız kanunların meskût geçtiği bir cihet vardır ki, onu iç talimatlarla halletmek zaruridir. Hangi tahsil derecesinde olursa olsun talebenin mecmua çıkarmalarının ve mecmualarda yazı yazmalarının men'i, mensup oldukları tahsil müesseselerinin çıkardığı mecmualarda veya okullar içerisinde okul idarelerinin nezareti altında çıkarılacak olan mecmualardan başka yerlerde talebenin yazı yazması, onların fikri inkişafını asıl işleri olan talebeliği yapmadıkları için, geliştirecek yerde durdurmaktadır.

Soyadı meselesi

Soyadı meselesinde bu kanun hükümleri Dahiliye Vekaleti tarafından yürütüleceği zikredilmiş olduğundan ve en müessir selahiyet idare amirlerine verildiği için «Müftüoğlu», «Evliyazade», «Safagibi kanunun ve onun tatbik suretini gösteren nizamnamenin hükümlerine sarahaten muhalif olarak esaslı surette takibi için tedbir alınması gerekli görülmüştür.

Bu hallerin ihmalen ziyade tepkici bir ruhtan geldiği, işaret edilen şekilde hareket edenlerin şahsiyetlerinden anlaşılmaktadır. Bu hususta yalnız Dahiliye Vekaletinin hareketine geçmesiyle değil, diğer Vekaletler ve makamların da kendi teşkilatlarına yeniden hatırlatıcı bir emirle uyumluluğunu göstermeleri faydalı olur.

Bununla beraber yukarıda işaret olunduğu veçhile, soyadı kanununa, şapka ve Türk harflerinin kabulü kanunlarında olduğu gibi behemehal bir müeyyide konulmalıdır.

Ayda bir kontrol

Rapor, böylece sona erdikten sonra, heyet bu nevi bir kontrolün ayda bir yapılması zaruretinden bahsediyor, sonra da hep beraber, raporun altını imzalyorlardı.

Raporun son paragrafı ise aynen şöyleydi:

«Şunu da ilave olarak arz ederiz ki, komisyonumuz bir defaya mahsus olarak değil,

hiç olmazsa ayda bir defa her bakımdan neşriyat durumumuzu incelemekle aynı hayırlı vazifeyi tekrar edebilecektir. Bütün bu düşünceler, yüksek takdirlerinize en büyük saygılarımızla sunulmuştur.»

Raporun altındaki imzalar ise şunlardı: «Maarif Vekili Hasan Ali Yücel, CHP İdare Heyeti Azası Maraş Mebusu Hasan Reşit Tankut, Matbuat Umum Müdürü Selim Sarper, Emniyet Umum Müdürü Osman Sabri Adal, Adliye Vekaleti Ceza İşleri Müdürü Naki Yücekök, Matbuat Umum Müdürlüğü İç Matbuat Müdürü Server İskit...»

ÖZÜR: Dünkü nüshamızda bahsettiğimiz işel ve Çiftel Sosyalist Partisinin hakiki adı Türkiye Sosyalist Emekçi ve Köylü Partisi'dir. Düzeltiriz.

Yabancı ideolojiler dolayısıyla bir tamim gönderen Maarif Vekili Hasan Ali Yücel'e ait bir gazete kupürü...

Muallimler Sol - Sağ kavgasında

Aynı tarihlerde Saraçoğlu'na verilen bir başka raporda Muallimlerin sol-sağ kavgasına katılarak mecmua çıkardıkları, bunun önlenmesi için de kanunda değişiklik yapılması isteniyordu.

Bu raporda bunlar yazılıydı.

Memurun kanununun 43 üncü maddesine göre de gazete ve mecmualarda memurların ve bilfiil asker ve ordu mensubu olanların dahili ve harici siyasi meseleler hakkında mütalâaları mutazammın makaleler ve mektuplarının derci memnudur. Bu maddelere göre, memurların ve ordu mensuplarının siyasi yazı yazmaları sureti kat'iyyede imkânsızdır. Ancak, siyasi olmayan neşriyat hususunda da bu gibi şahısları serbest telâki etmek doğru olmaz. Bir memurun başmuharrirlik yapması (mesleki ve ilmi) bir kayda tabii olduğuna

nazaran, vazı kanunun, memurun yapacağı neşriyatın da, mezkûr hüküm delâletiyle evleviyetle mesleki ve ilmi olması zaruretini kabul etmiş olduğu neticesine varmak tabiidir. Ancak, yapacağı neşriyatın, devletin menfaati iktizası olduğu vekaletin hususi emriyle bu kayıtlara tâbi tutulmayabilir.

Mündericatları; kanunun esas olarak kabul ettiği mânadaki (mesleki ve ilmi) ye aykırı olan, hatta sarahaten siyasi ve fazla olarak da yarısından fazlası ecnebi ideolojilerle münasebattar bulunan en hararetli mecmualardan oniki tanesi üzerinde yaptığımız tetkikte vaziyetleri şöyle görülmüştür:

«Yürüyüş-sol»; sahibi muallimdir. Muharrirleri arasında iki muallim, üç talebe vardır.

rek, Şefik Hüsnü'nün Sovyet Ajanları'nın yardımıyla Türkiye'den kaçırıldığı zikredilir.

Türkiye İşçi Birliği

Dr. Şefik Hüsnü, sonra yeniden kağıtlara eğildi ve kalemının sapını dişlerinin arasına alıp, bir müddet düşündükten sonra, yine devam etti:

«— Türkiye'de (Aydınlık) neşriyatı ve bu neşriyatı yürüten «Aydınlık Grubu»nun da önyak olmasıyla beraber, işçiler arasında bazı sosyalist hareketler başlamıştı.

Bu hareketleri çok iyi kabilediyorduk. Hatta hedefimiz, bazı işçi birliklerini ele geçirebilirdik. Derken Halk Partisi tarafından işçiler için bir «Türkiye İşçi Birliği» kuruldu. Bu birliğin kurulmasındaki gaye, işçiler arasında gelişen güzel hareketleri zaptı rapt altına almak, aşırı sosyalist faaliyetlere set çekebilirdik. Halbu-

Lâkin, demin de bahsettiğimiz gibi İsmet Paşa Hükümeti'nin «Aydınlık» ve «Orak Çekiç» gazetelerini kapatan «Tahrir-i Sükûn» kanunu, tek kalemde «Türkiye İşçi Birliği»ni de feshetti ve idarecileri «Aydınlık Grubu» mensuplarıyla beraber İstiklâl Mahkemelerine verildi.

15 yıl ağır hapis

Ankara'da kurulan İstiklâl Mahkemesi, eldeki sanıkları muhakeme ederken, benim ve hâlen Moskova'da bulunan Veteriner Cevdet beyin de sık sık isimleri geçiyordu. Ben bu muhakeme safahatını yurt dışından takibedyordum.

Nihayet mahkeme sonuçlandı ve gerek bana, gerek Veteriner Cevdet beye 15'er yıl ağır hapis cezası verildi. Bu şartlar altında yurda dönmek niyetinde değildim. Fakat, çok geçmeden «Yeni Ceza Kanunu» çıktı ve benim cezamın bir seneye indirildiğini öğrendim. Bu yüzden de «Bir sene nasıl olsa çabuk geçer» diye düşünüp, yurda döndüm. Adli makamlara teslim oldum.

Beni, yeniden muhakeme ettiler. Bu muhakeme sırasında, ellerindeki deliller benim, Türkiye'de gizli komünist faaliyetlerinden bir kısmına iştirak ettiğimi ortaya koyuyordu. Dolayısıyla 1 seneye, bir de 6 aylık ceza eklendiler ve 1,5 sene hapse mahkûm olarak Yozgat Cezaevi'ne gönderildim.

O zamana kadar, bizim «Aydınlık Grubu» kendi aramızdaki fikri münakaşalar ve inkişafın yanı sıra, işçiler arasında da Marksist düşünceli ve bizlere faaliyetimizde takviyeci olacak kimseleri yetistirmeye azami gayreti sarfediyorduk.

Nitekim, İsmet Paşa hükümetinin Tahrir-i Sükûn kanunu çıkıncaya kadar da bizler, epeyce takviyeci yetistirmiştik. «Aydınlık Grubu»nun bir kısmı, Ankara'da İstiklâl Mahkemeleri 6 nünde muhakeme edilirken, takviyecilerimiz, dışarda, işçiler arasında gizliden gizliye, öğrendikleri esaslara uygun faaliyetlerine devam ediyorlardı.

YARIN / MOSKOVA'DA YERLEŞEN BİR TÜRK PROFESÖR.

TÜRKİYE'DE KOMÜNİZM ve İRKÇİLİK

Yazan :
KÂZIM ALÖÇ
Eski Sıkı Yönetim Savcısı

ifşa ediyorum

TÜRKİYE'DE "AYDINLIK GRUBU,, NUN YETİŞTİRDİĞİ

Moskovaya kaçan bir Türk profesör Gizli Komünist Partisine taktik gönderiyordu

58. Alaydan kaçan bir asker kaçağı komünistlerle işbirliği yapıyordu

IX

Gecenin hayli ilerlemiş bir saatiydi. Lâkin, İstanbul Emniyet Müdürlüğü 1. Şube makam odasında, karşımda oturan Dr. Şefik Hüs-nü Deymer, itiraflarını harıl harıl yazıyordu. Şimdi de sıra, hâlen Moskova'da bulunan ve oradan Türkiye'deki gizli komünist partisine taktikler hazırlayıp, gönderen Profesör Cevdet'e gelmişti.

«— Ona Baytar Cevdet derdik. 1924 yılında Devlet hesabına Türkiye'den Berlin'e tahsile gönderilmisti. O, Berlin'deyken bizim «Aydınlık Grubu» İstiklâl Mahkemeleri'ne sevk edildi, ben de yurt dışına çıktım.

Ankara'da toplanan İstiklâl Mahkemesi benimle beraber, Cevdet hakkında da gıyabi mahkûmiyet kararı verince, artık Cevdet Berlin'den dönmedi. Oradan Rusya'ya hicret etti. Moskova, zaten onun hicretini arzulu-yormuş. Çünkü, bizim «Aydınlık Grubu»nda Cevdet'e düşen iş, işçilerin Marksist fikirlerle yetiştirilmesi, onların birer «Takviyeci» olmasını sağlamaktı.

Cevdet, Rusya'ya hicret ettiği zaman ihtisasını henüz bitirmişti ve Rusça'yı da bilmiyordu. Rusya'da kısa zamanda dil öğrendi. Bir müddet sonra da işittik ki Moskova Üniversitesi'nde Profesör olmuş.

Ama, onun vazifesi, ilmi çalışmaların yanı sıra Moskova'da Şark İşçileri Üniversitesi'nde «İhtilâlcilik» metotlarıyla yetiştirilen ve Türkiye'ye gizlice sokulan Türk komünistlere türlü taktikler hazırlamaktır. ?

kiki ismiyle Saadet Baraner'in) arkadaşı olan H. Muterâ isimli birinin evinde gizlendiği ve çok geçmeden izini kaybettirdiği öğrenilmiştir.

Reşat Fuat'ın bundan sonraki faaliyeti ise, Ankara Garnizon Komutanlığınca geniş ölçüdeki bir tahkikat sonucu aydınlanmıştır. Bu sonuca göre ele geçen bilgiler şöyledir:

Reşat Fuat Baraner, Ankara Garnizon Komutanlığınca yapılan tahkikatta «SETA»yı gizlemeğe, muvaffak olmuştur. İfadelerinde eski komünistlerden Elektrikçi Nuri'nin talimatıyla partiyi kurduğunu söylemiştir.

Hakikatta 1943 baharında «SETA»nın karar ve kendisini yönetici tayin üzerine harekete geçmiş kısa zamanda kesif bir faaliyet sarf ederek idareci kadrosunu seçmişti.

Beraber çalışmak üzere ilk randevulaştığı kimseler Se

Tahliye edildikten sonra Moskova'ya kaçan ve daha sonra orada ölen Nâzım Hikmet 1952 yılında Moskova'da bir Komünist Partisi toplantısında dinleyicilere hitap ederken görülüyor.

Solcu ve sağcı mecmualar Hükümete tanıtılıyordu

Yürüyüş: (Sol fikirli) — 1941 senesinde İstanbul'da tesis edilmiştir. Aylık edebiyat mecmuasıdır. İmtiyaz sahibi ve Umumi Neşriyat Müdürü Fazıl Mahmut Ülküer'dir. Hüsamettin Bozok, Kemal Bilbaşar, Sait Faik, A. Kadir, İsmail Safa, Sefer Aytekin, Orhan Kemal, Salih Zeki Aktaş, Fethi Giray, Asım Sarp, Rifat Ilgaz ve Cahit Saffet daimi yazıcıları arasındadır.

Yurt ve Dünya: (Sol fikirli) - 1940 senesinde Ankara'da tesis edilmiş aylık fikir ve edebiyat mecmuasıdır. İmtiyaz sahibi Pertev Naili Boratav ve Umumi Neşriyat Müdürü Adnan Cemgil'dir. Pertev Naili Boratav, Behice Sadık Boran, Sabahattin Ali, Niyazi Berkes, Mediha Berkes, Melih Cevdet Anday, Hüseyin Avni, Kemal Bilbaşar, Münir Belen, Sefer Aytekin daimi yazıcıları arasındadır.

Gök Börü: (Sağcı) — 1942 senesinde İstanbul'da tesis edilmiş onbeş günlük fikir gazetesidir. İmtiyaz sahibi ve Umumi Neşriyat Müdürü Reha Oğuz Türkkan'dır. M. Halit Bayrı, Tahir Olgaç, Zeki Sofuoğlu, Profesör Abdülkadir İnan, Aydın Yalçın, Mahmut Ragıp Kösemihal, Şakir Ülkütaşır, Profesör Zeki Velidi, Altınbay, Besim Atalay, Cemal Oğuz Öcal, Yusuf Kadıgil, Ali Haydar Yeşilyurt, Elmas Yıldırım ve Cihat Feruharrirleri arasındadır.

Millet: (Sağcı) — 1942 senesinde Ankara'da tesis edilmiş aylık fikir mecmuasıdır. İmtiyaz sahibi Profesör Hüsnü Avni, Umumi Neşriyat Müdürü Profesör Remzi Oğuz Arık'tır. Turgut Evren, Sedat Çumralı, Mümtaz Tarhan, Samet Ağaoglu, Cahit Okurer, Osman Atılâ ve Kerim Yünt daimi yazıcıları arasındadır.

Türk Yurdu: (Sağcı) — 1942 senesinde İstanbul'da tesis edilmiş onbeş günlük fikir mecmuasıdır. İmtiyaz sahibi ve Umumi Neşriyat Müdürü Ferit Cansever'dir, Zeki Velidi Toğan, Abdullah Taymas, Niyazi Sabri Ergül, Emin Ülgener, Mirza Bala, Haşım Nahit Erbil, Halim Sabit Şibay, Halit Bayrı, Doktor Mustafa Hakkı Akansel, Vahit Lütfi Salcı, Hamza Sadı Özbek, Ragıp Özdem muharrirleri arasındadır.

Türk Amacı: (Sağcı) — 1942 senesinde İstanbul'da tesis edilmiş aylık fikir mecmuasıdır. İmtiyaz sahibi ve Umumi

SARAÇOĞLU HÜKÜMETİNİN ARZUSU ÜZERİNE İSTANBUL BASINI DEVAMLILIK BİR KONTROL ALTINA ALINMIŞTI. BU RAPOR İSTANBUL BASININI İLGİLİLERE TANITMAK İÇİN KALEME ALINMIŞTI.

O günlerde adlarından sık sık bahsedilen ve hemen hemen her raporda yer alan «Yurt ve Dünya» ile Cınaraltı.

mi Neşriyat Müdürü Profesör Ahmet Caferoğludur. Muharrem Feysi Togay, Abdülkadir İnan, Kadircan Kafalı, Ali Genceli, Doktor Selâhattin Buluç, Doktor Abdullah Zihni, Fahrettin Çelik daimi yazıcıları arasındadır.

İzmir Kültür Gazetesi: 1942 de İzmir'de tesis edilmiş onbeş günlük fikir ve edebiyat gazetesidir. İmtiyaz Sahibi Cihat Gökçek, Umumi Neşriyat Müdürü Şinasi Revidir. Asım Kültür, Cihat Gökçek, İrfan Hazer, Nihat Acemi, İlhan İleri, Kemal Bilbaşar, Doktor Abdü Mahtar daimi yazıcıları arasındadır.

Doğu: (Sağcı) — 1942 senesinde Zonguldak'ta tesis edilmiştir. İmtiyaz sahibi ve Umumi Neşriyat Müdürü Tahir Karaoğuz'dur. Daimi yazıcıları yoktur.

Cınaraltı: (Sağcı) — 1941 senesinde İstanbul'da tesis edil-

miş haftalık fikir ve sanat mecmuasıdır. İmtiyaz sahibi ve Umumi Neşriyat Müdürü Orhan Seyfi Orhon'dur. Yusuf Ziya, Peyami Safa, Zeki Velidi, Necdet Sançer, Hüseyin Namık Orkun, Enver Behnan, Nebil Buharalı, İsmail Hami Danişment, Halim Yağcıoğlu, Nurettin Ardıçoğlu, Vecdi Bürün, Doktor Mustafa Hakkı Akansel, Edip Aysel daimi yazıcıları arasındadır.

Değirmen: (Sol fikirli) — 1942 senesinde İstanbul'da tesis edilmiş aylık edebiyat mecmuasıdır. İmtiyaz sahibi Cahit Tanyol, Umumi Neşriyat Müdürü M. Naci Baysal'dır. Cavit Orhan Öz, Halit Tanyeli, Muzaffer Aşkın, Ercüment Atabek, R. Ayhan daimi yazıcıları arasındadır.

YARIN : DİĞER MECMUALAR

Şefik Hüsnü, itiraflarında zaman zaman Profesör Cevdet'ten sık sık bahsediyordu. İlk defa bu kısımda ona biraz daha fazla yer vermiş oldu. Lâkin bu bilgi de fazla olmadı. Zira, aralarında biraz da olsa rekabet havası hissediliyordu. Halbuki daha önce dinlediğim Hüsamettin Özdoğu, Nail Çakırhan, Ahmet Furuncu Moskova'ya nasıl kaçtıklarını, orada Şark İşçileri Üniversitesi'nde nasıl yetiştirildiklerini anlatırken, yurda dönüşlerinde daima Profesör Cevdet'ten taktik aldıklarını rahatça söylemişlerdi. Profesör Cevdet, zamanla Şefik Hüsnü'ye ve onun etrafındaki söz sahibi komünistlere bile direktifler göndermeye başlamıştı. Yani Şefik Hüsnü bile, ondan gelen bazı direktiflerle hareket etmişti.

SETA'NIN FAALİYETİ

Şefik Hüsnü, yine yazdığı kâğıtlardan bir kısmını bana uzattı:

«— Buyrunuz beyefendi. Bunları da takdim edeyim.» Okuyordum:

«— Yozgat cezaevinde cezamı ikmal ettikten sonra, 1929'da yeniden bir yurt dışı seyahatim oldu. 1934'de sona eren bu seyahat boyunca Moskova'da, Polonya'da, uzunca bir süre de Berlin'de kaldım. Sonra'dan SETA, yani Türkiye Gizli Komünist Şurası'nın yöneticilerinden olan Reşat Fuat Baraner ile Berlin'de tanışmıştım. 1934 den 1939 yılına kadar. Paris'te kaldım.

Paris, Yüksek Tahsil gördüğüm yerd. Bahsetmiştim, burada okurken Clemenceau ve Jean Maures gibi büyük sosyalist hatiplerin tesiri altında kalmış, zaten dünyadaki çeşitli sosyalist hareketlere de bu tesirler altında girmiştim.

Paris'te birçok eski dostları buldum. Onlarla uzun uzun fikri temaslar yaptık. Bu sırada şimdi Nail Çakırhanın karısı Halet Hanımla tanıştım. Sonra birkaç defa, yine Rusya'ya geçtim. Rusya'ya gidişlerimde de Komintern'e bağlı teşekküllerle epeyce temaslarım oluyordu. Rusyanın her tarafını bilhassa Kafkasya Sıhhi Tesislerini, Kazan ve Urallara kadar Ağır Sanayi bölgelerini dolaştım.»

Şefik Hüsnü yazılarına devam ederken, SETA'nın, 1943'de yöneticiliğe tayin ettiği Reşat Fuat Baraner'e dönelim.

BİR ASKER KAÇAĞI İDİ

Reşat Fuat Baraner, 23 Aralık 1942'de askerlik görevi için sevk edildiği 58. Topçu Alayı'ndan «İzin Tecavüzü» olarak firar etmiş, dolayısıyla asker kaçağı durumuna girmişti.

Sonradan Reşat Fuat'ın bir müddet Şişli'de ve Kadıköy'ün Mühürdar semtinde karısı yazar Suat Derviş'in (ha-

batı Selimoğlu, Davit Nae, Nihat Balyoz ve Halit İrgat idi. Onlara haber ulaştırmış, güzel bir bahar günü Kadıköy iskelesinde bu 4 kafadar buluşmuşlar, tek atlı iki arabaya taksim olarak yola çıkmışlardı.

YARIN: BİR ASKER KAÇAĞI, MOSKOVA'NIN EMRİYLE TÜRKİYE'DE KOMÜNİST PARTİSİNİN HÜCRELERİNİ TEŞKİLATLANDIRIYOR.

Prof. Cevdet kimdir?

Dr. Şefik Hüsnü'ye sorulan bir soru üzerine Profesör Cevdet, Komünist teşkilâtının bir numaralı şahsı tarafından şöyle tanıtılmıştır:

Türkiye'de gizli komünist teşkilâtının zaman zaman «Baytar Cevdet» diye isimden sık sık bahsettikleri Veteriner Profesör Cevdet, Birinci Dünya Savaşı'nın mütareke devresinde bir süre Berlin'de bulunmuş, orada tahsil görmüştür.

Türkiye'deki faaliyetleri sırasında henüz genç olduğu için Komünist Partisi içinde geniş bir faaliyeti olmamış, lâkin «Aydınlık» mecmuasında önemli çalışmalar yapmıştır.

Onun hazırladığı «Sermayedar Nizamı İçtimaiyesi» isimli bir kitap, Aydınlık Grubu Neşriyatı'nda yer almıştır. Veteriner Cevdet, Aydınlık Grubundaki ve Türkiye İşçi ve Çiftçi Sosyalist Partisi'ndeki gençleri, işçileri marksist bilgilerle yetiştirmiştir. 1924 senesinde, tahsil için Hükümet tarafından Berlin'e tekrar gidince de, onun bu işi Şevket Süreyya'ya kalmıştır.

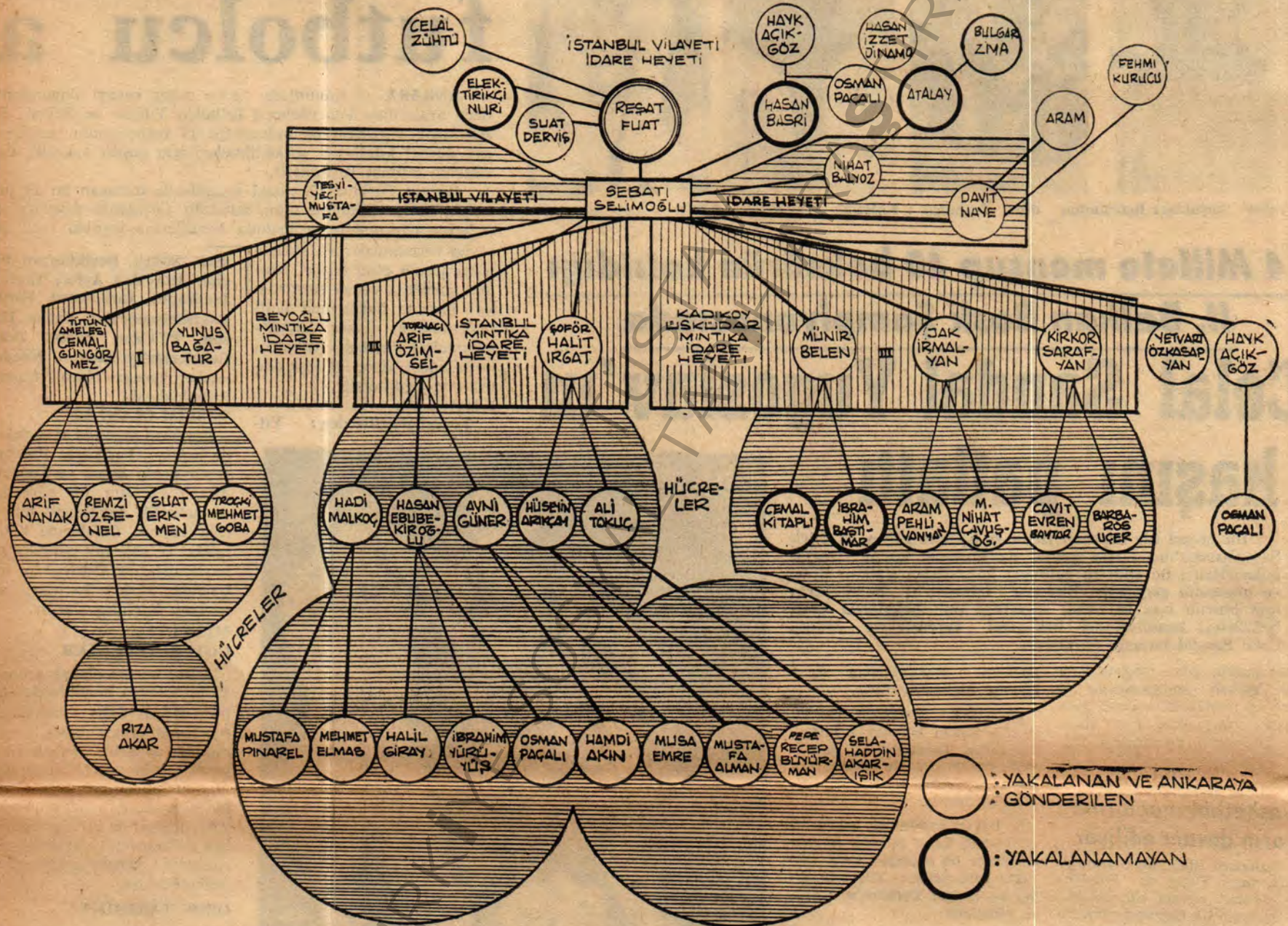
Aslen Bosnalıdır. Üsküp'te yerleşmiş, küçük bir memur ailesine mensuptur. 1925 yılında Ankara İstiklâl Mahkemesi tarafından 15 sene ağır hapis cezasına mahkûm edilince yurda dönmemiştir. Bu karar, yazımızda da bahsettiğimiz gibi Veteriner Cevdet'in gıyabında verilmiştir. Türkiye'de hapis cezasına mahkûm olunca, artık Berlin'de ikâmetine imkân bulamayan Cevdet, kısa bir müddet sonra, Sovyet Rusya'ya hicret etmiştir. Cezası, Yeni Ceza Kanunu ile sonradan 1 seneye indirilmişse de, Cevdet yurda dönmekten kaçınmıştır.

Profesör Cevdet, çok iyi Rusça bilen Hasan Ali Eriz'in akrabası, Demokrat Parti devrinde milletvekilliği yapan Bahadır Koldaş'ın kardeşidir. Moskova'da Fahri ismi ile tanınmaktadır. Hâlen Moskova'da olduğunu sanıyorum.

Yazan:
KÂZİM ALOÇ
Eski Siki Yönetim Savcısı

TÜRKİYE'DE KOMÜNİZM ve IRKÇILIK

ifşa ediyorum

1944 DE TEVKİFLER SIRASINDA SIKI YÖNETİM KOMUTANLIĞI TARAFINDAN KOMÜNİSTLERİN HÜCRE TEŞKİLATI DA TESPİT EDİLMİŞTİ. YUKARIDA KOMÜNİST HÜCRE TEŞKİLATINDAN OLUP YAKALANAN VE YAKALANAMIYANLARI GÖSTERİR LİSTE.

SETA birinci Şura toplantısı gereğince

MOSKOVA'NIN EMRİYLE BİR ASKER KAÇAĞI KOMÜNİST HÜCRE TEŞKİLATINI KURUYOR

Sarıçoğlundan verilen gizli rapor

İzmir ve Bursa gençleri de dün tezahürat yaptılar

Komünistlik lehindeki nesriyat tel'in edildi, Atatürk anıtlarına gidilerek celenkler kondu

İstanbuldaki nümayiş etrafında sıkıyönetim Komutanlığına tahkikat ve takibat yapılıyor

Bir hakikat ve

Başbakanın ezeli: Tahkikat bitince hükümet bir tebliğ neşrecek

1945 olayları sırasında gençler solcular için büyük gösteriler yapıyorlardı. Resiminde İzmir ve Bursa mitinglerini bildiren bir gazete kupürünü görüyorsunuz.

“Yeni Adam,,ın sahibi sağcı, yazarları solcu

Çığ: 1941 senesinde İstanbul'da tesis edilmiş onbeş günlük fikir ve güzel sanatlar mecmuasıdır. Sahibi Tahir Tuğ. İmtiyaz Sahibi ve Umumi Neşriyat Müdürü Necmi Ateş'tir. Daimi muharrirleri yoktur.

Yeni Adam: (Sahibi Sağ, Muharrirleri sol) — 1943 senesinde İstanbul'da tesis edilmiş aylık fikir ve edebiyat gazetesidir. İmtiyaz sahibi ve Umumi Neşriyat Müdürü Profesör İsmail Hakkı Baltacıoğlu'dur. Suphi Nuri İleri, Hüsamettin Bozok, Servet Yasaroğlu, Yunus Kâzım Köni, Enver Naci Gökşen daimi yazıcıları arasındadır.

Damla: 1942 senesinde Edirne'de tesis edilmiş aylık edebiyat mecmuasıdır. İmtiyaz Sahibi ve Umumi Neşriyat Müdürü M. Uluğ Turanlıoğlu'dur.

Yapı: 1941 senesinde İstanbul'da tesis edilmiş onbeş günlük fikir ve güzel sanatlar mecmuasıdır. Sahibi Tahir Tuğ. İmtiyaz Sahibi ve Umumi Neşriyat Müdürü Necmi Ateş'tir. Daimi muharrirleri yoktur.

Genç Türk: 1942 senesinde İstanbul'da tesis edilmiş aylık fikir mecmuasıdır. İmtiyaz Sahibi Paşamakçioğlu, müessisi Benan Arguç, Yazı İşleri Müdürü Faruk Tanrıkan'dır.

Servet Fünun: 1891 de İstanbul'da tesis edilmiş siyasi mecmuadır. Umumi Neşriyat Müdürü Halit Fahri Ozansoy'dur. Sabahattin Kunt, Cavit Yamaç, Hüseyin Hulki, İlhan Berk, Fahr Onger, Ümrân Nazif, Gavsî Halit yazı yazmaktadır.

Varlık: 1933 senesinde Ankara'da tesis edilmiş onbeş günlük fikir mecmuasıdır. Sahibi Yaşar Nabi, İmtiyaz Sahibi ve Umumi Neşriyat Müdürü Nurettin Şazi Köse-miha'dır. Cemil Sena, Rıza Apak Ahmet Necati, Hasan Simsek, Nahit Sırrı, Şükrü Eris makale ve şiirler yazmaktadır.

Çığır: 1932 senesinde Ankara'da tesis edilmiştir. Aylık fikir mecmuasıdır. İmtiyaz Sahibi ve Umumi Neşriyat Müdürü Hıfzı Oğuz Bekata'dır.

(Devamı var)

X

Küçük Çamlıca sırtlarında 5 kafadar oturmuş, güya bir bahar gezintisi yapıyormuş havası içinde, çok ciddi mevzulara dalmışlardı. Bunlar Reşat Fuat Baraner'in idaresinde toplanan Sebati Selimoğlu, Mustafa Birten, Davit Nae, Nihat Balyoz ve Halil İrgat idi. Toplantıyı temin eden de Sebati Selimoğlu olmuştu.

Onları toplayan, buraya getiren Reşat Baraner aslında bir asker kaçağıydı. Fakat izini kaybettirmiş, lâkin «SE-TA», ile her an irtibat edilecek sıkı bağlantıları sayesinde yeraltı faaliyetinden her türlü direktifi alıyordu.

Bugünkü toplantıda konuşacakları da «SETA», dolayısıyla Moskova'da Komintern'e bağlı teşekküllerden gelen direktifler esasına dayanmaktaydı.

Parti kuruluyor

Bu toplantıda Reşat Fuat Baraner, cebinden bazı kâğıtlar çıkardı ve arkadaşlarına dönüp Türkiye'de Gizli Komünist Partisinin kurulduğunu haber verdi. Onlardan istediği de hücrelerin en kısa zamanda teşkil edilmesiydi.

Hücre, Komünist Partisinin 1917 ihtilâli metotlarına uygun, klâsik bir organizasyondur. Burada, üst kademe ile irtibatı olan bir sekreter ile üç kişi çalışır. Dolayısıyla, hücre, partinin en küçük ünitesini temin etmiş olur.

Reşat Fuat bu toplantıda, elindeki kâğıtlardan partinin görüşlerini, dileklerini anlatan bülteni de okuyarak, satır satır arkadaşlarına geniş izahat verdi. Bilahare idareci kadro, kendi aralarında Hasköy ve Fenerbahçe'de toplantılar tertiplemek üzere dağıldı.

Kısa bir müddet sonra da bu gizli toplantılar yapılmış, İstanbul Vilâyeti teşkilât yönünden üç kısma ayrılmıştı. Beyoğlu Mıntıkası, İstanbul Yakası ve Kadıköy.

Beyoğlu mıntıkasındaki teşkilâtı Mustafa Birten, Cemali

Güngörmez ve Yunus Bağatır yönetecekti. İstanbul mıntıkası için Sebati Selimoğlu, Törnacı Arif ve Halil İrgat'a vazife verilmişti. Kadıköy yöneticileri ise şunlardı: Jak İhmalyan, Kirkor Sarafyan ve M. Bele.

Moskova'da yetiştirilmiş olan ve gizli teşkilâtta kendine apayrı bir güven sağlamış bulunan Davit Nae Beyoğlu Mıntıkası ile İstanbul Mıntıkası arasında irtibatı sağlayacaktı. Nihat Balyoz ise eski komünistlerle, yeni sempaticanları bu mıntikalarda hücrelemeye görevlendirilmişti.

Böylece başta İstanbul, sonra Ankara ve bilahare Karabük'te teşkilatlanmaya başlayan Gizli Komünist Partisine, Reşat Fuat Baraner, Saadet Baraner, F. Kurucu, H. Elin, Sebati Selimoğlu, N. F. Balyoz, Kirkor Sarafyan, M. Birtem, H. İrgat, Davit Nae, A. Güner, A. Tokuç, H. Yapak, R. Özinel, C. Güngörmez, A. Özinsel, Y. Bağatır, H. Malakoç, O. İşçi, Z. Nur, Hayik Açıkgöz, Ş. Ertekin, Z. Turgay, Z. Ören, Jak İhmalyan, H. İzzet Dinamo, T. Dilmen, A. Özok, E. İstanbullu, M. Osmanoglu, İ. Yürüyüş, S. Akarışık da girmişlerdir.

Gönderilen bültenler

Bu kimseler, muhtelif yerlerde Türkiye Gizli Komünist Partisi'nin hücre teşkilatlarını kurmuş ve hücreler her geçen gün daha da artmaya başlamıştı.

Bu elemanlara, muhtevası «SETA» tarafından hazırlanan ve gizli teşkilât tarafından çoğaltılan bültenler dağıtılmıştı. Bu bültenleri teşkilât içinde gizli matbaanın başına geçerek çoğaltan da Ahmet Furuncu idi. Biliyorsunuz, Ahmet Furuncu'dan bahsetmiş-tik. Kendisi Moskova'da yetiştirilen bir komünist idi.

Bültenlerde ise partinin görüşleri, dilekleri, günün meseleleri, beşinci kol faaliyeti ve Saraçoğlu Hükümeti etrafında çeşitli kısımlar ver almıştı. Bilhassa gizlilik prensibi nin korunması isteniliyor bil hassa yakalanma anında bu

nu, az ziyatla atlatılabilmek için ifade verme taktikleri belirtiliyordu. Bu bültenlerin ismi de «Her zaman için değişmeyecek esaslar» idi.

Bültenler, hücre teşkilâtına ulaştırılınca, ortaya çıkan görevli takviyeciler, bunlarda neler denilmek istendiğini ayrıca izah ediyorlardı.

Neşriyat alanında

Türkiye Gizli Komünist Partisi, faaliyetini genişletirken, «Yurt ve Dünya» sonra da «Yürüyüş» isimli dergileri de tamamen eline geçirmiş, o zamanın çok satan gazetelerinden TAN'da, kendi leyhlerin de yayınlanmasını da sağlamışlardı.

Bu arada «En Büyük Tehlike» isimli bir de broşür hazırlanmış, bu broşürü satışa çıkarmayı da başarmışlardı. 1943 yılı Haziran ayında satışa çıkarılan bu broşür Farris Erkman tarafından neşre dilmışti. Hemen belirtmeli, bu zâtn maskesi de 1946 da düştü ve tevkif edildi.

Evet, «En Büyük Tehlike» isimli bahis konusu broşür hakkında, tespit edilen taktik gereğince geniş propaganda yaptırılmış, TAN gazetesinde methiyeler çıkmıştı.

Broşürün yarattığı tepkiler geniş oldu. Hattâ Dışişleri Bakamı da bu broşür hakkında izahat vermek zorunda kaldı. Bakan Dr. Şefik Hüsnü Deymer'in üst makamlarına gönderdiği bir raporda bu konuya şöyle temas ediliyordu:

«— 1943 yılında Büyük Millet Meclisi'nde istihzahı ve Hariciye Vekilinin kaçamaklı ve küstahça izahını mucip, memleket içinde büyük akisler uyandıran Türkçülük meselesinin iç yüzünü tahlil ve teşhir eden «En Büyük Tehlike» adlı broşür neşredildi.»

YARIN: GİZLİ KOMÜNİST PARTİSİNDEN BİR HÜCRE TEŞKİLATI YERDEKİ SUBAY OKULUNA SIZMAK İSTERKEN YAKALANDI.

Yazan :
KÂZİM ALOÇ
Eski Sıkı Yönetim Savcısı

TÜRKİYE'DE KOMÜNİZM ve İRKÇİLİK

İfşa ediyorum

Gazete kâğıdına sarılı bir paket ve ötes

KOMÜNİST PARTİSİNDEN BİR HÜCRE YEDEK SUBAYA SIZMAK İSTİYORDU

Saracoğlu'na verilen gizli rapor

Sağcı «Hareket» mecmuası, Savcılık tarafından mahkemeye verilmişti

Hasan Ali Yücel'in başkanlığında bir heyet tarafından hazırlanan ve zamanın Basbakanı Şükrü Saracoğlu'na verilen Türk Basını ile ilgili, gizli raporun son kısmını da aşağıda yayınlıyoruz.

Hareket: 1939 senesinde İzmir'de tesis edilmiş ve 1940 senesinde İstanbul'a nakledilmiştir. Aylık fikir mecmuasıdır. İmtiyaz Sahibi ve Umumi Neşriyat Müdürü Nuretin Topçu'dur. Atatürk'ün muhiti hakkında yazdığı bir makale münasebetiyle Müddei-umumilik tarafından mahkemeye verilmişti.

Kültür: 1941 senesinde Aydın'da tesis edilmiştir. Aylık edebiyat mecmuasıdır. İmtiyaz sahibi ve Umumi Neşriyat Müdürü Veysel Kültür'dür. Aydın'lı münevverler bu mecmuaya yazı yazmaktadırlar.

Dikmen: 1940 de Ankara'da tesis edilmiş onbeş günlük edebiyat gazetesidir. İmtiyaz Sahibi Abidin Mümtaz Kısakürek, Umumi Neşriyat Müdürü Mahir Yalnız'dır. Zeynel, Alkoç, Rıza Polat, Emin Ölgener, Muzaffer Şahinoğlu, Suat Taşer, Ziya İlhan, Mehmet Necati yazı yazmaktadırlar.

Sovyet Rusya hesabına casusluk yaptığı sabit olan ve ölüme mahkûm edilen bir sanık Aptullah Zorlu.

XI

Sene 1944.

Mart'ın 12'si.. Günlerden Cumartesi. Sabah mütalâası için dershaneye giren Yedek Subay Okulu öğrencilerinden Necdet Işıksık, ders çalışmak üzere cebinden haritasını çıkarırken, eline, gazeteye sarılı bazı kâğıtlar da geldi.

Bunlardan birinin başına «Günün Meseleleri» yazılmıştı.

Şaşkınlık içinde, kâğıtlara göz atarken, bunların birer komünist beyannamesi olduğunu anlamakta gecikmedi. Kendine bir komplot hazırlanmış olabileceğinden gayri şey düşünmemiş, korkudan sapsarı keşilmişti.

Olduğu yerde donakaldı. Birşeyler düşünmek, bu kâğıtların ne zaman, nasıl cebine konulduğunu anlamak istiyordu. Lâkin nafile. Tek şey hatırlayamadı. Titriyordu. Asabı adamakıllı bozulmuştu. Birkaç yakın arkadaşına açılmak, en iyi çare olmalıydı. Çünkü komünistlik ile katıyken ilgisi olmayan biriydi. Öyleyse neydi bunlar.

Kumandanlığa başvurdu

Arkadaşları da bu beyannameleri okudular. Onlar da ürperdi. Hele Yedek Subay Okulu'nda bu nevi şeylerin ne derece tehlikeli olduğunu çok iyi biliyorlardı.

«— Yandım.» diye ağlamaklı bir sesle, ne yapacağını şaşırarak Necdet'e,

«— Derhal Kumandanlık makamına çık. Herşeyi dosdoğru anlat.» dediler. Zaten yapılacak tek şey de buydu. Necdet az sonra, gazete kâğıdına sarılı bu kâğıtları aldığı gibi doğrudan Kumandanlığa gitti ve herşeyi başından sonuna kadar anlattı.

Böylece iş, resmiyete intikal etmişti.

Kumandanlık derhal gizli ve geniş bir tahkikata girişti.

dek Subay Okulu'nu seçmişlerdi. Yakalanan sanıklar, Ankara Garnizon Kumandanlığı'nın II Numaralı Askeri Mahkemesi'nin huzuruna çıkarıldılar. Mahkeme heyeti, çeşitli deliller ve sanıkların ifadeleriyle kiminin de itirafına dayanarak Türk Ceza Kanunu'nun 141. ci ve 161. ci maddelerine göre 32 Komüniste muhtelif cezalar verdi.

Bilindiği gibi Türk Ceza Kanunu'nun 141. ci maddesinin mevcudiyeti bazı çevrelerde hâlâ münakaşa mevzuudur. Lâkin, Ordu'nun muhakkeme safahatında ve cezalar da böylesine hassas davranışı, komünistlerin daha önceki yıllarda da Ordu saflarına sızmak, subay veya erati kandırabilmek için fırsatlar kollamış olmalarındandır.

Önceki faaliyetler

Meselâ İstanbul Emniyet Müdürlüğü Siyasi Kısım arşivlerinde 1929 yılında Piyade Atış Okulu'nda ele geçirilen komünist beyannameleri saklı durmaktadır.

Bunun dışında, Moskova'da yetiştirilen ve komünistlerin Bakkal Celâl diye tanıdığı Celâl Benneci'nin III. Ko-

İnkılâpçı Gençlik: 1940 senesinde İstanbul'da tesis edilmiş haftalık gençlik gazetesi. Sahibi İhsan Orhon, Umumi Neşriyat Müdürü Kemal Kaplancah, İmtiyaz Sahibi Ziya Somar'dır. Üniversite talebeleri bu gazeteye yazı yazmaktadır.

Bağ: 1941 senesinde İzmir'de tesis edilmiş aylık fikir ve edebiyat mecmuasıdır. Sahibi Nihat Kobek, Umumi Neşriyat Müdürü Rıza Hiti'dir. Rıza Gökdağ müessislerindedir. İzmir muallimleri bu mecmuaya yazı yazmaktadır.

Savaş: 1940 senesinde İstanbul'da tesis edilmiş edebiyat ve askerlik mecmuasıdır. İmtiyaz Sahibi ve Umumi Neşriyat Müdürü Faik Türkmen'dir.

Yücel: 1935 senesinde İstanbul'da tesis edilmiş aylık fikir ve edebiyat mecmuasıdır. İmtiyaz sahibi Muhtar Fehmi Eneadır, Halûk Şehsuvaroğlu, Vedat Gökyol, Orhan Burian, Yusuf Mardin, Hayri Tatacan, Behçet Kemal Çağlar daimi yazarlardır.

Akış: 1940 senesinde Aydın'da tesis edilmiş aylık edebiyat mecmuasıdır. İmtiyaz Sahibi Tuğrul Akar, Umumi Neşriyat Müdürü Nimet Ak'tır.

Yurt: 1940 senesinde İstanbul'da tesis edilmiştir. Üniversite talebesinin organı olup aylık fikir ve gençlik mecmuasıdır. İmtiyaz sahibi Doktor Necmettin Atasâğun, İmtiyaz Sahibi Adnan Zentürk, Genel Sekreteri Alaettin Ören'dir. Üniversite talebe ve öğretmenleri yazı yazmaktadır.

Yeni Fikir: 1941 senesinde İstanbul'da tesis edilmiş onbeş günlük fikir mecmuasıdır. İmtiyaz Sahibi ve Umumi Neşriyat Müdürü Yakim Bahar'dır. Daimi yazıcıları yoktur.

Not: Amcabey, Karikatür ve Şaka mizah gazeteleri oldukları, Foto Magazin, Yarın ve 7 Gün mecmualarının da fikir münakaşalarına karışmadıkları ve yalnızca magazin oldukları için bu listeye dahil edilmemiştir.

Sovyet Rusya'nın iki yüzlü politikası

Türkiye'de «Gizli Komünist Şurası» yani SETA'nın tam bir yeraltı faaliyetine giriştiği günlerde, Moskova'da sanki Türkiye'nin dostuymuş gibi bir politika takınıyordu.

Nitekim 19 Mayıs 1944'de Gençlik ve Spor Bayramı münasebetiyle Moskova Radyosu, Türk Gençliğine hitaben bir önemli bir tebliğ yayınlamıştı. Bu tebliğde «25 sene evvel Türk Gençleri Kemal Atatürk'ün önderliği altında anayurtları için silâha sarılarak vazifelerini başarmışlardır. Türk Gençleri, İstiklâl ve Cumhuriyetleri için büyük bir dikkat ve titizlik göstermektedir. Türk gençliğinin bu bayramını candan kutlar ve başarılar dileriz.» deniliyordu.

Halbuki bu iki yüzlü politikada, diğer önemli taraf şuydu ki, Moskova bir yandan da Türkiye'deki gizli komünizm hareketini çeşitli direktiflerle yönetiyor, gündüne güne genişletiyordu.

SETA, bir yandan yer altı faaliyetine devam ederken, bir yandan da Rusya hesabına casusluk yapan kimseleri hoş görmekteydi. Bunlardan biri de SETA ile direkt irtibatı olmamakla aynı gayeyle faaliyette bulunan Abdullah Zorlu isimli bir gençti ve Sovyet ajanlarına bazı askeri sırlar satarken yakalandı ve idam cezasına mahkûm edildi.

Ayrıca Askeri savcılar da durumdan haberdar etmişti. Necdet'in teslim ettiği evrak uzun uzun incelendi. Bunların arasında bir de mektup vardı. Bu mektupta bir satır dikkati çekiyordu:

«— Bu iş için oğlunuz Ziya Nur ile görüştüm.»

Çok geçmeden Ziya Nur yakalandı. O da bülteni, Ankara Postanesi'nde çalışan İrfan Elin'den aldığını itiraf edince, mesele çorap söküğü gibi birbirini takibederek aydınlanmaya başladı.

32 kişi mahkûm oldu

Gizli yürütülen ve gece güdüz devam eden tahkikatın sonra gizli komünist teşkilâtına mensup, hatta Reşat Fuat Baraner'in güvendiği hücre teşkilâtlarından 11. Askerî şahıs olmak üzere 64 kişi yakayı ele verdi.

Bunlar, gizli gizli Ordu'ya sızmak idealinde çalışan kimselerdi ve hedef olarak Ye-

lordu Birlikleri'ne aynı tertip beyannameler dağıtmış olması, bu yüzden giydiği mahkumiyet, sonra gizli faaliyetlerini Deniz Kuvvetleri'ne de bulaştırmaya cür'et eden diğer bazı komünistler unutulmamıştı.

Yine gizli faaliyet gösteren komünistlerden bir kısmının da Harp Okulu'nda veya Üniversite'de okuyan, ileride askeri okullara öğretmen olacak gençlere tesir etmek isteyen su yüzüne çıkan taktikleri hatırlardı.

Sözü, yine yukarıda anlattığımız şebekeye getirelim. Bu şebeke zikrettiğimiz gibi Reşat Fuat grubunun güvenilir adamlarındandı. Bunların yakalanmaları «SETA» da, yani Türkiye Gizli Komünist Şurası'nda geniş yankılar uyandırdı. «SETA» derhal toplandı ve acele kararlar aldı. Bu kararlara göre teşkilât çalışmasına değişik bir yön verilecek, hücreler maskeleyecekti.

Bu maskelenme de Polisi aldatacak kuruluşlar olmalıydı. Nitekim çok geçmeden Üniversite'deki ele geçmeyen hücrelerle, «İleri Gençler Birliği - Vurgunculuk ve Faşizmle Savaş Cephesi» ismi altında bir teşekkül kurdu.

Hattâ gerektiği zaman «Kemalist» yahut «İnkılâpçı» gençler olarak da teşkilâtlanacaklar, güya komünizmin karşısında birleşmiş gibi görünceklerdi.

«İleri Gençler Birliği - Vurgunculuk ve Faşizmle Savaş Cephesi» ni kuranların başında, İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi asistanlarından Mihri Belli ile Moskova'da yetiştirilmiş bir tornacı olan yardımcı Emin Sekün vardı.

Emin Sekün, Mihri Belli'ye iyi bir yardımcı olmakla beraber, teşkilâta mensup kimselerin yakalandıkları taktirde Polis veya diğer resmi makamlar nezdinde nasıl hareket edilirse en ucuz şekilde kurtulmak kaabil olacaktır, bunu en iyi bilenlerdendir. YARIN : KOMÜNİSTLERİN, YAKALANDIKLARI AN, SANKİ AĞIZ BİRLİĞİ ETMİŞÇESİNE BİR TAKTİKLERİ VARDI.

Evvelki gün Ankarada, Milli Şeyminin huzurlarında yandın Gençlik ve Spor Bayramından intibaları. Solken sağda: Ortada: törene iştirak eden gençler sahada canlı vücutlarıyla elinde sağıl cümlesini tezmin etmişlerdir. Sağda: E

19 Mayıs bayramımız büyük akisler uyandırdı

Moskova radyosunun Türk gençliğine mühim bir hitabesi

"25 sene evvel Türk gençleri Kemal Atatürk'ün önderliği altında anayurtları için silâha sarılarak vazifelerini başarmışlardır. Türk gençleri, istiklâl ve cumhuriyetleri için büyük bir dikkat ve titizlik göstermektedir. Türk gençliğini bu bayramını candan kutlular ve başarılar dileriz."

Halk idaresinde ileri adım

19 Mayıs münasebetiyle Rus gazetelerinde Atatürk'ün Gençliğe hitabesi büyük puntolarla yer almıştı. Moskova Radyosu büyük bir yakınlıkla Türk gençliğinin büyük bayramını kutluyordu.

Yazan :
KÂZİM ALOÇ
Eski Sıkı Yönetim Savcısı

TÜRKİYE'DE KOMÜNİZM ve İRKÇİLİK

ifşa ediyorum

Polisi de, Adliyeyi de uğraştıran gerçek

Komünistlerin yakalandıkları an bambaşka taktikleri vardı

Yakalanan elebaşları herşeye rağmen konuşmamak için ısrar ederlerdi

XII

Komünist Partisi'nin yer altı faaliyetine katılanların her an yakalanma ihtimaline karşı gizlenme, yahut çok az zayıt vererek kurtulabilme tedbirlerine dayanan, bambaşka taktikleri vardır. Bunları çok iyi bilirler ve yakalandıkları an, hemen hepsi de ağız birliği etmişcesine bu taktikleri kullanırlar.

Bu taktikler yüzünden hem Polis, hem de Adliye makamlarının epeyce uğraştıkları olur. Gizli Komünist Partisi'nde, yeraltı şebekesini bir zincir olarak kabul edersek, bu zincirin en zayıf halkalarını da teşkilâta sadece macera arzularını tatmin ve tecessüs neticesi girmiş bulunanlar teşkil eder.

«— Neydi bu sual Hasan?»
«— Hımmmm.. Bu sual suydun. Kasımpaşa'da oturan 10 yaşındaki bir kızancığın anası evde hastadır. Hiç kimseciği de yoktur. Karıncıkları açtır. Kızancık kıvrımp durur. Gece yarısı kalkar. Beyoğlunda göklere tırmanan zenginlerin apartmanlarına bakar. Yerinden fırlar. Tozkoparan dan asfaltı geçür. Bakar ki apartmanın avlusunda bir kümescik var. Yavaşça sokulur. Karanlıkta bir tavukçuğu kaptığı gibi, koltuğunun altına yerleştirir ve caddeye seğirtir.»

Otomobil çigneyince

«— Eeee sonra Hasan.»
«— Kızancık tavuk çalar-ken, koca bir apartmanın ya-

«— Anlat bakalım. Bu işle-
rin iç yüzü nedir. dedi.

«— Hepsiciği yalandır Reis bey.» diye cevap verdim. «Ben ekmek paracığımın acizim. Bunları nereden bilirim, nereden akıl erdiririm ki?»

«— Öyle söylüyorsun ama, bak hazırlık tahkikatında polise herşeyi anlatmışsın. Kafkasya'yı bile söylemişsin.»

«— Ah reis beyciğim, orada benim yediğim dayağı siz yeseydiniz. Kafkasya'yı değil, dünyayı dolaştırdınız.»

Hâkimler güldü. Ben de serbest bıraktılar.»

YARIN: Süleymaniye minarelerinde komünistler ne arıyordu.

Reşat Fuat Baraner

Gizli gizli orduya sızmak isteyen bir grubun ileri gelenlerindendi. Pek çok hâdiseye adı karışmıştı. Bazı adamları Yedek Subay Okulu ve Deniz Harp Okulunu bir hedef olarak seçmişlerdi.

MİHRİ BELLİ

İleri Gençler Birliği Vurgunculuk ve Faşizmle Savaş Cephesini kuranlardan biridir. İktisat Fakültesi asistanlığını uzun yıllar yaptı.

'Vatan Cephesi, tabiri ilk defa Komünistler tarafından kullanıldı

Türkiye'de, gizli komünist teşkilâtının «İleri Gençler Birliği Savaş Cephesi» üstünde geniş bir tahkikat açmıştı. Bu ismin son iki kelimesi, yani «Savaş Cephesi»nin ne mânâya geldiğini de ancak, teşkilâtın lideri Dr. Şefik Hüsnü Deymer'in çok sıkı sorguya çekilmesi sonunda çöze bilmiştik.

Dr. Şefik Hüsnü, önce konuşmak istememiş, lâkin kendi adamlarını bir paravana altında gizlenerek dinledikten sonra itiraflara mecbur kalmıştı. Şimdi de bu itiraflarda sıra, «İleri Gençler Birliği Savaş Cephesi»ne gelmişti. Dr. Deymer'e sordum: «— Bu ismin taşıdığı mânâ nedir. Savaş Cephesi ne demektir. Neden İleri Gençler..?»

«— Efendim bu isimde, her kelime apayrı bir anlam taşır..» diye cevap verdi. Devam ediyordu,

Faşizme karşı

«— İleri tabiri komünistleri ifade etmektedir. Cephe ise bazı Avrupa memleketlerinde teşekkül etmiş bulunan demokratik müesseselerin, sırf memleketlerinde ki faşizmi ve irticaı yok etmek üzere beraberlik tesis etmeleri demektir..»

Dr. Deymer, sözünün burasında durdu. Biraz düşündü. Hemen arkasından da:

«— Meselâ bakın, size «Vatan Cephesi»nin ne demek olduğunu da hazır sırası gelmişken anlatayım..» dedi,

«— Evet, buyrun. Bu mevzu etrafında bütün anlatacağımızı dinliyorum..»

«— Bulgaristan'da Çiftçi Partisi, Demokratlar, Sosyalistler, Komünist Partisi lideri Dimitroff'un liderliği altında birleşerek «Vatan Cephesi»ni teşkil etmişlerdir.

Ben de bundan ilham alarak demokratik müesseselerin komünist teşekküllerle birbirlerini desteklemeleri fikri etrafında «Cephe» ibaresini düşündüm..»

«— Bulgaristan Komünist Partisi lideri Dimitroff'u ne derece yakından tanırız..»

İdeal arkadaşları

Dr. Şefik Hüsnü, bu sorunun cevabını da etraflıca anlattı. Dimitroff ile beraber, İtalya Komünist Partisi lideri Togliati ve Macaristan Komünist Partisi lideri Rakuşî, Dr. Şefik Hüsnü'nün ideal arkadaşlarıydı. Hatta zaman zaman buluştuklarını da anlatmıştı. Bu buluşmaların yeri de Berlin idi.

Ele geçirdiğimiz gizli komünist teşkilâtı mensupları hakkında tahkikatımız günden güne derinleştirilmekteydi. Lâkin şunu hemen belirtmek isterim ki, bu tahkikat ne kadar çabuk yürütülürse yürütülsün, yine de yetersizdi. Çünkü tahkikatı yürüten Örfî İdare müddetliydi. Tahkikatın da, davamın da en çok 6 aylık bir süre içinde bitirilmesi lâzımdı.

Tabutluk heyulası

Sonra gece gündüz çalışan Emniyet mensupları da birçok maddi ve teknik imkandan mahrum olarak bu gizli komünist teşkilâtının peşindeydiler. Dar bir kadro

Şefik Hüsnü Deymer

İçinde yorgunluktan bitkin hâle geliyorlardı.

Tahkikatımızın seyrine tesir eden önemli diğer bir nokta daha vardı. O da Emniyet Müdürlüğü'nde bilhassa Siyasi Kısımın, bu gibi tahkikatlara müsait olmamasıydı. Kendi kadrosunu bile zor barındırabilen Siyasi Kısım, yani Birinci Şube Müdürlüğünde sanıkları ayrı ayrı nezaret odalarına koymak elbetteki imkansızdı. Dolayısıyla sanıklar, kolayca birbirleriyle irtibat kuruyor, ifadelerini öğreniyor, hatta bu bilgilere göre ifade bile değiştiriyorlardı.

Sırası gelmişken «Tabutluk Heyulası»na da temas etmek isterim. Bu mevzu, hâlen dahi polemik mevzuudur. Fakat, görevli bulunduğum süre içinde «Tabutluk» görmedim.

Şansları yaver gidenler

O zamanlar Emniyet Müdürlüğü Siyasi Kısım'ının, demin bahsettiğim daracak nezarethanelerinde kalmış, uzun boylu tahkikatlara ismi karışmış bazı kimseler vardır ki, sonradan talihin cilvesiyle milletvekilliğine kadar yükselmiş, milleti idare edenler safına geçmişlerdir.

Zaman zaman büyük siyasi tahkikatlara sahne olan kısmın genişletilmesi, yahut başka çareler aranılması o sıralarda bu kimseler tarafından şikâyet mevzuu yapılmıştı ama, bugün dahi beklenen çareler araştırılmadı. Kısım, bugün de aynı elverişsizliği içinde bulunmaktadır.

Sanıkların şikâyeti kadar, tahkikat makamlarının karşılaştıkları korkuları da yukarıda anlatmıştık. En büyük zorluğun ise, bilhassa komünistlik tahkikatlarında meydana çıktığını ben de bizzat müşahade ettim.

Komünist sanıklar

Çünkü komünistler, ele geçtikleri zaman bu vartayı en az zayıyla atlatabilmek için, her türlü çareye başvurur, hatta içerideki sanıklar, dışarıdan taktikler bile alırlar. Bu taktikler yine gizli komünist partisi teşkilâtının Moskova'da Komintern'e bağlı Şark İşçileri Üniversitesi'nde yetiştirilmiş elebaşılar tarafından hazırlanmaktadır.

Öyleki, yine zaman zaman bu taktikler sayesinde, Siyasi Kısımın nezarethane imkansızlıklarından istifade ederek haberleşen, ifadelerini apayrı volda düzenlenen sanıklardan pek çoğunun mahkeme huzurunda beraet ettikleri de mâlumdur.

Agzı kalabalık olanlar, Polis tahkikatlarında çok faydalıdır. İtiraflarda bulunanlar ise, umumiyetle ya kendilerinin veya diğer arkadaşlarının dayak yediğini ve bunu görünce konuşmak zorunda kaldıklarını ifade ederler.

Bir istisna ile

Nitekim, İstanbul Üniversitesi'nde gizli komünist partisini yönetirken yakalanan bir lider, cezaevindeyken, Ankara'da Askeri Hapishanede yatan diğer bir komüniste şu satırları yazmıştı:

«— Heyhat, bunlar dayığa biraz mukavim çıktı, fazla değil. Ama, sadece bir istisna ile..»

Bunu yazmasına sebep de neden yakalandıklarını, neden geniş ifşaatlarda bulunduğunu izah etmek zaruretiydi.

Yakalanan komünistler arasında tahkikat yaparken, ağzı kalabalık olanların ziyadesiyle işe yaradığını söylemiştik. Bakın bunlardan bilhassa Hasan Erin üstünde durmak isterim. Size, Hasan Erin'den daha önce de biraz bahsetmişim. Gizli komünist partisindeki elemanlara tipik bir örnek teşkil eder.

Gene bir gün Hasan Erin «... hâkim beye bir diyeceğim» var demiş karşımıza getirilmişti. Huyunu bildiğimiz için, yüz verdik. Bundan cesaret alarak,

«— Beyciğim, size bir suçluk de ben soruvereceğim..» dedi,

«— Sor bakalım Hasan..»

«— Bunca zamandır komünistlerle uğraşıp, durursunuz. Süle bakalım, en kolay propagandacı kimlere yapılır..»

«— Hasan, bu işin doktoru sensin. Anlat da şunu biz de öğrenelim..»

«— Evet, beyciğim..» diye başladı:

En kolay propaganda

«— Bizim kuş beyinlere te şunu kavratamadım gitti. En kolay propaganda bütün işçilerine yapılır. Oncağızların sadece elleri çalışır ve bir de çitir çitir tütün yapacağıнын sesi işitilir. Diğer işçilerde bu zordur. Hepsiciliğin kulağı makina gürlüğüyle çöller ama, bütün işçilerinin kısı boştor. Ne fışlasan duyabilirler..»

«— Hasan, sen hiç böyle propaganda yaptın mı?»

«— Çooookkk..» Sonra güldü, devam ediyordu:

«— Hem de hepsiciliğinden beraat aldım. Sıterseniz size birini anlatayım da dnileyin..»

«— Anlat bakalım Hasan..»

«— Kalabalık işçilerle bir bütün deposunda çalışıyorduk. Hepsiciliği beni tanır ve severlerdi. O gün yine kızanların kulakları bendeydi. Arkadaşlar, dedim. Bedavadan bir ciğaracak içmek isteyen varsa, soracağım suale cevap versin..»

gına uzanmış, ensesi kalmı, yemiş yemiş de göbeği, te bu tütün balyaları gibi olmuş patronun birisi yumuşacık yatmaktadır. Bir türlü uykusu gelmez. Canı sıkılmıştır. Soförüne «Arabamı hazırla gezeceğim» der. Soför emri alınca, şimşek gibi koşar. Arabayı hazırlar. Domuz gibi kalmı enseli adam, arabaya zor sığar..

İşte böyle araba kaçarken, Tozkoparan asfaltında hasta anacığınaya tavuk götüren kızancığa çarpar ve öldürür. Şimdi süleyin bakalım. Kabahat kimindir. Hasta anacığınaya tavuk çalan kızanın mı, yoksa balya göbekli, kalmı enseli patronun mu, yoksacığınaya ona iktisaden bağlı şoföreceğizini mi..»

Hasan onu sorunca, onu dinleyenlerden biri, önünde tütün balyalarını gördüğü için olmalı.

«— Te bu balya gibi göbekli zındığındır..» demiş.

Hasan da,

«— Aferin. Al bakalım sigaray..» diye paketniden bir sigara uzatmış. Devam ediyordu:

«— Ama aramızda polisliğin şüphelendiğim sarı suratlı biri vardı. Onun için hakiki kabahatin kimde olduğunu anlatmadım. Sonradan sarı biz ihbar etti. Yakalandım. Bereket kızancıkların hepsiciliği şahit oldu da, yakayı ucuza kurtardım..» dedi ve inanılmaz bir kabiliyetle ağızdan kopma teorilerle nizami yererek izahat verdi.

Hemen arkasından da,

«— Beyciğim, esastan sana bir hâdise daha anlatayım mı..» diye sordu. Evet, onu da dinliyorduk.

Eski bir zarf bulmuştu

«— Sene 1937 - 1938 idi.. Yolda giderken, eski bir zarf buldum. Üzerinde güzel bir pul vardı. Kızanıma veririm diye cebime koydum. O günlerde polis beni, komünistlik propagandasından arar durmuş. Yakaladılar. Yine buracağa getirdiler. Üzerimi aradılar. Kızanıma vermeyi unuttuğum zarfı, şu koyun cebimde buluverdiler. Meğer ki bu zarf, bir Ermeni'ye Kafkasya'dan gelmiş bir mektupçuğun zarfıymış. Üzerindeki pul da Rusya'nın pulu değil miymiş..»

Polis, üstüme fazla yükledi. Bütün propagandalarını anlattım. İlle ve lâkin Kafkasya'yı soruyorlardı. Zarfın sahibi olan Ermeni de bulunamamıştı. Te beni zorladılar. Zorladılar. Ben de bunu Ermeni'den aldığımı söyledim. Beni müdderumum beye, oradan da Sultanahmet Hapishanesine gönderdiler. Mahkemeye çıktık. Hâkim bey, bir çok şeyler sordu. Sonra.

Yazan:
KÂZIM ALÖÇ
Eski Sıkı Yönetim Savcısı

TÜRKİYE'DE KOMÜNİZM ve İRKÇILIK

İfşa ediyorum

MÜEZZİN SABAH EZANINA ÇIKTIĞI AN

İKİ KOMÜNİST SÜLEYMANİYE MİNARELERİNDE NE ARIYORDU?

Düdük sesiyle kaçan meçhul şahıslar iki de paket bırakmışlardı

XIII

Evet, 1944 yılının ilkbaharına dönelim. 18 Mayıs günü. Sabahın çok erken saatlerinde, adeta birer karaltı gibi iki gölge, peşpeşe Süleymaniye Camii'nin avlusuna girdiler. Kendilerini kimsenin görmediğinden emin olarak, yavaş yavaş camii'nin Halic'e bakan iki şerefeli minarelerine doğru yürüdüler. Her ikisinin koltuğunda büyükçe paketler vardı.

Düzlüğe çıktıkları sırada, müezzin sabah ezanına başlamıştı. Tanrı Uludur, Tanrı Uludur nidasıyla irkildiler. Birden hızlandılar. Daha kuytu olan minarelerin arka tarafına gizlendiler. Herhalde bir ayak sesi duymuş olmalı ki, bir müdet burada kaldılar.

Fakat Müezzin Mehmet Ziya, ezan okurken bu iki gölgeyi görmüş, şüphelenmişti. Namaza gelenlere benzer bir halleri yoktu. Sonra neden saklanıyorlardı ki.

Müezzin Mehmet Ziya, ezanını bitirip aşağı indik'ten sonra camii'nin bakımıyla görevli Mehmet Keskin'e seslendi:

Tahsin Berken de şüpheli talebeler listesindeydi.

Varının dibinde kan izleri görüldü. Demekki buradan atlayıp, kaçmışlardı. Lâkin biri yaralanmış olmalıydı.

Yaralı aranırken

Müezzin de, cami bekçisi de bu iki meçhul şahsın yüz hatlarını teşhis edememişlerdi. Fakat Polis bir yandan,

Saracoğlu'na verilen gizli rapor

Elimize geçen her vesika yaptığımız tahkikata ışık tutuyordu. Yukarıdaki resimde Seta çalışmaları hakkında Dr. Şefik Hüsnü Deymer'in el yazısı ile verdiği ifadenin kupürünü görüyorsunuz

YURT VE DUNYA, ÇINARALTI ADSIZ VE BOZKURTÇULARA BUDALA VE CAHİL DİYOR

Maarif Vekili Hasan Ali Yücel başkanlığında kurulan bir komisyon hükümete basındaki çıkan yazılar için sık sık rapor veriyordu. Herkesin solcu olarak tanıdığı Yücel o günlerdeki tutumu ile hükümet çok yardımcı olmuştu. Bugün de yine Saraçoğluna verilen bir raporu açıklıyoruz. Bunda mecmualarda çıkan yazılardan kısa kısa pasajlar alınmaktadır. Bu notlar değerlendirilince yazarların kimlikleri hakkında bir fikir sahibi oluyorduk.

GÖK BÖRÜ, (Sayı: 1, Sahife: 3)

«Hesap Veriyoruz» başlığıyla C. Savaşfer, Bozkurt mecmuasında beraber çalıştıkları kimseler (Nihal Adsız, Çınaraltı ve Akbabacılar) in hakiki idealist olmadıklarını tebarüz ettirmekte ve aralarında çıkan ihtilafın içyüzünü anlatmaktadır.

GÖK BÖRÜ, (Sayı: 2 Sahife: 2)

Kendilerini kirletmeye çalışanların cezalarını mahkemenin vereceği, neşriyatlarıyla gözden düşmüş olanların kendi hareketleriyle kendilerini düşürmüş oldukları yazılmaktadır.

ÇINARALTI (Sayı: 66, Sahife: 6)

Gök Börü'den gelen bir mektup üzerine, Şakir Ülkütaşır'a ait bir makale mü nasebetiyle kendilerinin hırsız mevkisine düşürüldüğü ve daha bir sürü iftiralara maruz kaldıkları işaret olunmakta ve Gök Börü'nün mahkemeye verildiği bildirilmektedir.

YURT VE DÜNYA, (Sayı: 22 — 23, Sahife: 394)

Cemgil; Gök Börü'nün mevzu bahis makalelerini ele alarak, bu yazılara istinaden, mecmuayı çıkaranların ve bu yazılarda zikrolunan-

ların (Adsız, Çınaraltı ve Bozkurtçular) milliyetçilik iddialarına rağmen prensipsiz, budalaca ve cahilce de olsa samimi bir inancı sahiplendiklerini, gizli kaynaklardan para alarak hangi menfaatler namına ırkçılık ve Türkçülük propagandası yaptıklarını meçhul olduğunu, kendilerini saf, tecrübesiz idealist gibi göstermek istemelerine rağmen, kurnaz, idareci maslahatçı ve menfaat düşkünü politikacılar olduklarını, vurgunculuk gibi sosyal sakatlıkları, bazı faşist memleketlerde olduğu gibi yahudilere yüklemelerine rağmen — Reiscumhurumuzun nutkunu da delil göstererek — asıl muhtekirlerin daha ziyade Türkler olduğunu söylemektedir.

Muharrir, yazısının sonunda, ırkçılık, türkçülük, turancılık vesaire gibi klişeler altında çevrilen entrikaları gördükten sonra, hâlâ, bunlara değer veren, boş kafa, menfaat düşkünü demagogların telkinlerine kapılanlar olup olmadığını sormaktadır.

YURT VE DÜNYA, (Sayı: 18, Sahife: 214)

İsmail Hakkı Baltacıoğlu'nun üç âlim tipi hakkındaki makalesi tenkid edilerek, bu-

Hasan Ali Yücel (Sağcı mı yoksa solcu mu?)

gün bizim anladığımız hakiki âlimin, daha geniş mânasiyle hakiki münevverin, hayat kavgasını berrak bir gözle görüp anlayarak bu kavgada hakikatin ve halkın tarafını tutan, zayıfların, ezilenlerin davası uğrunda döğüşen kim se olduğu söylenmekte ve Baltacıoğlu'nun bu mevzu mecmuasında münakaşa etmesi istenmektedir.

YENİ ADAM, (Sayı: 412, Sahife:2)

İsmail Hakkı Baltacıoğlu, Türk Cemiyetinde bir kısım aydınların muşeret mukallitliği, yabancı ideoloji hayranlığı, değer ve yerli düşmanlığı sebepleriyle soysuzlaşmakta olduklarını ve memleketi bu çeşit kozmopolit aydınlara değil, halk çocuklarına emanet etmek lüzumunu tebarüz ettirmektedir.

YURT VE DÜNYA, (Sayı: 21, Sahife: 342)

Cemgil; Baltacıoğlu'nun, sırf kendisine yapılan tenkidlerden dolayı galeyana gelerek koyduğu sosyal teşhisin bugünkü Türk aydınlarını soysuzlukla, kozmopolitlikle damgalıyacak kadar yanlış bulunduğunu söylemektedir.

TÜRK YURDU, (Sayı:1-2 Sahife: 6, 38)

Dr. Hasan Ferit Cansever, milliyetçilikle insanîyetçiliğin birbirinden ayrı mefhumlar olduğunu izah etmektedir.

YURT VE DÜNYA, (Sayı: 19; Sahife: 221)

Adnan Cemgil, bu makaleleri tenkid ve tahlil ederek milliyetçilikle insanîyetçiliği bir araya gelmez iki değer gibi göstermenin milliyetçiliğin değerini azaltmaktan başka bir şey olmadığını söylemekte ve Hasan Ferit Cansever'i tahtie etmektedir. Muharrir, aynı sayıda, «niçin susuyorlar?» başlığıyla diğer mecmualardaki neşriyate dair yaptıkları tenkidlere cevap verilmemişinden şikâyet etmektedir.

(Devamı var)

«— Mehmet, ezan okurken avluya iki kişinin girdiğini gördüm. Şunlara bir bak bakalım.»

Hırsız zannetmişlerdi

Camiin kurşunlarına dadanan hırsızlardan bîzar olan Mehmet Keskin, acele giyindi ve dışarı çıktı. Usul usul, ayaklarının ucuna basa basa ortalıği kolağan etmeye başladı. Evet, gördü. Haliç'e bakan iki şerefeli minarelerden birinin altında biri oturmuş, diğerinin de minarenin paratönerine çıkar gibi bir hâli vardı. Saklana saklana ilerledi. Oturan şahıs, birşeyler yiyordu. Ortalık, henüz tamamen aydınlanmadığı için yüz hatlarını seçemiyordu. Ama, hırsıza da pek benzemiyorlardı.

Bağırdı:

«— Orada ne arıyorsunuz?» Oturan ayağa kalktı:

«— Sen kimsin. Müezzin misin, kayyum musun.» diye gayet soğukkanlı bir eda ile sordu. Onu oyalamak istiyor, minarelerin altına gelmesine fırsat vermeden orada oyalamak istiyordu. Mehmet Keskin ile göğüs göğüsey geldiler. Mehmet, onu itip, ötekinin nejer becermeye uğraştığını farketmek, anlamak istedi. Ama beriki, onu göğsünden itti. Yere yuvarladı.

Mehmet düdüğü çalınca

Mehmet, yerde debelenirken, alalacele cebinden düdüğünü çıkarıp, olanca hızıyla öttürebildi. Bu düdüğü sesi üstüne de, ikisi birden fırlayıp, kaçtılar. Her ikisi de camiin yerden 5 metre kalan yüksek olan duvarının kenarına geldiler. Birisi duvar dibindeki elektrik direğine sarılarak, diğeri ise atlamak suretiyle gözden kayboldu.

Düdüğü sesine yetişen Müezzin Mehmet Ziya, yerden henüz kalkmış, elini, bacaklarını oğusturan Mehmet Keskin'e sordu:

«— Ne var, ne oluyor?»

Mehmet Keskin, nefes nefese olup bitenleri anlattı. O sırada, iki meçhul şahıs sırra kadem basmışlardı. Ama, paketleri almaya fırsat kalmamıştı. İkisi de gidip, bu paketleri kucakladılar. İçeride açtılar. Biri 9 metre kadar uzunlukta, 2,5 metre genişliğinde idi ve kenarlarına rüzgar uçurmasını diye kurşun parçaları dikilmişti. Üstüne de büyük harflerle:

«Saraçoğlu Faşisttir» yazılı, altına da «Faşizm ve Vurgunculukla Savaş Cephesi» diye eklenmişti. Diğer pakette bunu asmaya mahsus ipler vardı. Durum derhal Emniyet Müdürlüğü'ne ve Sıkı Yönetim Kumandanlığı'na intikal etti. Yapılan incelemelerde, camiin, 5 metrelik du-

sıkı yönetim kumandanlığı bir yandan, bu kimseleri ısrarla bulmak için her türlü çabayı gösteriyorlardı. Kimdi bunlar?

5 metrelik duvardan atlayan bir kimsede mutlaka kırık, çıkık olmalıydı. Polis, bütün kadrosuyla seferber edildi. İstanbul'da bulunan bütün hastanelere, kliniklere haber gönderildi. Tarama yapıldı ve kırık çıkık şahısların kimler olduklarının tesbitine uğraşıldı. Bu araştırmadan uzun bir süre netice alınmadı.

Dövizin metni sarihtir. Buluş, yazının metni, aydın gençler arasında gizli bir komünist teşkilâtının bulunduğunu ortaya koyuyordu. Fakat bu teşkilâtı kimler kurmuşlardı? Kimler, bu isim altında bilmiş ve bu ismi bir paravana gibi yüzlerine çekmişlerdi?

Emniyet Müdürlüğü'nün direktifi ile rahmetli «Parmaksız Hamdi Bey» yani Hamdi Özdemir, İstanbul'da bütün sabıkalı ve şüpheli komünistleri kontrol ve takibe başlandı. Her ne kadar bu olaydan bir müddet önce Eminönü Halkevi'nde İsmail Hakkı Baltacıoğlu'nun konferansını bir kısım Üniversiteli öğrenciler ihlâl etmek istemişlerse de, o hareketin komünist bir teşkilât ile bağlantısı görülmemiştir.

Diğer bir hâdise

Olaylar birbirini takibedyordu.

Yine aynı yıl, 29 Ağustos gecesi Pasif Korunma sebebiyle şehir ışıklarının karartılmasından istifade ederek, Fatih, Vezneciler, Eminönü, Kuledibi, İstiklâl Caddesi ve Şişli semtlerinde duvarlara, binaların kapı yanlarına, dukkân kepenklerine asılan 30 kadar afişle karşılaştık:

«İşçiler, Köylüler, Münevver Yoldaşlar. Halkın Türkiye'sini kurtaracak kafa ve kol emekçileri. Birliğiniz. A. daletsizliği yıkacaktır. Birleşiniz.»

Feshane fabrikasında var gel dairesinin bir köşesinde yığılı sandıklar üstünde de bu ibareler yazılı afişler yapıştırılmıştı. Ayrıca yerlere atılmış halde orak-çekiç şarhli «İşçiler Birleşiniz» yazılı kartlar serpilmişti.

İşte bu sıralarda Emniyet Müdürlüğü Siyasi Kısımın şüpheli olarak üstünde durduğu Edebiyat Fakültesi öğrencilerinden Tahsin Berken'in esrarengiz şekilde ortadan kaybolması, dikkati çekiverdi.

YARIN: İSTANBUL ÜNİVERSİTESİNDE «İLERİ GENÇLER BİRLİĞİ» ASLINDA, SETA'NIN KARARIYLA KURULMUŞTU.

İstanbul Emniyet Müdürlüğü pek çok olaya sahne olmuştur. Bilhassa tatil saatlerinde suçlularla görüşüyor ve önemli şeyler öğreniyorduk. Resimde Emniyet Müdürlüğü görülüyor.

Yazan :
KÂZİM ALÖÇ
Eski Sıkı Yönetim Savcısı

TÜRKİYE'DE KOMÜNİZM ve İRKÇİLİK

İfşa ediyorum

Yüksek tahsil gençliği arasında komünizm faaliyeti

“İLERİ GENÇLER BİRLİĞİ,” KOMÜNİST ŞUR'ASININ KARARIYLA KURULMUŞTU

XIV

İstanbul Emniyet Müdürlüğü'nde siyasi kısmın üstünde durduğu Ebediyat Fakültesi öğrencisi Tahsin Berkem, Mayıs ayı sonlarında ansızın ortadan kaybolunca, cereyan eden esrarengiz olaylar üstünde bir ışık belirdi.

Bahsetmiştim, Pasif Korunma'dan faydalanarak karartılan İstanbul'da bazı köşe başlarında komünizm afişleri yapıştırılmış. Feshane fabrikasında yerlere orak çekiçli «İşçiler Birleşiniz» yazılı kartlar serpiştirilmişti.

Bunları hazırlayan, bu derece cür'et ile gözler önüne serenler kimlerdi. İşte geniş bir tahkikatın daha mesnedi..

SAMSUN'DA BULUNDU

Siyasi Kısım polisleri, Tahsin Berkem'in muhitinde giz-

lice yürüttükleri tahkikatı müteakip, Samsun'lu olduğunu, ailesinin Samsun civarında bir çiftliği bulunduğunu ve sık sık bu çiftliğe gittiğini tesbit etmişlerdi.

Durum, derhal Samsun'a bildirildi ve çok geçmeden, ortadan kaybolan Tahsin Berkem, Samsun'da bahis konusu çiftlikte bulunup, İstanbul'a getirildi.

Emniyet Müdürlüğü müteahhas doktoru tarafından muayenesi yapıldı. Evet, sağ kolu bileğinden çıkık ve başında da bir yara izi tespit edilmişti. Soğuya, Süleymaniye Camii minareleri arasında asılmak istenen afişten başlamak faydalı olacaktı. Sualler bu yöne çevrildi. Çok geçmeden siyasi kısım polisleri Tahsin Berkem üzerinde, haftalardır ısrarla durmanın büyük faydasını görmeye başlamışlardı.

Bidayette konuşmak istemiyordu. Fakat gevelemelelerinden sırlarını vereceği ve bu işe girdiğine pişman olmuşu benziyordu.

DÜNDAR BAŞTIMAR
(Teşkilât Üniversitede büyüyor)

YAPILAN İTİRAFLAR

Hele, «..... Her şeyi anlatırım. Fakat ne olursunuz, intiharıma müsaade ediniz.» gibi konuşmaları mühim surlara da sahip bulunduğu kanaatini kuvvetlendirmişti. Telkinler tesirini göstermekte gecikmedi.

«— Ne olursa olsun anlatacağım.» diye razı oldu.

—«Süleymaniye Camiinin

bütün fakültelerine yayıldı. Yukarıda isimleri sayılanlardan başka Cezmi Ulucan, Ekrem Ataman İsmail Tanık, Dündar Baştımara, Muzafer Özkolçak Müeyyet Boratav, Can Boratav, S. Yazıldı, Safter Tümay, Arslan Kaynar dağ, O. Bağman, Mehmet Fethi Elmas, Bilâl Şen, Mustafa Arhavi, Süleyman Taşdağ, F. Kızılırmak dahil oldular. Gruplar verilen direktiflerle birbirlerinin evlerinde Yıldız'da Doğançılar parklarının da, mesirelerin tenha köşelerinde toplanıp çalışıyorlardı. SETA'nın hazırlayıp sekreterlerine dağıttığı bültenler bu toplantılarda okunuyor, yeni taktikler öğretiliyordu. Bu

minarelerine Saracoğlu faşisttir» yazılı afişi asanlardan biri benim. Yanımda da İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi asistanlarından Mihri Belli vardı.» dedi.

Böylece başlayan itiraflar bir çorap söküğü gibi birbirini takip etti. Bilhassa, 1945, 1946, 1947 yıllarındaki faaliyetlerin meydana çıkarılması aramalarda ele geçen vesikalar «İLERİ GENÇLER BİRLİĞİ» felaketini bütün çıplaklığıyla ortaya çıkarmıştı.

«SETA» ACELE TOPLANIYOR

«SETA» yâni Komünist Şurası Reşat Fuat Baraner

EMİN SEKÜN
(SETA üyesi bir tornacı)

Saracoğlu'na verilen gizli rapor

Resimde, o zamanlar fikirleri pek yayılan solcu hocaları görüyorsunuz.

Halk arasında İrk ve Mezhep kavgaları körükleniyordu

Dün ilk kısmını verdiği-
miz basına ait gizli rapo-
run (gazeteler arasındaki
polemiklerin) ikinci ve
son kısmını bugün ve-
riyoruz.

**TÜRK YURDU, (Sayı: 8,
Sahife: 229)**

Dr. Hasan Ferit Cansever,
yüksek mekteplerde hoca o-
lan Yurt ve Dünyacıların
komünist bulunmaları ve
münevver kitleye hitabet-
mekte olmaları itibarıyla di-
ğerlerinden daha muzır ve
tehlikeli olduklarını, yapıla-
cak mücadelenin siyasî ajan-
lardan ziyade, bunlara mü-
teveccih olması lüzumunu
tebarüz ettirmektedir.

**DEĞİRMEN, (Sayı: 2; Sa-
hife: 36)**

Halit Tanyeli, Turancılık
yapan matbuat münevverle-
rinin bu mevzuu bir iki post
kapmak için vasıta olarak
kullandıklarını tebarüz ettir-
mektedir

**YURT VE DÜNYA, (Sayı:
21, Sahife: 258)**

Halit Tanyeli'nin bu görü-
şü tasvir edilmekte ve bu
savırlar gençliğe heyecan
ve ülkü vermek iddiasıyla
ortaya çıkıp sovenizm aşı-
layan bunaklara gençliğin
en iyi cevabı olarak kabul
edilmektedir.

**YURT VE DÜNYA, (Sayı:
20, Sahife: 267)**

Vurgunculuğu mevzu a-
lan ağırbaşlı gazetelerin, bil-

hassa mizah gazetelerinin;
bu vesile ile halk arasında
ırk ve mezheb münaferetle-
rini körükleyecek propagan-
dalara âlet oldukları, ırk
prejüjeleri yaydıkları ileri
sürülerek bugünkü dünya
mücadelesinin hazırlanışında,
halkın içine düştüğü hâle
sebeplere diyor yanlış
düşmanlar gösterenlerin bu
sante izahlarıyla bir hissesi
olmuştur denilmektedir.

**ÇINARALTI, (Sayı: 68,
Sahife: 13)**

Orhan Seyfi Orhon, Yurt
ve Dünya'nın evvelâ Mehmet
Emin ve İsmail Hakkı Bal-
tacıoğlu'na sonra Akbabacı-
lara olan hücumuna temas
ederek bu haksızlıkları yet-
miyormuş gibi şimdi de bizi
soyanların Türkler olduğunu
iddia etmekle en büyük ha-
tâyı işlediklerine işaret et-
mekte ve bu mecmuanın
Türk milletinden af dileme-
sini istemektedir.

**ÇINARALTI (Sayı: 69,
Sahife: 2)**

Peyami Safa'nın Tasviri
Efkâr'da çıkan ve Yurt ve
Dünyacıları komünist ola-
rak, yazılarının her birinde
kundak kokan hedef ve renk-
leri malûm propaganda kuk-
laları diye tavsif eden maka-
lesini iktibas etmiştir.

**GÖK BÖRÜ (Sayı: 5 Sa-
hife: 2)**

O. Bozkurt, kendilerine ve
Türkçülere çatanların, Türk
lûkle alakası bulunmayan
Amerikan - Rus melezleri

olduğunu ve gafletimizden
istifade ederek tedris heyeti-
miz arasına girmiş ve Türk
talebelerini zehirlemekte,
Türk efkârı umûmîyesine
kundak sokmakta olan koz-
mopolit solcu, marksist, mil-
liyetçi düşmanı, caniyâne
fikrî, zararlı ideoloji taşı-
yan bu mikroplardan Türk
maarifinin temizlenmesi lü-
zumunu anlatmakta kendi-
lerine cevap verilerek günün
mevzuu olmak, dolayısıyla
zehirli fikirlerini daha tesir-
li bir şekilde aşlamak arzu-
sunu beslediklerine işaret e-
derek yaptıkları komünist
propagandaalarına misaller
vermektedir.

**AKBABA, (Sayı: 459, Sa-
hife: 4)**

Çindik imzasıyla Ankara'
da çıkan bir mecmuanın
(Yurt ve Dünya) kan kırmızı
muharirlerinin; en büyük
Türk şairinin Nâzım Hikmet
olduğunu söyleyerek yahudi-
lere dokununca, babalarına
sövlümüş gibi kaleme sarılıp
muhtekirlerin Türkler ol-
duğunu iddia, Türklüğü te-
rennüm ettiğinden dolayı
Mehmet Emin'e hakaret,
«Türke Doğru» adlı bir ki-
tap yazdığından ötürü Bal-
tacıoğlu'na hücum ettikleri
anlatılmakta ve bir şiir mü-
nasebetiyle «bunların kafa-
sına kalkacak ve kalktıktan
sonra da mezbekâk incek
bir yumruk var «bretsinler»
denmektedir.

şebekesinin tevkifatı hızını
kaybedince acele toplandı.
Esasen 1943 yılında alınmış
bir prensip kararı vardı. O
da, her ne pahasına olursa
olsun teşkilatlanma faaliyeti
sekteye uğramıyacaktı. Fa-
kat, Reşat Fuat Baraner gru-
bunu polis nasıl yakalamış ve
meydana çıkarmıştı? Hattâ
neredeydi? Bu sorular SE-
TA'yı bir hayli düşündürdü
ve yordu. Bunlardan dersler
çıkılarak çürük tarafları a-
yıklanmak suretiyle yeni
tetkiklerle esaslî bir teşkilat
kurulmasına karar verildi.

HEDEF İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ

Reşat Fuat grubu tevkifa-
tından üniversitede kurulmuş
olan hücreler gizlenebilmişti.
Şu hâlde teşkilât olarak ay-
dınlar arasında komünist par-
tisi daha mükemmel gelişe-
cek ve gizlenebilecekti. For-
mül de hazır.

Bulgaristan'da DİMİTROF
da aynı şekilde hareket etme-
miş miydi?... Bu sebeple der-
hal İstanbul Üniversitesinde
«İleri Gençler Birliği - Vurgun
culuk ve Faşizmle Savaş Cep-
hesi» adıyla bir teşkilât ku-
rulmasına karar verildi.

Yöneticiliğine «SETA» nın
genç mücahitlerinden İktisat
Fakültesi asistanlarından Mi-
hri Belli ve yardımcılığına da
yine «SETA» üyesi ve Mos-
kova'da ihtilâlciler olarak yeti-
ştirilmiş Fornacı Emin Sekün
getirildi.

TAKTİKLER

Üniversitede, Reşat Fuat
şebekesinden yine Moskova'da
yetiştirilmiş David Nae ve
Kunduracı Osman Paçalı ile
Elektrikçi Hasan Basri tara-
fından kurulan hücreler şun-
lardı:

(David Nae, Tahsin Ber-
kem, Mustafa Göksu.) (Tah-
sin Berkem, askerî öğrenci
Yusuf Atılgan, askerî öğrenci
Kenan Ulug), (Osman Paçalı,
Nuri, Nahit Erel) ile (Safa
Yurdanur, Duruş Kazancı,
Recep Akesi) den ibaretti.

Mihri Belli, bu hücrelerin
sekreterleri ile hemen irtibat
sağladı ve SETA'nın yeni tak-
tiğini bildirdi. Hücreler altı
veya daha fazla elemandan
teşekül edecek gruplar halini
alacaktı. Çünkü polis üç ki-
şilik hücre şekline alıştığı
için takiplerde yeni gruplar
nazarı dikkati çekmeyecekti.
Yakalanma halinde de üç ki-
şiden fazlası kurtulmuş ola-
caktı. «İleri Gençler Birliği»
Kemalist ve Anti - Faşist gö-
rünüşü olacaktı.

Teşkilatlanma Ve Katılanlar

Komünist gruplar kısa za-
manda çoğaldı. Üniversitenin

arada ihtilâlcilik metodları-
la yetiştirici mahiyette husu-
sî dersler veren de Emin Se-
kün'den başkası değildi.

LİDERLERİNİN RAPORU

Artık, yukarıda bahsettiği-
miz dövizler hazırlanıyor, yaf-
talar yapıştirılıyor, fabrikala-
ra orak çekiçli kartlar atı-
lıyordu. Birbirinden haber-
siz olarak Eminönü Halkevi-
ne sevk edilen komünist grup-
ların profesör İsmail Hakkı
Baltacıoğlu'nun konferansını
öksürmek, lüzumsuz yerde
alkışlamak vs. gibi çirkin te-
zahüratlarla ihlâl ettikleri ve
diğer komünizm hareketle-
rinde de bilfiil çalıştıkları öğ-
renilmişti.

Bütün bu yeraltı faaliyetle-
rine liderlik eden Doktor Şe-
fik Hüsnü Deymer, İngiliz
The Tribune gazetesindeki
bir komünistin aracılığıyla
Moskova'da «Komünist Inter-
nasyonal Türkiye Seksiyonu
Komitesi Başkanlığına» gön-
derdiği raporda «İleri Genç-
ler Birliği» hakkında şunları
yazmıştı:

«... Reşat Fuat Baraner'
in tevkifatı faaliyeti aslâ sek-
teye uğratmamış, bundan
dersler çıkarılarak kusurlu
ve çürük yönler ayıklanmak
ve daha sarîh olarak geniş bir
DEMOKRATİK SAVAŞ CEP-
HESİ kurmak istikameti tu-
tulmuştur.

Tabiatıyla ilk haftalarda
millî grup ve teşekküllerle
bağlantıların çoğu kopmuş
ve bazı çevikleşmiş unsurlar-
da yığınlık âlâmetleri görü-
lmüş ve faaliyetten yan çizen-
ler olmuştur. İdareci kadro-
dan tedhiş ve tevkiften ya-
kasını sıyrılmış olanlar bun-
lar meyânında bir sene kadar
evvel SETA işlerine alınmış,
genç bir mücahit büyük ya-
rarlıklar göstermiş ve evvelâ
arkadaşlarının maneviyatla-
rını kuvvetlendirmeye ve son-
ra da yeni şartlara göre ha-
reketi veche vermeye muvaf-
fak olmuştur.

Üniversite muhitinde hiç-
bir zımara hareketimize nasip
olmayan nümâyiş ve süratli
bir serpilme kaydedilmiş üç
ay gibi kısa bir zaman içinde
yüz elli teşkilâtli gruplara
mensup beş yüz kadar gencin
şiarlarımız etrafında hareke-
te geçirilmesi imkânı elde e-
dilmişti. Eminönü'nde Prof.
İsmail Hakkı Baltacıoğlu'nun
verdiği konferansa sevk edilen
gençler itirazlar ve mâkûs
tezahüratla bu konferansı ih-
lâl ederek muvaffakiyetleri-
mize bir yenisini daha ilâve
etmeyi başarmışlardır.»

**YARIN : KOMÜNİZM
SANIKLARI. POLİS NE-
ZARETHANESİNDE Bİ-
LE ŞİFRELİ HAREKET-
LERLE KONUSMAĞA
BASTIRILMISLARDI.**

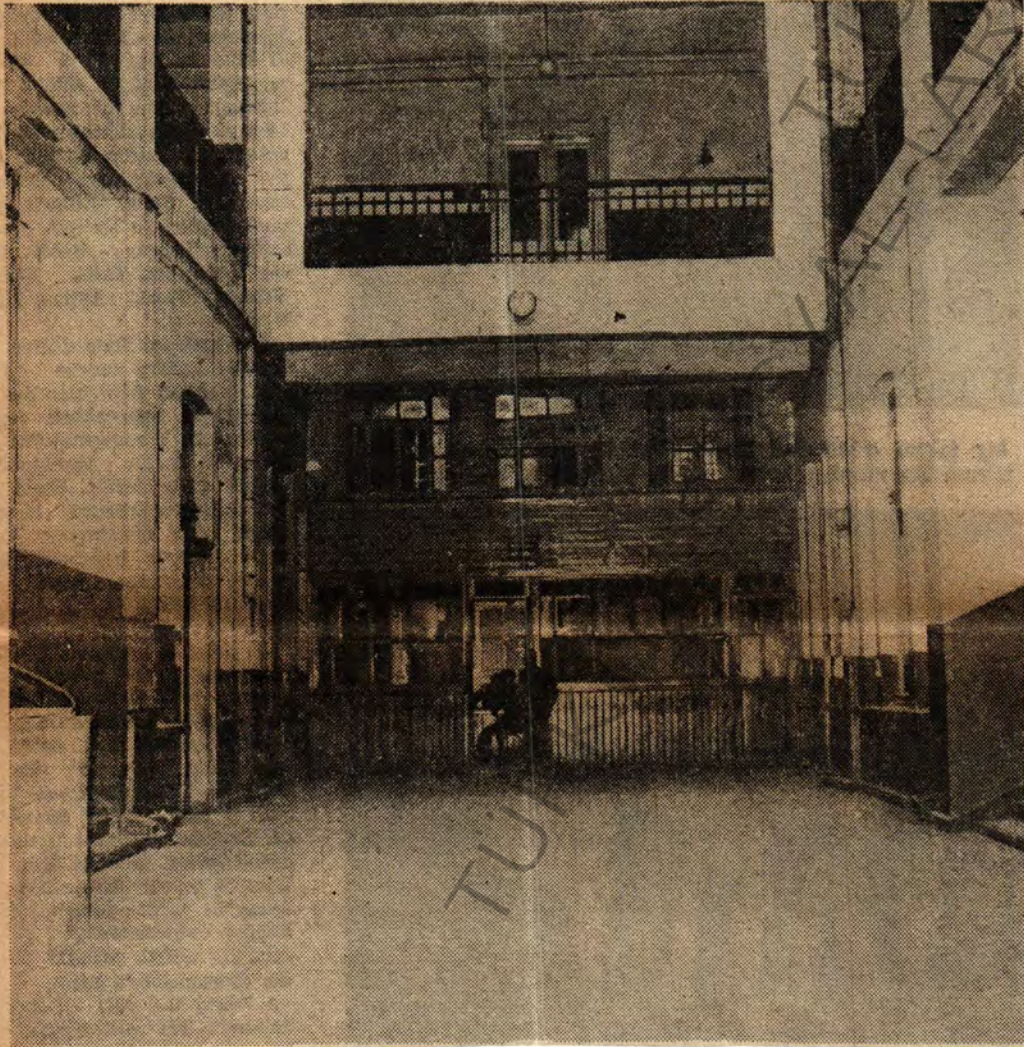
Yazan:
KÂZIM ALÖÇ
Eski Sıkı Yönetim Savcısı

TÜRKİYE'DE KOMÜNİZM ve İRKÇİLİK

ifşa ediyorum

Istanbul Emniyet Müdürlüğünde cereyan eden olay

Komünizm sanıkları poliste şifre vasıtasıyla konuşuyorlar

Mihri Belli'nin yatağının pamukları arasında bazı önemli notlar bulmuştuk

XV

Dünyanın neresinde olursa olsun, suçular, nezaret-hane veya hapishane köşelerinde kalırken, birbirleriyle irtibat kurmaya pek meraklıdır. Bu, biraz da psikolojik sebeplerden gelir. Lâkin, komünizm sanıklarının bu irtibat kurma isteği bambaşkadır.

Hem irtibat kurmak isterler, hem de bunun gayesini gizli tutmaya hasrederler. Bunun bir misaline, Emniyet Müdürlüğü Siyasî Kısmı'nda şahit olduk ve memurlarımız onların şifresini büyük bir maharetle çözmüşlerdi.

Yeraltı faaliyetinde bulunmaktan sanık Mihri Belli, Tahsin Berkem, Sefa Yurdanur ve Ferit Teksoy nezaret hanede ayrı ayrı hücrelerdediler.

SİGARAYLA İŞARETLER

Mihri Belli'nin bulunduğu oda Ferit Teksoy'un odasının tam karşısındaydı. Bu odalarında da küçük küçük kontrol pencereleri vardı.

Tesadüfen bir gün nöbetçi memur, Mihri Belli'nin elindeki sigarayla karşı odaya

vurmuştu. Hatta bazı yerlerinde, kaçamaklı ifadelerinden bile daha müsbet idi.

Bu haberleşmeden şu neticeler çıkarılıyordu:

Mademki Sefa Yurdanur, komünist partisi neşriyatını, yâni bültenleri Ferit Teksoy'a vermişti, o halde üst kademeyle irtibat görevi Sefa'daydı. Dolayısıyla bu hücrenin sekreterliğini de yine kendi yapıyordu.

Mihri Belli, Ferit Teksoy'a «Aldın mı» diye sorduğuna göre, neşriyat yapıldığını biliyor, demek ki bu neşriyatla ilgili bir makam da idi. Sonra, dışarıda henüz yakalanmamış komünistlerin bulun-

Emniyet Müdürlüğü'nün birinci katında tatil saatlerinde çok kişinin ifadesini alır bunları sonra değerlendirirdik. Resimde suçluların ilk uğrak noktası olan müteferrika görülüyor.

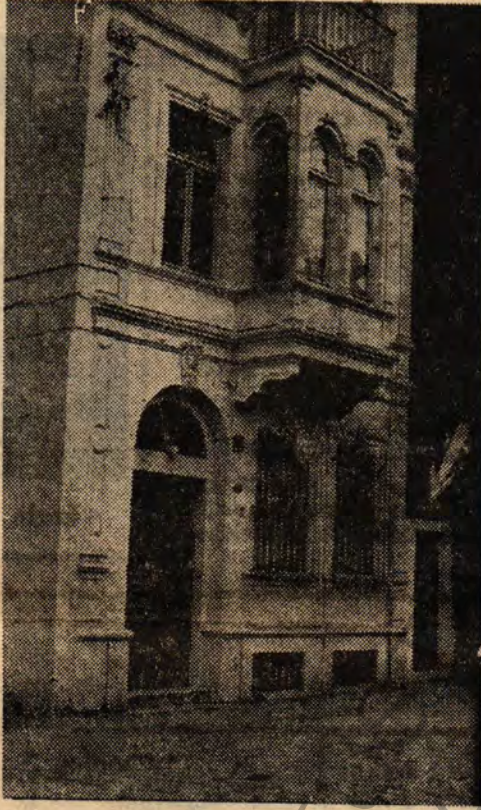
YERALTI TEŞKİLATI NASIL ÇALIŞTI

Komünistler dikkati çekmemeğe gayret eder

Diğer sütunlarda okuyacağınız yazıda komünistlerin parola ile konuşmaya başladıkları izah edilmektedir. Bu kimselerin nasıl buluştukları ve alukları emirleri ne şekilde birbirlerine naklettikleri ise ayrı bir konu teşkil etmektedir. Türkiye'deki komünistler ya gizli bir toplantı yerinde ya da ikişer ikişer buluşmak suretiyle görüşürler. İkişer kişilik buluşmalarda randevuların genellikle parklarda, sinema önlerinde ve açık yerlerde verilmesine itina edilir. Randevu yerine hiçbir zaman aynı anda gelinmez, birbiri aşkasından gelinir. Konuşmalar bir fısıltı halinde yapılır. Yanlarından herhangi bir kimse geçecek olursa yüksek sesle ve derhal mevzu değiştirilir. Buluşma saatleri umumiyetle ya herkesin işe gitme saati ya da akşam dokuzdan sonradır. Her buluşmada randevu yerinin değiştirilmesi bir âdet haline getirilmiştir. Birbirlerini tanımayanlar buluştukları zaman kendilerini parola ile tanıtır. Parola bazen elle yapılan bir hareket bazen de eşyalarla belirtilir. Bu usul daha ziyade vilâyetler arası tanışmalarda kullanılır. Birbirini tanımayanların buluşmalarında kendilerini hangi hareket veya eşya ile tانتacakları bu kimselere Merkez Komitesi tarafından bildirilir. Bu arada birbirini tanımayan kimselerin buluşmalarda takma ad kullanmaları da tatbik edilmektedir. Birbirleriyle buluşan Komünistler bilhassa dikkati çekmemeğe gayret ederler. Buluşmalarına bir tesadüf havası vermeğe çalışırlar. Bu arada önemli işler için birbirlerini tanımayanları buluşturmak görevi irtibatçı adı verilen kimselere de verilebilir. İrtibatçı bu kimseleri ayrı ayrı görerek nasıl ve nerede buluşacaklarını, parolalarının ne olduğunu, buluştuktan sonra ne yapmaları gerektiğini ve ne şekilde hareket edeceklerini söyler.

TOPLU OLARAK GÖRÜKMEK İSTEMEZLER

Komünistler, her ne kadar topluca bir araya gelmek istemezlerse de çok ciddi meseleler için bir ev veya özel bir yerde buluşmaları zaruret haline gelebilir. Bu takdirde dikkati

Nazım Hikmet'in evi gizli toplantılar için sık sık kullanılırdı. Komünizm sempatanları çok kere okla gösterilen kapıdan girerlerdi. Resimde şairin evi görülüyor.

çekmemek için en elverişli günleri tercih ederler. Toplantı dağıldıktan sonra da bir daha o ev veya yerde buluşmazlar. Toplantıya katılanlar ayrı ayrı kontrol edilir ve etrafta kimsenin bulunmamasına dikkat edilir. Konuşmaların dışarıya sızmaması için âzamî dikkat sarfedilir.

Komünistler, kapalı salon toplantılarının büyük bir intizam içinde yapılmasına önem verirler. Bu gibi toplantılarda genellikle konuşan bir kimsenin sözü bitmeden hiç kimse söz istemez. Münakaşa hemen hemen hiç yapılmaz. Toplantıya katılanlara genel bir talimat verilecekse «yukarıdan» görevlendirilen şahıs tarafından bu talimat üyelere iletilir, anlaşılmayan noktalar varsa sıra ile tevcih edilen sorulara yine bu şahıs tarafından cevap verilir.

bazı işaretler verdiğini fark etmişti. Onlara hissettirmeden bu işaretlere bütün dikkatini teksif edince ortaya çıkan gerçek şuydu:

«— Nezarethane tuvaletine bir kâğıt bırakacağım.»

Nöbetçi memur, yine onlara tek şey hissettirmeden durumu, amirlerine haber vermişti. Tertibat alındı ve onların bu yazışmasına imkân verildi.

Lâkin, her yazışma Siyasi Kısım tarafından gizlice takibediliyor, birbirlerine neler söyledikleri tesbit ediliyordu. Bakın sırası gelmişken bu yazışmayı da sizlere aynen naklediyoruz.

NELER SÖYLEDİLER?

Mihri Belli'den Ferit Teksoy'a:

1 — Safa bir iki tokatta komünist olduğumu söylemiş. Beni de karıştırmış.

2 — Sen ifadeni değiştirme. Birliğe «Kemalist ve kanunî bir teşebbüs olarak bildiğim için girdim.» dersin.

3 — Sen bu pazar, arkadaşlarına haber göndermeyi ihmal etme sakın.

4 — Eğer Safa'dan parti neşriyatı aldınsa ve bunu Safa'dan başkası bilmiyorsa, Safa söylerse de sen inkâr et. Komünist olarak tesbit etmediklerini, ergeç serbest bırakacaklarını tahmin ediyorum.

Mihri Belli, sonra da Safa Yurdanur'a şu mesajları yine aynı yoldan göndermişti.

1 — Galiba hasta olmuşsun. Geçmiş olsun.

2 — Sen azami bir seneye mahkûm edileceksin. Belki de daha az.

3 — Birliğe mensup çocuklara haber göndermeyi ihmal etme.

4 — Tuttuğun prensip şu olmalıdır: Az zayıtla işi atlatmak lâzım.

5 — Yeni bir inkişaf olursa beni haberdar et.

6 — Şimdiye kadar yazdıklarına birşey söylemeyeceksen, bildir.

7 — Fazla gururlanma Günlünü koklayan, dikenine katlanır.

ASLINDA NEYDİLER?

İleri Gençler Birliği kendilerine her ne kadar «Kemalist» bir veçhe vermeye uğraşmışsa da, bu haberleşme onların gerçek yüzlerini açığa

duğu da aşikâr olarak meydana çıkmakdaydı.

Mihri Belli bütün bu hususlarda titizlik gösterdiğine göre, hücrelerin sevk ve idaresi onun omuzlarına yüklenmişti. Sonra, Safa Yurdanur'un bir iki tokatta ifadesini gizlemeyip «Ben komünistim» şeklinde itiraflarını bir aracı vasıtasıyla öğrenmiş olmalıydı. Ferit Teksoy'a «Sen, ifadeni değiştirme» demesine bakılırsa, onun ne şekilde ifade verdiğini de biliyordu.

ZİYARET GÜNÜ İÇİN

Sonra, yine Mihri Belli «Az zayıtla kurtulma» prensibini tekrarlarken, «Sen çocuklara haber göndermeyi ihmal etme» demişti. Böylece, Pazarları, ziyaret günlerinde nezarethanedeki sanıkların dışarıyla bazı irtibatlar kurduklarını da ortaya koymuş oluyordu.

Hemen Siyasi Kısım memurları, pazar ziyaretleri için alınan tertibatı genişlettiler. Çok daha sıkılaştırdılar. Bu haberleşmenin bize kazandırdığı çok şeyler oldu ve tahkikatlarımıza geniş ışıklar tuttu. Eğer bu haberleşmeyi, o gece nöbetçi memurumuzun titizliği neticesinde öğrenememiş olsaydık, yukarıda değerlendirdiğimiz kıymetlendirme tamamen tersine işleyecek, yine bir kısım komünistlerin faaliyeti gizli kaldığı gibi, yakaladıklarımız hakkında da tahkikatımızı istediğimiz gibi yürütemiyecektik.

Sanıkların Askeri Cezaevi'ne naklinden sonra, Emniyet Müdürlüğü nezarethanesinde temizlik yapılırken, Mihri Belli'ye ait yatağın pamukları arasında bazı notlar bulduk. Bunları, kız kardeşine yazmış, karalayıp, atacak yer bulamayınca da, pamukların arasına saklamıştı.

Bu notlarda, Ankara Üniversitesi'nde görevli öğretim üyesi bir hanımın aracılığıyla Reşat Fuat Baraner'e ulaştırmak istediği bazı hususlar yazılıydı. Bu hususlara göre de SETA'dan iki üyenin teşkilâtlandıkları komünist partisindeki birleşik çalışma meydana çıkıyordu ve bu hanımın aracılığı istenirken de, onun komünist teşkilatlarıyla irtibatlı olduğu artık aşikâr idi.

YARIN : ÜNİVERSİTEDEKİ KOMÜNİST HÜCRE TEŞKİLATININ FİRARİ ÜYESİ NASIL YAKALANMIŞTI.

27.4.1967

Yazan :
KÂZIM ALÖÇ
Eski Sıkı Yönetim Savcısı

TÜRKİYE'DE KOMÜNİZM ve İRKÇILIK

ifşa ediyorum

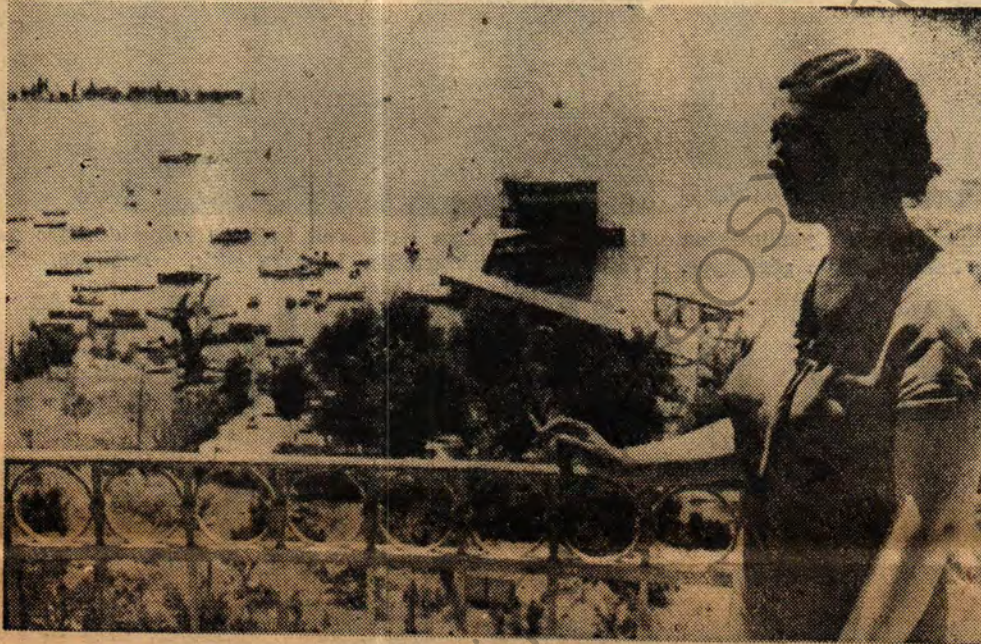
Örfi İdare Komutanlığı ve Polisi aylarca uğraştıran

Üniversitedeki komünist hücrelerinden firari Hasan Basri Alp nasıl yakalandı

Bir Alman yazarın gözüyle

"KIPIRDAMA,, diye bağırdı
Hasan Basri ne olduğunu
anlamamış, dona kalmıştı

— XVI —

Tan Matbaası olaylarından sonra Türkiye'den ayrılan ve halen Baküde yaşayan «Tan» gazetesi yazarlarından Sabiha Sertel Moda'daki evinin balkonunda.

Türkiye'de Bolşevizm

Gizli Komünist Partisi'nin idarecileri, Reşat Fuat Baraner'in başkanlığında bir şebeke olarak Ankara Garnizon Komutanlığı tarafından yakalanmıştı. Bu grupta elebaşı komünistlerden Davit Nae, kunduracı Osman Paçalı da vardı. Fakat onlarla işbirliği yapan elektrikçi Hasan Basri Alp firara muvaffak olmuştu.

Polis bir yandan Hasan Basri Alp'i ararken, 1944' de meydana çıkarılan İstanbul Üniversitesi'ndeki «İleri Gençler Teşkilâtı» meselesine de isminin karışmış bulunması, gerilen sınırlarda tuz biber oldu.

Hasan Basri Alp, hâlâ ortalarda yoktu. Bu tahki-katla görevlendirilen askeri hakim Halit Ulusoy, Hasan Basri'yi mutlaka bulabilmek için ısrar ediyordu. Zira üniversite'deki komünist teşkilâtının Hasan Basri Alp'in de uzun boylu yeraltı faaliyetleriyle ku-

Şükriye Alp, bugün diğer günlerden ters bir rota ile vapur iskelesine yönelmişti. Nereye gidiyordu.

Hareketlerindeki telâş

Şükriye Alp, vapura bindi. Arkasından memurlar da bindi. Değil hareketleri, mi-

1936 yılında Almanya'da nesredilen DÜNYA BOLŞEVİZMİ (DER WELT · BOLSCHEWİZMUS) isimli kitapta, Türkiye'deki yeraltı faaliyetleri etraflıca anlatılmaktadır. Daha sonra neşri yasak edilen bu kitaptan Türkiye'ye ait olan kısmı aynen naklediyoruz.

Nisan 1920'de kurulan T.B.M.M. Hükümeti, Sovyet Hükümetinin dostluk bağları kurduğu ilk burjuva hükümetidir. Herne kadar burada kendi çıkarlarını göz önünde bulundurmayan gizli sebepler rol oynamamış denilemezse de esas gaye büyük düşman olan İngiltere'ye zarar vermektir. Bu bakımdan Millî bir devletin bağımsızlığını tanıma ve zaruri olarak buna bağlı Moskova politikasının en önemli bir kısmı olan Dünya İhtilâlini yayma işinin sonraya bırakılması belirtilmeye değer. Harici Halk Komiserliği bu gecikmeyi ancak yavaş yavaş benimsemiştir. 1919 yılında Çiçerin'in bir sözüne göre (1) «Üçüncü enternasyonal'in kuruluşu, en büyük tarihi gerçek, bütün Moskova dış politikasına damgasını vurdu» parçalanmış Türkiye, Moskova'da, bolşevizmin emin bir ganimeti gibi göz önüne alıyordu. Çiçerin 13 Eylül 1919'da (2) «Türk köylü ve işçi yoldaşlara» diye başlayan bir çağrısında şöyle diyor: «Ülkeniz sömürücü Paşaların elinde. Sizi ne askerî idareneiz ne de demokrat partileriniz bundan kurtaramazlar... Bütün Dünya emekçileri kendilerine baskı yapanlara karşı birleşmelidirler. Bu bakımdan Rusya Hükümeti ümit eder ki, siz Türk köylüleri ve işçileri.. bize sizin kardeş eliniz uzansın.»

Moskova'da doğan Türk Komünizminin başı yaman bir entellektüel istidat olan Mustafa Suphi idi. O, 25 Temmuz 1918 de ilk Türk Komünist teşkilâtını kurdu ve Mart 1919'da 1. Moskova enternasyonal kongresine katıldı. Özel güvenini kazandı. Stalin'in yardımı ile Komünist bir gazete olan «Yeni Dünya»yı kurdu. Türk Millî Azarbecyan Cumhuriyeti'nin Kızılordu boyunduruğu altına alınmasından sonra Suphi, Mayıs 1920'de, kendi çalışma merkezini, faaliyetin daha iyi gelişebileceği, Bakü'ye nakletti. Komünist düşüncenin temsilcisi olarak, tam mânâsıyla yetiştirilip Anavatanlarına gönderilen Türk harp esirleri hizmet görmekteydiler. Gizli kuryeler Anadolu'da «Yeni Dünya»nın yayılmasına gayret sarfediyorlardı. Ankarada oldukça gelişmiş güzel bir şekilde Dünya İhtilâli için senpatisi kazanmağa çalışan Moskova'nın ilk diplomatik temsilcileri dahi Komintern ajanlarından başka bir şey değillerdi.

Dış politika bakımından Moskova'ya olan mecburi yaklaşmanın şüphesiz büyük olduğu bir anda, Komünizmin sirayeti tehlikesini önlemek için, Ankara'da bir hileye başvuruldu: Gerçek, Bolşevistleri çember içine alan bir resmi «Komünist Partisi» kuruldu. O zamanlar Türkiye'de henüz büyük bir kuvvet olan İslâm'ın sosyal özüne davet adı altında, Büyük Millet Meclisinin Komünizmi gerçekleştirmek arzusunda olduğu köylülere açıklandı.

Mustafa Kemal özel bir mektubunda, Anadolu'ya gelmek için yanıp-tutan Mustafa Suphi'yi, lüzumsuz ve zamansız ortaya çıkmasından dolayı ikaz ediyordu. Buna rağmen Başkurt ajanı Şerif Manatow 14 Temmuz 1920'de Ankara'da Türkiye'nin ilk gizli Komünist Partisini (T.K.P.) kurmayı başardı.

Kuruluş çağrısında şöyle deniliyor (3) : «Halkı aydınlatmak, el'an eski inanç fikri üzerinde duran yönetim düzenini yıkmak ve sosyal ihtilâli başarmak için T.K.P. kuruldu. T.K.P. Sultanın mutlaklığına olduğu kadar Mustafa Kemal'in sahte politikasına karşı da mücadele eder; diğer ülkelerdeki Komünist yoldaşlarla birlikte kızıl bayrak altında bir Dünya İhtilâl Ordusu olarak mücadele etmeyi kutsal ödev sayar.»

Manatow yurt dışına sürüldüğü halde Bolşevik zehiri etkisine devam ediyordu. 1920 Eylülünde Bakü'de büyük bir tantana ile sahneye çıkartılan «Doğu Ulusları Birinci

Almanlar tarafından en soylu komünist olarak vasıflandırılan şair Nâzım Hikmet' Ran karısıyla beraber görülüyor.

Kongresi» yalnız İngiltere aleyhine değil aynı zamanda Kongre Başkanı Sinowjew - Radomyslskiy'in sert bir şekilde politikasını tenkit ettiği Mustafa Kemal aleyhine de gösteri yapıyordu. Sinowjew-Radomyslskiy tenkidinde: «Başında Mustafa Kemal'in bulunduğu hareketin bir Komünist hareketi olmadığını bir an bile unutmuyoruz. Doğuda başlıyan ihtilâlin önemi İngiliz Efendilerine ayaklarını masadan çekmeleri için ricada bulunmak, sonra da Türk Ağalarının, ayaklarını masa üstüne koymalarına müsaade etmek değildir. Biz Türkiye'de gerçek bir halk ihtilâli çıkıncaya kadar beklemek zorundayız.» Ve Mustafa Suphi'nin de imzası bulunan «Doğu Uluslarına Kongre'nin Çağrısı»nda (4) denmektedir ki: «Bu güne kadar olan kutsal savaşlar yalan ve dolandan başka birşey değildi, onlar sadece sizin bencil hükümdarınızın menfaatlerine hizmet etti. Şimdi biz sizi Komünizmin enternasyonal kızıl sancağı altında ilk gerçek kutsal savaşa çağırıyoruz. Baş kaldır Anadolu köylüsü! Ankara'da çıkan «Emek» gazetesinin 6. sayısında (5), Bulgaristan'daki Komünist Türklerin yayınladığı «Ziya» adındaki gazeteden alıp yayınladığı kıskırtıcı bir makale şu satırlarla sona eriyordu:

«Anadolu'nun mutlak hakimi Kemal... O, Anadolu halkının yüzünü güldüremeyecek tir... Sadece sosyal ihtilâl halkı... Kurtarabilir; bu yüzden Yunan emperyalizmine karşı olan savaş biter-bitmez iç savaş başlayacaktır.» (Devamı var)

- 1) Çiçerin, «Sovyet Rusya'nın iki sene dış politikası» Berlin, 1920
- 2) Kljutschnikow-Sabanin, «Anlaşmalar, Notalar ve Beyannamelere göre günün enternasyonal dış politikası» Moskova, 1925—29.
- 3) «Cumhuriyet, günlük gazete, Nr. 2594, İstanbul, 28 Temmuz 1931
- 4) «Enternasyonal Komünistler Yayınevi'nin Yılığ», Hamburg 1921
- 5) «Nowyj Wostok», Dergi, cilt II, Moskova.

ruduğu artık ortaya çıkmıştı.

Vazifeli iki memur

Örfî İdare'nin ısrarının yanı sıra, aynı konuda Emniyet Müdürlüğü Siyasî Kısmı'nın da aynı titizlikle meseleye eğilmesini zikretmeden geçemeyiz. Hattâ Siyasî Kısm Müdür yardımcılarında Hamdi Özdemir, en güvendiği iki elemanını bir ara Halit Ulusoy'un makamında, yanına çağırması ve onlara:

«— Arkadaşlar, siz isterseniz, elinizden kuş uçmaz.» demişti. «Bakınız, hâkim beyin huzurunda söylüyorum. Eğer Hasan Basri Alp'i yakalarsanız, Sıkı Yönetim Komutanlığı tahsisatından size inukâfat vereceker. Karısı Şükriye Alp'i bu hafta sıkı takibe alınız. Muhakkak kocasıyla haftada bir defa da olsa buluşacaktır. Yalnız çok dikkatli davranmanız gerekecektir...»

Süleyman ve Kemal Karasu isimli bu iki memur,

«— Başüstüne efendim.» diyerek odadan çıkmışlardı.

Derhal işe koyuldular ve haftalardır yaptıkları takipte birşey elde edemedikleri halde, bu defa şansları daha yaver gitmeye başlamıştı.

Kadın, nereye gidiyor

1945 yılının 20 Ocak günü, sabahın erken saatlerinde iki memur, Haydarpaşa'ya kalkan ilk vapurda buluştular. O saatler, herkesin belki de yatağında mışıl mışıl uyuduğu saatlerdi. Ortalıkta karakışın dondurucu ayağı hâkimdi. Ama ne karakış, ne uykuyu ne de Hasan Basri'den/gayri tek şeyi düşünmüyorlardı.

Haydarpaşa'da Banliyö trenine yetiştiler ve Şihlar Köyü'nün yol güzergâhı olan Pendik'te indiler. Geçit noktalarını aralarında tak sim ederek sıkı bir kontrole başladılar. Rüzgâr ikisinin de üklerine kadar işliyordu ama, nafîle. Demin de bahsettığımız gibi, kafalarını kurcalayan tek bir nokta vardı. Hasan Basri'yi yakalamak.

Saatler geçiyordu. Ama aradıkları kimse hâlâ ortalarda yoktu. Nihayet vakit öğleye yaklaştı. Saat 12'ye yakındı. Şükriye Alp görüldü. Hemen işaretleştiler. Hic de hissettirmeden Şükriye Alp'i tarassuta başladılar.

mikleri bile sıkı kontrol altında idi. Vapur, bu defa bir ring seferindeydi. Önce Anadolu yakasında bir iki iskeleye uğradı. Adalara gitti. Oradan tekrar Anadolu yakasını tarıyarak Köprüye geldi.

İndiler. Şükriye Alp Köprü'yu yürüyerek geçti. Mısırcarşısı'na uğradı. Biraz ufak tefek alış-veriş yaptıktan sonra Unkapanı istikâmetine yöneldi. Orada durdu. Bir evin, sokağa yakın bulunan alt pencere camını tıkdırdı. Birşeyler konuşular. Ama ne konuşuklarını memurlar duymadı.

Süleyman, bildiklerine dayanarak bu evin, Hasan Basri Alp'in ablasının evi olduğunu kestirdi. Şükriye belki de, Hasan Basri'nin ablasından o günkü randevunun yerini ve saatini öğrenmişti.

Yine aynı titizlikle takibe diyorlardı. Belki de bugün birşeyler olacak, aradıklarını bulabileceklerdi. Şükriye Taksim'e çıktı. Bir eczaneye girdi. Aspirin aldı. Artık çok, ama çok sıkı bir tarassuttaydı. Fakat bu tarassutu hissetmemesi için iki memur da tecrübelerinin bütün kurnazlığını kullanıyorlardı.

Ama Şükriye'de birkaç saat öncekinden çok daha başka türlü bir acelecilik, daha doğrusu bir telâş başlamıştı.

Evet, Hasan Basri buydu

Taksim'de Talimhane tarafına doğru yürüdü. Adımlarını sıkıtaştırdı. Belki de takibe dilme ihtimallerini düşünerek izini kaybettirmeye çalışıyordu. Bir iki sokak doladıktan sonra, bir noktada durdu.

İşte herşey o bir iki saniye içinde oldu.

Hasan Basri Alp, karşındaydı. Hemen Süleyman, bir atlet çevikliğiyle atıldı ve:

«— Kıpırdama» diye bağırdı. Hasan Basri ne olduğunu şaşırılmıştı. Olduğu yerde donakalmıştı. Hemen Süleyman bir koluna Kemal diğer koluna girdiler ve aylardır aradıkları sanığı bir mengene gibi sıkıtaştırdılar.

Şükriye Alp'in yüzü ise sapsarı kesilmiş, tek kelime söyleyememişti Hasan Basri, büyük bir teessür ile karısına baktı. Sadece bakışlarıyla vedalaştılar. Oradan bir otomobile bindirilerek, doğruca Emniyet Müdürlüğü Siyasî Kısmaya getirildi.

YARIN : Bir komünist sırrını vermemek için Emniyet Müdürlüğü'nün üst katından kendin attı.

Yazan :
KÂZIM ALOÇ
Eski Sıkı Yönetim Savcısı

TÜRKİYE DE KOMÜNİZM ve IRKÇILIK

ifşa ediyorum

Gizli Teşkilâtın hücre faaliyetine katılan

BİR KOMUNİST SIRRINI VERMEMEK İÇİN KENDİNİ EMNİYETİN ÜST KATINDAN ATTI

H. Basri Alp'in karısı intihar edeceğim diye mektup bıraktı

— XVII —

Takvim yaprağı 20 Ocak 1945...

Soğuk bir gün, dışarıda lâpa lâpa kar yağıyordu. Günlerden Cumartesi, vakit öğleden sonra.. İstanbul Emniyet Müdürlüğü tatilde idi. Hattâ, müdüriyet binasının tam ortasında, çatıya kadar bütün genişliği ile yükselen aydınlık etrafındaki merdivenler çok tenhaydı.

Siyasî kısmın caddeye bakan odalarından birindeydik. Pencerenin kenarındaki bir masaya oturmuş olan Hasan Basri Alp isimli sanık eline usulen nöbetçi memurların tutuşturduğu kâğıda itiraflarını yazıyordu. Birinci sayfa... İkinci sayfa... Nihayet üçüncü sayfanın ortasına geldi... Fakat Hasan Basri'nin hareketleri hiç de başladığı gibi değildi. Yüzü sararmış, elleri titremeye başlamıştı. Kimse, daha ne olduğunu anlamaya kalmadan birden, olduğu yerden sıçrayarak, kendini külçe halinde dördüncü kat penceresinden fırlattı...

NEDEN İNTİHAR ETTİ?

Nöbetçi memur olduğu yerde donakalmıştı. O anda gürültüler ve koridorlarda koşuşmalar başladı.

Çok geçmeden toparlanan görevliler aşağıya indiler. Hasan Basri için artık herşey bitmişti. Soğumaya yüz tutan cesedini, müteferikadan getirerek gazetelerle örtüler. Paramparça olmuştu. Yüzü gözü asla tanınmayacak bir haldeydi.

Kimdi bu zat. Neden intihar etmişti?

Hasan Basri Alp, yakalanmadan iki yıl kadar evvel yani 1943 senesinde Reşat Fuat Baraner şebekesinde, Davit Nae - Osman Paçalı ile beraber hücre teşkil etmiş, çeşitli faaliyetlerde bulunmuştu. Bu teşkilât Ankara Garnizon Komutanlığınca yakalanıp hücre arkadaşları tevkif edilince de kaçıp gizlenmeye muvaffak olan bir komünist idi.

O teşkilât içinde başkaca

ğı karısı polisle işbirliği ya devuda bulunduğu saniye yapararak mı kendisini yakalamıştı?. Bu düşünce onu çileden çıkarıyordu.

Biz ise daha başka yönlerden olayı yorumluyorduk. Hasan Basri Alp'in Moskova'da yetiştirilmesinden veya partinin ileri kademe sırlarını vermemesinden veyahut da birçok insanın başına felâket getiren İstanbul'da Gürcü Kilisesi diye adlandırılan bir konunun onun üzerindeki hasıl ettiği endişeyi düşünüyorduk.

BİRAZ SAKİN DÜŞÜNSEYDİ

Halbuki, kendisini biran için ruhi keşmekeşten kurtarıp sakin düşünse, gayet rahat edecekti.

Çünkü, Emniyet Müdürlüğünde kendisi lehine mülâyim bir hava vardı. Yakalandığı gün Cumartesi ve tatil saati olduğu halde nezaret-haneyeye bile konulmamıştı.

Emniyet Müdürlüğü Siyasi Kısmı binanın en üst katındadır ve yukardan aşağısı bu resimdeki gibi görünür. Bir Cumartesi günü Hasan Basri kendini yukardan aşağı atarak sırrını vermedi.

Bir Alman yazarın gözüyle Türkiye'de Bolşevizm«II»

Hükümet «Dostlarının» oyununu bir süre seyrettikten sonra ve Aralık 1920'de «Komünist Halk Partisi» (Halk İştirakiyyun Fırkası) ne resmen izin verdikten sonra devamlı endişe veren, silip-süpüren fırtına patlak verdi. Harbin ortasında halkı greve ve isyana çağıran gönüllü asker Çerkes Ethem'in (1) ihaneti Mustafa Kemal'i, isyancıların basını yakalamak ve emniyet altında bulundurmamak için harekete geçirdi. Moskova murahhaslarına karşı olan halkın isyan dalgaları, tam o sırada faaliyetine Anadolu'da devam etmek isteyen Mustafa Suphi'yi de yuttu. Öndör yoldaşlarıyla birlikte tevkif edildi, Anadolu'da kalmasına izin verilmedi. Karadeniz'in dalgaları arasında yok oluşu karşısında Sovyet Rusya tarafından hiç bir ciddi teşebbüste bulunulmamıştır.

Aksine olarak: İç politikadaki durulma nihayet 16 Mart 1921 tarihinde yapılan «Dostluk ve Kardeşlik Münasebetleri Sözleşmesi» ile ilgili müzakereleri kolaylaştırmış gibi gözüküyor. Yalnız Moskova'da bulunan azimli kişiler bu sözleşmenin «Sosyal ihtilâli diğer İslâm ülkelerinde olduğu gibi Türkiye'de de hızlandıracağına (2) inandırlarsa da tamamen yanlışlardır. Komünistler ancak Sakarya savaşından sonra 1921 Sonbaharında dirilmek fırsatını bulabildiler. Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin 29 Eylül 1921 özel af kanunu ile cezaevinden serbest bırakıldılar. Ve Mart 1922 tarihinde yeniden «Komünist Halk Partisi» olarak birleştiler. Onların yeni organı olan «Yeni Hayat» gazetesini genel olarak «Emek» gazetesinden daha dikkatli bir dile sahiptir. Eylül 1922 tarihinde Ankara'da ilk gizli parti kongresi yapıldı: Otuz delege arasında iki köylü ve bir de Afrikalı zenci vardı. Sovyet Hükümeti ve Komintern müşahit yoluyla temsil edildiler. Aralarında bulunan bir Almanın (3) işaret ettiği gibi «Bu ülkede gerçek bir proletarya ihtilâlinin zamanı henüz çok uzaktadır.»

Yunanlıların Anadolu'dan ve Doğu Trakya'dan sürülmesinden sonra Türk Hükümeti, Dünya ihtilâli taraftarlarını ikinci defa olarak yargılamakta tereddüt etmedi. Yasak parti kongresini «Yabancıların» yardımıyla tertiplemeyle suçlandırılan 200 den fazla Komünist ayrı ayrı şehirlerde tutuklandı; vatan hainliği ve casusluktan dolayı aleyhlerine davâ açıldı. Bundan sonraki yıllarda Türkiye'nin iç politika durumu daha çok sağlamlaştığı halde, Moskova bu ülkede bir proletarya ihtilâli hayalini bundan sonra da takip etti. İstiklâl Mahkemesi tarafından onbeş seneye mahkûm edilen büyük kışkırtıcı (Dr. Şefik Hüsnü) Sovyetlerin himayesine sığınmaya muvaffak oldu. Efkârı umumiye diğer Komünistlerin hareketlerinden sadece «Soylu Komünist» Nâzım Hikmet'in devamlı rol oynadığı davâlar sebebiyle haberdar oluyordu. Nâzım Hikmet cesasını bitirir-bitirmez yeni bir Komünist hamlesiyle Türk amelelerini kurtarmak gayretine girişti. Fakat bu hareketi onu tekrar cezaevine sürük-

lemiştir.

Atatürk'ün bugün ulusundan topladığı sevgi ve saygı Türk Hükümetini Sovyetler Birliği ile çok dostane münasebetler üzerinde durmağa razı eder bir görünüştedir. Fakat bunlar Türkiye'ye karşı bugünkü Komintern'in ortalığı karıştırıcı çalışmasının devamına engel olmamaktadır. Ekim 1933 tarihinde, Ankara'da, Savaş Komiseri Woroschilow'a yapılan samimi karşılamadan birkaç ay sonra, içinde bugünkü T.K.P. nin hareket programı dahi bulunan «Doğu Ulusları Komünist Partilerinin Programlı Belgeleri» Moskova'da resmi parti yayınevi tarafından yayınlandı. Bu III. Enternasyonal'in takındığı tavrı şaşırıcı bir açıklıkla ortaya koymaktadır ki bu esaslı bir şekilde ele alınmaya değer bir noktadır.

1) «Cumhuriyet», Nr. 2593.

2) Pawlowitsch-Weltman, «Bağımsızlık Mücadelesinde Türkiye'deki «Türkiye İhtilâlcileri», Moskova 1925.

3) Leonid-Friedrich, «Ankara», Berlin 1923.

Alman bir yazar tarafından en soylu Komünist diye tavsif edilen Nâzım Hikmet hapisanede arkadaşları Naci Sadullah, Abidin Dino ve Diş Doktoru İhsan ve hapisane ilgilileri ile bezaber, Yukarıdaki resimde soldan üçüncü Nâzım Hikmet, sağdan ikinci ise Naci Sadullah'tır.

bir faaliyeti bilinmemekteydi. Memurlara ait ikinci kırsındaki bir odada oturtulmuştu.

Fakat, 1944 - 1945 yıllarında bu defa İstanbul Üniversitesi'nde «İleri Gençler Birliği» komünist teşkilâtı ortaya çıkarılınca, mesele aydınlandı. Hasan Basri Alp'in dahil bulunduğu komünist partisi hüccesinin, üniversite içinde bir hayli dalbudak salan hücrelerin kurulmasına önyak olduğu tesbit edildi. Edebiyat Fakültesinden Tahsin Berkem ve Mustafa Göksu ile irtibat sağlayarak onların da yardımıyla Reşat Fuat grubuna bir hayli hücreler kazandırmıştı. Bu itibarla firari olan Hasan Basri Alp'in üzerinde Sıkı Yönetim Komutanlığı dikkatle duruyordu.

Lakin, Hasan Basri Alp, her ne kadar Reşat Fuat Baraner teşkilâtı hakkındaki tahkikattan kısmen malûmat sahibi ise de hiç bir temas yapmadığı için «İleri Gençler Birliği» tahkikatının seyrinden haberdar değildi. Bu itibarla yakalandığı zaman teşkilât sırlarını vermekten çok endişeli bir görünüşü vardı.

Bunun yanında içine yeni doğan bir şüphe bütün benliğini kemiriyordu. Çünkü karısı için tesbit ettiği rnkalanmıştı. Acaba çok sevdi-

Memurlara ait ikinci kırsındaki bir odada oturtulmuştu.

Bu gibi tahkikatlara girip çıkan komünistler çok iyi bilirler ki, Emniyet görevlileri bir şahsın komünist partisindeki hücre durumunu çözmüşlerse, sanıkların diğer fonksiyonları üzerinde pek önemle durmazlardı. Bu itibarla da Hasan Basri'ye ade- ta iltifat edilmiş, caddeye nazır bir odada memur masasına oturtmuşlardı.

Görevli kendisine «... Hasan Basri, senin durumunu hakim beyler biliyorlar. Usulen bir defa da kendin nasıl bu teşkilâta girdiğini, kimlerle hangi hücrelerde görev aldığını yaz» demişti.

İKİ BUÇUK SAYFA YAZDI

Hasan Basri Alp, bahsettiğimiz odada bu suale karşı,

«... İfademî yazar takdim ederim.» diye cevap verdi. Bir masanın kenarına ilişerek yazdığı her sayfayı da nezaketle nöbetçi memura

«Buyurunuz efendim, bu sayfayı ikmal ettim» diyerek uzatmıştı. Ne olduysa üçüncü sayfanın ortalarında olmuş, olanca hızıyla kendisini camlara fırlatmıştı. Ziminde uyanan bütün şüpheler, muallak noktalar halinde kalmıştı. Fakat Hasan Basri olayı bu intihar vakasıyla kapanmış değildi.

Sonradan vuku bulan bazı hadiseler, zincirleme birbirini takibediyordu. Yine o soğuk kış günlerinden birindeydi.

Emniyet Müdürlüğü Siyasi Kısmı müdür yardımcılarında Hamdi Özdemir, beni acele telefonla aradı:

«Kâzım bey, Hasan Basri Alp'in İstanbul'da Şişli'de oturan öğretmen eşi bir arkadaşına intihar edeceğine dair mektup bırakarak ortadan kayboldu.»

«Ya çocuğunu ne yapmış?»

«Onu da bu mektubu gönderdiği arkadaşının evine bırakmış.»

«Cesed?»

«Nerede nasıl intihar ettiği belli değil efendim. Yalnız, kadın ortalarda yok. Biz, derhal tahkikata giriştik. Sizi de haberdar ediyorum.»

Ben de derhal, komutana durumu arzettim. Bu sırada Moskova Radyosunun İntihar olayı hakkındaki neşriyatı geldi.

YARIN Hasan Basri Alp'in intiharı Moskova'da geniş yankılar yarattı.

Yazan :
KAZIM ALÖÇ
Eski Sıkı Yönetim Savcısı

TÜRKİYE'DE KOMÜNİZM ve IRKÇILIK

ifşa ediyorum

Moskova Radyosu Türk polisine hücum ediyor

H. Basri Alp'in intiharı Moskova'da geniş yankılar uyandırmıştı...

— XVIII —

T.C.
İstanbul Vilayeti
Emniyet Müdürlüğü
Bölge Şube
Kısım 3
No 1325
3857

172 946
Or:
Moskova radyosunun komünist ve Turanculara dair Türkçe neşriyatı hakkında.

Sıkıyönetim Komutanlığına

Açıkladı

25/2/945 günün saat 21/30 geçte Moskova'dan radyo ile kasa dolgu 41,89 metre Sazirinde yapılan Türkçe neşriyatla :
1 - Suat Derviş'in Sovyet Rusya hakkında yazdığı küçük bir broşürden dolayı askerî ihlâlsizlikte 25 sene hapis cezası ve arkadaşlarının da yine ağır cezalara çarptırılması istendiği hâlde, Panturancılık suçlarının (Hükümeti devirmeye teşebbüs etmek istenmelerine rağmen) aynı ihlâlsizlikte dört sene hapis cezası kadar hafif cezalara çarptırılmalarının istendiği .
2 - Komünistlik suçundan dolayı 70 sene hapis cezası ile tahliyat yapılmış Osman (İsmail) Alioğlu isimli şahsının) öyleceki suçlarıdır .

Emniyet Müdürü
B. O.

25.157 Z
29-2-945

Aylardır arandıktan sonra, nihayet yakalanarak Emniyet Müdürlüğü'ne getirilen ve Siyasal Kısım'da ifadesi alınırken kendini pencereden boşluğa atarak intihar eden Hasan Basri Alp'in kendi canına kıyması, Moskova Radyosu'nda geniş yankılara yol açmıştı.

Moskova Radyosu'nun yorumcusu Erdem, Polis'in Hasan Basri'yi döverek, sopa altında öldürdüğünü ve olaya güya intihar süsü verdiği ni bildirmekte, akla hayale gelmemiş ithamlar savurmaktaydı.

Emniyetin Raporları

Moskova Radyosu'nun bu yayını üzerine, zamanın Emniyet Müdürü Ahmet Demir, neşriyatı hemen bir raporla İstanbul Sıkı Yönetim Komutanlığına bildirdi.

Ahmet Demir'in Orgeneral Asum Tınaztepe'ye Moskova Radyosunun neşriyatı için zaman zaman verdiği raporlardan biri de aynen şöyle idi:

← 16.12.1946 günü yazımıza ektir:

Moskova Radyosunun 17 Aralık 1946 günü akşamı saat 20'de yaptığı Türkçe yayınında yorumcu Erdem, Türkiye hakkında şu konuşmayı yapmıştır:

Sayın dinleyicilerim. Türkiye'nin reaksiyoner çevreleri ve irtica, uzun zamandır dillerine birşey dolamışlardır... Bizden başka hiçbir memleket demokrat değildir. diyorlardı. Türkiye'de bir atalar sözü vardır. Yalancının mumu yatsıya kadar yanar, derler. Bu pek doğru bir söz imiş. Daha dün sabah çıkan Türk gazeteleri, demokrasi üzerine gevezelik yapıyorlardı. Halbuki akşam üstü Ankara Radyosu iki partinin ve birkaç amele sendikasının kapatıldığını ve bazı demokratik mecmua ve gazetelerin intişarına nihayet verildiğini

AHMET DEMİR
(Verdiği rapor, büyük yankılar uyandırdı)

Moskova Radyosunun bir Türkçe neşriyatında, Türkiye aleyhinde yayın yapıldığını bildiren İstanbul Emniyet Müdürlüğüne ait bir yazışmanın kupürü..

gazeteler reaksiyonun gözünü

Türkiye'de Bolşevizm (III)

167 sanıklı. Türkiye Komünist Partisi mensupları askeri mahkemede.

DER WELT — BOLSCHEWIS-MUS adı altında Almanya'da neşredilen kitapta Türkiye Komünist Partisinin hareket programı da madde madde tespit edilmiştir. Bu programın bazı maddelerini aynen naklediyoruz.

1. Komünter'nin bir şubesi olan T.K.P. Rusya uğruna, enternasyonal proletarya ihtilali ve komünizm uğruna, mevcut olan orta sınıf hâkimiyetinin Sovyet sistemine uydurulması için Türkiye'nin özel şartlar altındaki derebeylerine, burjuva hâkimiyetine ve emperyalizme karşı savaşıyor. Bu parti proletaryayı organize ederek, her türlü baskı ve istismara karşı sınıf mücadelesine girişerek, diktatörlük için Sovyetler'dekine uygun şartları hazırlar. Ancak bu diktatörlük sosyalist sisteme geçişi Sovyet Sosyalist Cumhuriyetleri Birliği ile beraber sağlayabilir.

2. T.K.P. Kemalist, Halk Partisine karşı, onun yabancı emperyalistlerle olan müna-sebetlerini ve halk düşmanı karakterini açığa vurmakla şiddetli ve uzlaşmaz bir mücadeleye girer.

3. T.K.P. Kemal'in ceza evlerinde eriyip - tükenmekte olan bütün ihtilalciler için genel af uğruna mücadele eder.

10. T.K.P., Parlâmentonun Kemalist diktatöryanın bir vasıtası olduğunu kitle önüne serer.

13. T.K.P. azınlıkların Türkiye'den tamamen ayrılmalarını ve kendi mukadderatlarını kendilerine tayin etmelerini kayıtsız - şartsız tanıyarak.

20. T.K.P. büyük emperyalist ülkelere yakınlık gösteren her dış politikaya karşıdır. Rusya ile politik ve iktisadî birlik kurmaya çalışır; çünkü Türk amelesi kitleleri, S.S.C.B. ile beraber çalışması Türkiye'nin bağımsızlığının teminatıdır. T.K.P. emperyalistlerin baskısı altında ezilen tam veya yarım sömürgelerin milli kurtuluş hareketleriyle sıkı sıkıya bir bağlilik kurar.

23. T.K.P. büyük kapitalist müteşebbislerin ve onlara bağlı Türk - yabancı cemiyetlerin himayesine yarayan Kemalist diktatörlüğün iktisat politikasına karşıdır.

29. T.K.P. Türkiye'nin serbest ekonomik gelişmesinin teminatı olarak, 5 yıllık plâna gerçekleştirileceği şekilde, Sovyet

Rusya güçleriyle tamamen sıkı bir birleşmenin lüzumuna inanır.

39. T.K.P. fakir sınıf gençleri arasında mücadele duygusunu inandırmak için özel bir dikkat sarfeder.

40. Öğretmenler arasında ve

41. Ordu içinde.

44. T.K.P. iktidarı alır almaz karşı ihtilali bertaraf etmek için gerekli tedbirleri alır.

53. T.K.P. Türkiye'deki işçilere Rusya'daki işçilere bahsedilen bütün menfaatleri temin edecektir.

57. Belirli topluluklar halinde yaşayan azınlıklara (Mesel: Kürtler, Lazlar) Türk işçi ve köylü hükümeti, kendi kendini idare etme, Türk hükümetinden tamamen ayrılma hakkını bahşeder. Komünistler azınlıkların işçi kitleleriyle Türk işçi ve köylüleri arasında kardeşçe bir işbirliğini temine gayret edecektir. Aynı zamanda bir Sovyet Cumhuriyeti şeklinde organize edilmiş olan Türk köylü ve işçi hükümeti emperyalizme ve feodalizme karşı savaşmak için Sovyet Cumhuriyetinin müttefiki hâlinde şimdiye kadar ezilmiş azınlık işçi kitleleriyle ittifaka gayret eder.

Bu programın önsözünde Stalin'den şu sözler iktibas edilmiştir:

«Yabancı emperyalistlere karşı olan savaş sırasında başgösteren Kemalist ihtilal, köylü ve işçilere, hattâ bir toprak reformuna karşı olarak gelişen yerli burjuvazi tarafından tepeden inme yapılan bir ihtilaldir.» Bu kısa bir tarihi bakışla, beyaz terörün dehşetli darbelerine rağmen, Türkiye Komünist Partisinin bugün bütün Türk işçilerinin %90'ını içine aldığı görülür.

Bütün programdaki fikir, emperyalizme karşı olan savaşın Kemalist Halk Partisine karşı savastan ayrılmıyacağına dayanır.

Molotov ve Litwinov tarafından «Dostluk politikasının ve pratik işbirliğinin en güzel örneği» olarak gösterilen bu tutum Türkiye'ye karşı, Moskova'nın dostluk mü-nasebeti hakkındaki özel maksadına ışık tutuyor. Fakat Moskova bolşeviklerinin vicdanı en yakın dostlarından bile uzaktır.

Belki de Pawlowitsch - Weltman kelânetinde isabetlidir: «Türkiye ile olan ittifak (1) sadece belirli bir süre için olabilir.»

(1) Hurwich «II. Enternasyonal'in Dö-ğü Politikası», Berlin 1922.

Sıkıyönetim Komutanlığı'nın bu emri, eski Besiktas Muhafızı 7-8 Hasan Paşa'nın emirlerine ne kadar benziyor. Bu gazetelerin de, amelesi sendikalarının da kabahati neymiş biliyor musunuz? Güya bu sendikalar, ameleleri bir araya toplayıp, isyana teşvik ediyorlarmış. Bu saçma iddiayı ancak safdiller yutabilir.

Ortada kin var

Görülüyor ki Türkiye'de vücut bulmak isteyen demokrasie karşı reaksiyonerlerin müthiş bir kını vardır. Demokratik kuvvetleri ezmek için büyük bir hareket mevcuttur. Halbuki İstanbul'da bu yeni 7-8 Hasan Paşa'nın «Yani Sıkıyönetim Komutanı'nın» bir çırpıda kapadığı amelesi sendikalarının günahı, sadece ameleleri bir çatı altında toplamaya matuf idi. Bu sendikalar, amelelerin harına çalışıyorlardı.

Bu sendikalar ameleleri gaddar patronların elinden kurtarmak istiyorlardı. Demokrat Gazeteler ise Cumhuriyet'in, Türkiye'nin milli menfaatlerini savunuyorlardı. Kağıtları bu partiler, sendikalar ve demokrat gazeteler halkın kanını emen ve her ne pahasına olursa olsun gayeleri yalnız kendi kasalarını ve ceplerini doldurmak isteyen 2.000 vurguncu ailelerini saltanatına karşı yürüyorlardı.

Türkiye'de reaksiyoner çevrelerin hoşuna gitmeyen işler de işte bunlar idi. Reaksiyonun böyle açıktan açığa demokrasie karşı harekete geçmesi de Türkiye'de irticacıların ilerlemekte olduğunu göstermektedir.

7 Eylül kararları

Türkiye'de demokrasinin arınmakta olduğunu gören reaksiyonerlerin ödleri patlamıştır. Türkiye'de demokrat gazeteler, 7 Eylül kararlarının iflâs ettiğini yazmaktadırlar.

Türkiye'de hayat pahalılığı son aylar içinde yüzde 30 nispetinde artmıştı. Bu durum karşısında Türkiye'de orduya çalışan büyük müteahhidler, vurguncuların ve büyük ithalât tüccarlarının cep-leri, kasaları dolmuştur.

Doğrusu bu 7-8 Hasan Paşa, yani Sıkı Yönetim Komutanı zorbalıktan yana eskisine tas çıkarttı. Zaten açılan işçi sendikaları Demokrat

ne diken olmuştur. Reaksiyon ve sağcı Türk gazeteleri ikide bir kızıl kuvvet ve kızıl tehlike diye halkı körüklemek istediler. Fakat ne yapmak istedilerse emekleri boşa çıktı.

Kendisine başka bir yol bulamayan reaksiyon, yeni teşekkül eden demokrasie zor kuvvetiyle alaşağı etti. Halk Partisi'nin sağ kanadı demokrat gazetelere yeni bir baskı yaptırmak istedi. Fakat reaksiyon bu sefer, İstanbul Üniversitesi'ni bir oyuncak gibi kullanmaktan korktu.

Yalnız bir kaç külhanbeyi-ne ve Turancı'ya bazı demokrat gazeteleri yırttırdılar. Netice olarak ortada şu vaziyet duruyor: Memleketin içinde demokrasie karşı sonuna kadar savaşmak azminde bulunan bir reaksiyoner kütle ve bu kütle için karşı-demokrasie susamış, demokrasie inanmış bir halk kütlesi bulunmaktadır.»

Diğer rapor ise

İstanbul Emniyet Müdürü Ahmet Demir'in Sıkı Yönetim Komutanlığı'na zaman zaman Türkçe neşriyat hakkındaki raporlarından bir diğerinde ise şunlar yazılıydı:

«25 Ocak 1945 günü saat 21.30 da Moskova'dan radyo ile kısa dalga 41.89 metre üzerinden yapılan Türkçe neşriyatı:

1) Suat Derviş'in Sovyet Rusya hakkında yaydığı küçük bir broşürden dolayı askerî savcılığa 25 sene hapse konulması ve arkadaşlarının da yine ağır cezalarla çarpıtılması istendiği halde, Panturanizm suçlarının «Hükümeti devirmek istemelerine rağmen» aynı savcılığa dört seneden oniki seneye kadar hafif cezalarla çarpıtılmalarının istendiği,

2) Komünistlik suçundan dolayı 70 kadar Türk Üniversitelerinin tahkikat yapılmak üzere «Zabita elinde indikleri»ni söylediği duyulmuştur. Arz ederim.»

Ahmet Demir'in raporunda bahsettiği ve Moskova Radyosu'nda ismi etrafında gü-rültü koparılan Suat Derviş, asıl adıyla Saadet Baraner idi ve gizli komünist partisinin yöneticilerinden Reşat Fuar Baraner'in karısıydı.

YAĞIN : İntihar ediyorum diye ortadan kaybolan kadın öğretmen Bulgaristan sınırında yakalandı.

Yazan :
KÂZIM ALÖÇ
Eski Sıkı Yönetim Savcısı

TÜRKİYE'DE KOMÜNİZM ve IRKÇILIK

İftişa ediyorum

Müdüriyette canına kıyan kocasından sonra

İntihar ediyorum diye kaybolan kadın öğretmen Bulgar sınırında yakalandı

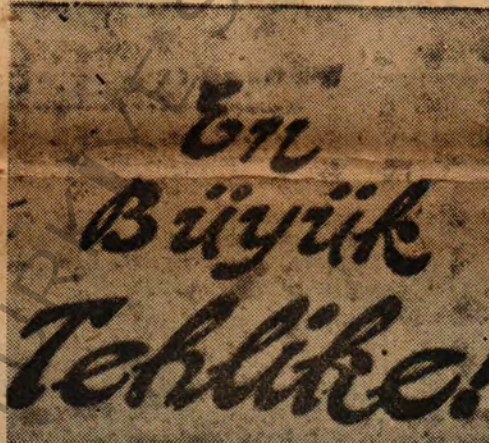
EN BÜYÜK TEHLİKE İSİMLİ BROŞÜRDE NELER VARDI?

"İrtica ile inkılâbımıza set çekilmek isteniyor,,

1943 yılında (EN BÜYÜK TEHLİKE) adı altında Galata'da Fermenteciler de bir ermeni matbaasında bastırılan kitap büyük olaylara yol açmıştı. İstanbul elektrik idaresinde bir memur olan Faris Erkman tarafından kaleme alınan bu kitabın bedava dağıtılması üzerine emniyet birinci şube harekete geçti. O tarihlerde gazeteler Darüssaferka mezu olan 1330 doğumlu Faris Erkman'ı tramvay idaresinin teknik kısmında çalıştığını ve bu kitabı bedava dağıtılamayacağını iddia ederek geniş çapta neşriyata başladılar.

Faris Erkman, bu kitabında ne diyor ve istiyordu?.. Bunları okuyucularımıza tanıtmak için kitaptan bazı pasajları aynen alıyoruz:

«Bunlar fikir ve iddialarıyla sadece kemalizm prensiplerine aleyhtar bir cephe almakla kalmazlar. Irk, kan ve saire gibi hiç bir ameli esasa dayanmayan safsatalarla yurttaşlık camiamızda zorla ayrılıklar yaratmaya çalışmak suretiyle Cumhuriyet kanunlarını ve nizamlarını hiçe sayarlar. Söz-

EN BÜYÜK TEHLİKE İSİMLİ BROŞÜRÜN KAPAĞI GÖRÜLÜYOR

Komünistler mahkemede her şeyi inkâr eder ve polisleri suçlardı

— XIX —

Gizli komünist teşkilâtından Hasan Basri Alp'in Emniyet Müdürlüğü'nde, kendini üst kattan aydınlık boşluğuna atarak nasıl intihar ettiğini anlatmışım. Lâkin bu intihar olayı, orada bitmiyordu.

Zira Hasan Basri'nin Şihlar'da oturan genç öğretmen eşi de, çocuğuyla beraber birkaç kuruş parasını ve bir de veda mektubunu yakın arkadaşlarından birine bırakarak «İntihar ediyorum» diye ortadan kaybolmuştu..

Bana bu hâdiseyi Siyasi Kısım Müdür Yardımcılarından Hamdi Özdemir bey acele telefonla bildirince, ahizeyi kapatırken içim bir tuhaf olmuştu. Ne olursa olsun genç bir aydın, birkaç tahrikçinin esiri olarak tahakkuku imkânsız maceraya sürüklenmiş, sonunda ailesini geride perişan bırakarak intihar etmişti. Şimdi de eşi, aynı yolda hayatına kıyıyordu veya kıymış olmalıydı..

ARAMA

di ve kocasının ifaya fırsat bulamadığı bir vazifeyi mi yerine getiriyordu? İki nokta üzerinde duruyorduk. Lâkin tahkikatımız, ikinciye çok da ha akla yakın bir düşünce olarak göstermeye başladı.

SINIRDA YAKALANDI

Derhal, sınır vilâyetlerindeki polis teşkilâtına genç kadının eşkâli, durumu ve aranılma sebepleri bildirildi. Bir yandan Türkiye çapında soruşturma devam ederken, bir yandan da sınır vilâyetlerimizden gelecek haberlere kulak kabartıyorduk.

leriyle, nazariyeleriyle hükümetimizi dış siyasetine aykırı hareket ederler. Muharip devletlerden birine karşı tapınma derecesine varan sempati ve taraftarlıkları ile dü-rüst bitaraflığımızı ihlal etmeğe, hatta bizi İstila harbine sürüklemeye çalışırlar!

Aynı kitaptan başka bir pasajda da şö-y-le deniliyordu:

«Bu ırkçı, milliyetçi geçinen gençler, bi-rer kukla olarak ortaya çıkarılmıştır. Bun-lar kendi kendilerine yurdurucu secereler dü-zerler, yedi göbek kanının Türk olduğunu isbat edemeyenler, Türklük sınıfından iskat edililer. Bunların hepsi istisnasız ırkçdır-lar.....

..... «Milleti tarif ederken ırk ve kan birliğini de mutlaka şart koşarlar Hatta, ba-zılarının fikir ve iddialarında her vakit bes-

FARİS ERKMAN'IN YAZDIĞI KİTAP GENİŞ YANKILARA YOL AÇTI.

mele gibi ağızlarından düşürmedikleri» bir şiar vardır: «İrkların üstünde Türk ırkı.» şiarı.

Bu cereyanın arkasında kimlerin oldu-ğunu ise şöyle açıklamaktadır:

«Bu cereyanın başında bulunanlar, da-ha doğrusu bu cereyanın memleketimize so-kulmasına vasıta ve alet olanlar arasında Zeki Velidi, Ayaz İshaki, Muharrem Fevzi Toğay, Resulzade Ahmet Çağferoğlu vesaire gibi tatarlar ve azeriler vardır.

Bu cereyanı asıl körükleyenler kendi memleketlerinden kaçan ve halefleri tara-fından koçulan adamlardır.»

Faris Erkman kitabında en büyük tehli-kenin ne olduğunu son satırlarında kendine göre şöyle anlatmaktadır:

«Bu adamlar davalarında samimi de-ğil-lerdir. Birçoğları kendilerinin iddia ettiği gibi şeflik hülyasında, kimi cenabi bir dev-letin bu ırkçı siyasetinden kendine faydalar çıkarmak emelindedir. Birçok gençlerimizi millet, ırkçılık, Türkçülük sözleriyle aldata-rak bu davaya hazırlamaktadırlar. Bunlar irtica ile inkılabımıza set çekmeye, Türkiye-mizi de istilacı emeller besleyen devletlerin kucağına atmaya çalışmakta, İngiltere ve de-mokrazi aleyhine yaptıkları mücadelelerle Sovyetler aleyhine yaptıkları propaganda-lar devletin bitaraflık siyasetine dahi aykırı hareket etmektedirler.»

Erkman «En Büyük Tehlike» adlı kiti-bında General Erkilet'in, Ali İhsan Sabis'in, Peyami Safa'nın, Nihal Adsız'ın, Yusuf Ziya ve Orhan Seyfi'nin yazdıkları yazılardan misaller alarak, bunların Türkiye'yi nasıl harbe sürüklemeye çalıştıklarını, din propa-gandası, ırkçılık propagandasıyla Türk in-kılabının esaslarına nasıl aykırı olarak ça-ıştıklarını isbat ediyor. Bunların gayesini totaliter devletlerin rejimini müdafaa ettik-leri gibi, totaliter devletlere hayranlıklarını, memleketimizde irtica temsil ettikleri gibi irtica ile nasıl birleştiklerini de anlatmak-tadır.

Faris Erkman bilhassa ırkçı ve Turancı-ları hedef tutan bu kitabında bunların çalış-ma şekillerini de anlatırken.

«Bunların ellerinde birçok mecmuaları ve yevmi gazetelerde sütunları bulunduğunu Konferanslarına halkevleri salonları açık tu-tulduğunu. İshaki namına jübileler yapıldı-ğın, memleketimizde propaganda şeklinde konferanslar verildiğini yazdıktan sonra «Te-rakkii Maarif Cemiyetinin çıkardığı Boz-kurt yayını, Aykurt yayını, daha birçok yayın ismi altında birçok broşürler çıkar-maktadırlar. Ellerinde teşkilatları ve hatta gizli bir cemiyetleri vardır. Bunlar planlı olarak siyasi faaliyette bulunmaktadır.»

Bu gençleri toplayan Bozkurt kahveha-nesi, Turan Kiraathanesi, Türkistan çayha-nesi vesaire gibi açılan kiraathanelerde gençlere ve mektep talebelerine aynı kurt masalını vazetmektedirler. Böyle bir faali-yet neticesinde bazı gençleri İğfale muvaf-fak olurlar.» demektedir.

Memleketlerinden kaçarak veya koçu-larak Türkiye'ye sığındıklarını söylediği şahıslar için Faris Erkman kitabında faaliyet-lerini de şöyle anlatmaktadır:

«Bazıları buraya gelmeden önce uzun seneler Almanya'da bulunmuşlar, buraya geldikten sonra da bu devletle ve Japonya ile sıkı temaslarını devam ettirmişlerdir. Bu efendiler sırtlarını hem bize, hem de kendi öz memleketi halklarına tamamiyle yabancı devletlere dayanarak kendi şahsi menfaat-leri hesabına Türkiye'yi tehlikeli bir oyuna sokmak istiyorlar. Bütün o memleketler hal-kının Türk olduğunu, bizimle aynı ırktan bulunduğunu ileri sürerek onları kurtarma-nın milli bir vazife olduğunu bize telkine çalışıyorlar. Kendi halkları bugünkü idare-lerinden memnun değils, bu efendiler ne-den doğrudan doğruya kendi milletleriyle bu işi yapmıyorlar? Bu efendiler bizlere, hatta öz yurtlarının düşmanlarına bu işi yaptırarak hazır konmak istiyorlar.»

Tasviri Efkâr

MÜSTAKİL YEVMI GAZETE

Telg. Tasviri Efkâr, İstanbul
Telefon: 26520

Fotoğrafta, «En Büyük Tehlike» isimli broşür için o günlerde devamlı surette aleyhte yayın yaparak Hükümeti ikaz eden Tasvir-i Efkâr Gazetesinin başlığı görülmektedir..

YAPILDI

Hemen İstanbul Sıkı Yö-netim Komutanını durum-dan haberdar ettim ve ar-kasından İstanbul Emniyet Müdürlüğü'ne geldim. Ba-yan Alp'in, arkadaşına bı-raktığı mektup cidden pek acıklıydı. Hasan Basri olma-dan bu hayatın kıymeti bu-lunmadığını anlatıyor, komo-dinin gözünde biriktirdiği üç beş kuruşunu teslim ederek çocuğunun bir yatılı okula verilmesini istiyor ve «Al-lahaismarladık» diyerek ha-hayatına son vereceğini bil-diriyordu.

Siyasi Kısım polislerinden bir ekip, Şihlarda Bayan Alp'in cesedini bulmak ve intihar vak'asını aydınlatmakla görevlendirildi. Derhal yola çıktılar.

Lâkin aradan bir gün, beş gün, on gün, onbeş gün geç-ti. Bütün aramalar çaresiz. Cesed ortalarında yok. Ne bakmadık, kollamadık sahil kaldı, ne didik didik etmedik kuyular. Komünistlerin tür-lü taktiklerini iyi bilen Siyasi Kısım Müdür Yardımcıların-dan Hamdi Özdemir bey, bu intihar olayına başından beri bir türlü akıl edirememiş,

«Bu işin içinde bir iş var.» diye dudak bükmüştü. Aramaların neticesiz kal-ması, onu haklı çıkarıyordu. Bu hanım intihar ettiyse, ce-sedi nerede? Eğer bu da bir taktik ise o halde nereye gitti?

NİKSAR'DA GÖRÜLÜNCE

Hasan Basri Alp, aslen Kafkasya'lıydı. Türkiye'ye göç etmişler. Tokat'ın Nik-sar ilçesine yerleşmişlerdi. O haldе Niksar'da bir tahki-kat yaptırmalıydı. Bu tahki-kat derhal yaptırıldı ve ge-len cevap, hepimizi şaşırttı.

Bayan Alp, intihar edece-ğini bildirdiği tarihten bir müddet sonra Niksar'da gö-rülmüş, sonra da ortadan kaybolmuştu. Tehevvüre ka-pılarak canına kıyacağını söyleyen, üstelik çocuğunu bile bırakan bir kadının İs-tanbul'dan bu kadar uzak-larda, kocasının memleketin-de ne işi vardı? Öyle ya, Ha-san Basri Niksar'dan çıkış epeyce zaman olmuştu. Gözü kocasının malında mülkün-deyse, çocuğuyla beraber gi-debilir, kimse de onlara mâ-ni olmazdı. O zaman da in-tihar neyin nesi. Eğer mal, mülk gözünde yoksa, Nik-sar'da ne işi vardı. Dolay-ısıyla tahkikat pek önemli bir safhaya giriverdi. Evet, bayan Alp ruhî krizler mi geçiriyordu? Veya o da mı, gizli komünist teşkilâtınday-

Çok geçmeden bayan Alp, Trakya'da, yakalandı. Kü-çüçük çocuğuyla beraber, loğ koridorlara bakan bir neza-retnaheye kapatıldı. Hakkın-daki tahkikat inceden ince-ye devam etti ve sonuçlandı-ğı zaman eldeki netice, ya-zımızın başında da belirttiği-miz gibi aşırı teessürden gay-ri şey değildi.

Genç kadın, komünistlik-ten sanık kocasının intiharı karşısında deliye dönmüş, ne yapacağını şaşırmış ve aksülâmelini böylece gös-termişti. Demekki, birkaç tahrikçinin esiri olan veya da asıl gizli hüviyetini eşin-den gizleyen Hasan Basri, ailesini geride gerçekten peri-şan bir halde bırakıp mace-rasını son vermişti.

Gizli komünist partisinin «İleri Gençler Birliği» sanık-larına dönelim. Bunlar, mah-keme huzuruna çıkarılınca komünistlerin mahut taktik-lerini çoktan ezberlemişlerdi ve hepsi de hazırlıklıydılar.

Süleymaniye camiinin mi-narelerine asılmak istenen yaftalar, Tahsin Berkem'in i-tirafları, gece karanlığında köşe başlarına yapıştırılan dövizler, Prof. Baltacıoğlu'nun konferansındaki taktik, Feshane fabrikasında orak çek-içli kartlar, el yazısıyla ne-zarethane haberleşmeleri ve yatak arasına sıkıştırılmış notlar hep elimizde, hep de-lillerin arasındaydı.

Halbuki mahkemede bir tek nokta hakimdi. Hepsisi de bunları tek kalemde inkâr e-diyor, elbirliğiyle polise hü-cum ederek,

«— Dayakla ve zorla bu itirafları imzalattılar. Hal-buki bizler, İleri Gençler Birliği olarak samimi bir öğ-renci grubundan gayri hiç-birşey değiliz. İdealimiz Ke-malizmdir. İnkılâpçıyız. İrk-cılığa, Turancılığa karşıyız. Bize, polis leke sürmek isti-yor ve karşınıza çıkarırken, bunu nasıl kabul ettiğimizi, sizlerin yüksek takdîrlerini-ze ve akibetimizi asil vicdan-larımıza bırakırız.»

YARIN : Sol temayüllü genç-lere, nereden geldiği belli ol-mayan mektuplar postalanı-yordu.

AÇIKLAMA

Muhterem Gazetenizin 25.4.1967 günlü nüshasındaki «İFSA EDİYORUM», tefrika-sında yazılı Mustafa Göksu ile ad ve soyadı benzerliğin-den başka alâkam yoktur. Keyfiyetin neşrine müsa-adelerinizi saygı ile rica e-derim.

İstanbul Üniversitesi
İktisat Fakültesi Sekreteri
Mustafa Göksu

Yazan:
KÂZIM ALÖÇ
Eski Sıkı Yönetim Savcısı

TÜRKİYE'DE KOMÜNİZM ve İRKÇİLİK

İfşa ediyorum

Türkeş'in gizli mektuplarını açıklıyoruz

ORDU'DA TASFİYE FİKRİNİ ORTAYA İLK DEFA ALPARSLAN TÜRKESŞ ATTİ

Türkeş'in mektubunun fotokopisi

— XX —

Sene 1944... Temmuz ayının bunaltıcı günlerinden birindeyiz. İstanbul Emniyet Müdürlüğü'nde Siyasal Kısım, o gün hiçde alışılmamış bir kalabalıkla dolup taşıyordu.

Nezarethane odaları tamamen dolmuştu. Hatta bir kısım memur odaları da boşaltılmış, yan yana, sıra sıra sandalyalar yerleştirilerek İrkçılık ve Turancılık suçlarından sanık olarak buraya getirilen gruplar oturtulmuştu...

Tahkikat gece gündüz, aralıksız devam ediyordu. Örfi İdare'nin 6 aylık süresi sona ermeden önce, mutlaka bu tahkikatın bitirilmesi gerekiyordu ve biz, Örfi İdare Savcılığı, Siyasal Kısım memurlarıyla beraber bu tahkikatı her geçen gün daha da derinleştiriyorduk.

TÜRKESŞ'İN MEKTUBU

İşte o günlerdeydi. Birara, nöbetçi polis memuru, elinde kapalı bir zarfı odaya girdi ve bana,

«—Efendim, Alparslan Türkeş gönderdi.» diye bu zarfı uzattı. Açtım, Bu, 21 Temmuz 1944 tarihini taşıyan, bana yazılmış, özel bir mektuptu. Şöyle başlıyordu:

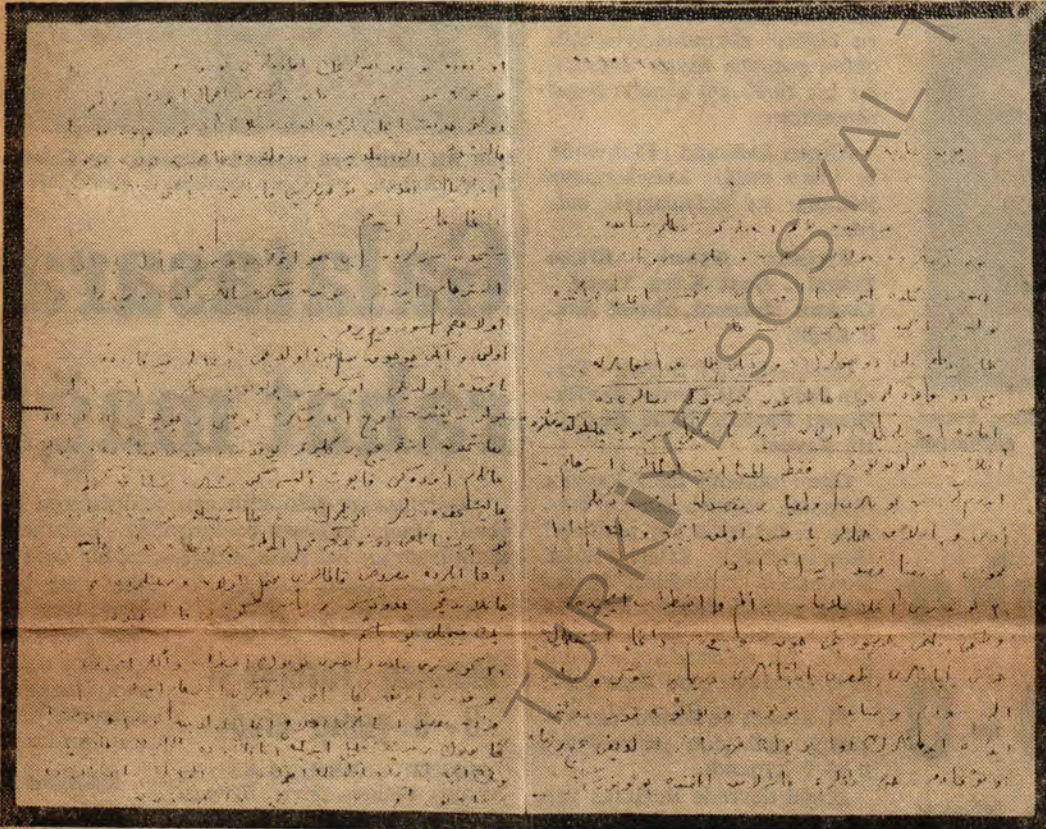
«Çok sayın Yüzbaşım.»

Herseyden önce annemle görüşmekliğime müsaade buyurdunuzdan dolayı şükran ve minnetlerimi sunarım. Hususi şekilde mektup yazarak sizi rahatsız etmek cüretinde bulunduğum için affınızı istirham ederim.

Taşıdığım milli duyguların verdiği heyecanlarla, hiç düşünmediğim ve hatırımdan geçirmedeğim mânâları da ifade edebilecek olan şeyleri yazdığımı sorguya çekildikten sonra anlamış bulunuyorum.

Fakat lütfen emin olmanızı isterim ki, ben bunları kat'iyyen bir maksatla yazmış değilim. Ebedi ve parlak cümleler yazmış olmak için ve millete şamil umumi bir mana kastederek yazdım.

Otuzsekiz gündün beri anlatılamaz bir elem ve ızdırıp içindeyim. Vatanımı, milletimi, cumhuriyetimi çok severim. Daima İstiklâl Harbini yapanları, zaferi yaratanları derin bir sevgi ve saygı ile sevdim. Saydım. Bugün ve bugüne kadar devleti idare

Solcu gençlere meçhul mektuplar yollanıyor

Gizli Komünist Partisi, biri-birinden habersiz çalışan hücrelerini epeyce artırdığı için, bir kısmı yaptığımız tahkikatın dışında kalmıştı. Bilhassa Arslan Kaynaradağ ve Kemalettin Özerden kısa bir müddet mevkufiyetten sonra tahliye edilince tekrar Üsküdar'daki hücrelerini toplamışlar, faaliyetlerine devam karar vermişlerdi.

1945 Mayıs'ının ilk günü Arslan Kaynaradağ, Kemalettin Özerdem, Orhan Boğma, Safer Melih Tümay, Mehmet Fethi Elmas, Bilal Şen gizlice toplanıp, yeni propoganda yolları araştırmaya başlamışlardı.

« Mayıs'ın ilk günündeyiz. Bu tarihi taşıyan mektuplar hazırlayalım ve zenginlere terör mektupları göndereyim. »

« Canım bu mektuplardan bir şey anlaşmaz. Pek makbul bir buluş değil. »

« Marks'tan, Lenin'den ihtilâlcî cümleleri alalım. Bunları kâğıtlara yazarak, umumi mahallere atalım. Buna ne dersiniz? »

« Bundan da kimse birşey anlamaz. »

« O halde komünizmin enternasyonal marşını Türkçe'ye çevirelim. Kartlar üzerine de mantardan orak-çekiç damgası basalım. İşçiler birleşiniz diye yazıp, fabrikalar ile komünist sempatanlarına dağıtalım veya postalayalım. »

« Bu çok güzel fikir. Ne dersiniz, kabul mü? »

Hep beraber, bu fikri benimzediler. Aralarında vazife taksimi yapıldı. Larousse'dan faydalanarak enternasyonal'i Türkçeye çevirdiler. Bunlar temiz kâğıtlara daktilo ile yazıldı. Kartlar da hazırlandı. Feshane fabrikasında çalışan Bilal Şen, kartları kendi çalıştığı muhitte gizlice serpiştirdi. Safer Melih Tümay da Haydarpaşa Lisesi'nden, tanıdığı

komünist sempatanları gençlere bu hazırlanan kâğıtları postaladı.

Bu arada Haydarpaşa sınıf öğrencisi N. Varoğlu'na da komünist marşı, orak-çekiçli bir kart ile beraber gönderildi. N. Varoğlu zarfı açıp okuyunca, adamakıllı heyecanlandı. Düşünmeye başladı.

« Demekki benim komünizme meyilli bulunduğumu Rus Sefareti biliyor. Çünkü böyle orak-çekiçli temiz bir kâğıt üzerine muntazam yazılmış ve çok güzel tercüme edilmiş olan enternasyonal ancak bu makamdan gönderebilir. »

N. Varoğlu bunu bir davet olarak kabul etmiş, uykuları kaçırmış. İle de gitmek, sefaretle mensuplarıyla tanışmak istiyordu. Lâkin içinde bir korku da vardı. Yakın arkadaşlarından N. Yılmaz'ın fikrini aldı. O da aynı heyecanı göstermiş,

« Tamam, demişti «Evet, seni çağırıyorlar. Ben olsam, derhal Sovyet Sefareti'ne giderdim.»

« Sen Sefarethane'nin nered olduğunu biliyormusun? »

« Biliyorum. İstersen beraber gidelim. »

« Pekâlâ yarın sabah temiz giyinir, gideriz. »

« Oldu. »

Ertesi sabah, doğrudan Rus Sefareti'nin önüne geldiler.

N. Varoğlu, arkadaşına:

« İstersen ben yalnız gireyim. » dedi «Sen, dışarıda kal. Çünkü yalnız bana mektup geldi. İkimizi görünce belki şüphelenirler. »

« Pekâlâ, Ben seni karşıdaki mağazanın önünde beklerim. »

N. Varoğlu kendine bir çeki düzen verdi. Sefaretin kapısından girdi. İlerlerken, arkadaşan bir ses duydu:

« Nereye gidiyorsunuz? » Baktı ki Sefaret'in resmi kı-

lıklı bir memuru. Durdu,

« Beni davet ettiler, » diye cevap verdi. «Bu davet dolayısıyla geldim. Buyurunuz, bakınız cebimdeki davet zarfını göstereyim. »

Onu kapıdan çeviren Sefaret'in kavasıydı. Biraz beklemesini söyledi. İçeriye haber gönderdi. Az sonra da «Gelisin» dediler ve N. Varoğlu sevinçle gitti. Onu Sefaret'in bahçe içindeki binasında iki Rus memur karşıladı. Maksudını sordular. O da, cebinden zarfı çıkarıp gösterdi.

« Siz komünist eserler okur musunuz? »

«.....»

« Bu kâğıdı biz göndermedik. Hem enternasyonal marşı çok değişti. Mefti bundan çok uzaklaştı. Siz bize adresinizi veriniz, biz sizi ararız. »

N. Varoğlu anlamadığı, bir türlü çözemediği türlü problemler içinde Sefarethane'den çıktı. Arkadaşına olanları anlattı. Aradan uzun bir süre geçti fakat N. Varoğlu her gün, postacıyı boşuna bekledi.

Günün birinde «Neden aramadılar» diye düşünüp, yeniden Sovyet Sefarethanesi'nin yolunu tuttu. Lakin bu defa kavas da içeri almadı.

«.....»

Mihri Belli grubunun türlü hücre faaliyetleriyle düzenlediği buna benzer taktikler, daha birçok gencin kafasını bulandırmış, sol temayüllü gençlere ümit vermişti. Lâkin, adamlarını çok iyi seçiyor. Bir müddet tarassut altında bulundurup, iyice inandıktan sonra aralarına alıyorlar, yahut da körpe dimağlara komünistlik toyunlarını vesilelerle saçmaya uğraşıyorlardı.

YARIN: GİZLİ KOMÜNİST PARTİSİ LİDERİNİN EMRİYLE GENİŞ BİR TAARRUZ HAZIRLANIYOR

edenler o büyük kahramanlar olduğuna hiç bir zaman unutmadım. Hatta nutuklarını hatırlamak lütfunda bulunursanız orada bu duygularımın ifadelerini görsünüz. Bugüne kadar hiç vazifemi ihmal etmedim. Vataniye, devlete hizmet etmek için kendi meslek alanında bütün kudretimle çalıştım.

VERİLEN SÖZ NEYDİ

Altı aydan beri beni kıtada tanımış olan bütün amirlerimin takdir ve teveccühlerini kazandım. Arkadaşlarım içinde daima temayüz ettim. Şimdi sizlerin beni affetmenizi bir an evvel tahliye etmenizi istirham ediyorum. Bundan sonra kendi vazifemle meşgul olacağımıza söz veririm.

Otuzsekiz günden beri maddi ve manevi büyük ızdırap ve elemeler içindeyim. Bu kadarı artık bana کافی görmeyizi istirham ederim. Cezadan maksat, insanları ıslah etmek olduğuna göre, bu mevkufiyetimin bana büyük bir ibret teşkil eteceğine inanmanızı da istirham ederim. Beni bir an evvel tahliye etmenizi arzuleyerek saygılarımı sunarım.

Mektubun altındaki imza «**Üsteğmen Alpaslan Türkeş**» idi. Mektubu tekrar okudum. Ciddetli üzülmüştüm. Acaba yanılıyor muydum?

Alpaslan Türkeş'in dosyasını istedim. Yeniden sayfa sayfa gözden geçirmeye başladım. Onun mektubunda «Ebedi ve parlak cümleler yazmış olmak için o satırları yazdım.» dediği mektuplar, Nihal Atsız'a yazılmış ve önemli birer vesikaydı.

İrkçılık ve Turancılık gayesile rejime aykırı hareket edenler

Nihal Atsız, Zeki Velidi, Doktor Hasan Ferid Çanevelele Reha Oguzun İstanbul'daki evlerinde bulunan vesikalar, bu memlekete zararlı faaliyetin iç yüzünü meydana çıkardı

RESMİ TEBLİĞ

Selâhiyetli Adli merciler ise el koydu

Suçlarını itiraz etmediler. Anlaşmazlık, faaliyet programları affa ve parafın altına girmedi. İnceleme devam etmektedir. Bu vesikaların muhafazası için gerekli tedbirler alınmıştır. İnceleme devam etmektedir. İnceleme devam etmektedir.

Uğurlara varda

İrkçılık ve Turancılık dâvaları dolayısıyla gazeteler büyük çapta neşriyat yapıyorlardı. Bir gazetenin kupürü görülüyor.

Bu vesikalar da elimize geçmişti. Türkeş, herşeyden önce bu mektuplarında ordunun tasfiyesini istiyor, hakiki Türk olmayanlar, mutlaka silah taşımak şerefinden mahrum edilmelidir, şeklinde fikirlerini ileri sürüyordu...

Onun, hakiki Türk kabul etmediği kimseler de, lâz, boşnak, çerkez v.s. gibi vatandaşlarımızıdır.

ORDUDA TASFİYE VE ÖTESİ

Evet, dosyayı okurken Türkeş'in fikirleri gayet sarîh olarak ortaya yeniden çıkıyordu. Hele orduda tasfiye üstündeki mütalâalarını titizlikle inceliyordum. Bu satırlarını da sizlere nakledeceğim. Lâkin şimdi bir an için aradan geçen zamanı, bu zamana dair hâtıraları bundan sonraki yazıya bırakarak Türkeş'in orduda tasfiye fikri üstünde durmak isterim.

27 Mayıs ihtilâlinin sabahında, geniş yetkilerle sesini vatandaşa her tarafına işittiren Kurmay Albay Alpaslan Türkeş'in etrafını çeviren hâle, ırkçılar davasında kader birliği yaptığı dostlarına sadakatini gösteriyordu.

Nihayet orduda büyük bir tasfiye yapıldı ve bir «Eminu meclisi» ortaya çıktı. İnceleme devam etmektedir.

TÜRKİYE'DE KOMÜNİZM ve İRKÇİLİK

Yazan:
KÂZİM ALOÇ
Eski Sıkı Yönetim Savcısı

İfşa ediyorum

Türkeş'in, Nihal Adsıza yazdığı mektup

Senin kalemin kâfi gelmezse bizim silâhımız, kılıcımız var

— XXI —

Alparslan Türkeş, 29 Aralık 1942'de Nihal Atsız'a yazdığı mektubunda şöyle diyordu:

«— ...Memleketin dertlerini konuşmak ve bu dertlere çareler düşünmek için size gelecektim. Evvelâ ordumuzun malzeme ve herşeyden evvel yüksek bir ırk seviyesine ihtiyacı vardır. Orduda subay, er ve çavuş olarak hayli Türk olmayanlar vardır. Bunların kat'iyyen ordudan atılması ve silâh taşımak şerefinden mahrum edilmesi lâzımdır..»

ORDUDA TEMİZLİK

«— Almanların bu yaz taarruza geçerek harbi kazanacakları muhakkaktır. Türkiye Almanlara iltihak etmiş olsaydı, bizim zümre şimdi çoktan harbi kazanmış olacaktı..»

Türkeş, yine Nihal Atsız'a yazdığı, duruşma zaptının 440. cı sayfasında da tesbit edilen 19 Aralık 1943 tarihli mektubunda şunları söylüyordu:

«— Orduyu, subayları temizlemek icap etmektedir. Kan bakımından Türk subaylardan gayri diğer unsurların göz yaşlarına aldırmadan uzaklaştırılması lâzımdır. Bütün Türkleri bir devlet, bir millet halinde toplamaya herhalde muvaffak olacağız...»

BİZİM SİLÂHLARIMIZ VAR

Türkeş, 4 Nisan 1944 tarihli duruşma zaptının 442. ci sayfasına geçen mektubunda da, Nihal Atsız'ın Orhun Dergisi'nde merhum başbakan Şükrü Saracoğlu'na hitaben yazdığı, Millî Eğitim Bakanlığında komünistlerin

Alparslan Türkeş ve arkadaşları mahkemeden çıkıyorlar

Gizli Komünist Partisi daha geniş bir taarruzu çoktan hazırlamıştı

Hükümet basında sol ve sağ temayüllü mecmualar üzerinde tedbirler araştırırken, İstanbul Üniversitesinde «İleri Gençler Birliği» adı ile teşkilâtlanan komünist partisi meydana çıkarılmış ve tevkifler başlamıştı.

Türkiye Komünist Şurası ya ni SETA bu tahkikatta esaslı elemanlarından büyük bir kısmını kaybettiği halde, katiyen yılmamıştı. Prencip malûmdu. Gaye tahakkuk edinceye kadar her ne pahasına olursa olsun faaliyet sekteye uğratılmayacaktı.

Binâenaleyh, henüz hayatlarının baharındayken aldatılıp komünist teşekküllere sokulan ve orada faaliyetleri dolayısıyla yakalanan birçok üniversiteli gencin hürriyetlerinin tahdit edilmesi ve öğretimlerinin yardı kalması umurlarında bile değildi.

LİDER NE DİYOR?

Sorguda Doktor Şefik Hüsnü Deymer, süratle inkişaf eden cihan olayları karşısında sevinçten adeta şaşkına dönmüş, Üniversitedeki dramı bir kenara iterek yeniden kuracağı teşkilâtın hayaline dalmıştı.

«... 1945 yılı başlarında Hitler Almanyasının tutar tarafı kalmamıştı. Pasifik Okyanusunda Japonlar da Amerikalılara daha fazla mukavemet edemeyecek hale gelmişlerdi.

Her yerde halkın çoğunluğu, faşist iktidarların yere serilmesinin pek yakın olduğunu biliyorlardı. Dünyadaki bu kaynaşmalar içinde, yurdumuzdaki komünist akidelere bağlı olanların birşeyler yapmak için vakit geçirmeden faaliyete geçeceklerini biliyordum.

Bu itibarla mevcut şartlara göre derli toplu bir halde komünistlerin vazifelerini formüleştirerek yeni şiarlar tespit ettim. Ve sevkî idareyi ele aldım...» demekteydi.

YENİ İDARECİ KADRO VE TEŞKİLÂT

Lider, bu defa idareci kadrosunu, Moskova'da komünistlere bağlı üniversitelerde yetiştirilmiş tecrübeli elemanlardan seçmiş ve komünist partisininin, 1945 yılı teşkilâtını üç yönden bir taarruz halinde faaliyete sevk etmişti.

Bu üç ayrı yön şunlardı: Hüsamettin Özdoğu işçiler arasında komünist partisinin İstanbul vilâyet partisini kuracak,

Nail Çakırhan Celâl Benneci ile birlikte ydınlar arasın-

da «İleri Demokrat Cephe» yi teşkilâtlayacak,

Ahmet Furuncu ise, komünistlerin benzeri şekilde «Burjuva'ya» karşı mücadele eden ihtilâlcilere yardım kurulu yani «MOPR'u» organize edecekti.

1945 Nisanında İstanbul vilâyet komitesi sekreterliğine getirilen Hüsamettin Özdoğu, Moskovada tanıdığı eski komünist teşkilâtçılardan Mehmet Boz'u yardımcı seçmişti. Fakat Mehmet Boz Sıkı Yönetim Komutanlığı tarafından İstanbul Hudutlarından dışarı çıkarılmış, hatta Gaziantep'te ikamete mecbur edilmişti.

GİZLİCE İSTANBUL'A GELDİ

Mehmet Boz'a haber gönderilip gizlice İstanbul'a getirilmesi temin edildi. Masrafları «burjuvaya karşı mücadele edenlere yardım» teşkilâtından karşılanmak suretiyle Beşiktaş'ta eski ölü komünistlerden Baba Haydar'ın evinde kurulan gizli matbaanın başına oturtuldu.

Komünist Partisi işçilerin kesif halde bulunduğu bölgeleri kendi yönünden kısımlara ayırmıştı. Beyoğlu, Haliç ve Yedikule mntıkası gibi.

Beyoğlu mntıkası, Beşiktaş-Galata-Kasımpaşa ve Boğaziçinden müteşekkildi.

Haliç Mntıkası, Defterdar Cibali vs. yi teşkil ediyordu.

Yedikule mntıkası da, Yedikule-Kazlıçeşme ve civarını içine alıyordu.

Diğer taraftan Hüsamettin Özdoğu ustabaşı bulunmaları sebebiyle işçilerin üzerinde geniş nüfus sahibi olduklarını bildiği sabıkalı komünistlerden Ragıp Vardar, Galip Sezik, Hakkı Demiray ve Mehmet Çoba'nın çalıştıkları atelyelere giderek kendilerini evvelâ Tünel'de bir muhalebeciye bilahare Küçükbebek'te tenha bir gazinoya davet etmişti.

Bu kimseler müteaddit defalar polis takibatına uğramış ve artık gözleri yıldı için komünizan faaliyetlere yeniden karışmayı istemiyorlardı. Lâkin Hüsamettin Özdoğu onlara gayet mülayim bir konuşma yapmıştı. Esasen ikna kabiliyeti çok iyi olduğu için hepsini kandırmakta gecikmedi.

GAYELER GERÇEKLEŞECEK Mİ?

Bu toplantıda, kısa zamanda gayenin gerçekleşeceğini anlatan Hüsamettin Özdoğu, Komünist Partisinin teşekkül ettiğini, kendileriyle birlikte vilâyet komitesini kurmaya me-

Celal Benneci

mur edildiğini bildirmişti. Bunu takiben vilâyet komitesi Rumelihisarında, Haliç Fenerinde, Hasköy'de ve Küçüksu'da yapılan toplantılarla çalışma programını hazırladı.

Beyoğlu mntıkası Süleyman Taki, Hasan Erin F. Garan'ın iştirakiyle teşekkül etmiş ve kısa zamanda gelişerek Fatih, Paşabahçe hücreleri ile bilhassa Hasan Erin'in gayretiyle Kasımpaşa'da faaliyet gösteren hücreler kurulmuştu.

Hücre mensuplarına muhtevası lider tarafından hazırlanıp Mehmet Boz'un gizli matbaada çoğalttığı komünist beyannameleri dağıtılmaya başlanmıştı.

KOMÜNİST BEYANNAMELER

Bu beyannamelerde dış olaylara geniş yer veriliyor, bütün gelişmelere rağmen komünist partisinin resmen kurulmasına müsaade etmeyen hükümete ağır hücumlar ediliyordu.

Yine bu beyannamelerde evvelce aydınlar arasında «İleri Gençler Birliği» olarak faaliyet gösteren komünist partisinin yeni kurulan «İleri Demokrat Cephe» ile paralel çalışmalarında bulunacağı haber veriliyor yurt çapında girişilecek muhtemel bir harekette polis müdahale ederse her ne pahasına olursa olsun işçilerin buna karşı koymak için acele teşkilâtlanmaları tavsiye ediliyordu.

Sözün kısası bu beyanname tam bir ihtilâlcî mahiyet taşıyordu. Doktor Şefik Hüsnü Deymer'in evinde yapılan aramalarda bulunan bu beyannameleri kendisi sanık sandelyesinde etraflıca izah ediyordu.

YARIN: Resmî üniformasıyla Sovyet Konsolosluğuna giren assubay, kolunda koca bir paketle dışarı çıkmıştı.

himaye edildiğini ileri süren 'açık mektubunun Erdek'teki subaylar arasında uyandırdığı yankıları anlatmakta ve şöyle devam etmekteydi:

«— Atsız'ın kılıcından keskin olan kalem, bu işi herhalde muvaffakiyete erdirecektir. Kalem kifayet etmezse, o zaman işi silahlara bırakacağız. Ruhumuz, yüreğimiz, kılıçlarımız seninle beraberdir..»

Bu mektuplara göz gezdirdikten sonra da, Türkeş'in tahkikattaki ifadelerini inceledim. Orada serahaten:

«—... Türkiye'de yalnız Türk soyundan gelenler yaşamalıdır. Bilhassa devlet mekanizmasında kat'iyen karışık ırklardan insanlar getirilmemelidir. Karışık ırkları memleketten çıkarırsak, nüfusumuz azalacağından Asya'daki Türklerle birleşmemiz lâzımdır..» demişti..

Yine birbirini tamamlayan bu tahkikatlarda ırkların niyetleri birer birer ortaya çıkmıştı. «Türkün» diyebilmek için bir şecere esastı. Bir kısım ırkçılar 6, bir kısmı 12 batın saf kan olduğunun şecereyle isbatını isterlerdi. Ellerinde bazı şecereler vardı. Sonra kafatasları da ölçülü, biçiliydi.

İşin garibi ırkçılar kendi aralarında daima birbirinin şeceresinin sahteliğini iddia etmişlerdi.

NIHAL ATSIZ'IN İFADESİ

Türkeş'in, nezarethaneden gönderdiği ve «Tahliyesini isteyen mektubundan sonra, bütün dosyayı gözden geçirdim. Nihal Atsız tahkikatta, dosyanın 258. ci sayfasında da kayıtlı olduğu gibi ve hemen belirtmeli duruşma zaptının da 275 ci sayfasına geçtiği şekilde «Alparslan Türkeş İrkçi ve Turancıdır» demişti.

İrkçilik ve Turancılık hareketlerinin ve bu hareketlerden sanık kimselerin Adalet önünde hesap verdiği günlerde zamanın Cumhurbaşkanı İsmet İnönü, bu konu üstüne eğilen 19 Mayıs 1944 tarihli nutkunda ise şöyle diyordu:

İNÖNÜ'NÜN NUTKU

«Cumhuriyet, memleketin içerdeki yaşantısında ve dışarıyla münasebetlerinde açık ve dürüst hatlarla ülküsünü tayin etmiştir. Vatandaşlarımızın ve yeni yetişen nesillerimizin yüreklerini aşk ile dolduracak prensipler temel olarak alınmıştır.

Devletimizin hürriyetini teşkil eden esas vasıflar, uzun felaket asırlarının tecrübe mahsulü ve gelecek asırların en feyizli gelişme prensibi olarak bulunmuştur. Milliyetçi Türkiye anayasasının tarif ettiği Türk vatandaşına, vatansız bir Türk milliyetçisi olmamın bütün imkânlarını vermiştir. Devletimiz milli bir devlettir. Bütün milletlerle iyi ve samimî münasebetler beslemek isteyen milli menfaatler, milli ülküler üzerine kurulmuş bir müessesedir. Kendi içinde yapıcı, iyi ve kaynaştırıcı zihniyettir.

Azlık diye tanınan vatandaşlar her Türk vatandaş gibi kanunun bütün himayesine, bütün vatandaş haklarına sahiptirler. Bundan başka Türk kültürü içinde yetişerek, Türk milliyetçisi olmak isteyen her vatandaş için imkân kapıları açıktır. Türk milliyetçisiyiz, fakat memleketimizde ırkçılık prensiplerinin düşmanımız. Memleketimizde politika garezleri için uydurulan ırkçılık önderlerinin faciaları hatırlarımızda canlıdır.. Türk milliyetçiliği için vatan çocuklarını temiz ülkülü ve vatan fikirli olarak birbirine davanan sağlam bir millet olması, erişilmesi yanlış bir hayal değildir. Bunun doğru bir fikir, erişilir hedef olduğunu elle tutulur ve gözle görülür neticeleriyle, tamamıyla anlıyoruz..»

Şimdi inşaf ediniz, Türk vatandaş yetiştirmek için bütün iyi şartları özünde toplamış olan bu feyizli yolu bırakır da ırkçıların milleti binbir parçaya ayırarak fesatlı ve nifaklı zehirlerine cemiyeti kaptırır mıyız..»

YARIN:

TÜRKEŞ'İN ORDUDA TASFİYE FİKİRLERİ VE ERDEK'TEN TÜRKEŞ'İN ATSIZ'A YAZDIĞI MEKTUP.

Düzeltilme : Dünkü yazımızda Alparslan Türkeş'in Savcı'ya yazdığı mektubundaki «Edebî ve parlak cümleler» shven «Ebedî» olarak çıkmıştır. Düzeltilir, özür dileriz.

Yazan :
KÂZIM ALOÇ
Eski Sıkı Yönetim Savcısı

TÜRKİYE'DE KOMÜNİZM ve İRKÇILIK

İfşa ediyorum

Orduda mutlaka temizlik yapılması isteniyor

Türkeş'in Erdek'ten Nihal Atsız'a yolladığı mektup

Beyoğlunda İstiklal Caddesindeki Sovyet Rusya Konsoloslğunun kapısı bir ramazan günü bilmeyerek içeri giren bir assubayın emekliye sevk edilmesine sebep olmuştur.

Rusya'nın en ufak başarısını büyük sevinçle karşılayan şahısların adedi artıyor

— XXII —

Alparslan Türkeş'in, Nihal Atsız'a yazdığı mektupları bundan evvelki yazılarımızda birer birer açıklamıştık. Bu mektuplardan birinde, Alparslan Türkeş, Nihal Atsız'ın sözlerini ve hareketlerini methederek, Erdek'teki subaylar arasında da müsbet yolda geniş tepkiler yarattığını bildirmekteydi.

Türkiye'de İrkçılık faaliyetleri üstüne, İstanbul Sıkı Yönetim Komutanlığı olarak açtığımız geniş tahkikat sırasında Türkeş'in Nihal Atsız'a yazdıklarını teyid eder daha sarih bir mektubu daha elimize geçmişti.

29 Aralık 1942 tarihini taşıyan bu mektubunda, birçok subayın küçük rütbeli silâh arkadaşlarına ve erata karşı yaptıkları konuşmalarda «Allah göstermesin harbe girersek, inşallah girmeyiz ya, biz sulhçuyuz.» gibi sözler kullandıkları belirtilmekte ve bu sözlerin Türk ruhuna aykırı olduğu, Türk'e yakışmadığı ifade edilmektedir.

Resmi üniforma ile Sovyet Konsolosluğuna giren bir assubay paketle çıktı...

Gizli komünist teşkilâtının tam mânâsıyla plânlı ve kesif hareket devresinde, Sıkı Yönetim Komutanlığı ve Siyasî Polis'i iyiden iyiye uğraştırırlarken, bazı garip, tuhaf tesadüfler de oluyor-du.

1945 Ramazanı'ndaydı. Yaz sıcağının bunaltıcı havası içinde, memleket iznini kullanmak için kıtasından ayrılan yaşlı bir yedek assubay, Bilecik'e gidecekti. Ama eli boş gitmek istemiyordu. Şöyle, İstanbul hatırası olabilecek birşeyler satın almak istedi.

Karaköy'de vitrinlere bakındı. Gönülünü okşayan pek birşeyler göremedi. İyisi mi Beyoğlu'na çıkma-lydı. Tünel'le yukarıya çıktı. Oruç kafa, dalgın dalgın yürümeye başladı. Derken, sağ tarafta, gözüne fotoğraflarla süslü bir camekan ilişti. Durdu. Uzun uzun seyretti. Hele, tarlada orakla başak biçen sarışın bir dilberin resmi vardı ki, neredeyse, orucu sakatlayaca-ktı.

İçeri girdi ve sonra...

«— Hah işte memlekete götüreceğim en güzel hediyeler.» diye düşündü. Bu fotoğrafı ve buna benzer birkaçını daha alırsa, olup bitecekti. Etrafına bakındı. Satıcıyı göremedi.

«— Acaba resimlerin fiyatını kimden öğrensem.» di-yordu.

«— Eh, ayıp değil ya, iç-eri girer sorarım.»

Açık kapıdan daldı. Bah-çede yürümeye başladı. Arkadan kalın bir ses işitildi:

«— Nereye gidiyorsun?»

«— Affedersiniz, birkaç resim satın alacaktım da.»

«— Hangi resimleri?»

«— Canım şu kapıda, camekânda orakla başak biçen kızın resminden. Ucuzsa bir kaç tane alırım» dedi, kulübeye doğru yöneldi.

Kapıcı, telefonla, anlaya-madığı bir dille konuşuyordu. Ama yadırgamadı. Zira İstanbul'da konuşulmayan dil yoktu.

Bir paketle çıktı

Kapıcı konuşmasını bitir-di.

«— Bir dakikacık buyrun, oturunuz.» diye yer göster-

di. Gitti, camekandaki resimlerden bir tomar hazırlayıp getirdi. 10 — 15 kadar resimdi. Bunları paket yaparken, assubay dayanama-dı:

«— Ama ben bu kadar resmi alamam pahalı gelir.»

«— Yok efendim, para fi-lân istemez. Bunlar size he-diyemiz olsun.»

Dudak büktü. Olur mu olur. Ne var bunda. Garip-semedi. Kapıcının yaptığı paketi, koltuğunun altına kıştırıp, bir de uzun boylu teşekkür ettikten sonra dışarı çıktı.

Hâlâ girdiği, resimleri aldığı ve çıktığı şu kapının neresi olduğunu farkedememişti. O sırada, karşı kaldırımında biri, hem de resmi üniformalı bir assubayın Sovyet Konsolosluğu'ndan çıktığını görmüş, hele kolundaki paket bütünü dikkatini çekmişti. Polis gö-rebilir miyim diye bakındı. Görünürde yoktu. Assubay-ı suçüstü yakalamak istiyordu. Takibe koyuldu. Galatasaray'a kadar yürüdüler. Orada bir polise rastlayınca, hemen durumu anlattı. Bu defa polis ile beraber takibe başlamışlardı. Polis de bir inzibata rastlayınca hemen haber verdi. Üçü birden, assubayın yolunu kesip, durdurdular. Polis, assubayın kolundaki paketi aldı ve.

«— Buyrun.» dedi Emniyet Müdürlüğüne götürmüşlerdi. Assubay, ne olduğunu şaşırılmıştı. Kimse bir şey de söylemiyordu.

... ..
Hâdiseye bir türlü mânâ verememiştik. Emniyet Müdürlüğü'nde, Siyasî Kısım'da paketi açtık. Resimler-

den başka şey yoktu. Mü-tehassısların teknik tahkikatı da aynı sonucu vermişti. Assubay nezaret altına alındı. Kısa bir süre gerek kıtasında, gerek Sirkeci'de, kaldığı otelde arama yaptırıldı. Şüpheli çeken tek şey ele geçmedi.

Neler anlattı

Bu tahkikattan sonra assubayı çağırttım.

«— Orada ne işiniz vardı.»

«— Nerede efendim.» diye hayretle soruyordu,

«— Kapısından girdiğiniz yerde.»

«— Efendim ben bir yere girmedim. Sadece Beyoğlu'nda bir resimciye uğradım. Paramla resim alacaktım. Bana bir paket resim verdiler. Hediye olsun diye de para almadılar.»

«— Hangi binaya girdiğinizin farkında mısınız?»

«— Efendim oruçlu ağzımla yemin edeyim ki, bilmiyorum.»

«— Girdiğiniz yer, Sovyetler Birliği'nin Baş Konsolosluğu idi.»

«—»

Assubay, bunu duyunca, yüzü kireç gibi bembeyaz olmuş, olduğu yerde donakalmıştı. O zamana kadar yaptığımız tahkikat ve o günkü sorgumuz da gösterdi ki, bu, tamamen bir dalgınlık eseri, bahis konusu assubay için kelimenin tam mânâsıyla şanssızlıktı.

Ortada bir suç izi bulunamamıştı. Ama ne olursa olsun, bir ordu mensubunun üstelik resmi Üniformayla Baş Konsolosluğu'na girmiş bulunması affedilir cinsten değildi.

Durum, resmi bir yazıyla acele Millî Savunma Bakanlığına bildirildi. Sonra da, dalgın ve yaşlı assubayın terhis muan elesiyle beraber tahliyesi de yapıldı.

Eşine ender rastlanan bu hadise, resmi arşivler arasına katıldı.

YARIN : Gizli Komünist Partisi İnönü'nün nutkunu istismar ediyor.

ORDUNUN İHTİYACI

Yine aynı mektupta ordunun malzemeden evvel, bir ırk-severliğe, bir yurtseverliğe, demir gibi sağlam bir disipline ihtiyacı olduğu söylenilmekte, arkasından da Türkeş'in ısrarla bahsettiği «Ordu'da temizlik» faslına geçilmektedir. Bu faslıda da orduda subay er ve çavuş olarak Türk olmayanların hayli kabarık miktarda bulunduğunu ileri sürerek, bunların mutlaka ordudan atılmasını istemektedir.

Bu istekten bahsedilirken, şayet dünyanın Rusya, İngiltere ve Amerika'nın eline geçerse, ordudaki güya kozmopolit düzenin Türkiye için hiç de hayırlı neticelenmeyeceği üstünde ısrarla durulmaktadır.

Hatta bir kıyaslamaya kadar giderek, «Şimdiye kadar temas ettiğim subayların 10'da 9'u bu bakımdan gaflete düşmüş durumdadır.» şeklinde mütalaalar serdetmektedir.

Bizim için çok maridar mahiyet taşıyan bu mektupta, ayrıca «Rusya'nın en ufak bir başarısını büyük sevinçle karşılayanların arttığı, orduda silâh altına çağrılan kimselerden çoğunun dini tanımadığı» şeklinde cümleler zikredilmiş ve hatta Nihal Atsız'a, Türkiye'de silâhlı kuvvetler için malzeme imâl edebilecek fabrikalar kurulması mümkünken, bunun şimdiye kadar daima hasısraltı bir fikir edildiğinden şikâyet olunmuştur.

MEKTUP, NASIL BİTİYOR

Nihal Atsız'a güya bir kurtarıcıymış gibi yazılan bu satırlar şu şekilde neticelenmektedir:

«— Akıllı, namuslu, bilgili Türkçüler bu işleri gayet iyi başarabileceklerdir. Bu hastalığın iyi olması da, millette uyandırılacak ateşli bir Türkçülük ruhu ve yurttaki kurulan koya Türkçü bir idare ile mümkün olacaktır. Dolayısıyla Türkçülerin, birbirleri aleyhine uygunsuz yazılar yazması Türkçü olmayanlarla, komünistlere, Türkçüler arasında birlik olmadığını göstermesi bakımından önemli bir husustur.»

Görülüyor ki, Türkeş'in Nihal Atsız'a yazdığı mektuplar, sadece kendi fikirleri olma çerçevesinde kalmamış, İrkçilik yönünden bir hareket halini almıştır.

Yarın : MAREŞAL ÇAKMAK'A YAZILAN MEKTUPLAR

Türkeş ile Nihal Atsız arasındaki mektuplaşmalar yakın tarihimizin önemli olaylarından biridir. Resimde ırkçılık olaylarına adı karışan Reha Oğuz Türkkani, yargılandığı mahkemeden arkadaşları ile bir arada dışarı çıkarken görüyorsunuz.

Yazan:
KÂZİM ALOÇ
Eski Sıkı Yönelim Savcısı

TÜRKİYE'DE KOMÜNİZM ve İRKÇİLİK

İfşa ediyorum

Türkiye Sosyalist, Emekçi ve Köylü Partisi tahkikatı sırasında

Sertel'lerin evindeki aramada Mareşal Fevzi Çakmak'a ait bir mektup bulduk

— XXIII —

Cemiyetler Kanunu'nda, sınıf esaslı üzerine partilerin kurulmasına müsaait hükümler 1946 Haziran ayında mer'iyete girmişti. Bunu fırsat bilen komünist şurası, yani SETA, yeraltı teşkilâtını «Türkiye Sosyalist Emekçi ve Köylü Partisi» adıyla maskeleyerek kanunî sahaya nakletmiş ve parti de resmen kurulmuştu.

Lâkin, komünizan faaliyet devam ediyor, partileri de titizlikle takibediliyordu. Nihayet, daha aradan 6 ay geçmeden İstanbul Orfi İdare Komutanlığı, partinin kapatılmasına karar verdi. Kapatma kararıyla beraber, kurucularıyla yakın elemanları derhal tevkif edilmiş, bunlarla ilgili görülen kimselelerin evlerinde âni aramalar yapılmaya başlanılmıştı.

Tan'daki arama

Kapatılan partinin görüşlerini aksettirdiği tebit edilen «Tan Gazetesi» sahipleri, Zekeriya Sertel ve Sabiha Sertel'in de evlerinde ve matbaalarında arama yapılarak, yakın tarihimizin bazı ilginç yönlerini aydınlatan belgeler bulundu.

O zaman, bir kısmı Büyük Millet Meclisi'ne intikal ettirilen bu belgeler, malesef politikacılarımız tarafından yapılan bir hata eseri, objektif olarak ele alındı. Dolayısıyla merhum Mareşal Fevzi Çakmak'ın şerefli mazesine bilmiyerek gölge düşürülmek istenildi..

Elbette ki bir maksat yoktu. Fakat yapılan hata, tahkikat neticeleri alınmadan, noksan bilgilerle açıklama yapılmasıydı. Şimdi sizlere meselenin içyüzünü anlatıyorum.

Sertel'lerin evinde yapılan aramalarda, Zekeriya Sertel ve Cami Baykurt'un, merhum Mareşal'a yazıp da Tevfik Rüştü Aras aracılığıyla gönderdikleri 2 Eylül 1946 tarihli, CHP tarafından Büyük Millet Meclisi'ne getirilen mektupla beraber, bu konuyla yakından alakalı diğer vesikalar da eldeydi. Bu vesikalar ise sırasıyla şunlardı:

Seçim beyannamesi

I — Mareşal Fevzi Çakmak'ın, ara seçimleri dolayısıyla Dr. Tevfik Rüştü Aras ve merhum Hikmet Bayur'u, İstanbul seçmenlerine takdim eden beyannamenin eski harflerle yazılmış, imza edilmiş müsveddesi.

II — Dr. Tevfik Rüştü Aras'ın Zekeriya Sertel'e muhtelif tarihlerde yazdığı 10

mu, rivayetlerin tam aksine, komünistleri ve komünizm sempatanlarını tam bir hüsrana uğratmıştı... Üstelik rivayetlerle ilgisi yoktu.

Şimdi de bunu teyid eden vesikalara gelelim. Merhum Mareşal, Dr. Tevfik Rüştü Aras ile yakın bir dost idi. Aras'a karşı büyük itimacı vardı. Nitekim İstanbul'da boşalan 3 milletvekilliği adaylığı için bizzat kaleme aldığı takdim beyannamesinde bu yakınlık, açık olarak kendini göstermekteydi. Bu beyanname ise şuydu:

Çakmak'ın beyannamesi

«Sayın İstanbul Seçmenlerine...»

«İstanbul'da üç milletvekili intihabı münasebetiyle iki zâtı sayın seçmenlerime, hakikimda göstermiş oldukları itimada güvenerek tavsiye etmek isterim. Hiç şüphe etmiyorum ki, bu iki zâtı, eserleriyle tanırız. Atatürk'ün zamanında hemen 13 sene müddetle memleketimizin harici işlerini muvaffakiyetle idare etmiş ve iş başında bulunduğu müddetçe ardı arası gelmeyen, birbirinden ehemmiyetli başarılarıyla milletimizin sevgisini hakkıyla kazanmış olan Dr. Tevfik Rüştü Aras'ı içinizden tanımamış veya duymamış olan bulunduğunu sanmıyorum..»

Merhum Mareşal Fevzi Çakmak

HIFZI TİMUR YAPILAN MÜRACAATI REDDETTİ

Gizli Komünist Partisi İnönü'nün nutkunu da istismara kalkışmıştı

Gizli komünist teşkilâtının «Saraçoğlu Faşisttir» i-bareli büyük bir yaftayı, Süleymaniye Camii'nin minaresine asmak isterken, cami bekçisiyle aralarında nasıl bir mücadelenin cereyan ettiğini daha önce anlatmıştı.

Evet İktisat Fakültesi asistanlarından Mihri Belli ve yüksek tahsil öğrencisi Tahsin Berkem, yakalanma korkusuyla kaçmış, caminin yüksek duvarlarından atılarak kurtulmuşlardı. Fakat minareye asmak istedikleri yafta, bir paket halinde orada kalmış, dolayısıyla Sıkıyönetim Komutanlığı'nın eline geçmişti.

İmza yerinde «Vurgunculuk ve Faşizmle Savaş Cephesi» pek öyle yabana atılır cinsten bir formül değildi. Bu, mutlaka aklı başında bir teşkilâtın marifeti olmalıydı. O günkü hâdiseleri ve bu hâdiselerin zincirleme seyrini sizlere uzun uzun anlattık. Lâkin bu zincir halkalarına paralel, Üniversite içinde de bazı kaynaşmalar vardı. Bakanın şimdi, Üniversite içindeki tepkileri ve kaynaşmalarını da gözler önüne serelim..

İNÖNÜ'NÜN NUTKU

Süleymaniye Camii'nin minaresine asılmak istenen yafta ele geçince, muhakkak ki ilgililerin nazarları Üniversite üstüne çevrilecekti. Bu düşünce, Üniversite'de yeraltı faaliyetini yürüten gizli komünist teşkilâtı yöneticilerini ürktüyordu. O halde buna bir çare aramak lâzımdı.

Gizli teşkilât bu çareyi bulabilmek için itimat ettikleri, iki grubu birbirlerinden habersiz olarak Üsküdar'da Bağlarbaşı'nda, diğeri de Yıldız Parkı'nda olmak üzere iki ayrı toplantı hâlinde bir nevi «Durum Muhakeme» ne çağırdı.

Her iki toplantıda da, Üniversite üzerine çevrilecek şüpheli nazarları bertaraf etmek

için neler yapılması gerektiği tartışılıyordu. O sıralarda, yani 19 Mayıs 1944'de, zamanın Cumhurbaşkanı Sayın İnönü, «İrkçılık ve Turancılık» hareketlerine ışık tutan bir nutuk vermişti. Bu nutuk, tam mânâsıyla işlerine yarayabilirdi.

Ama nasıl?...
Evet, bu da plânlaştırıldı. Üniversite'den, Başkan İnönü'ye çok imzalı bir bağışlık telgrafı çekilirse, mesele «uyutulabilir» di. Hemen karara varıldı ve harekete geçildi.

HIFZI TİMUR'UN REDDİ

Bu telgrafla beraber, Üniversite'de bir de «İnönü'ye Bağışlık Tezahüratı» yapılacaktı. Üst kademeyle irtibatı temin eden Safa Yurdanur, bu iki hareketin de müştereken Talebe Cemiyeti kanalıyla yapılmasında büyük faydalar görmekteydi. Fikrini, kendi grubunda savundu. Esasen merkezin direktifi bu idi. Muhtelif gruplar altında ve sanki «Heyecanlı, milliyetçi gençler» olarak o zamanki Talebe Cemiyeti Başkanı, hâlen profesör olan Hıfzı Timur'a müracaatlar başladı...

Talebe Cemiyeti, bu müracaatları dikkatle inceliyordu. Müracaat edenler arasında bilhassa ısrarda bulunanlar da Safa Yurdanur, Dündar Başımur ve grubundan birkaç öğrenci idi. Bunu diğer müracaatlar da takibetmiş, lâkin Hıfzı Timur, buna bir türlü mânâ verememişti. Tezahürat ve telgraf için müracaat edenler;

«— Sayın Cumhurbaşkanımıza bir telgraf çekerek, Üniversite Talebe Cemiyeti'nin irkçılar ve Turancılarla birlikte olmadığını ve kendilerine bağlılıklarımızı bildirelim. Hattâ konferans salonunda da bu mevzuda bir tezahürat hazırlayalım. Arkadaşlarımız böyle arzu ediyor.....» demişlerdi.

BİR MAKSAT SEZİLDİ

Profesör Hıfzı Timur, bu ısrarlardan, daha doğrusu «İşgüzarlıktan» endişelenmiş, hususî bir maksat sezmeğe başlamıştı. Neticede tekliflerinin yersiz olduğunu bilirdi ve reddetti.

Red kararını gizli teşkilât etraflıca görüştü.

İsrarı daha ileri mi götürmeli, yoksa sükûnetle «Peki» diyerek vazgeçmeli miydi? İkinci şüphe uyandırmamak bakımından daha yerinde bir hareket olacaktı. Böylece karar verildi ve ısrardan vazgeçildi.

BİR GÖSTERİ YAPILACAKTI

Esasen yapacakları birçok işler vardı. Çünkü, yönetici Mihri Belli, yakında tahakkuk edeceği bâriz bir şekilde anlaşılacak müttefiklerin zaferi için İstanbul'da Üniversite tarafından görülmemiş bir kutlama töreni yapılmasını teklif etmiş, gizli gruplara intikal eden bu teklif çok müsbet karşılanmıştı.

Talebe Cemiyeti de muhakkak ki pek yerinde olan bu teklifi reddedemedi. Olmazsa, bir emrivâki yapılabilirdi. Bunun için «İleri Gençler Birliği» hazırlıklara başladı.

Halbuki önlerindeki günler de Koca Fatih'in İstanbul'un zaptının yıldönümü bu'unuyordu. Bu, katiyen akıllarına gelmiyordu. Belki geliyordu, fakat hazırlanacak tezahürattan maksat müttefiklerin zaferi deniyorsa da hareket yalnız bunlardan birine yapılacaktı. Onların sembolünü halka göstermekten başka bir gayesi olmayacaktı.

Olaylar süratle geliştiği için bunda muvaffak olamamışlardı.

YARIN: GİZLİCE BULUŞAN KOMÜNİSTLERİN PAROLASI NEYDİ?

kadar mektup.

III — Cami Baykurt ve Zekeriya Sertel tarafından merhum Mareşal Fevzi Çakmak'a yazılan 2 Eylül 1946 tarihli mektubun eski harflerle müsveddesi..

IV — Dr. Tefik Rüştü Araz'ın Cami Baykurt ve Zekeriya Sertel'e yazdığı, Özdemir Evliyazade'nin aracılığıyla gönderdiği 9 Eylül 1946 tarihli bir mektup.

V — Özdemir Evliyazade'nin getirdiği şifahi cevabın mahiyeti..

VI — Türkiye Sosyalist Emeççi ve Köylü Partisi Daimî İcra Komitesi'nin 9 Eylül 1946 tarihli tutanağı.

VII — Parti Lideri Şefik Hüsnü Deymer'in el yazılı ifadesi ve şifahi beyanına dair zabıtlar...

Görülüyor ki bu kadar vesikadan, acele edilerek yalnız bir kısmı Büyük Millet Meclisi'ne intikal ettirilmiş. Halbuki merhum Mareşal için bir açıklama yapılmış, çok titiz davranılması gerekirdi kanaatindeyim..

Hemen belirtelim ki; Mareşal Fevzi Çakmak'ın tutu

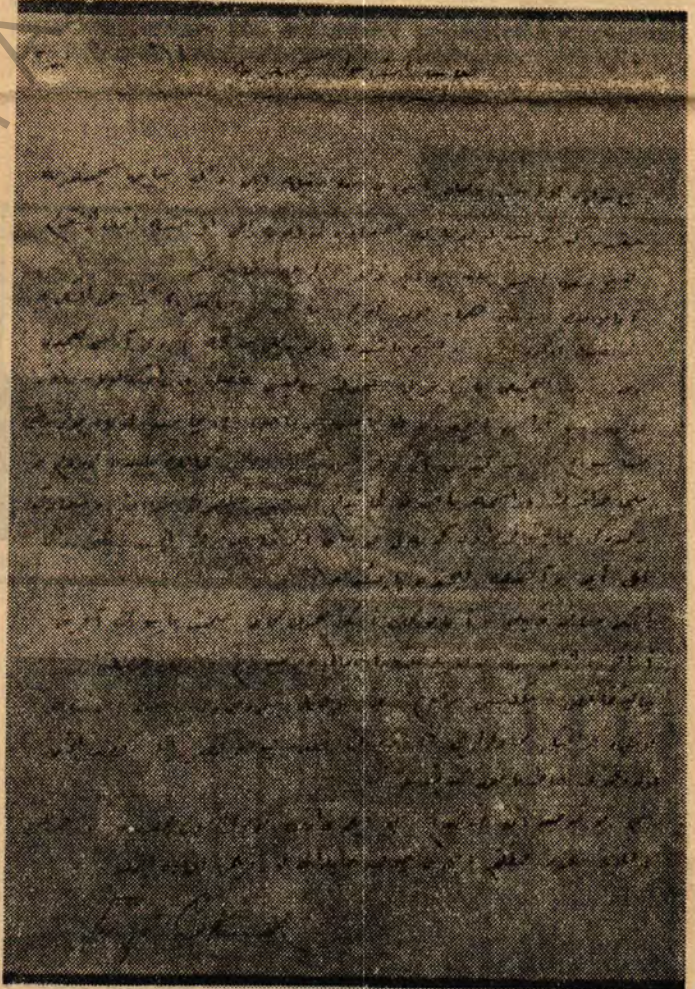
Ben kendisini Anafartalar Cephesi'nde, Mustafa Kemal'in yanında gördüm. Ve milli hareketimizin devamına yakından tanıdım. Aziz hal kımızın selâmet ve saadeti yolundaki çalışmalarımızca Genelkurmay ile Hariciyemizin işbirliğini daima iyi bir ahenk içinde yapmıştık.

Eski Maarif Vekili ve Atatürk'ün eski Umumi Kâtabi Hikmet Bayur'un adını aramızda işitmemiş bulunabileceğine ihtimal vermiyorum. Onun faziletini, çalışkanlığını, bilgisini merhum reisimiz söylemekle bitiremezdi. Millet Meclisi'ndeki onun feragatli mücadelelerini her birimizin ne kadar çok takdir ile takip etmiş olduğumuzu hatırlatmak kâfidir.

Benim bu tavsiyeden maksadım, bu iki zatın Büyük Millet Meclisi'nde söz sahibi olmalarını aziz memleketim için çok faydalı gördüğümü ifade etmektir..»

İmza «Fevzi Çakmak» idi..

YARIN: BU BEYANNAMEYİ SERTEL'LERE KİM VERMİŞTİ?

Sertel'lerin evinde yapılan aramalar sırasında bazı önemli vesikalar da ele geçti. Üstte Fevzi Çakmak'ın İstanbullu seçmenlere yazdığı beyannamenin fotokopisi görülmektedir.

Yazan :
KÂZİM ALÖÇ
Eski Sıkı Yönetim Savcısı

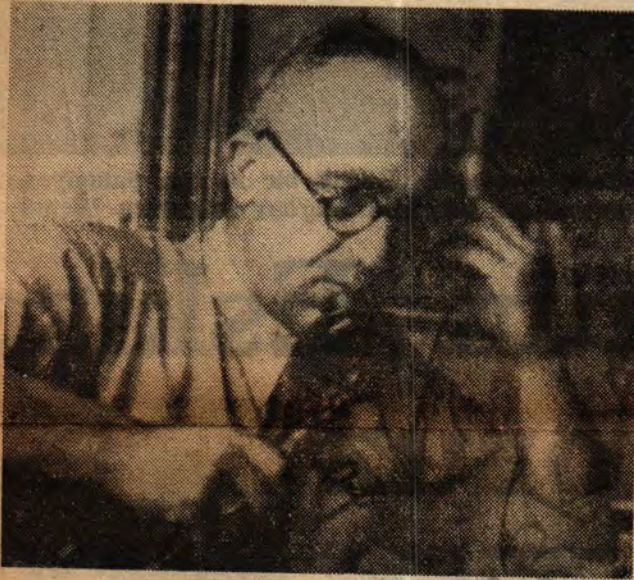
TÜRKİYE'DE KOMÜNİZM ve IRKÇILIK

ifşa ediyorum

1946 olaylarının bir perdesini aralıyoruz

Çakmak'ın beyannamesini Sertellere kim götürüp verdi ?

Celâl Bayar'ın takdiri ve Adnan Menderes'in yazıları

Sabiha ve Zekeriya Sertel

Türkiyedeki sol hareketlerde sık sık adı geçen eski Tan Gazetesi yazarlarından Sabiha ve Zekeriya Sertel halen Bakü'de yaşamaktadır. Görüşler Mecmuası ve 4 Aralık

Tan olayları sırasında isimleri ön plâna geçen Sertel'ler Çakmak'a tertiplenen komploya da karışmışlardı. Resimlerde Zekeriya Sertel ve Sabiha Sertel görülmektedir.

— XXIV —

Mareşal Fevzi Çakmak'ın Dr. Tevfik Rüştü Aras ile Hikmet Bayur'u seçmenlere takdim etmek için yazdığı seçim beyannamesinin eski harflerle hazırlanmış orijinal metnini Sertel'lerin evinde bulduk..

Bu beyannameyi Sertel'lere kimin verdiği uzun bir araştırma konusu oldu. Neticede, şu anlaşıldı ki, bu mektubu Sertel'lere götürüp veren Dr. Tevfik Rüştü Aras idi. Aras'ın Mareşal ile olduğu kadar, Sertel'lerle de yakın dostluğu vardı.

Şimdi asıllarının İçişleri Bakanlığı arşivinde olduğunu tahmin ettiğim ve Sertel'lerin evinde bulunan Dr. Tevfik Rüştü Aras'a ait 10 kadar mektubun bir kısmı şunlardı:

1 — Ankara mahreçli, 26 Nisan 1946 tarihli mektubunda Dr. Aras «Tan Gazetesi'nde yazdığım makalenin bedelini aldığım bildirmekte ve «... Bu makalede Celâl Bayar'la yaptığım bir seyahatı mevzuu bahis ettim. Bunun sebebi, Bay Celâl Bayar,

dikkate alınacağı şüphesizdir..

Aramızdaki fikir birliğine güvenerek, edebiyatına değil, zapt ve raptını bile düşünmeden karalamaya başladım. Bu mektubu yazmayı bir makaleye başlamak üzere ettim. Bu suretle çok kıymetli vazılarınızla muvaffakiyetli müdafaa etmekte olduğunuz müşterek dâvâmızın yeni tenkitler muvacehesinde müdafasını da yine size bırakmayı daha isabetli görüyorum.»

CELAL BAYAR'IN TAKDİRİ

III — Dr. Aras, 8 Temmuz 1944 tarihli mektubunda «... yazdığınız izahatı beğendim. Sade ben değil, burada dün rastladığım arkadaşlarımızın çoğu, bu yazılarınızdan bahsettiler. Bay Celâl Bayar çok sitayişli söyleyenlerin başında geliyordu.»

IV — Tarihsiz diğer bir mektubunda da Dr. Aras, sunları yazıyordu:

«Mecmuaya yazı göndermesi için Adnan Menderes ile konuştum. Gazetelerimizde zaruret olmadıkça yazı yazmak adetini edinmediğini hatırlatarak, sırf mecmuanız için nüshaya birşeyler hazırlayacağımı vaadetti. Celâl

Komünistlerin parolası "Programım,, broşürü idi

Komünist partisinin başlıca prensiplerinden biri «Gizlilik» tir. En küçük komünist teşekkül olan hücrelerde de, hücre elemanlarına herşeyden önce bu prensip öğretilir.

Nitekim geniş tutulan ve çok dikkatle takip edilen bir tahkikata rağmen Reşat Fuat Baraner şebekesinden 64 kişi mahkemeye sevk edilmiş, bunlardan ancak 32'si mahkûm olmuş diğer 32'si ise beraat etmişti.

Beraatlara sebep de, yine yukarıda bahsettiğimiz «Gizlilik» prensibine azamî dikkatleri, ısrarla sükûtu tercih etmeleri, üstelik iyi bildikleri taktiklerle, ithamları mazur göstermesini bilmeleriydi..

Bakın, bu tahminlerimizi teyid eden bir vesika da, Türkiye'de gizli komünist teşkilâtını yöneten Dr. Şefik Hüsnü Deymer'in Komintern'e, yâni Moskova'ya ulaştığı bir raporda, bahsettiğimiz 64 kişinin çok üstünde bir rakamdan söz etmesiydi.

İleri Gençler Birliği'nde

İleri Gençler Birliği tahkikatında da böyle olmuştu. 55 kişi mahkemeye sevk edilmiş, ancak 28 kişi mahkûm olmuş, diğerleri yine beraatla yakalarını kurtarmışlardı. Halbuki Moskova'ya giden raporda 150 kişinin bu teşkilâta girdiği ve 500'den fazla gencin de komünist şiarlar etrafında toplandığı bildirilmişti.

Tahkikatlarımızdaki tecrübeler bize şu gerçeği göstermiştir ki, komünist teşekküller mutlaka titizlikle üstünde durulması gereken kuruluşlardır. Çünkü, çok iyi teşkilatlanıyor ve tam «Hepsini yakaladık» derken, ilgililer ancak şebekeden cüz'i bir kısmını ele geçirdiklerini üzüntüyle öğreniyorlar.. Bu durum, bizde de çok defa böyle olmuştu..

Hazır sırası gelmişken, size komünistlerin su yüzüne çıkan taktiklerinden de bir misal vermek isterim. Bu taktik, onların tanıştıkları prensiplerinden biri olmuştu. Bakın nasıl..

Yayınlanan broşür

«İleri Demokrat Cephe»nin

Aram Pehlivanian

hücre teşkilâtında bulunan Faris Erkman, yüksek tahsil görmüş bir ressam ve yazardı. Aynı hücrenin teşkilât şefi de Hukuk mezunu ve Nurlur Gazetesi'nin sahibi Aram Pehlivanian idi. Aram Pehlivanian, merkezden aldığı gizli bir direktifle Faris Erkman'a, yeni kurulacak bir hücrede sekreterlik görevi ve reçeğini bildirdi.

Lâkin Faris Erkman, yeni hücrenin elemanlarıyla gelişigüzel değil, itimat kazanabilmek için ancak bir parola yardımıyla tanışabilecekti. Zira, gizli komünist teşkilâtının elemanları yer altı faaliyetleri sırasında, Siyasi Polis'in ne derece titizlikle peşlerinde olduğunu çok iyi biliyorlar, hareketlerini buna göre tanzim ediyor, kendilerine göre parolalar yaratıp, niyetlerini karşılardakine ancak çok güven dikten sonra açığa vuruyorlardı.

Faris Erkman'ın sekreteri olacağı yeni hücredeki elemanlarla tanışması için de bir randevu mahalli tesbit edildi. Bu randevuda parola ise «Programım» isimli broşürdü. Faris Erkman orada bu broşürü açık tutacak, tanışacağı eleman da yanına gelip soracaktı:

«— Bunu nereden aldınız..?»

Buluşma muvaffak oldu

Nitekim, Faris Erkman «Programım» isimli broşürle randevu mahalline geldi. Açık tuttu. Beklemeye başladı. Beklerken de etrafında şüpheli uyandırmamak için gayet sakin bekliyordu. Etrafından pek çok kişi geldi

geçti. Kimse sormuyordu. Derken, biri yanına yaklaştı ve sordu:

«— Affedersiniz, bunu nereden aldınız..»

Faris Erkman'ın gözlerinin içi güldü. Karşısındakine tebessüm ederek:

«— İsminiz..» diye sordu.

«— Hadi Malkoç efendim..»

«— Ben de Faris Erkman.. Evet, rahat görüşebiliriz..»

O sırada, Aram Pehlivanian başka bir hücre daha hazırlamaktaydı. Bu hücrede ise Dr. Hayik Açıkgöz ile Müntekim Ölçmen çalışacaklardı. Lâkin onları da bir parolayla tanıştırmak lâzımdı. Aram, bu tanıştırma için de bir parola buldu...

Yeni parola neydi?

Haşet Kitabevi'nin önünde, muayyen bir randevu saati tesbit edildi. Müntekim Ölçmen, buraya gelecek, bir «Tan Gazetesi» ni dörde katlayıp, elinde ters olarak tutacaktı. Dr. Hayik Açıkgöz de onu görünce, yanına yaklaşıp,

«— Burada gazete satılıyor mu?..» diye soracak ve bu şekilde tanışacaklardı.

Evet, o gün, o saatte bahis konusu kitabevinin önünde bu parolayla buluşan iki komünist, daha ilk sohbetinde dost olmuş, ideal arkadaşlığı kurmuş, sonra da bu arkadaşlığı gizli komünist teşkilâtının yeraltı faaliyetinde iki önemli eleman olarak yürütmüşlerdir.

Gizli komünist teşkilâtının, elemanlarını buna benzer usullerle tanıştırmalarında en büyük fayda ise, şayet bir aksilik olur, yakalanırlarsa üçünün bir arada ele geçmemesi, dolayısıyla daha az ziyat verilmesiydi.

Onların bu esrarengiz buluşturma, esrarengiz tanıştırmaya yolları, Siyasi Polis taktikini hayli zorlaştırmakta ve teşkilâtı kolay kolay ortaya çıkarabilme, buna benzer usulleri yüzünden tam mânâsıyla mümkün olamamaktadır.

Her şeye rağmen, yine de gizli teşkilâtın bütüne çok yakın kısmı, her türlü surlarıyla ele geçmiş, maskeleri aralanmıştır...

YARIN : MOSKOVA'YA GÖNDERİLEN RAPOR.

gazetenin benim imzalı görmeyi çok arzu ediyordu. Bunu bir başka defa söylemişti. Kendisine de haber vermeden, size yazacağım yazılarının bir başlangıcı olarak onun bir beyanatından bahsetmeyi yerinde buldum..»

SOVYETLERLE İŞBİRLİĞİ

II — Dr. Aras 3 Temmuz 1944 tarihli mektubunda «... Sovyet Rusya ile Türkiye arasında ve garbi Asya'da işbirliği demek, bu mıntikalarda bulunan milletlerle her ikimizin arasındaki iyi münasebetleri kurmak ve korurakla birbirimize yardım etmek ve bu mıntikalarda her milletin istiklal davasını beraberce benimsemek, iktisadi alanda hepimizin müşterek refahımız için ahenkli çalışmayı aramak ve temin etmek manasına gelir.» demekte ve söyle devam etmektedir: «Zaten böyle bir işbirliği Sovyet Rusya ile aramızda senelerce evvel yapılmış ve devam etmiştir. Esasen bizim gibi anti - emperyalist olduğunu ilân etmiş Sovyet Rusya'nın temeli, gerek Balkanlarda, gerek Garbi Asya'da yeni doğan Lübnan ve Suriye istiklalleri dahil olmak üzere bütün milletlerin tamamiyle müstakil olarak ve onlarla aramızda dostluk ahenğinin kurulması ve devam etmesidir.»

BULGARİSTAN'IN DURUMU

Bundan başka, bugün ikimizin adeta ortasında denebilecek durumda Almanya'nın müttefikleri bir Bulgaristan var. Sofya'da her ikimizin de elçileri var Almanya, bu zavallı memleketi, sırasına göre, her ikimizin de aleyhine kullanabilir. Buna karşı gelmek ve icabında, yâni Bulgaristan ikimizden biri aleyhine askeri bir vaziyet aldığı veyahutta tecavüze kalktığı takdirde birlikte müdafaa etmeliyiz. İşte Rusya ile yapılabilecek ittifak mevzularının bugün için başlıcasını teşkil eden mesele Kal'diki Sovyet Rusya, müttefikimizin müttefikidir.

Sovyetlerle bu harb içinde, İngiliz ittifakı vesilesiyle isteyerek veya istemeyerek işbirliğine olmaktadır. İşte bu işbirliğinin doğrudan doğruya temasla idare edilmesinde ki fayda üzerinde duruyoruz.

Sovyetlerle ittifak hususunda gelince, artık mevcut vaziyet etrafında değil, bu vaziyetin inkişaf ve ihtilatının, ihtimalleri mütalâa edilerek

Bayar daha buraya gelmedi. Belki siz orada daha önce görüşeceksiniz. Bana gelince sizin mecmuanızda adımın görünmesinden ancak memnun olurum. Mali vaziyetim müsait olsaydı kuruluşuna da iştirak edecektim. Şimdi elimden geldiği kadar naçiz kalemlimle yardımda kusur etmemeye çalışırım. Yazı kadrosuna isterseniz, Rüştü Şardağ'ı koyabilirsiniz. Şevket Süreyya'ya henüz rastlamadım. Mektuplaşacağımızı tahmin ederim. Buradan daha başka esaslı yardımcıları hatırlamıyorum. Umarım ki, Sedat Zeki yazsınız olarak zaman zaman bazı yazılar gönderir..»

MENDERES'İN YAZILARI

V — Dr. Aras'ın 30 Ekim 1945 tarihli mektubunda ise şunlar yazılıydı:

«— Yazdığı bir makâle münasebetiyle Bay Celâl Bayar, orada sizinle konuştüğünü söyledi. Ve aynı vadini teyid etti. Fuat Bey de sizinle görüşüğünü anlattı. Adnan Menderes, ikinci bir nüsha için yazı hazırlayacaktır. Zekeriyâ bey gelince, daha tafsilatlı konuşuruz.»

VI — Dr. Aras tarihsiz diğer bir mektubunda da şunları sövlüyordu:

«— İstanbul'da bir gazete, sermayesi gibi tahrir işlerinin de tanzimi hususlarının tamamıyla sizin elimizde kalması ve müdrecatının baş makalede takip edeceğimiz iç ve dış politikaya uyması sureti ile en az üç veya dört, hatta bazan beş makale yazmak üzere bir müddet için bu vazifeyi üzerime almayı ve ileride bu ciheti paylaşmayı düşünüyorum.»

Ancak böyle bir işi yerine getirebilmem için çok sık İstanbul'da bulunmalıyım. Daha iyisi, daha çok İstanbul'da kalmalıyım. Ara sıra buraya gelmeliyim. Bunun için de maddi yardıma ihtiyacım vardır. Bu hususta münasip göreceğiniz şekli kararlaştırmayı kolaylaştırabileceği tasavvuru ile hatırıma geleni Özdemir'e söyledim..»

Görülüyor ki bu mektuplarda Dr. Tefvik Rüştü Aras'ın Sertel'ler ile makale yazmak ve diğer bazı konularda işbirliğine kadar giden ve bazı tanınmış zevatla aralarında irtibatlar kuran hareketleri mevcuttur. Sayın Mareşal Fevzi Çakmak bu münasebetlerden kat'iyyen haberdar değildir.

YARIN : Mareşalın red cevabını da, Aras, Sertel'lere götürmüştü.

6 Mayıs 1967

Yazan :
KÂZIM ALÖÇ
Eski Sıkı Yönetim Savcısı

TÜRKİYE'DE KOMÜNİZM ve İRKÇİLİK

ifşa ediyorum

Sertel'lerin Mareşalden isteği neydi?

Mareşalin red cevabını Tefvik R. Aras Sertel'lere götürmüştü

— XXV —

Dr. Aras'ın dostluğuna güvenerek Cami Başkurt ve Zekeriya Sertel, 2 Eylül 1946'da Mareşal Fevzi Çakmak'a şöyle bir mektup yazmışlardı ve bu mektubu da yine Dr. Aras götürüp Mareşal'e vermişti. Mektup şuydu:

«Muhterem Mareşal,

Bugün Cami beyefendi ile birlikte vaziyeti tetkik ederken, vardığımız neticeyi zat'ı devletlerinize arz etmeyi faydalı bulduk. Meclis'te intihap mazbataları hakkında cereyan eden müzakere ve varılan netice şu kanaati kuvvetlendirmiştir ki, Halk Partisi şimdiye kadar muhaliflere karşı oyunlarda muvaffak olmuş ve nihayet meclisin, hükümetin ve cumhurreisinin meşruiyeti bakımından bir emrivaki vücuda getirmişlerdir. Bu işte bizi en ziyade üzen nokta, Halk ve Demokrat Partinin, zat'ı devletlerinin de halk nezdindeki büyük teveccüh ve itimadını sarsmak için adeta eibirliği ile hiç bir gayreti esirgememekte olmalarıdır.»

Ve mektup, «halkın, seçim münasebetiyle bütün tazyiklere rağmen ızdırabını ve iradesini ilk defa olarak ifa-

de etmek fırsatını bulmuş ve intihabatta yapılan suiistimallere karşı da isyanını tâ Çankaya eteklerine kadar siyayet eden mümayişlerde izhar etmiştir.» şeklinde devam ediyordu. Daha sonra da Cami Baykurt ve Zekeriya Sertel sadede geliyordu. Evet, mektup şöyle devam ediyordu.

«Halkın bu umumi tezahürü, meclisin, hükümetin ve cumhurreisinin meşruiyetini tanınamakta olduğunun belâğ ifadesidir. Halkın bu temiz ve mukaddes heyecanı karşısında Demokrat Parti temsil kabiliyetini gösterememiş, Halk Partisi'nin oyunlarına boyun eğerek millete hiyanet etmiştir. Millet, bu heyecanına tercüman olmak hususundaki son ümidini zat'ı devletlerinize bağlamış bulunmaktadır.

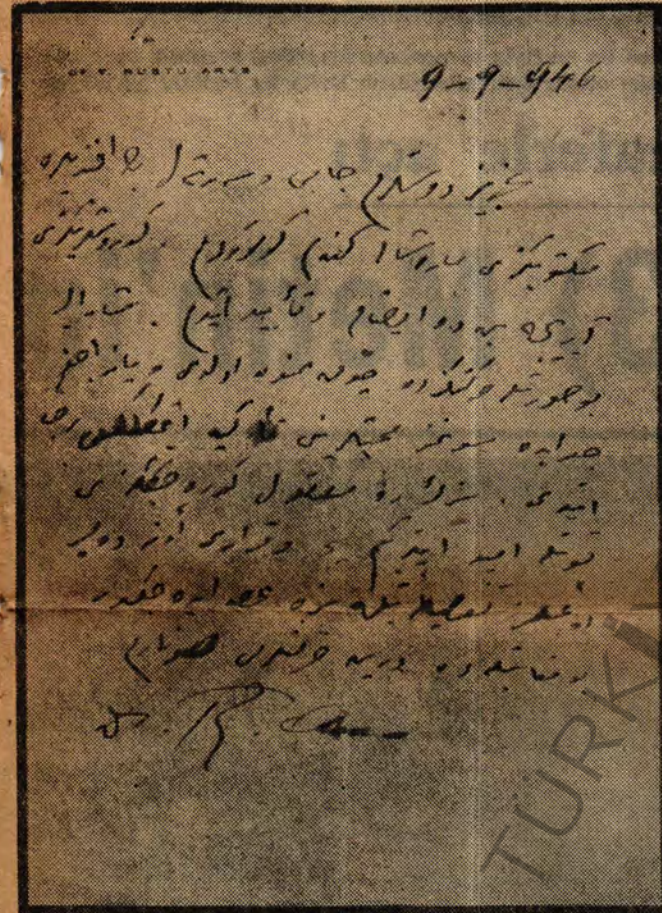
Meclis'te kalp, mücadeleyi millet kürsüsünden devam etmenin de imkânı kalmadığı son celselerdeki tecrübelerle sabit olmuştur, kanaatındayız. Millet'in bu nezih ve mukaddes heyecanını kanalize ederek, onun haklarının çiğnenmemesini temin için bizce radikal bir harekete ihtiyaç vardır. Bu ihtiyaç şu iki noktaya dayanmaktadır:

rafından götürülen bu mektubu Mareşal dikkatle okumuş ve «hayır» demişti. Üstelik yazılı bir cevaba bile lüzum hissetmemişti. Dr. Aras, Mareşal'in cevabını şu mektupla Sertel'lere bildirdi:

«Aziz dostlarım Cami ve Sertel Beyefendilere,

Mektubunuzu Mareşal'e kendim götürdüm. Görüşlerinizi ben de izah ettim. Mareşal bu suretle hareketinizden çok memnun oldu. Yazacağım cevapta sönmöz muhabbetlerini tekid etmeliğimi rica etti Sizin de makul göreceğinizi kuvvetle ümid ettiğim netice ve kararı Özdemir oğlunuz tafsilâtıyla size arzedecektir. Bu münasebetle de derin hürmetleriyle sunarım.»

Özdemir Evliyazade'nin anlattıkları da nihayet Mareşal'in «Hayır» cevabı etrafındaki sözlerden öteye gitmedi. O sıralarda Türkiye Sosyalist Emekçi ve Köylü Partisi Daimi İcra Komitesi'nin toplantısında da bu meseleler etraflıca görüşülmüş, varılan neticeler bir tutanakla tesbit edilmişti. Bu tutanak, Cami Baykurt ve Zekeriya Sertel'in Mareşal'e yazdığı mektupla belirtilenlerle hemen hemen aynıydı.

Tefvik Rüştü Aras'ın mektupları, 1. Rüştü Aras bu mektuplarda Bayar ve Menderesten de bahsediyordu.

Komünist Teşkilâtının Rusya'ya yolladığı rapor

Türkiye gizli komünist teşkilâtının yeraltı faaliyeti etrafında geniş tahkikatımızı yürütürken, teşkilâtın Moskova'ya, Komünist Enternasyonal'e gönderdiği bir raporu da ele geçirmiştik.

Komünist teşkilâtın maksadı, taktiği ve korkunc emellerini özetleyen bu raporu aynen ya yınıyoruz. Bu da onların maskelerini düşüren, hakiki hüviyetlerini ortaya koyan önemli bir vesikadır: Rapor bir tarihçe ile başlıyordu:

«...Harp başlangıcında durum şöyle hülasa edilebilir. Hükümet, teşkilatlanma gayretlerine karşı esasen mevcut olan sıkı yasağı bir kat daha sıkılaştırmıştı. Her türlü teşebbüs dahi bir hamlede önleniyor ve müteşebbisler tedhiş, tevkif, nefi vs. suretlerle faaliyet gösteremez bir hâle konuluyordu.

Gençlik, dağınık durumda

Amele sınıfı tam bir teşkilâtsizlik içinde bocalıyordu. Faaliyetsiz, idaresiz bir tarzda sürünen tek tük meslek birlikleri de ortadan kalkmıştı. Küçük burjuvazi ve gençlik de aynı dağınık durumdaydı.

İnkılâpçılar, harpten az evvel kabul etmiş oldukları yeni taktik mucibince gizli teşkilâtlarını yok denilebilecek dereceye icra etmişlerdi. Buna mukabil tasavvur edilen, Halk Partisi'ne ve Halkevlerine girmek işi ancak çok küçük nispetlerde başarılmıştı...

Bunların yegâne faaliyetleri münevver gençlik arasında umumî karakterde bir sol ajitasyon yapmaya ve bazı sol neşriyatı desteklemeye inhisar ediyordu.

Bizzat kendileri de edebî bir Marksist mecmuacık çıkarmışlardı. Bu mecmuanın siyasi meselelere kat'iyen dokunmaksızın hissiyata hitap eden bazı inkılâpçı şairleri, Marksist tahliller, tarihi materyalist vülgarizasyon makalecikleri neşrediyorlardı. Bu kadarı bile etrafta bir heyecanlı gençlik zümresinin toplanmasına ve harekete bazı kıymetli unsurlar kazandırmasına yaramıştı. Nihayet hükümet; bunu da çok gördü. Türürlü türürlü faşist mecmua ve risalelerin çıkmasına aldırış etmediği halde,

yeni edebiyatı 1941 sonlarında kapattı. Muharrirlerinden belli başlılarını askeri mahkemeye verdi. Bundan evvel de amele ve gençlik arasında birkaç lideri Örfî İdare Komutanlığı nefetmişti.»

SETA'nın kararı

Bu önemli rapor, daha sonra tarihçesini II. Dünya Savaşı'nın 2. senesi sonlarına getiriyor ve şöyle devam ediyordu:

«...Böylece harbin ikinci senesi sonlarında hareketin idarecilerinden ancak bir kaç kişi iş görebilecek durumda bulunuyordu. O sıralarda ilk defa bir SETA toplantısı yapıldı ve Platformda bu toplantıya hükümetin iç ve dış siyaseti, ana mevzu olarak getirildi. Uzun uzun gözden geçirildi. Hükümeti faşist telâkki etmek ve hakkında tamamiyle menfi, muhalif bir hat takip etmek görüşü muvafık görüldü. İnkılâp hareketi için «Refik Saydam hükümetinin iktidarda kalması, bütün diğer ihtimallere müreccah olacaktı.» Şimdi de 1942 senesi içindeki faaliyetlerimize gelelim:

1942 senesi içindeki faaliyetlerimiz, daha ziyade kanuni neşriyat üzerinde toplanmıştı. Ankara'da çıkan marksist iki ciddi mecmuaya muntazam rehberlik ettik. Bir taraftan da «Tan Gazetesi» nde umumî siyaset ve dünyadaki harp safhaları hakkında günü gününe görüşlerimizi akseden yazıların çıkmasını temine uğraştık. Bazan da bunları kaleme alarak neşrettirdik.

En verimli çalışma

Hareketin sıklet merkezi bi-

raz münevver gençliğe doğru ağır basmaya başlıyordu. Zira rehber arkadaşlarımızdan ekserisi merkezden uzaklaşmış ve işçi sınıfı ile olan rabitamız oldukça gevşemiş bulunuyordu. Böylece 1943 baharından 1944 baharına kadar olan harp devresinin en verimli, hareketimizin kredisini azami derecede yükselten bir seneye oldu.

İleri sürülen harp aleyhindeki fikirlere karşı tenkitlerimizi ve hemen harbe girmemiz lüzumu hakkındaki görüşlerimizi ihtiva eden bir beyanname hazırladık ve bunu neşrettik.

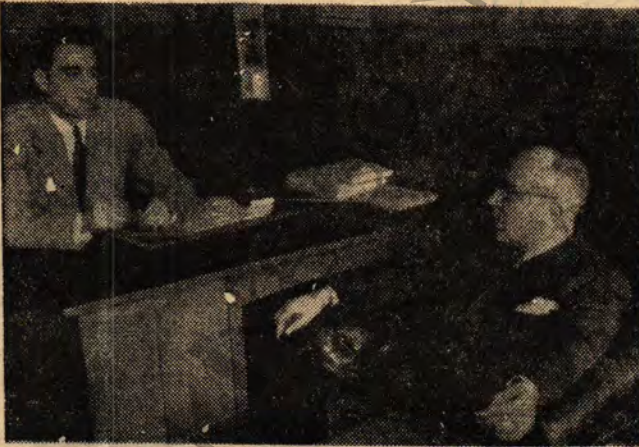
Ne yazık ki bu beyanname geniş mikyasya dağıtılmadı.

Sonradan anlaşıldığına göre Mart 1944 tevkifatına takaddüm eden devrede en kıymetli arkadaşlarımızdan birçoğu, ulu orta hareketlerde bulunmaktan çekinmemiş, kolayca önüne geçilemeyecek birçok teknik hatalar işlemişler, gizlilik kaidelerimizi ayaklar altında çiğnemişlerdir.

Nihayet kendi tedbirsizlikleri yüzünden ele geçirdikleri ipuçları sayesinde, hareket içinde bilhassa fazla rol oynayan unsurların mahrum edilmeleri kararlaştırılmış ve 100 kadar mücahit 10-15 gün gibi kısa bir müddet içinde İstanbul, Ankara, Karabük ve diğer şehirlerde toplanmışlar, haklarında vahşiyane işkenceler tatbik edilerek, feci bir tahkikat açılmıştır.

YARIN: FAALİYET

DEVAM EDİYOR

Naci Sadullah Tan Mathaasında Z. Sertel ile beraber

Birinci nokta

I — Halkı ümitsizliğe ve yeise düşürmemek, Türk tarihinde ilk defa görülen bu milli tezahürü akamete uğratmamak lüzumu. Halk kendisine düşen milli vazifesini yapmış, iradesini izhar etmiş, sözünü söylemiştir. Şimdi haklarını müdafaa edecek ve kendisine yol gösterecek bir lider olarak gözlerini zat-ı devletlerine çevirmiş bulunmaktadır. Meclis'te kalmak, meclisin ve hükümetin meşruiyetini tanımak demek olacağı için halk yeise düşebilir ve bir daha ne harekete ve ne de kendi başına dâvasını halle teşebbüs edemez. Bu da memlekette anarşi doğurabilir.

II — Bir memleketin bugünkü buhranlı vaziyetinde harici emniyet meselesi ön safta gelen milli bir dâvadır. Halka dayanmayan, halkın iradesi ile iktidara gelip, onu temsil selâhiyetini haiz olmayan gayrı meşru bir hükümet ise memleketin harici emniyetini temine muktedir olamaz. Nitekim cumhurreisinin yeni seçimi münasebetiyle ecnebi devletlerden hiç biri, hâttâ dost sandıklarımız dahi kendisini tebrik etmek teamülüne riayet etmemişler ve bu surette de bu seçimin meşruiyetini tanımadıklarını göstermişlerdir. Böylece bu idarenin Türkiye'nin harici emniyeti bakımından zararlı olduğuna şüphe yoktur.

Ne yapmak lâzım

Binanaleyh zat-ı devletlerinin meclis kürsüsünden kısa, vezir ve fakat kat'i bir nutukla meclisin, hükümetin ve cumhurreisinin gayrı meşru olarak kurulduğunu, böyle bir mecliste bulunmakla onun mesuliyetlerine iştirak edemeyeceğinizi bildiren çekilmenizi, gemisi batmak üzere bulunan bir amiral gibi bayrağınızı alarak dışarda halkla beraber, onun hakkını ve dâvasını müdafaa etmenizi en tabii ve zaruri bir hareket olarak görüyoruz.

Bütün milletin böyle bir hareket karşısında arkanızdan geleceğine emin bulunuyoruz. Şahsınıza karşı olan sonsuz bağdan ve memleketin selâmet ve kurtuluş ihtiyacından cesaretle alarak vaki olan bu maruzatımızdan dolayı bizi mazur göreceğinizi umarız.»

Mareşalin cevabı

Dr. Tefvik Rüştü Aras ta-

Bu yüzden de Mareşale'ye yapılan teklif sayını dikkattir. Bakın, bahis konusu tutanakta şöyle deniliyordu: Ve bu zaptı parti lideri Şefik Hüsnü Deymer tutmuştu:

Şefik Hüsnü'nün zaptı

«..... Demokrat Parti'nin siyaseti iflâs ediyor. Meclisin meşruiyetini tanımış oluyorlar. Hükümetin siyasi ve iktisadi tedbirlerine karşı halk faydasına mukabil teklifler ileri süremiyorlar. Siyasi mücadeleyi halka mal etmekten çekiniyorlar. Çünkü menfaatleri zıt bir çok varlıklı zümreler aynı bayrak altında kof bir muhalefet parolası altında toplanmış bulunuyorlar. Dış siyasette İngiltere'ye tagayyet politikasına karşı ileri demokrat bir politika plânı ileri sürmek cesaretini gösteremiyorlar. Demokratların bu aciz meskenetlerini tenkit etmeye girişmek mecburiyeti yakın bir gelecekte hâsıl olacaktır. Bunu yaparken tedbirli hareket etmek ve hücumlarımızın sıklet merkezini Halk Partisi'nin memleketi uçuruma sürükleyen Anglo - Sakson'lara karşı uşakça ve halkımıza karşı zorba anti - demokratik siyasetine tevcih etmek lüzumunu mütemadiyen göz önünde bulundurmamak mecburiyetindeyiz. Bu çok nazik bir iştir. Demokratları ciddi surette tenkit etmekle beraber muhalefet cephesine sürüklemeye uğraşmamak lâzımdır.»

Ve yine Şefik Hüsnü Deymer'in Sıkı Yönetim Komutanlığı soruşturması sırasında verdiği yazılı ifade de ise şunlar vardı:

«... seçime bir çok yerlerde hile karıştırıldığı hakkındaki haberler, halk arasında yayılır yayılmaz Mareşal'in değil, kuvvetli bir ihtimalle Demokrat Parti'nin meclisten çekileceğini haber aldık. Mareşal'in siyasi görüşleri hakkında malûmatım yoktur.»

Bunun arkasından da yine Şefik Hüsnü Deymer, şifahen şunları eklemiştir:

«Mareşal'in, meclisin meşruiyetini tanıması gerek bizi, gerek yakın dostlarımız Cami Baykurt ve Zekeriya Sertel'li hüsrana uğratmıştır.»

YARIN : Türkiye Sosyalist Partisinin Kuruluşu ve Komünist Teşkilâtı.

Yazan :
KÂZIM ALÖÇ
Eski Sıkı Yönetim Savcısı

TÜRKİYE'DE KOMÜNİZM ve İRKÇİLİK

ifşa ediyorum

Sosyalist Partisi Lideri Esat Adil tevkif edilmişti

Sosyalist Partisinin hazırlığı gizli teşkilâtı endişelendirdi

— XXVI —

Gizli komünist partisi teşkilâtına dağıtılan bültenlerin birinde Hükümet'in faşizm ve irtica saptığı bildiriyor, arkasından günün siyasi meseleleri incelenirken Türkiye'nin, İngiltere'nin esareti altına sokulmak istenildiği büyük bir cür'etle ifade ediliyordu.

Yine Dr. Şefik Hüsnü Deymer'in hazırladığı 31 Temmuz 1945 tarihli bu bültende, Toprak Kanunu'nun hiç de iyi maksatlar taşımadığı ilâve edilmiş, diğer bazı kanunlara da ağır hücumlardan sonra teşkilâtla ilgili fasıla geçilmiştir.

Hücre elemanları iki kısma ayrılarak, direktifler buna göre düzenlenmişti. Verilen direktifler de, Komintern'in metotlarını taşıyor, esaslarının Moskova'dan alınmış olmasında artık şüphe bile kalmıyordu.

SOSYALİST PARTİ

Gizli komünist partisinin İstanbul Vilâyet Komitesi'ni kuran Hüsamettin Özdoğu, bu görevinde 1946 Mart'ına kadar faaliyet göstermiş, sonra da yine kuruluş hazırlığına başlayan Türkiye Sosyalist Partisi'ne geçince, liderleri Dr. Şefik Hüsnü Deymer'i çileden çıkarmıştı.

1946 da Cemiyetler Kanunu'nda bazı değişiklikler yapılması, sınıf esaslı üzerine partilerin kurulmasına müsaade hükümler ilâve edilmesine dair tasarı meclise sevk edilmiştir. Bundan fay-

nunen ağır cezaları mucip beyannameler dağıtmak suretiyle faaliyette bulunmanın hem gayeyi, hem de işçi sınıfının aileleri ile beraber felâkete sürüklenmekten gayri şey olmadığını anlatmıştı. Hüsamettin Özdoğu bu görüşmede Esat Adil ile anlaştı. Türkiye Sosyalist Partisi saflarında yer alacağını bildirdi.

Sadece Hüsamettin Özdoğu'nun İstanbul Vilâyet Komitesi'ni yüzüstü bırakıp gitmesi değil, arkadaşlarından bir kısmını da Türkiye Sosyalist Partisi'ne geçmek üzere ikna etmesi, gizli komünist partisi teşkilâtına kendi içinden indirilen bir darbe olmuştu.

Derhal «İleri Demokrat Cephe» sekreteri Nail Çakırhan, Boz Mehmet ile beraber koşup Dr. Şefik Hüsnü Deymer'e durumu haber vermişler uzun uzun mesele etrafında görüşmüşlerdir. Çok heyecanlanan Dr. Deymer, daha sonra bize şunları anlatmıştı:

«— Böyle bir entrikayla gizli teşkilâtın çökmesinden endişelendim. Derhal Hüsamettin Özdoğu'yu vilâyet komitesi görevinden azlettim ve yerine Mehmet Boz'u getirdim...» demiştir.

İKİ PUSULA GETİRDİLER

Bu olaylarla ilgili görülen Türkiye Sosyalist Partisi lideri Esat Adil Müstecabioğlu da tevkif edilmiştir.

güneşten mahrum yaşamaktayım.

Memlekete çeşitli hizmetler etmiş bir vatandaş ve siyasi bir parti liderine reva görülen bu muamele adalet ve demokrasi mefhumlarını leke eder bir mahiyet almıştır.

Şahsi hüviyetim iade edilmediği takdirde «Açlık Grevi» yapmak suretiyle intihar etmekten başka çarem kalmamıştır. Bunun vebalinin kimlere ait olacağını takdирini Allah'a bırakıyorum.»

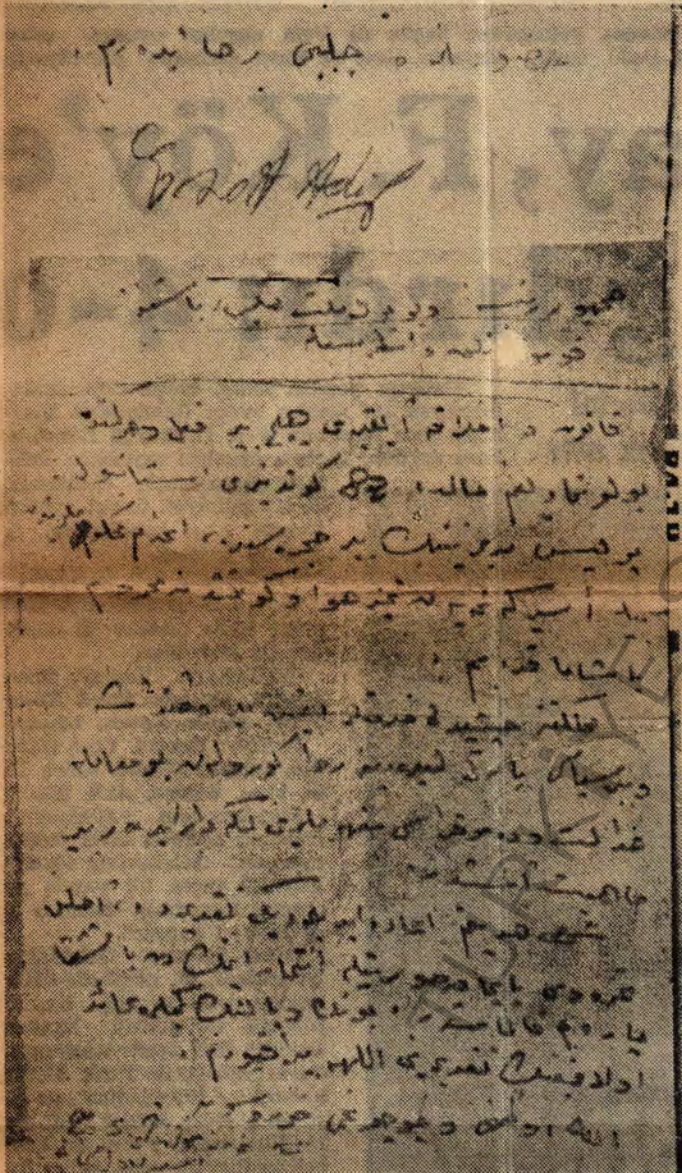
Altında da «Allah vatani ve çocuğumu korusun» şeklinde bir ibare bulunuyordu. İmza yerine de Türkiye Sosyalist Parti Kurucusu Esat Adil Müstecabioğlu yazmış ve imzalamıştı.

Nöbetçi memuru çağırarak Esat Adil Müstecabioğlunu istedim. Biraz sonra geldi.

— Esat Adil Bey, biraz fazla telaş ve heyecana kapılıyorsunuz.

— Beyefendi 82 gündür büyük bir ıstırap içindeyim.

— Tahmin ediyorum. Fakat iki hukukçu olarak durumunuzu objektif bir açıdan tahlil edebiliriz. Siz Hüsamettin Özdoğu ile sosyalist partinizin komünizmi tahakkuk ettirmek gayesiyle kurulduğunu görüşüyor ve mutabakat yapıyorsunuz. Hüsamettin'in Cemiyetler Kanunundaki değişiklik tasarısının kamuoyuna intikaline rağmen yeraltı komünist partisinin İstanbul vilâyet sekre-

Esat Adil'in el yazısı... Esat Adil'in kurduğu Türkiye Sosyalist Partisi Gizli Komünist Teşkilatında panik havası yarattı.

Komünist faaliyeti devam ediyordu...

Bu tevkifatı takip eden safha esasında, faaliyet zerre kadar sekteye uğramamış, bilakis bundan dersler çıkarılarak kusurlu ve çürük yönler ayıklanmış ve daha sarıh olarak, geniş bir demokratik savaş cephesi kurmak istikameti tutulmuştur.

Tabiiyatıyla ilk haftalarda milli grup ve teşekküllerle olan bağlantıların çoğu kopmuş ve bazı kâfi derecede çevikleşmiş unsurlarda yığınlık âlametleri görülmüş, faaliyetten yan çizenler olmuştur.

İdareci kadro mensuplarından, tedhiş ve tevkiften yakalarını sıyırmış olanlar, bunlar meyânında bir sene kadar evvel SETA işlerine alınmış genç bir mücahit büyük yararlıklar göstermiş, evvelâ arkadaşlarının maneviyatını kuvvetlendirmeye, sonra da yeni şartlara göre, harekete yeni veche vermeye muvaffak olmuştur.

Siyasi durum yeni baştan gözden geçirilmiş, bilhassa Üniversite muhitinde hiçbir zaman hareketimize nasip olmayan küşayış ve sür'atli bir serpilme kaydedilmiş, üç ay gibi kısa bir zaman içinde 150'si teşkilatlı gruplara mensup olmak üzere 500 kadar gencin şiarlarımız etrafında harekete geçirilmek imkânı sağlanmış.

Bunlar, Halkevinde faşist Profesör İsmail Hakkı Baltacıoğlu'nun verdiği konferansta itirazlar ve makûs tezahüratla, sükûneti ihlâl etmişler, sonra da konferansın dağılması gibi bir başarıyı elde etmişlerdir.

Ocak ayı içinde Üniversite binası adeta polis hafiyesi tarafından muhasaraya alınarak şüpheli sanılan birçok genç, bu meyanda teşkilatlı kadromuza dahil bazı kıymetli mücahitler alınıp sorguya çekilmiş, tevkif edilmişlerdir. Bunların yakında İstanbul Sıkı Yönetim Mahkemesi'nde duruşmaları başlayacaktır.

SON PARAGRAFTA

NE VARDI

Raporun son paragrafında ise hükümetin sonunun yaklaştığı belirtiliyor ve şöyle deniliyor:

« Görülüyor ki son günleri yaklaşmış olan mevcut hükümet, ileri görüşlü vatandaşlara, ister bir teşkilata men-

sup olsun, isterse hareketlerimize bir dostluk göstermekle iktifa etsinler, kat'iyen ağız açtırmama kararını tatbik etmişlerdir. Fiili olarak elde etmiş olduğumuz yarı legal neşriyat imkânları, esaslı hadiselerle durum tehavvülleri hakkında söz söylemek fırsatını bugün için elimizden almış bulunuyor. Bugün için bu siyasetle Sovyetler ve demokrasî düşmanı hükümet bizi illegaliteye doğru zorla itiyor.»

dalan Esat Adil Müstecabioglu da resmen «Türkiye Sosyalist Partisi»nin kuruluş hazırlıklarına başlamıştı. Bu haber gizli komünist partisi teşkilatında bomba tesiri yaratmış, böyle bir isim altında teşkilatı genişletmek varken, aslan payını Esat Adil'e kaptıran Dr. Şefik Hüsnü hop oturup, hop kalkmıştı.

Hüsamet'in Özdoğu, Esat Adil'e gizlice müracaat ederek, kendisinden bir özel görüşme için randevu almıştı.

NELER KONUŞTULAR

Bu görüşme sırasında Esat Adil cemiyetin sosyalist merhaleleri geçirmeden komünizme gidemeyeceğini, bu yüzden ihtilâlcî metotlarla gizli şebekeler kurarak, ka-

den pek o kadar hazırlıklı ve tedbirli olmadıklarını kavradım. Bir taraftan da haberler bana; beni sevenler vasıtasıyla ve telefonla geliyordu:

«Efendim, Esat Adil Müstecabioglu sizinle görüşmek istiyor.

Dedi ve iki pusula uzattı.

Pusulalardan birinde «Huzurunuzda celbimi rica ederim.» diye yazılı, değeri ise

«— Sıkı Yönetim Komutanlığı vasıtasıyla Cumhurbaşkanına ve Büyük Millet Meclisi Başkanlığına yazılı bir dilekçe idi.» Esat Adil'in bu dilekçesini acele okudum.

«Kanun ve ahlâka aykırı hiçbir fiil ve harekette bulunmadığım halde 82 gündüzenberi İstanbul Polis Müdüriyetinin bir hücrelerinde idam mahkûmlarından bile esirgenmeyen temiz havadan,

terliğine devam ettiğini de biliyorsunuz, ve kendisiyle beraber komünist hücrelerin partinize gelmesine müsaade ediyorsunuz. Ne kadar hüsnüniyet iddiasında bulunsanız tahkikat hakimi sıfatıyla bu durum muvacehesinde hakkımızda herhangi bir karar vermeme hukuken imkân bulunmadığını herhalde siz de iyi bilirsiniz. Yine gayet iyi takdir edersiniz ki bu olaydaki davranışlarımızda samimi ve iyi niyeti ancak mahkemede hakimler kurulunun takdir ve kanaatları tâyin eder.

Pek tatmin olmuşa benzemiyordu. Fakat sesini çıkarmadı.

YARIN : İleri Demokrat Cephenin programını nasıl hazırlamışlardı?.

Halil Lütfi Dördüncü'nün açıklaması

Vali Kırdar ve Emniyet Müdürü Demir icabını düşündük, demişlerdi

Yeni gazetenin neşriyatı bana yirmi iki sene evvel Tan Gazete ve Matbaasındaki tahrip ve yağmayı hatırlattı. Yeni Gazetenin 12/4/1967 tarihli nüshasında başlayan Tan Matbaasının tahrip ve yağmasına ait resimler bugün olmuş gibi gözümde canlandı. Kıranlar, kırılanlar, yıkanlar, yıkılanlar bir sinema şeridi gibi sür'atle geçti.

O gün matbaaya geldiğim zaman mütat işlerine başlar ken bir haber geldi:

— Tanin Gazetesinde Hüseyin Cahit Beyin «Kalkın ey ehli vatan!» başyazısı üzerine hedef Tan Matbaası olmak üzere Beyazıt Meydanında Üniversiteliler toplanmağa başladılar, denildi.

Telefonu açtım. Zekeriyâ modadaki evinde idi, ona vâziyeti anlattım. Sükûnetle dinledi. Bunun üzerine Vali Lütfi Kırdar'a telefon ettim:

— Beyazıt Meydanında bir kalabalık toplanmış. Yürüyüş yapacaklar ve bizim matbaaya geleceklermiş. Her hangi bir

Tan Gazetesi sahiplerinden Halil Lütfi Dördüncü «İtfa ediyorum» yazı serisi dolayısıyla gazetemize bazı açıklamalarda bulunan bir yazı hazırlamıştır. Bugünden itibaren yazıyı aynen neşre ediyoruz.

hâdiseye meydan vermemek için bir tedbir düşünüyor musunuz? dedim. Vali Lütfi Kırdar'ın cevabı şu oldu.

— Haberimiz vardır, icabeden tedbirler alınmıştır! dedi. Acaba bu hususta ne düşünüyor diye Emniyet Müdürü Ahmet Demir'i telefonla aradım. Santral bir sürü:

— Kimsiniz, nesiniz, ne istiyorsunuz? suallerinden sonra Ahmet Demir'le konuşmak mümkün oldu. Ona da ne gibi tedbirler alındığını sordum:

— Merak edilecek bir şey yok, Polis icabını düşünür ve icabeden tedbirleri alır dedi.

Gerek Lütfi Kırdar'ın ve gerek Ahmet Demir'in konuşma tarz ve sadalarının âhengin-

den pek o kadar hazırlıklı ve tedbirli olmadıklarını kavradım. Bir taraftan da haberler bana; beni sevenler vasıtasıyla ve telefonla geliyordu:

— Beyazıt'ta büyük bir kalabalık, ellerinde bayraklar ve levhalar olduğu halde bağırarak ve gittikçe kalabalıklaşarak Türbeye doğru yürüyorlar.

Diğer haberler birbirini takip ediyordu. Kalabalık Türbeden Bâbüâli'ye doğru sarkmağa başladı deniliyordu.

Matbaanın makine, müret tiphane, mücellithane, klisehane ve idarehanesindeki personel telâş ve heyecan içinde idiler. Bir kimse gelip de:

— Şöyle yapın, böyle yapın! diye bu karışık vaziyette bize bir söz söyleyemiyor ve bir

yol gösteremiyordu. Kalktım. Bütün adamlarımıza:

— Herkes yerlerini kapat-sınlar, kilitesinler ve matbaayı terk etsinler, dedim.

Oda kapıları kapandı. Sokağa çıktılar, matbaanın demir kapıları, gazete ve matbaa idarehanelerinin kepenkleri indirildi.

★

Ben olup bitecekleri görmek üzere matbaanın karşısındaki İlançılık Kollektif Şirketinin binasına girdim ve pencereden tetkike başladım.

Kalabalığın sesleri büyük bir uğultu halinde Bâbüâli'den aşağı yuvarlanıyordu. Yollardan geçerken dükkân ve müesseselerden bayrak istiyorlardı. Çağaloğlu'ndaki Halk Partisi binasında Partinin Müfettişi Alâeddin Tiritioğlu birinci katın penceresinden mütebessim, geçen kalabalığı seyrediyor ve onların bayrak isteklerine odacıları göndermek suretiyle müsbet cevaplar veriyordu.

Tan Matbaası, geniş cephesi ve o civardaki binalara nazaran yüksek katlılarıyla demir kapı ve kepenkleri kapalı ha reketsiz ve sessiz, ışksız duruyordu.

YARIN : HÜSEYİN CAHİT OLAYLARI TELEFONLA TAKİP EDİYOR...

Yazan:
KÂZİM ALOÇ
Eski Sıkı Yönetim Savcısı

TÜRKİYE'DE KOMÜNİZM ve IRKÇILIK

ifşa ediyorum

Sosyalist Partisi Lideri Esat Adil tevkif edilmişti

Sosyalist Partisinin hazırlığı gizli teşkilâtı endişelendirdi

— XXVI —

Gizli komünist partisi teşkilâtına dağıtılan bültenlerin birinde Hükümet'in faşizm ve irticaa saptığı bildiriyor, arkasından günün siyasi meseleleri incelenirken Türkiye'nin, İngiltere'nin esareti altına sokulmak istendiği büyük bir cür'etle ifade ediliyordu.

Yine Dr. Şefik Hüsnü Deymer'in hazırladığı 31 Temmuz 1945 tarihli bu bülte, Toprak Kanunu'nun hiç de iyi maksatlar taşımadığı ilâve edilmiş, diğer bazı kanunlara da ağır hücumlardan sonra teşkilâta ilgili fasıla geçmişti.

Hücre elemanları iki kısma ayrılarak, direktifler buna göre düzenlenmişti. Verilen direktifler de, Komintern'in metotlarını taşıyor, esaslarının Moskova'dan alınmış olmasında artık şüphe bile kalmıyordu.

SOSYALİST PARTİ

Gizli komünist partisinin İstanbul Vilâyet Komitesi'ni kuran Hüsamettin Özdoğu, bu görevinde 1946 Mart'ına kadar faaliyet göstermiş, sonra da yine kuruluş hazırlığına başlayan Türkiye Sosyalist Partisi'ne geçince, liderleri Dr. Şefik Hüsnü Deymer'i çileden çıkarmıştı.

1946 da Cemiyetler Kanunu'nda bazı değişiklikler yapılması, sınıf esası üzerine partilerin kurulmasına müsaait hükümler ilâve edilmesine dair tasarı meclise sevk edilmiştir. Bundan faydalanan Esat Adil Müstecabioglu da resmen «Türkiye Sosyalist Partisi'nin kuru-

nun ağır cezaları mucip beyannameler dağıtmak suretiyle faaliyette bulunmanın hem gayeyi, hem de işçi sınıfının aileleri ile beraber felâkete sürüklenmekten gayri şey olmadığını anlatmıştı. Hüsamettin Özdoğu bu görüşmede Esat Adil ile anlaşmıştı. Türkiye Sosyalist Partisi saflarında yer alacağını bildirdi.

Sadece Hüsamettin Özdoğu'nun İstanbul Vilâyet Komitesi'ni yüzüstü bırakıp gitmesi değil, arkadaşlarından bir kısmını da Türkiye Sosyalist Partisi'ne geçmek üzere ikna etmesi, gizli komünist partisi teşkilâtına kendi içinden indirilen bir darbe olmuştu.

Derhal «İleri Demokrat Cephe» sekreteri Nail Çakırhan, Boz Mehmet ile beraber koşup Dr. Şefik Hüsnü Deymer'e durumu haber vermişler uzun uzun mesele etrafında görüşmüşlerdir. Çok heyecanlanan Dr. Deymer, daha sonra bize şunları anlatmıştı:

«Böyle bir entrikayla gizli teşkilâtın çökmesinden endişelendim. Derhal Hüsamettin Özdoğu'yu vilâyet komitesi görevinden azlettim ve yerine Mehmet Boz'u getirdim...» demiştir.

İKİ PUSULA GETİRDİLER

Bu olaylarla ilgili görülen Türkiye Sosyalist Partisi lideri Esat Adil Müstecabioglu da tevkif edilmiştir. Sorguların bu istikamette inkişafı sırasında birgün görevli bir memur içeri girdi.

güneşten mahrum yaşamaktayım.

Memlekete çeşitli hizmetler etmiş bir vatandaş ve siyasi bir parti liderine reva görülen bu muamele adalet ve demokrasi mefhumlarını lekedar eder bir mahiyet almıştır.

Şahsi hüviyetim iade edilmediği takdirde «Açlık Grevi» yapmak suretiyle intihar etmekten başka çarem kalmamıştır. Bunun vebalinin kimlere ait olacağını takdiri Allah'a bırakıyorum.»

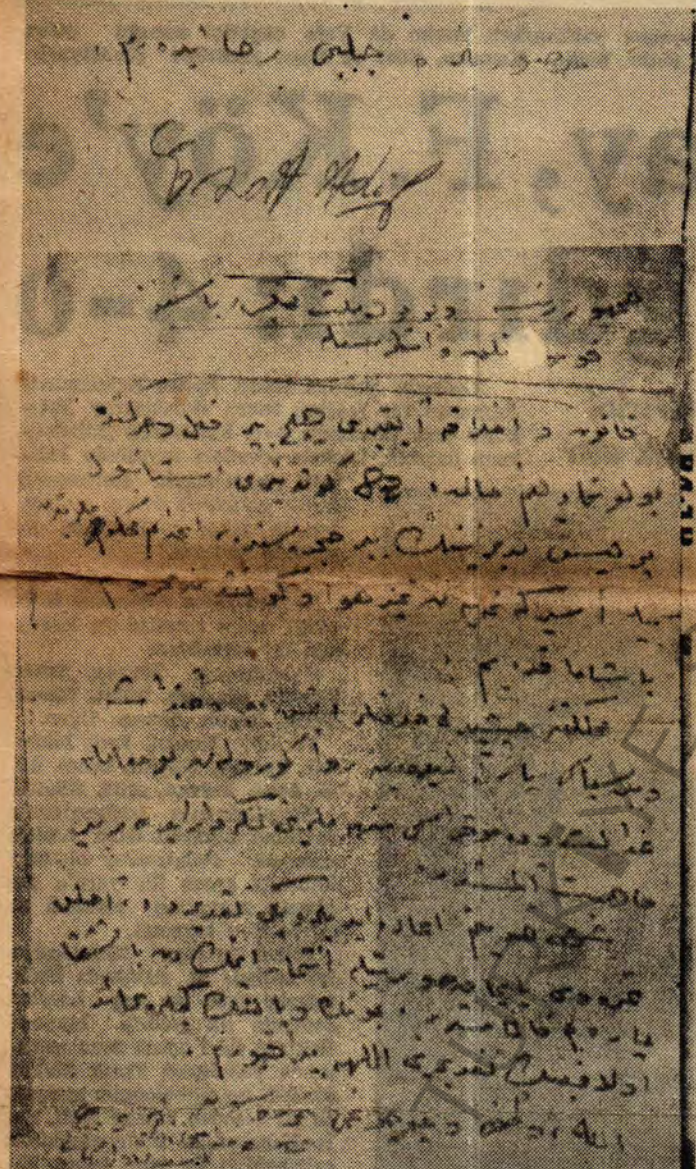
Altında da «Allah vatanımı ve çocuğumu korusun» şeklinde bir ibare bulunuyordu. İmza yerine de Türkiye Sosyalist Parti Kurucusu Esat Adil Müstecabioglu yazmış ve imzalamıştı.

Nöbetçi memuru çağırarak Esat Adil Müstecabioglu'nu istedim. Biraz sonra geldi.

— Esat Adil Bey, biraz fazla telaş ve heyecana kapılıyorsunuz.

— Beyefendi 82 gündür büyük bir ıstırap içindeyim.

— Tahmin ediyorum. Fakat iki hukukçu olarak durumunuzu objektif bir açıdan tahlil edebiliriz. Siz Hüsamettin Özdoğu ile sosyalist partinizin komünizmi tahakkuk ettirmek gayesiyle kurulduğunu görüşüyor ve mutabakat yapıyorsunuz. Hüsamettin'in Cemiyetler Kanunundaki değişiklik tasarısının kamuoyuna intikaline rağmen yeraltı komünist partisinin İstanbul vilâyet sekreterliğine devam ettiğini de biliyorsunuz, ve kendisiyle beraber komünist hücrelerin

Esat Adil'in el yazısı... Esat Adil'in kurduğu Türkiye Sosyalist Partisi Gizli Komünist Teşkilâtında panik havası yarattı.

Komünist faaliyeti devam ediyordu...

Bu tevkiyatı takip eden safha esasında, faaliyet zerrekadar sekteye uğramamış, bilakis bundan dersler çıkarılarak kusurlu ve çürük yönler ayıklanmış ve daha sarîh olarak, geniş bir demokratik savaş cephesi kurmak istikâmeti tutulmuştur.

Tabiatıyla ilk haftalarda millî grup ve teşekküllerle olan bağlantıların çoğu kopmuş ve bazı kâfi derecede çevikleşmiş unsurlarda yılgınlık âlametleri görülmüş, faaliyetten yan çizenler olmuştur.

İdareci kadro mensuplarından, tehdîş ve tevkiften yakalarını sıyrılmış olanlar, bunlar meyânında bir sene kadar evvel SETA işlerine alınmış genç bir mücahit büyük yararlıklar göstermiş, evvelâ arkadaşlarının maneviyatını kuvvetlendirmeye, sonra da yeni şartlara göre, harekete yeni veche vermeye muvaffak olmuştur.

Siyasî durum yeni baştan gözden geçirilmiş, bilhassa Üniversite muhitinde hiçbir zaman hareketimize nasip olmayan küşayış ve sür'atli bir serpilme kaydedilmiş, üç ay gibi kısa bir zaman içinde 150'si teşkilâtli gruplara mensup olmak üzere 500 kadar gencin şiarlarımız etrafında harekete geçirilmek imkânı sağlanmıştır.

Bunlar, Halkevinde faşist Profesör İsmail Hakkı Baltacıoğlu'nun verdiği konferansta itirazlar ve makûs tezahüratla, sükûneti ihlâl etmişler, sonra da konferansın dağılması gibi bir başarıyı elde etmişlerdir.

Ocak ayı içinde Üniversite binası adeta polis hafiyeleri tarafından muhasaraya alınarak şüpheli sanılan birçok genç, bu meyanda teşkilâtli kadromuza dahil bazı kıymetli mücahitler alınıp sorguya çekilmiş, tevkiif edilmişlerdir. Bunların yakında İstanbul Sıkı Yönetim Mahkemesi'nde duruşmaları başlayacaktır.

SON PARAGRAFTA NE VARDI

Raporun son paragrafında ise hükümetin sonunun yaklaştığı belirtiliyor ve şöyle deniliyor:

— Görülüyor ki son günleri yaklaşmış olan mevcut hükümet, ileri görüşlü vatandaşlara, ister bir teşkilâta men-

sup olsun, isterse hareketlerimize bir dostluk göstermekle iktifa etsinler, kat'iyen ağır açtırmama kararını tatbik etmişlerdir. Fiili olarak elde etmiş olduğumuz yarı legal neşriyat imkânları, esaslı hadiselerle durum tehavvülleri hakkında söz söylemek fırsatını bugün için elimizden almış bulunuyor. Bugün için bu siyasetle Sovyetler ve demokrasî düşmanı hükümet bizi illegaliteye doğru zorla itiyor.

uş hazırlıklarına başlamıştı. Bu haber gizli komünist partisi teşkilâtında bomba tesiri yaratmış, böyle bir isim altında teşkilâtı genişletmek varken, aslan payını Esat Adil'e kaptıran Dr. Şefik Hüsnü hop oturup, hop kalkmıştı.

Hüsamettin Özdoğu, Esat Adil'e gizlice müracaat ederek, kendisinden bir özel görüşme için randevu almıştır.

NELER KONUŞTULAR

Bu görüşme sırasında Esat Adil cemiyetin sosyalist mahaleleri geçirmeden komünizme gidemeyeceğini, bu yüzden ihtilâlcî metotlarla gizli şebekeler kurarak, ka-

«Efendim, Esat Adil Müstecabioğlu sizinle görüşmek istiyor.

Dedi ve iki pusula uzattı. Pusulalardan birinde «Huzuruza celbimî rica ederim.» diye yazılı, değeri ise «Sıkı Yönetim Komutanlığı vasıtasıyla Cumhurbaşkanına ve Büyük Millet Meclisi Başkanlığına yazılı bir dilekçe idi.» Esat Adil'in bu dilekçesini acele okudum.

«Kanun ve ahlâka aykırı hiçbir fiil ve harekette bulunmadığım halde 82 gündenberi İstanbul Polis Müdüriyetinin bir hüccesinde idam mahkûmlarından bile esirgenmeyen temiz havadan,

partinize gelmesine müsaade ediyorsunuz. Ne kadar hüsnüniyet iddiasında bulsanız tahkikat hakimi sıfatıyla bu durum muvacehesinde hakkınızda herhangi bir karar vermeme hukuken imkân bulunmadığını herhalde siz de iyi bilirsiniz. Yine gayet iyi takdir edersiniz ki bu olaydaki davranışlarınızda samimi ve iyi niyeti ancak mahkemede hakimler kurulunun takdir ve kanaatları tâyin eder.

Pek tatmin olmuşa benzerimiyordu. Fakat sesini çıkarmadı.

YARIN : İleri Demokrat Cephenin programını nasıl hazırlamışlardı?

Halil Lütfi Dördüncü'nün açıklaması

Vali Kırdar ve Emniyet Müdürü Demir icabını düşündük, demişlerdi

Yeni gazetenin neşriyatı bana yirmi iki sene evvel Tan Gazete ve Matbaasındaki tahrip ve yağmayı hatırlattı. Yeni Gazetenin 12/4/1967 tarihli nüshasında başlayan Tan Matbaasının tahrip ve yağmasına ait resimler bugün olmuş gibi gözümde canlandı. Kıranlar, kırılanlar, yılanlar, yıkılanlar bir sinema şeridi gibi sür'atle geçti.

O gün matbaaya geldiğim zaman mütat işlerime başlar ken bir haber geldi:

— Tanin Gazetesinde Hüseyin Cahit Beyin «Kalkın ey ehli vatan!» başyazısı üzerine hedef Tan Matbaası olmak üzere Beyazıt Meydanında Üniversiteliler toplanmağa başladılar, denildi.

Telefonu açtım. Zekerîya modadaki evinde idi, ona vâzi yeti anlattım. Sükûnetle dinledi. Bunun üzerine Vali Lütfi Kırdar'a telefon ettim:

— Beyazıt Meydanında bir kalabalık toplanmış. Yürüyüş yapacaklar ve bizim matbaaya geleceklermiş. Her hangi bir

Tan Gazetesi sahiplerinden Halil Lütfi Dördüncü «İfşa ediyorum» yazı serisi dolayısıyla gazetemize bazı açıklamalarda bulunan bir yazı hazırlamıştır. Bugünden itibaren yazıyı aynen neşrediyoruz.

hâdiseye meydan vermemek için bir tedbir düşünüyör musunuz? dedim. Vali Lütfi Kırdar'ın cevabı şu oldu.

— Haberimiz vardır, icabeden tedbirler alınmıştır! dedi. Acaba bu hususta ne düşünüyor diye Emniyet Müdürü Ahmet Demir'i telefonla aradım. Santral bir sürü:

— Kimsiniz, nesiniz, ne istiyorsunuz? suallerinden sonra Ahmet Demir'le konuşmak mümkün oldu. Ona da ne gibi tedbirler alındığını sordum:

— Merak edilecek bir şey yok, Polis icabını düşünür ve icabeden tedbirleri alır dedi.

Gerek Lütfi Kırdar'ın ve gerek Ahmet Demir'in konuşma tarz ve sadalarının âhengin-

den pek o kadar hazırlıklı ve tedbirli olmadıklarımı kavradım. Bir taraftan da haberler bana; beni sevenler vasıtasıyla ve telefonla geliyordu:

— Beyazıt'ta büyük bir kalabalık, ellerinde bayraklar ve levhalar olduğu halde bağırarak ve gittikçe kalabalıklaşarak Türbeye doğru yürüyorlar.

Diğer haberler birbirini takip ediyordu. Kalabalık Türbeden Bâbüalî'ye doğru sarkmağa başladı deniliyordu.

Matbaanın makine, müret tiphane, mücellithane, klişehane ve idarehanesindeki personel telâş ve heyecan içinde idiler. Bir kimse gelip de:

— Şöyle yapın, böyle yapın! diye bu karışık vaziyette bize bir söz söyleyemiyor ve bir

yol gösteremiyordu. Kalktım. Bütün adamlarımıza:

— Herkes yerlerini kapat-sınlar, kilitlesinler ve matbaayı terk etsinler, dedim.

Oda kapıları kapandı. Sokağa çıktılar, matbaanın demir kapıları, gazete ve matbaa idarehanelerinin kepenkleri indirildi.

★

Ben olup bitecekleri görmek üzere matbaanın karşısındaki İlançılık Kollektif Şirketinin binasına girdim ve pencereden tetkike başladım.

Kalabalığın sesleri büyük bir uğultu halinde Bâbüalî'den aşağı yuvarlanıyordu. Yollardan geçerken dükkân ve müesseselerden bayrak istiyorlardı. Çağaloğlu'ndaki Halk Partisi binasında Partinin Müfettişi Alâeddin Tiritioğlu birinci katın penceresinden mütebessim, geçen kalabalığı seyrediyor ve onların bayrak isteklerine odacıları göndermek suretiyle müsbet cevaplar veriyordu.

Tan Matbaası, geniş cephesi ve o civardaki binalara nazaran yüksek katlariyle demir kapı ve kepenkleri kapalı ha reketsiz ve sessiz, ışksız duruyordu.

YARIN : HÜSEYİN CAHİT OLAYLARI TELEFONLA TAKİP EDİYOR...

8.5.1957

Yazan:
KÂZIM ALÖÇ
Eski Sıkı Yönetim Savcısı

TÜRKİYE'DE KOMÜNİZM ve IRKÇILIK

İfşa ediyorum

Sosyalist Parti lideri Ağır Cezada beraet etti

“İleri Demokrat Cephe,, nin Amerikalılara müracaatı neydi?

— XXVII —

Şemiyetler Kanunundaki de-
ğişiklikten faydalanarak res-
men kurulan «Türkiye Sosya-
list Partisi» lideri Esat Adil
Müstecabioğlu'nun partisinin
henüz kuruluş hazırlıklarında
yeraltı komünist teşkilâtı e-
lemanları ile temasları ve bir
kısmın komünist hücreleri bün
yesine kabul etmesi sebebiyle
Sıkı Yönetim Komutanlığınca
tevkif edildiğini açıklamıştık.

Gerek Türkiye Sosyalist
Partisi ve gerek komünist
eylemleri Türkiye Sosyalist
Emekçi ve Köylü Partisi hak-
larındaki tahkikat Sıkı Yöne-
tim Komutanlığınca intaç e-
dilmişdir.

Ancak, Sıkı Yönetimin kal-
dırılması dolayısıyla bütün
bu dâvalar İstanbul İkinci
Cezalar Mahkemesine
intikal etmiştir. Mahkemece
görülen lüzum üzerine vaki
davete icabet ederek heyeti
hakimeye Esat Adil Müsteca-
bioğlu'nun hukuki durumu-
nun mahkemenin yüksek tak-
dirine taallük ettiği hususun-
daki görüşümüzü aynen izhar
ettik.

Bu meyanda, Esat Adil

kahvesinde Tütün işçisi Ha-
san Erim'le buluşarak bu de-
fa onun sekreterliğinde Ha-
san Erim, F. Garan, Ahmet
Tezcanla müştereken yeni
Beyoğlu mntikasını teşkil et-
mişlerdir. Mehmet Boz'un yü-
kü ağır olduğundan Beşik-
taş'daki gizli matbaa Celal
Benneci'nin evine nakledilmiş
ve orada çalıştırılmaya başla-
nılmıştır.

Hemen şurada kaydedelim
ki, tahkikatta geniş itiraflar-
da bulunan Celal Benneci giz-
li matbaayı evinde sakladığı-
nı itiraf etmiş, birlikte evine
gidilerek döşeme tahtaları ai-
tında bütün teferrüatı ile çit-
karılan matbaa tarafımıza tes-
lim edilmiştir.

İleri Demokrat Cephe

Aydınlar arasında kurulma-
sına karar verilen İleri De-
mokrat Cephe adlı gizli te-
şekkül için doktor Şefik Hü-
snü Deymer 25 maddelik bir
program, ayrıca propaganda-
nın esasını teşkil eden 9 mad-
de halinde şiarlar tesbit et-
miştir.

Doktor Şefik Hüsnü Dey-
mer'in evinde yapılan arama

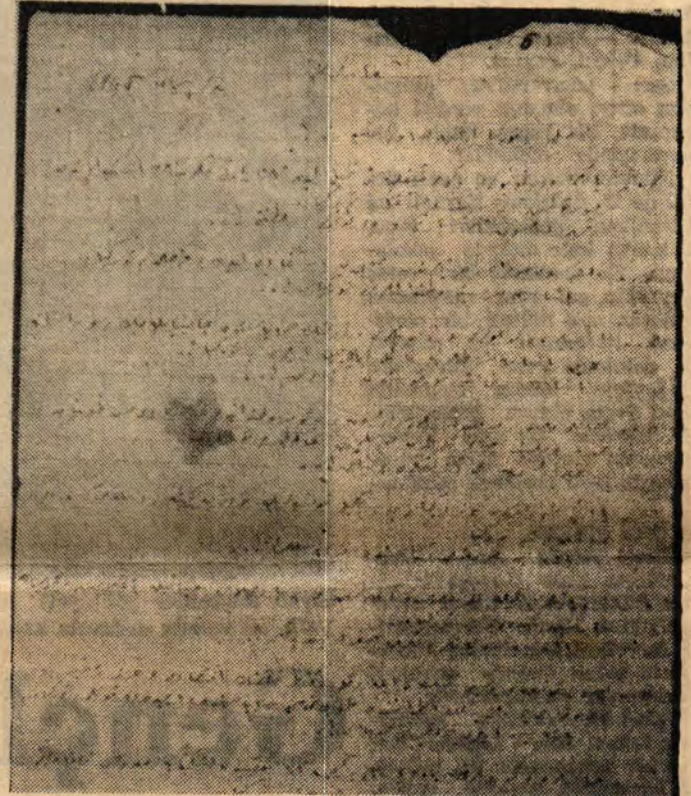
muhtelif tarihlerde mahkûm
veya sürgün edilmiş, veya
zan altında hapse tıkmış,
mahkemelere verilmiş olan
mücahitler af edilmelidir...»

«— Bu savaşların seyri
esnasında yaptığımız tahri-
kâta ilgi gösteren, fakat he-
nüz her safhada bizi takip e-
decek kadar olgunlaşmamış
kimseleri cephe gruplarında
yarı resmî şekilde toplamalı,
faaliyete sevk etmelidir....»

Nasıl buluşturuldular?

Bu program ve esasları giz-
li komünist teşkilatında bel-
li başlı kimselere okutulmuş
ve kısa zamanda yayılmıştı.
Şimdi tatbikatına sıra gelmiş-
ti.

Komünistler polis takibin-
den çok çekinirler. Toplantı-
larının gizliliğine, birbirleriyle
irtibata bilhassa merkezi
teşekküllerle temasa titizlik
derecesinde dikkat ederler.
Bu sebeple Nail Çakırhan'ın
cephe teşkilatında yardımcısı
olan Celal Benneci ile buluş-
ma randevusu dahi şifreli o-
larak Doktor Şefik Hüsnü
Deymer tarafından tesbit edil-
miştir.

İLERİ DEMOKRAT CEPHE ŞIARLARINI GÖSTERİR ESKİ
TÜRKÇE İLE YAZILMIŞ BİR MEKTUBUN RESMİ

Müstedabioglu:
«— Efendim, rica ederim, huzurunuzda Kâzım Bey açılmasınlar. Başbakan Recep Peker benim tevkifim hakkında kendilerine ima yoluyla dahi olsa bir ikazda bulunmuşlar mıdır?» dedi.

Mahkemece tarafımıza tevcih olunan bu suale

«— Muhterem hakimlerim. Katiyen böyle birşey varit olamaz. Sayın Recep Peker otoriter bir şahsiyettir. Bu tarz hareketini düşünmek hata olur.» Diye cevap verdik.

Mahkemece Esat Adil Müstedabioglu hakkında beraat kararı verilmisti.

Hüsamettin Özdoğru'nun yeraltı vilayet komitesi sekreterliğinden azlinden sonra yerine Mehmet Boz'un getirildiğini bildirmiştik. Mehmet Boz, Celâl Benneci'nin de yardımıyla gizli komünist partisinin Beyoğlu mntkasını ikinci defa teşkilatlandırmıştır.

Kurtuluş'ta Hasanakinin

larda bulunan cephe programı ve bununla ilgili parti neşriyatının belli başlı maddeleri şunlardır:

«— ... Milli istiklalimizin temelleri Sovyetler Birliği ile sıkı dostluk ve işbirliği sayesinde atılmış olduğundan bundan sonraki istiklali mizi sağlamlaştırmanın ilk şartı, onların yüzde yüz itimat edebileceği (?) bir hükümeti başımıza getirmekle kabilirdi...»

«— ... Bütün hükümet daireleri, Ordu ve Okullarda faşizmle ırkçılık safatalarına katılmış bulunanları sözle, yazı ile öğmüş ve yaymış memur, öğretmen ve komutanlar çabuklukla temizlenmeli rehber rolü oynayanlar zarar vermeyecek hale getirilmelidir...»

Yani, bunların öldürülmesi gerektiği belirtilmekte ve belli başlı maddelere şöyle devam edilmektedir:

«— ... Faşizm ve irticaa karşı savaştıklarından dolayı

Her iki elemanını Taksim Abidesi önünde ayrı ayrı telefon irtibatı ile buluşturmuştur.

Taksim'den Harbiye istikametine doğru yürüyen iki kurucu «İleri Demokrat Cephe'nin» merkez hücrelerinin teşkilinde mevcut elemanları esaslı surette eleştirme yaptıkları sonra bir karara varmışlardır.

Celal Benneci Reşat Fuat Baraner şebekesinden tanıdığı ermeni vatandaşlar arasında sevilen ve bilhare ermeni ce müntezir «NORLUR» gazetesinin sahibi olan Aram Pehlivanı uygun görmüştür.

Nail Çakırhan da gene Reşat Fuat Baraner şebekesi tarafından neşronulan «En Büyük Tehlike» adlı broşürün yazarı görünen Faris Erkman'ı seçmiştir. Müsterek bir kararlar Nail Çakırhan'ın Kan dili'deki evinde bir randevu tesbit edilmiştir.

Bu toplantıda derhal bir mutabakata varılmış ve «İ-

leri Demokrat Cephe'nin Yönetici Merkez Hücresi» (Nail Çakırhan - Faris Erkman - Aram Pehlivanı) arasında kurulmuştur. Yapılan görev bölümünde Nail Çakırhan sekreterliğe, Faris Erkman Babalide basın muhitinde faaliyetlere, Aram Pehlivanı da bilhassa ermeni vatandaşlar arasında olmak üzere cephenin teşkilat sefliğine memur edilmişlerdir.

Hücre genişletildi

Faris Erkman o tarihlerde yapılan belediye seçimlerinde namzetliğini koyarak Cephe programını ustaca işleyip tehlike kısımlarını çıkardıktan sonra «Programım» adı altında bastırıp dağıtmıştır.

Merkez hücresi, Küçüksu - Kandilli - Aksaray'da muhtelif toplantılar yaparak cephe teşkilatına Doktor Hayik Açıkgöz, Barkev Şamıkyan, Leon İller, Jak İhmalıyan, Müntekim Ölçmen, Doktor Hulusi Dosdoğru, Mustafa Arhavi, Hadi Malkoç, Yusuf Balkanlı, hususî randevu ve parolalarla birbirleriyle tanıştırlarak Haşet Kitapevi, İkbal Kıraathanesi vs. mahallerde buluşturmak suretiyle «İleri Demokrat Cephe» hücrelerine girmişlerdir.

Merkez hücresinin yükünün ağırlaşması sebebiyle Doktor Şefik Hüsnü Deymer'in muvafakat ve talimatı alınmış, hücre takviye edilerek.

(Nail Çakırhan, Faris Erkman, Aram Pehlivanı, Müntekim Ölçmen, Doktor Hulusi Dosdoğru) şeklini almıştır.

Hususî prolarla buluşturulan bu kimselerin doktor, hukukçu, iktisatçı, serbest ressam ve yazar olduklarına

bilhassa dikkatinizi çekmek isteriz.

Amerikalılara müracaat

Türkiye Komünist Partisi'nin bir taktiği de Amerika Birleşik Devletleri'nin yetkili şahıslarına, gazetecilerine ve hatta diplomatlarına sempati, yakınlık ve onlara jurnacılık idi. Komünist Partisi'nin 1945 yılı faaliyeti sırasında memleketimizi ziyaret eden Birleşik Devletler Basın Başkanı Mr. Wilbur Forest ve Constitution Gazetesi sahibi Mr. Gill'in İstanbul'da, Amerikan Haberler Servisi'nde misafir kalacağını haber alan Dr. Şefik Hüsnü Deymer, basın başkanına hitaben Fransızca olarak yazdığı 21 Şubat 1945 tarihine taşıyan mektubunda şöyle diyordu:

«Memleketimiz hakkında malumat edinirken yalnız resmi ve yarı resmi kaynaklardan bilgi alınması lâzım geldiğini hatırlatmak isterim. Zira Türkiye'de otoriter rejim iktidar inhisarını kıskançlıkla elinde bulundurduğu için, faşistlikten mühlhem olan metod ve icraatı da demokrasiyle perdenemeye çalışılmakta, resmi ve yarı resmi şahsiyetler tarafından desteklenen bu riyakâr idare, o derece maharetle idare edilmektedir ki, yabancıların, aldatıcı dekorların maskeleyiği hakikati öğrenmelerine imkân bırakılmamaktadır.»

Yine bu mektupta «Tahsilini Amerika'da yapan Mihri Belli adındaki gencin teşkil ettiği anti — faşist gençler birliğinin yakalanıp, tevkif edilmesinin bu teröre bir misal teşkil ettiği» belirtilmiş, 1944'den itibaren demokratik hürriyetlerin sağlanması için memlekette ayrıca kuvvetli bir cephenin kaynaşmakta olduğu, zaruret icabı cephenin gizli olarak yürütülmekte bulunduğu bildirilmiştir.

Dr. Deymer'in yanı sıra Nail Çakırhan da kendisine «Gizli faaliyette bulunmak zorunda kalmış bir sendikalar idare he yeti temsilcisi» süsü vererek Constitution Gazetesi sahibi Mr. Ralph Gill'e giderek, ziyarette bulunmuş, bu ziyaretten önce de yine Fransızca olarak şöyle bir mektup göndermiştir:

«Tahammül edilmez şartlardan dolayı, sendikaların gizli olarak teşkilatlandıklarını, muzaffer, büyük Amerika demokrasisinin mümessili sıfatıyla yurdumuzda ve çalışmamızda bizi manen destekleyeceğinize güvenimiz olduğu gibi, Ankara Hükümeti'nin otoriter ve mürteci karakterini açıklayacağımıza, bilhassa demokrasi ve milletlerin hürriyeti için savaşıyor büyük müttetiklerin güya dost sayılan böyle utandırıcı bir rejimin mahiyetini meydana çıkaracağımıza inanıyoruz...»

YARIN : «Tan Matbaası» olayı ve Sertellerin Amerikalılara yazdığı mektuplar.

Belli Lütfi Dördüme'nin açıklaması

Murat Sertoğlu, Hüseyin Cahit'e telefonla haber veriyordu

Benim bulunduğum İlançılık Şirketinin odasında Şirketin Hissedar Müdürü Kemal Salih Sel, memurları küçük, büyük Alber, Bahar, Nesim Zaide'den başka Murat Sertoğlu ve Ege Matbaası sahibi Mithat Eriş ve daha bir kaç kişi vardı. Hepsî hâdisenin ne tarzda cereyan edeceğini merakla bekliyorduk.

Birden yanımdaki telefon çaldı, Murat Sertoğlu'nu arıyorlardı. Murat Sertoğlu:

«Partiden bayrak aldılar. Çağaloğlu'ndan aşağı iniyorlar» dedi.

E, meraklı bir kimse, ahbabı, tanıdığı Murat Sertoğlu'ndan soruyor diye düşündüm. Fakat üzerinden beş dakika geçmeden aynı ses yine Murat'ı çağırıyor. Kalabalığın biraz ilerlediği haberini öğrendi.

Telefonla Murat'ı arayan sesin sahibi çok meraklı ve heyecanlı olacak ki durmadan kafilenin hareket, yürüyüş ve davranışlarını adım adım öğrenmek istiyordu. O da:

«Bâbîâli'den aşağı indiler, kütüphanelerin önünden geçerek Tan Matbaasının önünde durdular. Ellerinde bayraklar, levhalar vardır. Kahrolsun diye bağırıyorlar, diyorlar.

Bu telefonla haber almak isteyen meraklı adam nihayet Murat'dan.

«Tan Matbaasının kapılarını kırıp içeriye girdiler. Pencereleden eşyayı, evrakı, defter ve kitapları sokağa atıyorlar, cevabını alırken ben Murat'a sordum:

«— Yahu bu sıkı takibi yapan, adım adım hâdiseden haberdar olmak isteyen kimdir?»

«— Hüseyin Cahit Bey. Deyince birden bağırıyor. «— Hüseyin Cahit Beye söyle, Otuz Bir Martta Tan Gazetesinin başına gelenler şimdiki Tan Gazetesinin başına geliyor» dedim. Derhal telefon kapandı ve Hüseyin Cahit Bey benim kendisinin bu kadar yakından ilgisi olduğunu öğrenmekliğimden âdeta çekindi. Artık telefon işlemedi.

O zaman Murat Sertoğlu Hüseyin Cahit Yalçın'ın çıkarmakta olduğu TANİN gazetesinin yazı müdürü idi.

Tan Matbaasının kırılıp dökülmesini, yıkılıp dağılmasını İlançılık binasının penceresinden seyrediyordum. Arkadaşlarım fazla heyecanlanıp şok geçirmemden korktukları için beni uzaklaştırmak istiyorlardı. Ben ellerimle yaptığım matbaa, idarehane tertibat ve teşkilâtının ve makinelerinin, gözümün önünde kıyasıya, acımadan parçalanmasına, yazı makinelerinin, radyoların, dosya, arşiv ve fotoğraflarla kolleksiyonların pencerelerden sokağa atılmasına yakan ve kıranlara karşı sokaktan yükselen teşvik edici, cesaret verici sesler karşısında bette hüznün ve ızdırap duydum.

Bir aralık odamın duvarında asılı duran fotoğraflı Osmanlı Darülfünunu şahadet namemini sokağa atılmasına dayanamıyarak:

«— E, yeter artık diye bağırışım.

Sokak yürünüp geçilemeyecek kadar kırık, dökük eşya, evrak, kitap, dosya ve fotoğraflarla dolmuş idi. Hırslı bağırışmalar:

«— Daha, daha! diyorlardı.

YARIN : NÜMAYİŞİN ÖNCÜLERİ KİMLERDİ?

TAN MATBAASI 4 Aralık olaylarından sonra bir faciaya sahne oldu ve binada bir infilak oldu. Resimde Tan binasının şimdiki. Kapısını görüyorsunuz.

Yazan:
KÂZIM ALOÇ
Eski Sıkı Yönetim Savcısı

TÜRKİYE'DE KOMÜNİZM ve IRKÇILIK

İfşa ediyorum

Sertellerin damatlarının yazdığı mektupları açıklıyoruz

Serteller Tan olayından sonra Amerikaya iltica etmek istedi

— XXVIII —

Üniversite gençliğinin «Tan Gazetesi» matbaasını ve idarehanesini tahrip etmesinden sonra Sabiha ve ve Zekeriya Sertel'ler, duru mu derhal Romanya'da görevli bulunan Amerikalı damatları F. O. Brien'e bildirmişlerdir.

F. O. Brien'den Sertel'lere gelen mektubun metni de aynen şöyleydi:

«Sevgili Babacığım,

Böyle bir talihsizliğe kurban gitmenize ne derece üzülüp üzüldüğümü takdir edersiniz. Annemiz gibi sizin de ne kadar ümitsizliğe düştüğünüzü, tesellinin pek fayda vermeyeceğini biliyorum.

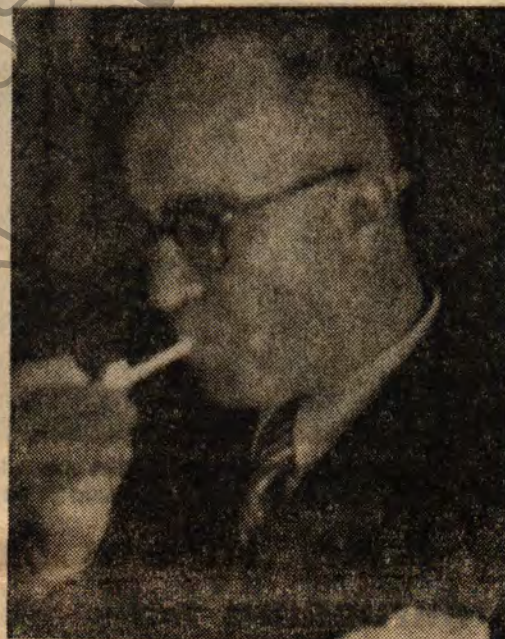
Onun için sizi sevdiğimizi ve hürmet ettiğimizi söylemekten başka ne denebilir ki.. Bu mektupla beraber Amerika Birleşik Devletleri Ankara Büyükelçisi Wilson'a ve Constitution Gazetesi yöneticilerinden Mc Gill'e de birer mektup yazdım. İkinci bahsettiğim zâta yazdığım mektup daha mufassal dır. Bu mektupta Türk gazetecilerinin cezalandırılacak

SABİHA SERTEL

duruma düştükleri takdirde yardımını esirgemiyeceğine dair vaadini de hatırlattım. Green Welda'ya da yazdım. **AMERİKA'YA HAVALE** Gördüğünüz gibi vaziyeti en iyi şekilde açıklıyor, hak-

kaniyeti de Amerikan duygusuna havale ediyorum. Bu na rağmen bazı haller vardır ki kaçınılması imkânsızdır. Bunların ne dereceye kadar yardım edebileceklerini de pek kestiremiyorum.

ZEKERİYA SERTEL

Bütün vaziyet sizi Amerikalıların Rus sever komünist tanınmalarına bağlıdır. Komünist olduğunuz kanaatindeyseler bu müracaatım pek fayda vermez. Ruslarla aranızdaki açıklığın büyüklüğünü, Rusların bizden ne kadar nefret ettiklerini mümkün olan her hadisede, her milleti aleyhimize çevirmeye uğraştıklarını siz orada takdir edemezsiniz.

lere ait mülklere de taaruz edilmemiş, Rus konsolosluğunun tecavüze maruz kalmaması için hususî tedbirler alınmıştır.

Benim gibi siz de takdir edersiniz ki Örfî İdare'nin bulunduğu İstanbul gibi bir yerde Türkiye Hükümeti'nin muvafakati olmaksızın böyle bir hareket halk tarafından ne tertiplenebilir, ne de icra edilebilir. Banâ öyle geliyor ki, Türkiye Hükümeti tahmin edemediğim bir sebepten Rusya ile anlaşmayı bir kenara bırakıyor, hiç değilse Türk-Sovyet yakınlaşmasına taraf olanların matbaasını tahrip ediyor.

Zekeriya beyin bildirdiğine göre İstanbul'da Amerika Birleşik Devletleri Konsolosluğu, kendilerinin siyasî himaye için yaptıkları müracaatı reddetmiştir. Bundan da anlaşılıyor ki, sizin emrinizde bulunan İstanbul Konsolosluğu, Türkiye Hükümeti'nin muvafakatini alarak hareket etmiştir. Zekeriya Bey ve karısı Türkiye'de hâlen iktidarda olanların idaresine nihayet vermek demek olan dahili ıslâhat istedikleri için bu duruma düşmüşlerdir. Kendilerine ve adamlarına komünist ve Rus taraftarı diye hücum etmek işlerine gelmiştir.

Hafiz Lütfi Dördüncü'nün açıklaması

Nümayişçilerin başında o gün kimler vardı? ...

Polisler seyirci idiler. Hiç bir şeye müdahale etmiyor, karışmıyor, yapmayın demiyor, seslerini çıkarmıyorlardı. Kendilerine sorulduğu zaman:

— Biz, sadece burada bulunmak ve hiç bir şeye karışmamak emrini aldık, diyorlardı.

Tan Gazete ve matbaa binasının içi ve dışı tahrip edilirken içeriden bir takım feryada benzer acı acı sesler duyuldu ve onu takiben perişan halde bir kaç kişinin dışarıya fırladığı görüldü. Meğer bunlar klişehaneyi tahrip ederken asit dolu damacaneleri kırmışlar, ayaklarını üst ve başlarını yakmışlar ve bu suretle soluğu dışarıda almağa mecbur olmuşlar. Klişehane de büyük tahripten ancak bu şekilde kurtulmuş oldu.

Bir tanıdığımız:

— Eğer siz binanın demir aksamına elektrik cereyanı vermiş olsaydınız saldırganlar dokunamayacak ve bu tahrip olmayacaktı» dediğini hatırlıyorum.

★

Tahrip kafilesi yalnız bir miktar Üniversite talebisinden ibaret değildi. Bunlara emniyet memurları, sokak adamları, hamallar, başboşlar da katılmıştı. Nitekim odamdaki kasayı kazma ile kırmak isteyen, depodaki tab malzemesini yağma eden, kâğıt, top ve bobinlerini çalıp kaçırarak bu işlerde acemi olmayan kimselerdi.

Bazı kâğıt bobinleri hali gibi sokağa serilmiş Sirkeci'den denize kadar uzanıyordu. Hatta bazı kâğıt bobinleri şimendöfer istasyonunun yanındaki jandarma dairesine, bir kısmı da Küçükpazar karakoluna sığınmışlardı.

★

Kafile çekilip Sirkeci'den köprünün yolunu tutmağa başladığı zaman Vali Lütfi Kırdar matbaanın önüne geldi. Ben de matbaanın önünde idim. Vali sokakları dolduran, ayaklar altında hurdahaş olan evrak, dosya, defter, arşiv ve fotoğraflar için çöpçülere: — Bunları toplayıp götürün! emrini verdiği zaman önüne dikildim:

— Hayır dedim. Bunlar yine matbaanın içine doldurulacak, başına adamlar konacak ve bu enkaz yığınının a-lacıklar verecekler ayrılacak,

tasnifler yapılacak ve yeni bir eserin vücuda gelmesine çalışılacaktır.

Vali makul gördü. Çöpçüler süpürgelerini salladılar, sokak, matbaanın zemin katındaki oda ve koridorlarına doldu.

İçeriye Matbaa kısmının Müdürü Ziya Sarıgül'le beraber kâğıt enkazı üzerine basa bas girdik. Hiç bir şey kırılmadan, harap olmadan ve yıkılmadan kurtulmamıştı. O camın hassas yazı dizme makineleri, onların matrisleri, kasa kasa hurufat, çeşitli yazı takımları hepsi devrilmiş, bir birine karışmış, yığın haline gelmişti.

Kırık, dökük sokak kapılarını, kepenkleri mehmaimkân kapadıktan sonra idareden, mürettiphanedan, makineden, mücellithane ve klişehanedan ustabaşlarını toplayarak onlara tahribin derece ve miktarını anlamadan hiç bir şeye dokunulmayacağını söyledim ve sıkı yönetim (Örfî idare) kumandanını aradım.

Sayın okuyucular, bilmelisiniz ki bütün bu hâdiseler İstanbul'da askerî sıkı yönetim (Örfî idare) olduğu zamanlar cereyan ediyordu. O sıkı yönetim ki kendisine göre kanunlarla memleket idare ediliyor. âşayış ve emniyet ölçüleri o kanuna göre uygulanıyordu.

İstanbul Valisinin, Emniyet Müdürünün, Sıkı Yönetim kumandanlığının bu hâdiseye karşı takındıkları tavır, gösterdikleri hareketlerden anlaşılıyordu ki yukarıdan aldıkları emirlerle hareket ediyorlar, kendi akıl ve mantıklarını ve salâhiyetlerini kullanmıyorlardı.

Haydi Lütfi Kırdar'ı tanyoruz, aylık mütad basın toplantıları tertip ve idare eden Manisa Valiliğinden gelip İstanbul'un mülkî ve beledi işlerine bakan, Emniyet Müdürü Ahmet Demir idarede şiddeti ile tanınan kimselerdi. Ya Sıkı Yönetim Kumandanı Orgeneral Âsım Tınaztepe de mi emirle hareket ediyordu? Sordum:

— Yahu sen oralara gittin mi livorsun. Âsım Tınaztepe Üsküp'lüdür. Üsküp'te Borazanbaşı karakolunun karşısında iki katlı ahşap evleri vardı. İşte o Âsımdır, dediler.

A. İHSAN GÖĞÜŞ

Nümayişin öncülere kimlerdir? Bu nümayiş ve matbaanın tahrip ve imhası hâdisesi ister meşru ve mâkul, ister gayrimişru ve gayrimâkul olsun kimlerin teşvike kapılarak harekete geçtiklerini bilmek zararlı değildir.

Bunlardan elinde bayrak olduğu halde kafilenin en önünde bağrarak yürüyen Yaşar Çemen adında birisi vardı. Bu adam (Bekâret kemeri) kitabını tercüme eden ve tek başına Bâbiâli'de Vatan Partisini kuran bir adamdı. Beyoğlu'nda bir çelenk yaptırıp kafilenin başına geçmişti. Yaşar Çemen, Fahri Erdine adında bir bahriye subayına çelengin parasını kendisinin verdiğini söylemişti.

Başta gidenlerden C. H. P. Milletvekillerinden ve Basın Yayın Turizm Bakanlığı yapmış olan Ali İhsan Göğüş de vardı. O zaman Üniversite öğrencisi idi. Ali İhsan Göğüş, sonradan Dünya Gazetesinde Yazı İşleri Müdürü iken Falih Rıfkı Atay ve Bedîî Faik ile beraber Dünya Gazetesi Matbaası ortakları Ali Sohtorik, Terzi İzzet Ünver, Kemal Çilingiroğlu ve Dönertaş'tan bir anlaşmazlık üzerine ayrılarak Tan Matbaasına gelmiş ve orada gazetelerini rahat rahat çıkararak diğerlerinden ayrılmış ve bugünkü gazete ve matbaa sahipliklerini elde etmişlerdi.

YARIN : DAHA BAŞKA KİMLER VARDI?

Bu kimin kabahatidir. Daha doğru onların bizden şüphe etmeleri, bizim onlara itimad edemememiz için hangi taraf önce buna sebebiyet vermiştir. Bunu tayin edecek durumda değilim. Herşey gösteriyor ki, Amerika, Rusya'nın oyununu oynamaya kalkışan herkese arkasını çevirmektedir. Bu oyunun bir kısmı her memleketteki hükümeti zayıflatmak, Hitler'in tatbik ettiği 5. ci kol usulü, işi halkın menfaatini düşündüğünden değil, sırf Rusyayı düşündüğünden yapmak mahallî istibdatı Rus istibdatı için devirmek, doğrusu fenaya müteveccih bir harekettir.

Sizin islahat mücadeleniz Rus menfaatine uygun geliyorsa, Amerika elbette sizden şüphe eder. Size bunları açıkça yazışımın sebebi, teesürünüzü arttırmak değil, vaziyeti olduğu gibi aksettirmek içindir.

Gerek Mr. Wilson'a ve gerek diğerlerine yazmış olduğum mektuplarda göreceğiniz ve hile faaliyetinizin Ruslarla tezat teşkil edecek yönde doğru olduğunu göstermeye çalıştım.

ASIL HATAYI İŞLEMİYİN

Annemin durumunda bunu yapmak tabii daha zordur. Fakat sizin bîtaraflığınız dolayısıyla onu halletmeye çalıştım. Amerika Birleşik Devletlerine gitmek arzusundaysanız muvaffak olabilirsiniz. Ve orada mes'ut olacağınıza eminim.

Buraya veya Rus kontrolü altında bulunan herhangi bir yere gitmeniz büyük bir hata olur. Zira gelir gelmez politik bakımdan ölmüş farzedilebilirsiniz. O andan itibaren Rus bayağılığına da âlet olma-ya mahkûmsunuz.

Bu hareketinizle Amerikalıların lanetini de kazanmış olursunuz. Amerikanın Türkiye'den yakın zamanda bazı değişiklikler isteyeceğine eminim. Bu da sizin durumunuzda fayda verebilir.

Ümitler iyi temenniler ve sevgilerle..»

Zekeriya ve Sabiha Sertel'lerin, Bükreş'te görevli damatlar F. O. Brien, Amerika Birleşik Devletleri'nin Ankara Büyükelçisi Mr. Wilson'a da şu mektubu yazmıştı:

WILSON'A YAZILAN MEKTUP

«Sayın Bay Wilson, Kayınpederim Zekeriya Sertel ile karısı Sabiha Sertel'in 4 Aralık 1945 tarihinde, İstanbul'da bulunan matbaasının tahrip edilmesi ve şahsının da tehlikeye maruz kalması hadisesinden dolayı bu mektubu yazıyorum.

Sizce de malûm olduğu üzere, aynı zamanda Sovyet-

ROMANYA'DAKİ DURUM

Romanya'nın bugünkü diktatörlüklerine karşı gelmek isteyen samimi muhalefeti yıkmak için kendilerine faşist veya Amerikan, İngiliz taraftarı gibi hücum etmeleri misalindekinin eşi. Bu, hakikatî gizlemek için kullanılan eski bir taktiktir.

Sayın Byrnes'in karışık olan yerlerde diplomat yerine namuslu gazetecilerin gönderilmesini tercih eden beyanatı üzerine hâlen Romanya'da bulunuyorum. Mes'uliyetimi müdrükim. Burada Sovyet İdaresi'nde gördüğüm herşeye karşı derin bir nefret duyuyordum. Bu idare amansız bir terör, demokrasi ve adalette istihza kısacası Amerikan milletinde daima infial uyandıran şeylerle doludur.

Bu sukûtu önleyemeyecek ve kanuni olan herşeye karşı Amerikalıların duydukları geleneksel samimi inancı yaymayacak olursak, kaçınılmaz bir savaşın eşigindeyiz. Bu mücadeleyi kazanmamızın tek çaresi her tarafta yayılmış olan Amerikalıların doğru ve haklıya karşı duyduğu kanaati, zorbalığa karşı olan nefreti izhar ile kaabildir. Amerikanın hayat ve refahı, tarihimizin idamesi, dışarıda cereyan eden olaylarla yakinen ilgilidir. Bugüne kadar Ruslara karşı kullandığımız bu silâhi, onların bu defa bize karşı kullanacağı yer Türkiye'dir.

FAYDA SAĞLAYABİLİRSİNİZ

Kanaatimce Zekeriya Sertel ve Sabiha Sertel'i himaye etmek, milletimizin inancını onlara destek yapmak yerinde bir fikir olacaktır. Amerika'ya gitmeleri ve orada vatandaşlığa girerek İ.S. dahili teşkilâtında çalışarak fikirlerinden istifade edilebilir veya başka servislerde kullanılabilir kanaatindeyim. Kendileri için istenilen garantiyi verebilirim. Hürmetlerimle..»

F. O. Brien'in diğer mektubu ise «Constitution» gazetesi sahibi ve yöneticilerinden Mr. Ralph Mc. Gill'e yazılmıştı. Bu mektubun metni de aynen şöyleydi:

«Sayın Mr. Mc. Gill, İstanbul'a yapmış olduğunuz seyahat sırasında, diğerleriyle birlikte tanıştığımız Tan Gazetesi sahibi, kayınpederim Zekeriya Sertel'in 4 Aralık 1945 günü halkın ani ayaklanması ve yaptığı gösteri neticesi matbaası tahrip edilmiş ve hayatları tehlikeye sokulmuştur. Bunu, kendisinden aldığım bir mektuptan öğrendim.

Yarın: Tan Matbaası olaylarının kamuoyuna intikal etmemiş tarafları neydi?

10.5.1967

Yazan:
KÂZİM ALÖÇ
Eski Sıkı Yönetim Savcısı

TÜRKİYE'DE KOMÜNİZM ve IRKÇILIK

ifşa ediyorum

Tahran'da ortaya çıkan sahte Peygamber

Ermenice neşredilen bir gazete gençliğe meydan okuyordu

— XXIX —

Bunun sebebi Zekeriya beyin Türkiye'nin millî bütünlüğünü yıkmaya çalışması ve Rus siyaseti gütmesi olarak gösterilmiştir. Bu zabıta şehrinde yaptığımız kısa ziyarette, Türkiye'nin gizli ve üniformalı polisleri tarafından ne kadar sıkı kontrol ve gözetlemeye tâbi tutulduğunuza eminim ki anlamışsınızdır.

Neden kızıl oldu

Orada bir süre ikametim müddetince şu kanaate vardım ki, polisin ilgilendiği bir şahıs olduğunuz taktirde her hareketiniz sıkı bir kontrol altındadır. Binanaleyh böyle bir şehirde günlerce evvel tertibine başlanmış, Halk Partisi'ne yakın bir meydanda toplanmış, ellerinde sopa, bayrak ve balta taşıyan bir halk kitlesinin, polisin muvafakati olmadan harekete geçmesi imkânsızdır. Zekeriya beyin bana yazdıklarını İstanbul'dan gelen Amerikalı bir arkadaşım da aynen teyit etmiştir.

Kalabalık Üniversite rektörünün hararetle hitabesi, hükümeti tutan bir gazetecinin «Uyanın» adlı bir tahriki, bilâhare İstanbul Polis Müdürlü'nün, insan zayıfatı olmamak şartıyla izin vermesinden sonra bu hareket organize edilmiştir. Tasavvur buyurunuz ki, 4 seneden beri

Örfî İdare Kontrolü altında olan bu şehirde her türlü gösteri de yasaktır.

Zekeriya bey bir komünist değildir. O, Amerikan terbiyesi almış, düşündüğünü, gördüğünü, sizin mes'ut yurdunuzda olduğu gibi söylemek hakkını açıklıkla müdafaa eden bir liberaldir.

Karısı Sabiha'ya gelince, o, tatbikatındaki komünizmin ne olduğunu iyice anlaması için Rusya nüfuzu altındaki yerlerde kısa bir zaman bulunması icabeden bir salon çiçeğidir. O da tahsilini Amerika'da yapmıştır. Türkiye'ye dönünce sosyal reform, çocuk refahı hakkındaki fikirleri belki reddedildiği için «Kızıl» olmuştur.

Neden ben yazdım

Zekeriya bey, dışarıya çıkmaya cesaret edemediği için size bunları ben bildiriyorum. Bunun başlıca iki sebebi vardır: Birinci sebep, sizin Türk gazetecilerine sıkıntılarını ve Birleşik Devletlerde kendilerini destekleyeceğinizi vaatmiş olmanızdır. Kaldı ki Türk Hükümeti, liberal bir gazeteyi bertaraf etmek için hüviyetleri meçhul bir tahrik kitlesi meydana getirmiştir.

İkinci sebep, benim için

zularımızın başında sizlere uzun uzun anlatmıştık. Lâkin bu olaylarla yakından ilgili, fakat kamuoyuna intikal etmeyen taraflar vardı.

1946 yılı başlarında bazı yabancı ajanslar, Tahran'da «Avak» isimli bir Ermeni gencinin mucizelerle hastaları ve sakaatları iyileştirdiğini, bunun yepyeni bir peygamber olarak ortaya çıktığını bildirmeye, Avak'ın propagandasını yapmaya başlamışlardır.

Norlur Gazetesi'nde

Hatta Avak'ın mucizeleri için İstanbul'da bile bazı broşürler bastırılıp, dağıtılmaya başlanmış, lâkin Sıkı Yönetim Komutanlığı bunları maksatlı gördüğü için hepsini toplattırıp, yayınevlerine de talimat vererek bulundurulmasının dahi yasak edildiğini bildirmişti.

Bu defa Ermenice yayınlanan Norlur, Jamanak ve Marmara gazeteleri Avak'ı ele alarak, aralarında mensup oldukları Katolik ve Gregoryan tarikatları yönünden leyhinde ve aleyhinde neşriyata başlamışlardır. Komutanlık bu neşriyatı da lüzumsuz görmüş, menetmiş, gazete mümessillerine de sıkı tenbihatta bulunulmuştu.

Sonradan gizli Komünist teşkilâtında görevli Aram Pehlivanyan'ın satın aldığı Norlur gazetesinin o zamanki sahibi Vahan Toşikyan, evinde hasta yatarken kapıcısı bir mektup getirmiş ve,

«— Bunu, size verilmek üzere

Halil Lütfi Dördüncü'nün açıklaması

O günkü nümayişçiler şimdi mes'ul mevkilerde

Kafilede ön çekenler arasında Türkoloji son sınıfından Faruk, talebe yurdunda misafir Muharrem, Yüksek Muallim Mektebi'nden gelmiş Felsefeden Yusuf, İzzet Tıp Fakültesi üçüncü sınıfından Âli Utkan, Vakıf gazetesinden Zeki, Yüksek Tica retten Tarık Yolaçan Tıp Fakültesi dördüncü sınıfından Saffettin, Tanin gazetesinden Küçük Halil, Hukuk Fakültesinden Tahsin Atakan bulunduğunu o zaman tanıyanlar söylemişlerdi. Şimdi bu şahıslar, zat olmuşlar ve kim bilir nerelerdedirler?

Olan olmuştu. Ortada Türkiye'nin en büyük, en üstün tekniğine sahip gazete, kitap matbaası, mürettephanesi, makineleri klışehane ve mücellithanesi ile harab olmuştu. Şimdi bu ne suretle telâfi edilecekti?

O zamanki hükümet zararın miktarını tesbit etmek üzere bir bilirkişi heyeti tesbit ettirdi. Bu heyete idare işlerinden anlayan Yedi Gün mecmuası sahibi Sedat Simavi, mürettephane işlerinden anlayan Metanet Huru fat dökümhanesi sahiplerinden İbrahim Horoz, makine işlerinden anlayan Bula Bıraderler şürekasından Jozef Marguris ve matbaa işleriyle meşgul olan Nusret Pulhan dahil edilmişlerdi. Bu heyet hakikaten ehil idiler. Günlerce elde kâğıt, kalem, ölçü âletleri olduğu halde matbaanın yıgıntıları arasın da incelemeler yaptılar. Yaz dılar, çizdiler, hesapladılar ve hazırladıkları raporu sıkı yönetim (Örfî İdare) kumandanlığına verdiler. 1945 senesinde yapılan bu hesaplara göre zarar ve ziyanın milyonlara balığ olduğu ve millî servetin bu suretle habâ edildiği anlaşıldı.

Peki sonra ne oldu? Hiç ne olacak o gün bugün hükümetle, emniyetin sıkı yönetimin korumakla mükellef olduğu mal ve mülk emniyeti, gösteriş heyetleri, yazmalar, çizmeler bir neti-

ce vermedi. Hiç bir tak-sirim olmadığı halde hisseme ait mal ve mülkümün yı-ğın hâlindeki enkazı karşı-sında yapayalnız kalmış ol-dum.

Bu hal Zekeriya'dan ayrı-lana kadar devam etti. On-dan sonra kollarımı sıvadım. Adamlarımdan bir çoğunu diğer matbaalara muvakkat kaydıyla yerleştirdim. Bir kısmını da matbaanın ya-ralarını tamir için yanında alkoyarak işe başladım.

İşe iki türlü başlamıştım. Biri hukukî yoldan idi. Mal ve mülkümü korumakla mükellef olanları dâva edecektim. Diğer bu enkaz yığını-nı ayıklayarak işe yarar bir hâle getirmek içindi.

Hukukî yönden hareket etmek için yaptığım bir çok teşebbüsler akım kalmıştı. Hiç bir hukukçu korkuyor, çekiniyor bu dâvayı kabul etmek istemiyordu. Sanki bu nümayiş ve bu hâdise onla-rın medenî cesaretini kır-mış, parçalamış ortadan kal-dırılmıştı. Hiç kimse yanaşmı-yor ve hattâ hükümete mi, emniyete mi, sıkı yönetime mi yoksa hazineye mi dâva açmak icab ettiğini bilemi-yordu.

Bu arada bir gün cesur bir zat geldi. Ankara — Yenişehir Sağlık Sokağı 5 numara da oturan ve Ankara Hukuk Fakültesi Âmme Hukuku Profesörü olan Muvaffak Akbay ile görüştük. Emsali ne nadiren rast gelinen böy-le bir hukukî meseleyi çöze-bileceği ümidini verdi. Avukat arkadaşlarımla hattâ Şu-ray Devlet âzasından bazıla-rı ile işişare edip, bize ma-lûmat vereceğini vaad etti. O da gitti. Bir daha kendisinden hiç bir haber alamadık.

Gene iş bize kalmıştı. Dâ-vayı üzerlerine almağa cesaret edemeyenler akıl veri-yorlardı. Evvelâ 10. Hukuka gittik 501 lira 47 kuruş yatırdık. Olmadı, uyuşmazlık mahkemesine gittik selâhiyetsizlik kararı verdi. olmadı. Danıştay 4. Dairesi-

ne gittik olmadı.

Şahit listemiz de şöyle idi: İstanbul valisi, emniyet müdürü, sıkı yönetim idaresi, Cemal Hakkı Selek (Üni versite Kitapevi sahibi), Doktor Sedat Kumbaracılar, İnkılâp Kütüphanesi sahibi Fikri, Hakkı Tarık Us, İlan-cılık Kollektif Şirketi ve o-radaki şahitler, matbaanın bütün müstahdemleri vesai-re vesaire idi.

Bir taraftan hakkımızın korunması için uğraşırken, diğer taraftan enkaz hâlin-deki matbaanın işe yarar hâ-le gelmesi için tedbir düşün-meğe başladık. Evvelâ mat-baanın bize teslimi lâzımdı. Bunun için zabıtaya müraca-at ederek binayı teslim alma-mızın teminini istedik. Emin-önü karakolundan komiser ve polisler geldi şöyle bir zabıt tutuldu:

YARIN : VE YENİ TAN

ALİ SOHTORİK

çok önemlidir.

Zekeriya beyin bildirdiğine göre Amerika Birleşik Devletleriyle İngiltere, himaye ve yardım taleplerini reddetmiştir. Bunun sebebi Türkiye'de İngiliz siyasetinin yerleşmesidir.

İngiltere, Amerika Birleşik Devletleriyle Rusya arasında çıkacak bir harpten en karlı hisseyi almak peşindedir. Onun için Türkiye-Yunanistan - Ortadoğu'da büyük siyasete karışıyor ve Türkiye'de Rus aleyhtarı hükümeti destekliyor.

Hakikat budur

Rus işgali altındaki yerlerde Rusların yapmış olduğu mezalimi ve onların iç yüzünü anlatarak ahlâkî nefreti biz de uyandırmış olduk. Ben, sayın Byrnes'in diplomat yerine namuslu gazetecilerin gönderilmesi sebebiyle Amerika Birleşik Devletleri'nin bir memuru olarak Romanya'dayım.

Acı hakikatı yazmak bana tuhaf geliyor. Buradaki karanlık, kirli himayeyi, bayağın son haddini bulan sadede kuvvet hâkimiyetine dayanan yalancı demokrasiyi, korkusuz olarak tesbit ettiğim raporlarımla Romanya'dan bildirmekteyim. Bugün, Rusya'nın tutumunu karşısında herhangi bir ülkede kuvvet gösterilerini kabul etmememiz gerekir.

Bana şahsen en acı gelen tafı, müsaadenizle açıklayayım. Türkiye'de vuku bulan olay, orada bulunan muhabirimiz tarafından tarafsız bir görüşle Amerikaya bildirilmiştir. Gazetecimizi gayet iyi tanıyım. Hattâ bu hadiseyi ters istikamette aksettirmesinin sebebini de biliyorum. Uzun zaman Türkiye'de bulunmasından faydalanarak, kendisine varidat getiren bir servis kurmayı sağlamıştır.

Memeleket dışındaki haberler servisimizin acıklı bir halidir bu. Halbuki Amerikan halkı günü gününe doğru haberler bekler. Eğer görüşlerimde beni haklı görüyor-sanız, lütfen fikirlerinizi A.S.N.E. ye bildirerek ve mü-nasip şekilde İçişleri Bakanlı-ğ'na bilgi vererek Zekeriya bey ve karısı, Amerikan tabiyetine geçmeyi arzu ettikleri takdirde, onlara Amerikan vizesi verilmesini temin ediniz. Birleşik Devletler istihbarat servisinde faydalı olacakları kanaatindeyim. Sizden haber beklerim Saygılarımla..»

Tan Matbaası olaylarını, ya-

re bırakmışlar..» demişti.

Vahan Toşıkyan, 15 Mart 1946 tarihli bu mektubu irkile-rek okudu. Zira mektuba şöyle denilmekteydi:

«Avak, peygamberlik payesi-ne yükselmiştir. Buna Ermeni-ler tamamen, Türklerin de bü-yük kısmı artık inanmaktadır. Avak'a itikat eden genç üniver-siteliler, Türk arkadaşları-na sizin Norlur'da, Avak aley-hindeki kötü neşriyatınızı an-lattılar.

Biliyorsunuz Ermeni üniver-sitelilerle Türk arkadaşları sık sık futbol temasları yapar. Do-layısıyla bu temaslar sırasında da bol bol mevzuu görüşmüş-lerdir. Birgün, Üniversiteli gençler gazetenizin idarehane-sine taarruz edeceklerdir. Baş muharririniz Zaven Biberyan'ın Hükümet aleyhtarı yazıları-nı bahane ederek idarehaneni-zi tahrip edeceklerdir. Hattâ evinizi bile yakabilirler. Tan Gazetes'i'nin, Sertel'lerin duru-muna düşebilirsiniz. Bu kepa-zeliğe nihayet vermelisiniz..»

Gazetede yayınlandı

İleri Demokrat Cephe ile Türkiye Sosyalist Partisi paraleline giren Norlur Gazetes'i'nin 18 Mart 1946 tarihli nüsha-sında ise bu mektup aynen yayınlanmış, sonra da büyük puntolarla:

Bir acıyıp tehdit mektubu aldık. Bunu savcılığın dikkatine arz ederiz. Üniversiteliler «Tan» gibi, «Norlur'un da matbaasını, hükümete karşı yazdığımız makaleleri mesnet tutarak tahrip edeceklermiş. Donkişotların hücumunu bekleriz.

Yukarıdaki sersemce yazıyı aynen, tashih etmeden, bütün olay, cümle ve imlâ hatalarını muhafaza ederek neşrettik. Adresimizi biliyorlar. Matbaamızın kapısı açık. Donkişotları bekliyoruz.»

Bu son paragrafı, devletin ırkçılık cereyanlarına karşı hassasiyetine rağmen ekalliyet tahrikçiliği yaparak yazdığı makalelerle dikkati çeken Zaven Biberyan, yetkindsinden faydalanarak mürettephaneye gitmiş ve ilâve ettirmişti.

Esasen heyecan içinde olan gençliğin «Donkişot» gibi kelimelerle tahrik ve tahkir edile-rek huzuru, asayışı bozucu hareketlerin meydana gelmesine sebep olan Norlur'un bu neşriyatından dolayı, bütün ilgili-leri tevkif edilmiştir.

Yapılmakta olan tahkikat sırasında, kapıcı Takuhi'nin verdiği eşkal üzerine, bu sırada Norlur'un idarehanesine gelen Ermeni vatandaşlardan seyyar bir vaiz yakalanıp, müdüriyete getirildi.

YARIN : YENİ CAMİ'DE BULUNAN BİR MEKTUP, HÜKÜMETİ KOMÜNİST-LİK İLE SUÇLUYORDU.

11 Mayıs 1967

SAYFA : 5

YENİ GAZETE

Yazan:
KÂZİM ALOÇ
Eski Sıkı Yönetim Savcısı

TÜRKİYE'DE KOMÜNİZM ve İRKÇILIK

İfşa ediyorum

Komünizm ve ırkçılık ayrı ayrı yönlerde geliyordu

Yenicamide bulunan bir mektup Hükûmet için komünist diyordu

— XXX —

Gece yarısı dinlemek zorunda bulunduğumuz bu vaiz ile aramızda cereyan eden konuşma ise şöyleydi:

— Lütfen Avak hakkında bilgi verir misiniz.?

— Efendim, Avak denilen hilebaz adam sahtekârın biridir. Tanrı buyrukları hakkında hiç bir bilgi sahibi olmayan bu adama Hazreti Musa, Hazreti İsa, Hazreti Muhammed efendilerimizin yüksek kudsiyetleri, yüksek şahsiyetleri gibi bir şahsiyet izafe etmek din bilgilerimize aykırıdır. Tahmin ederim ki, bunun altında başka türlü maksatlar yatmaktadır.

Müsaade ederseniz size İncil'den, Kuran'ı Kerim'den âyetler okuyarak bu hususu aydınlatalım..»

— Buyrunuz, memnun olunuz..»

Cebinden küçük ebatta bir İncil ve Kur'an-ı Kerim çıkardı. Evvelâ İncil'den okudu ve etraflı bir şekilde izah etti. Bilâhare Kur'an-ı Kerim'den inanılmayacak bir kaabiliyet ve makam üzerine âyeti kerimler okuyarak mantıkî şekilde tefsirler yaptı. Ahır zaman Nebi'sinden sonra peygamberlik iddialarının dinen mümkün olmadığını etraflı bir şekilde izah etti.

Ağlamaya başladı

Temiz yüzlü bir vaizdi. Gregoryan mezhebündendi. Sonra kendisine serbest bırakıldığını bildirdim. Olduğu yerde şaşırıp, kalmıştı. Bunu hiç de tah-

AVAK'IN NADİDE
RESİMLERİNDEN BİRİ

bunu açıkça söylüyordu.

Hatta Karabet, hastaların, şifa bulmaz denilen sakatların el yazılarını alıp Avak'a gönderiyordu, gelen efsunlu büyü, sözde şifa getirecek cevapları da sahiplerine ulaştırıyordu. Bunları da anlattıktan sonra, bize:

«— İnanmalısınız ki, mübarek zattır.» dedi. «Hasan Rıza Soyak'ın da mektubunu gönderdim. O da şifasını bekliyor.»

Neticede Karabet Hopser ve etrafında çalışanları mahkemeye sevkettik. Lâkin çıkarılan Af Kanunu ile dâvaları düştü.

... ..

O sıralarda bu olaylara tamamen zıt yönde gelişen bazı olaylar da vardı. Yenicami'de bir gün, öğle namazı kılmakta olan bir vatandaş, önündeki halının kenarından ucu meydana çıkmış, bir zarf bulmuştu. Bu zarfı açıp bakmış ve içinde eski yazıyla, yeşil mürekkeple yazılı mektubu da hayretle okumuştum. Sonradan bu mektup da bize intikal ettirildi ve üzerinde aynen şöyle yazılıydı:

Yeşil mektupta ne var?

«— Ey Müslüman kardeş. Başımızdaki hükûmet dini ortadan kaldırdı. Komünist bir hükûmettir. Artık bununla savaşmak zamanı gel-

mektuplardaki yazılarla karşılaştırıldı. Evet, tamamıdır. Aranılan suçlu buydu.

Emniyet Müdürü Ahmet Demir'in odasında, Sıkı Yönetim Komutanı Orgeneral Sabit Noyon, İstanbul Valisi Lütfi Kırdar, Emniyet Birinci Şube Müdürü ve ben, bir toplantı yaptık. Bu toplantıdan sonra da seyyek sakallı, anormal bakışlı, 60 yaşlarındaki sanık huzura getirildi. Sıkı Yönetim Komutanı'nın emriyle, bu zatı sorguya çekmeye başladım:

«— Bu mektupları kim hazırladı.?»

«— Ben hazırlıyorum efendim. Camilere kendim bırakıyorum.»

Buna sebep neydi

«— Peki niye yazıyorsun?»

«— İşte o sebep mühim. Efendim, ben 10 yaşındayken babam öldü. Yetim kaldım. Annem bir imamla evlendi. Okumaya çok meraklıydım. Mektebe gidiyordum. Muallimlerimin takdirini de kazanmıştım. Hatta Fransızca ders alıyordum. Bir gün küçük bir Fransızca kitapla eve geldim. Üvey babam bu kitabı görünce,

— Bu çocuk kâfir olacak. diye küplere bindi. Kitabı alıp, yırttı. Annemi de tazyik altında bulundurarak beni mektepten aldırdı. O zaman-

min etmiyordu. Yutkundu. Sonra da göz yaşlarını tutamadı. Hem ağlıyor, hem de:

— Beni serbest bıraktığınızdan dolayı ağladığımı zannetmeyiniz.. diye ekliyordu.

«Hak Talâa bana, sizi bu hususta aydınlatmak gibi büyük bir vazife vermiş. Ona şükre diyorum. Onun için göz yaşlarımı tutamadım.»

O halde Norlur gazetesine tehdit mektubu yazan şahıs bu olamazdı. Bunun bir Katolik olmasından şüphelenmeye başladık ve ısrarla bu şahıs arıyorduk..

Norlur Gazetesine tehdit

mektubu yazan şahıs yakalamak için Siyasi Kısım geniş bir faaliyet ile çalışıyordu. Muvaffak olmak için de Paskalya törenleri iyi bir vesile olacaktı. Paskalya Yortusu sırasında, İstanbul'da Saint Antoine Kilisesinde, Siyasi Kısım memurları tarafından geniş bir tertibat alındı.

Matbaanın bulunduğu hanın kapıcısı Araksi, tehdit mektubu yazan şahıs görünece tanyabilecekti. Çünkü bu şahıs, ikinci defa bir tehdit

mektubunu getirip, «Araksı'ya vermişti. Araksıde Kili sedeydi ve çok geçmeden Karabet Hopser ismindeki bu şahıs tanınmakta gecikmedi.

Avak'ın Peygamberliği

Tahran'da türeyen ve türü safsatayla peygamberliğini iddia eden şahıs, Karabet'i o kadar inandırmıştı ki, yakalanıp Emniyet Müdürlüğü'ne getirildiği gün ifadesinde

Halil Lütfi Dördüncü'nün açıklaması

Tan'ı yeniden nasıl kurdum?

ZABIT VARAKASI

4/12/1945 günü İstanbul Üniversitesi ve Yüksek Talebe Birliği'nin yaptığı miting ve tezahürat esnasında binlerce talebenin Beyazıt'tan Ankara caddesini takiben Tan Matbaas. önünde toplanmaları ve bilâhare matbaanın içerisine hücum etmek suretiyle içini tamamen harap eylemeleri üzerine, dışarıya atılan matbaaya ait eşya, ziyana meydan verilmeden tamamiyle içeriye konmuş, polis ve bekçi noktası ikamesi suretiyle muhafaza altına alınmıştır. Bugün bu idarehanenin sahibi bulunan Halil Lütfü'nün talebi üzerine noktayı kaldırmak suretiyle halihazır vaziyette kendilerine teslim edilmiş olduğunu bildiren zabıt imza edildi.

—Eminönü Komiser Muavinerlerinden 116 numaralı Zeki Mutlugün

Eminönü polis memurlarından 516 Abdullah Tavukçu,

Eminönü polis memurlarından 1423 Hamdi Pazır.

Evrak-ı resmiye ve müşbite, alât ve edevat, matbaa ve gazeteye ait bilûmum evrak, defatir ve senedat ve vesaik, çekmece ve demir dolaplarında mevcut para, tahvilât ve vesaire de kaybolmuştu diye matbaa müdürü Ziya Sarıgüzel'in ayrıca imzası vardı zabıttâ.

Bu zabıttan sonra matbaaya girdik.

★ ★

Matbaanın hâlini anlatmaya lüzum görmüyorum. Harp,

yangın, zelzele ne hâle getirirse bir yeri, bir âfet sebebiyle bir tarla ne hâle gelirse öyle idi. Evvelâ yürünebilecek, oturup çalışabilecek bir yer lâzımdı. Gazete ve matbaanın bütün evrakı, eşyası, gelecek yolları kapamıştı, tıkamıştı. Matbaanın sokakla olan alâkasını kestik. Kapıları kapadık. Evvelce beraber çalıştığımız ve şimdi Milliyet Gazetesinin Küçük İlanlar Servisi Şefi Tevfik Günter, Milliyet Gazetesinin eski muhasebecisi Abdi Halit Aksel'in muavini Elibenbenisti, idare memuru Haydar Benigör, Son Havadis, Ankara Güneş, sonra Cumhuriyet Gazeteleri makinistliğini yapmış olan Mazhar Akgez, kardeşim Osman Dördüncü, gündüz ve gece bekçileri kollarımızı sıvayıp işe başladık.

Birkaç kişi zemin katta büyük parçaları toplayıp bir yere yığarken birkaç kişi de evrakı toplamaya başladı.

Bunlarla uğraşmak birçok aylar sürdü. Asıl iş makinelerin tamiri, hurufatın toplanıp tasnifi ve kasalarına yerleştirilmesi idi. Mektepler tatile girmişti, bir gün 8 - 10 yaşlarında iki çocuk buldum, mürettephaneye çıkardım. Yığın hâlinde çeşitli puntolardaki karışık yazıları tavuk yem yer gibi mürettephane ustasının nezareti altında usulünü öğreterek birer birer kumpaslara toplattırmağa başladık. Bu çocuklar birkaç gün sonra bir kaç tane daha ve onlar da bir

kaç tane daha arkadaşlarımı getirdiler. Bu suretle 8 - 10 çocuk işe başladılar. O tarihte her birine günde birer lira veriyordum. Çocuklar hiç bilmedikleri yepyeni bir iş yapıyorlar, mazbut bir idare altında çalışıyorlar, ayda da 30 lira para alıyorlardı. Ana ve babaları da «Acaba evlâdım nerelerdedir?» diye merak ve endişeden kurtulmuş oluyorlardı.

★ ★

Bu hâl mektepler açılana kadar devam etti. Ondan sonra çocuklar mektebe, usta-başlıları da çocukların ayıklayıp ayırdıkları hurufatı puntosuna, cinsi cinsine; tamir edilmiş olan yazı kasalarına koymağa başladılar.

Asıl mühim mesele makinelerin tamiri idi. Bunlar için çok zahmet çekildi. Makinelerin dilinden anlayan mütehasssısı bulmak, makine plânları olmadan eksikleri tamamlamak kolay bir şey değildi. Hiç bir işe yaramayanları, hurda olmuş olanları ayırdık. Makine adetleri azaldı. İş kapasitesi daraldı.

Velhâsıl tamir işi 945 senesinden 948 senesine kadar üç sene devam etti. Ondan sonra bugünkü Milliyetin kurucusu Ali Naci Karacan ile ortak olarak Tan Gazetesini yeniden çıkarmağa başladık.

Bir gün sıra gelirse A. N. Karacan ile TAN'ı nasıl çıkardığımızı ve nasıl ayrıldığımızı anlatırım.

İşte bu kadardır ol hikâyet Bakis durugu binhayet.

miştir. Biz müminler İslâmiyet'i kurtaracak ve bu komünistleri ortadan kaldıracak bir teşkilât kurduk. Bu mektubu alır almaz, iki gün sonra Sultanahmet Camii'ne git. İkinci namazından sonra, ikinci imamın arkasında yüksek sesle üç defa kamet getir. Vereceği talimata göre hareket et.»

Bu mektubun altına da muhtevası pek okunmayan bir mühür basılmıştı. Mektubu okuyan vatandaş, elindeki zarfı aldığı gibi doğrudan Emniyet Müdürlüğü'ne getirmiş, kapıdaki nöbetçi polis memuru vasıtasıyla da Siyasi Kısım'a intikâl ettirmişti.

Mektup muhteviyatı derhal Sıkı Yönetim Komutanlığı'na, Ankara'ya ve ilgili bakanlıklara da bildirildi. İkinci bir «Menemen Olayı» yaratacak ihtimâlde görülen böyle bir teşkilâtın meydana çıkartılması lâzımdı.

Emniyet Müdürlüğü, bütün polislerine sivil elbiseler giydirerek camilere tevzi etti. Bir yandan da polisin nazarlarını başka tarafa çevirerek, çok daha değişik hareketler mi hazırlanıyor diye apayrı şüpheler de vardı. Bu yüzden de tahkikatlar derinleştirilmekteydi.

Emniyet tedbirleri artırıldııkça, bu nevi mektupların adedi de artıyordu. Hergün muhtelif cins 10 - 15 mektup toplanmaya başlanılmıştı. Son mektuplarda, devlet memurlarının hepsi de itham edilmekteydi. Lâkin bunları yazanlar kimlerdi? Hâlâ ip uçları bulunamamıştı.

Yazanı yakaladılar

Üslup ve cümleler nun-tazamdı. Bu sebeple İstanbul'da vaazlarında çelişik konuşmalar yapan meşhur imamlar, hocalar, vaizler emniyet müdürlüğüne getiriliyordu. Bu arada şüphe görülenler de netice belli olmaya kadar nezarethanede bekletiliyordu. O tarihlerde Sivasi Kısımın tecrübeli ve kıymetli elemanlarından Suavi Ortaç, ortayaşlı bir adamın camide hareketlerinden şüphelenmiş onun arkasından namaza durmuştu. Derken, adam koynunda çıkardığı bir mektubu, camideki halının kenarına sıkıştırırken de suçüstü ele geçti.

Derhal evinde arama yapıldı. Mühür ve bu mektupları yazdığı yeşil mürekkep bulundu. Emniyet Müdürlüğü'nde kendisine tekrar bir mektup yazdırıldı. Bu yazı,

dan beri hocalara karşı içimde bir kin vardır. Bu, mühîş bir kindir. Ara sıra bu kinim şiddetlenir. Heman oturup, böyle mektuplar yazarım. Nasıl olsa bunlardan biri Polis'in eline geçer diye düşünürüm. Böyle bir hâdisenin hocalar tarafından tertiplendiği tahmin edilir. Birkaç hoca tevkif edilir, ben de intikamımı alabilirim düşününceydum efendim.»

«Bundan evvel de böyle mektuplar yazdın mı?»

«Cumhuriyet devrinde üç defa yazdım. Birhayli hocaya da içeriye tikturdum eferdim.»

Adamı dışarı çıkarttık. Arşivlerin acele aranılması emredildi. Hakikaten bu hâdiseden 10 - 15 sene kadar evvel, yine aynı mühürle ve aynı yazılarla yazılmış mektuplar bulundu. Bu şahsın bir akıl hastası olduğuna şüphe kalmamıştı. Müşahedeye aldırıldı. Bilâhare Bakırköy Akıl Hastanesi'nden de bunun «Şifa bulmaz bir akıl hastası olduğuna» dair rapor geldi.

Komünistlere yardım

Dincilik faaliyetlerinin yanında komünistler de boş durmuyordu. 1945 - 1946 yıllarında komünist partisini bizzat yöneten Dr. Şefik Hüsnü Deymer, bu gizli teşkilâtından iki mühim dalın yakalanıp, tevkif edilmeleri üzerine, bu defa «Burjuva İdaresine Karşı Mücadele Eten Komünistlere Yardım Teşkilâtı»nı kurdu. Mopr denilen bu teşkilâtın başına da Moskova'da yetiştirilmiş olan Ahmet Furuncu getirildi. Üstelik «İleri Demokrat Cephe» tahsisatından, Nail Çakırhan, bu iş için Ahmet Furuncu'ya nakden 1000 lira vermiş, ayrıca da maaş bağlamıştı Mopr Teşkilâtı, vilâyet komitesini yöneten ve aslında Örfi İdare tarafından Gaziantep'de oturmaya mecbur edildiği halde İstanbul'da getirilen Mehmet Boz'a da maddi yardımlarda bulunmuş, ayrıca gizli komünist teşkilâtının matbaası için de masrafları üstüne almıştı. Cezaevlerinde tutuklanan komünistlerin mukabele yapıp içmeleri, kullularla kıyaslanamayacak kadar mükellef işeleri dikkati çekmiş ama, bu hususta bilgi almamıştı. Sonradan bunun Mopr teşkilâtı tarafından temin edildiğine dair bilgiler durumu avdınlattı.

YARIN : Türkiye Sosyalist Emekçi ve Köylü Partisi

Yazan:
KÂZIM ALOÇ
Eski Sıkı Yönelim Savcısı

TÜRKİYE'DE KOMÜNİZM ve İRKÇİLİK

ifşa ediyorum

Yeraltı faaliyetinden usanan gizli teşkilât üyeleri

“Türkiye Sosyalist, Emekçi ve Köylü Partisi,,ni kurdular

— XXXI —

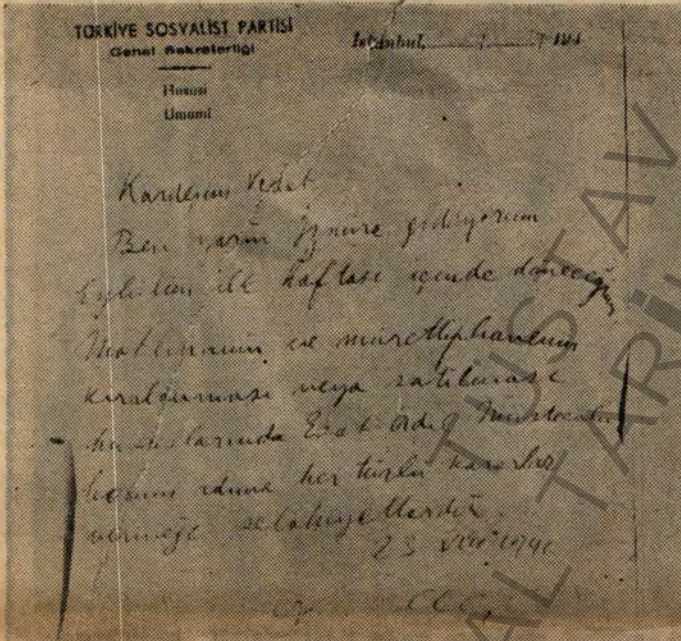
Türkiye'de gizli komünist teşkilâtını yöneten Dr. Şefik Hüsnü Deymer, sorgusu sırasında büyük bir rahatlıkla «Sosyalist» ve «Komünist» tabirlerini, birbirlerinin yerine kullanıyordu.

Halbuki «Komünist» bir partinin kurulması yasak. İkin Cemiyetler Kanunu'nda yapılan değişikliklerle «Sosyalist» görüşlü bir partinin tesekkülü ise serbest idi. Zaten, bundan faydalanan Esat Adil Müstecabioglu da o sıralarda «Türkiye Sosyalist Partisi»ni kurma hazırlıklarına girişmişti. Bu hazırlıklar sırasında, gizli komünist teşkilâtının hücre elemanlarından bir kısmını da kendi saflarına çekmeye ikna etti.

Bir maske varken

Böylece Esat Adil'in partisinde, komünistler de artık rahat rahat hareket edebileceklerdi. Böyle bir duruma rağmen, SETA, gerek kanundaki değişiklikten, gerekse «Sosyalist» tabiri etrafında bir teşekküle yönelmekten uzun zaman kaçınmış, dolayısıyla 3 ayı teşkilâtını, yani İl İstanbul Vilâyet Komitesi'ni, İleri Demokrat Cephe ile buna bağlı hücre teşkilâtlarını, sonra da Burjuva'ya karşı mücadele eden mücahitlere yardım kurulu'nu yeraltı faaliyetlerinde kalmaya mecbur tutmuştu. Ama bir yanda Esat Adil'in teşkilâtlandığı partiye, gizli komünist partisinin üyelerinden bir kısmı artık «Sosyalist» maskesi altında rahatça faaliyet gösterirken, öte yanda gizli komünist partisinin pek çok üyesi, yeraltı faaliyetlerinden bıkmış usanmışlardı.

Herşeye rağmen, SETA'ya karşı seslerini çıkaramamış hicbiri Esat Adil'in yaptığı

Türkiye Sosyalist Partisi antetli kâğıdı ile Sabahattin Âli'nin bir arkadaşına yazdığı mektubun fotokopisi görülmektedir.

ra imrendikleri hâlde, böyle bir yola yönelmeyi isteyememişlerdir.

1946 Mayıs'ında artık SETA'nın keyfi (!) yerine gelmiş ve bir parti hazırlıklarına başlamaya karar vermiştir. Bu parti «Türkiye Sosyalist Emekçi ve Köylü Partisi» olacaktır. Asıl gaye de, gizli komünist teşkilâtında bilfiil çalışan elemanları bu parti saflarında toplamak, faaliyetleri artık su yüzüne çıkarıp, yeraltından kurtarmaktır.

Nizamname hazırlandı

Bu niyetle SETA, derhal bir toplantı tertipledi ve kurulacak yeni partinin hazırlıklarına başlandı. Önce bir nizamname lâzımdı. Bu nizamname için de, gizli komünist partisinin nizamnamesi adeta ana hatları teşkil ediyordu ve hazır. Dolayısıyla bu nizamname, u-

faak tefek değişiklikler, daha doğru bir kamuflaj ile yeni partinin tüzüğü oluverdi. Bu eski nizamnameden evvelce bahsetmiştik. 45 maddelik münderecatında, gizli komünist partisinin faaliyetini çiziyor, istikametini tayin ediyordu.

Bilahare gizli teşkilâtın Ferit Kalmuk'a direktif verildi ve sendikalar birliğini kurması için hazırlığa başlanması istenildi. Bir yandan da Dr. Şefik Hüsnü Deymer, kurulacak yeni partinin geniş hazırlık faaliyetini üstüne almıştı.

Kurucular arasında tanınmış kimselerin bulunması, halk nazarında itibar kazandıracaktı. Dr. Deymer, bu düşünceyle evvelâ Cami Baykurt, Sadrettin Celâl Antel Zekeriya Sertel, eşi Sabiha Sertel'i hemen celbedebileceğini tahmin etmişti. Dr. Deymer, önce Cami Baykurt'la görüştü.

Kabul ettiremedi

Bu görüşme'de Baykurt'a, hemen her şeyi anlatmış, lâkin:

«— Teşebbüsünüz muhakkak ki güzel ve ıyıdır. Fakat Cihan siyasi münasebetlerinde bir istikrar olmadan ve memlekette sol düşmanlığı gerektiği gibi yatışmadan bu faaliyet tehlikeli olabilir.» şeklinde, hiç de beklemediği bir çekimser cevapla şaşırmişti.

Çok diretti, lâkin ilk müracaat ettiği Cami Baykurt'u iknaya muvaffak olmadı. Cami Baykurt, ısrar karşısında:

«— Doktor bey, affedersiniz, ben durumu bir daha gözden geçireyim. Zati âlinize kararımı bildiririm.» demekten başka cevap bulamamış, onu savdıktan sonra da «red» kararını bildirmişti.

Dr. Deymer ikinci müracaatını ise, Aydınlık Grubu'ndan, Ankara İstiklâl Mahkemesi'nde birlikte mahkûm edildikleri ideal ve kaderbirliği yaptıkları, arkadaşı Sadrettin Celâl Antel'e yaptı. Fakat, bu müracaata bizzat gitmemiş, İleri Demokrat Cephe Merkez Hücresi'nden Muntekim Öçmen ile haber göndermişti.

«— Garanti» diyordu. Ama bu da netice vermedi. Zira, Antel Muntekim Öçmen ile şu haberi gönderdi:

«— Sakın haa. Tecrübeli insanlarız Ortalık daha düzelmedi. Sonra düşünürüz.»

Dr. Deymer bu cevaplara çok içerliyordu. O hâlde, Sabiha Sertel'le konuşalım ve gerek onun, gerek arkadaşlarının iltihakını temin edebiliriz, şeklinde bir kanaatlendi. Sabiha Sertel'le irtibat kuruldu. Fakat o da, nazik bir cevapla:

«— Hayır.» dedi «Şimdilik pek erken.»

SABIHA SERTEL

Doktor küplere biniyordu

Hele Sabiha Sertel'den de böyle bir cevap alınca, Dr. Deymer artık küplere biniyordu. Yakınlarına söylediği şu sözleri de sorgular sırasında tesbit ettik:

«— Bu umumi korkaklık karşısında, yüksek münevverlerimiz sosyalist bir harekete faydaları dokunmasına inanmak, ümidetmek safdildik olacaktır. Onlar katilmasalar da biz partiyi kuracağız.»

Nitekim, çok geçmeden kuruluş hazırlıkları tamamlandı ve SETA'nın arzu ettiği tarzda parti kuruldu. Bu partinin kurucuları ise başta Dr. Şefik Hüsnü Deymer, Muntekim Öçmen, Ragıp Vardar, İbis Aydınlatan idi ve 19 Haziran 1946 tarihinde, parti, Türkiye Sosyalist Emekçi ve Köylü Partisi olarak ortaya çıktı.

Gizli Komünist Şurası, yani SETA'nın emriyle kurulan «Türkiye Sosyalist Emekçi ve Köylü Partisi» teşkilâtlanırken, üyeliklerine daima sabıkalı komünistleri ve onların yakından tanıdığı komünizm sempatanlarını tayin ediyordu..

Nitekim gizli komünist teşkilâtından İstanbul Vilâyet Komitesi üyesi Ragıp Vardar yeni partinin «Daimi İcra Komisyonu» na getirildi. Galip Sezik, «Vilâyet İdare Heyeti Sekreterliği» görevi-

ne alındı. İleri Demokrat Cephe'nin hücre faaliyetlerinde bulunan Müntekim «Öçmen'in yeni partide işi Ragıp Vardar ile beraber «Daimi İcra Komisyonu Azanğı» oldu. Dr. Hulûsi Dosdoğru'nun işi «Merkez Takviye Üyeliği» idi. Nail Çakırhan, Vilâyet İdare Heyeti, Propaganda Şefliğine; Aram Pehlivan, Vilâyet İdare Heyeti Takviye Şefliğine tayin edildi. Faris Erkman'a Fatih İlçe İdare Heyeti Başkanlığı, Mustafa Arhavi'ye Beyoğlu İlçe İdare Heyeti Başkanlığı gibi önemli görevler verildi.

Ankara teşkilâtı

Diğer gizli komünist teşkilâtı üyeleri de güvenlik durumları ve hizmetlerine göre muhtelif kademelere dağıtıldılar. Yeni partinin Ankara teşkilâtını ise SETA'nın mühim elemanlarından Zeki Baştımar kurmuştu. Zeki Baştımar, bu çalışmalardan önce Dr. Şefik Hüsnü Deymer ile konuşmuş, Ankara Üniversitesi'nde görevli «Yurt ve Dünyacılar»ın müteşebbis heyete katılmalarını kararlaştırmışlardı. Lâkin Zeki Baştımar, Dr. Deymer'e Ankara'dan gönderdiği bir raporda, bu kimselerin gerek memuriyetleri, gerekse diğer bazı sebeplerden partiye katılamıyacaklarını bildirdi.

Türkiye Sosyalist Emekçi ve Köylü Partisi'ne üye kaydedilenlerin sabıkalı komünistler ve komünizm sempatanları olmasına bilhassa dikkat edildiğini bildirmiştik. Tüzüğe bunun için:

«— Kurucu üyelerden veya daimi icra komisyonundan birinin tavsiyesi..» şeklinde bir de şart konulmuş, ama bu şart ile asıl neyin kastedildiği maskelenmiştir.

Parti kurulduktan sonra, Merkez Daimi İcra Komisyonu teşkilâta bir tamim göndermiş. «eçilen konferansçılar tarafından emekçi üyelerin esaslı bir şekilde yetiştirileceklerini bildirmişti. Bu konferansçılardan biri de Nail Çakırhan idi.

YARIN : SABAHATTİN ALİ'NİN AÇTIĞI DAVA, NÜMAYİŞLERE YOL AÇTI.

13.5.1967

Yazan:
KÂZİM ALOÇ
Eski Sıkı Yönetim Savcısı

TÜRKİYE'DE KOMÜNİZM ve İRKÇILIK

İfşa ediyorum

İsmi Komünistler arasında sayılınca

Sabahattin Ali'nin açtığı dâva bazı nümayişlere sebep oldu

— XXXII —

Nail Çakırhan adeta vilâyet vilâyet dolaşarak, partisinin üyelerine verdiği konferanslarda şunları söylemişti:

«— Yıllardır hep aynı kaldık. Hep aynı gaye için beraber döğüştük. Çocuklarımızla hapisanelerde beraber yattık. Bugünleri de biz, hürriyetlerimiz pahasına kazandık. Bugünler bize, nice kıymetli arkadaşlara, mesele bir Nâzım Hikmet'e mal oldu. Meselâ bir 4 Aralık hâdiselerine mal oldu.»

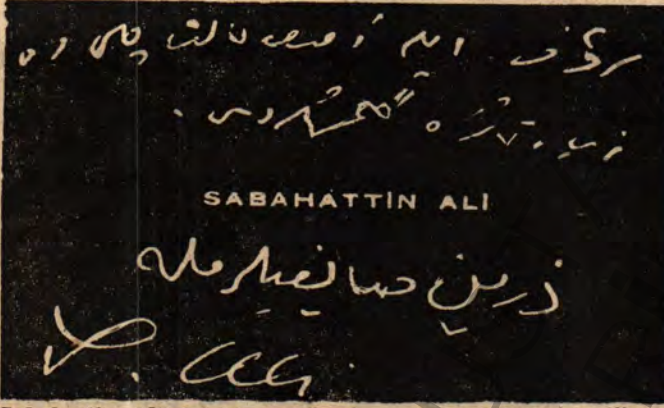
Türkiye Sosyalist Emekçi ve Köylü Partisi'ne sosyalist diyoruz. Fakaş bunun sosyalistliği birçok memleketlerde olan sosyalist partiler gibi değildir. Çünkü onlar emekçi ve köylü yığınlarını aldatan, sosyalistlikten uzak, hakiki kapitalist partileridir.

Meselâ İngiliz İşçi Partisi denilen İngiliz Sosyalist Partisi, Fransız Sosyalist Partisi bunlara birer misal teşkil etmektedir. Halbuki bizim partimiz, amele sınıfının hakiki menfaatlerini korumak için, her şartta, her imkânda durmadan, yılmadan döğüşmüş olan, icabında ölmesini bilen amele sınıfının en şuurlu mücahitleri tarafından kurulmuştur.»

Nail Çakırhan'ın bahsettiği 4 Aralık Hâdiseleri, daha önce de bahsettiğimiz gibi Tan Gazetesi'nin ve sol temayüllü diğer bazı neşriyat organlarının tahribi hâdisesidir. «Kimimiz öldük» derken de, Hasan Basri Alp olayını kasdetmiştir. Hatırlanacağı gibi Hasan Basri Alp, uzun bir taptan sonra yakalanmış ve Emniyet Müdürlüğü'nde sorgusu yapılırken, üst katın penceresinden kendini fırlatıp, intihar etmişti.

Hücre tabiri yerine

Türkiye Sosyalist Emekçi ve Köylü Partisi'nde, gizli komünist teşkilâtının «Hücre» tabiri yerine «İş-Hısal Grupları» ismi kullanılmış takviyeciler şeklindeki deyimler muhafaza edilmiş, bunların yanı sıra bir de «Yol-

Sabahattin Ali'nin bir arkadaşına gönderdiği kartı. Üzerinde şunlar yazılıdır: Rauf ile Asaf Halet Çelebi de ziyaretinize gelmişlerdi. Derin saygılarımla...

daş Tahkikat Mahkemeleri» kurulmuştur.

Ayrıca, bu resmi partinin iç politikadaki taktiği de yine SETA üyelerinin yaptığı bir toplantıda tesbit edilmiş, sonra da partinin yüksek kademelerinden alta doğru yayılıp, benimsetilmiştir. Bu taktik «Olanca güç ile muhalefeti desteklemek»tir.

Bu taktikle çalışırken, teşkilât da bir yandan genişletilmiş, İzmir'deki geniş faaliyet ise, gizli komünist partisinin buradaki elemanları tarafından yürütülmeye başlanılmıştır.

Bu faaliyetler, öteden beri gizli teşkilât tarafından zaman zaman mufassal raporlar halinde Moskova'ya ulaştırılmıştır. Moskova'ya giden raporlar arasında, meselâ Pravda Gazetesi'nde makalelere bile mevzu teşkil eden biri vardır ki, bahsetmeden geçemeyeceğiz.

Faris Erkman'ın broşürü

1943 yılında, Türkiye'deki gizli komünist partisi, Faris Erkman'ın imzasıyla «En Büyük Tehlike» isimli bir broşürü yayınlamaya muvaffak olmuştu. Bu broşür, memleket içinde büyük yankılara sebep oldu ve yayımlandığı sırada da Dr. Şefik Hüsnü Deymer tarafından bir raporla, Moskova'ya ulaştırıldı. Pravda, bu broşüre dayanan yazılarını, işte bahsettiğimiz

rapor üzerine neşretti. Bu gerçeği de yine Dr. Şefik Hüsnü Deymer'in sonradan bize yaptığı itiraflardan çıkarıyoruz.

Bu broşür, esasında «İrkçılık» meselesini ele almış, bunun etrafında uzun boylu açıklamalarda bulunmuştu.

Faris Erkman'ın broşürü

Faris Erkman'ın imzasıyla, Türkiye gizli komünist teşkilâtının yayınlamaya muvaffak olduğu broşür, geniş yankılara uyandırmıştı. Bu broşüre karşı ilk tepki de

SABAHATTİN ALI

Peyami Safa'nın 29 Haziran 1943'te «Tasvirî Efkâr» Gazetesi'nde yazdığı «Tahrirîçilerin Topuna Cevap» başlıklı bir makale ile oldu.

Peyami Safa, bu makalesinde özetle şöyle diyordu:

«Nihayet hep o mahut M. Zekeriya'nın Tan Gazetesi'nde üç gün evvel, büyük serlevhalarla ve üç sütun yazıyla bu broşürü metheden bir makalenin de çıktığını görünce, Faris Erkman isimli tahrikçinin mahiyetini ve kendisine havale edilen rol hakkında zerrece şüphem kalmadı.»

O Tan Gazetesi ki, Antel imzasıyla son zamanlara kadar yazıları çıkan başlıca muharrirlerinden biri, Sadrettin Celâl Antel, vaktiyle «Aydınlık» isimli komünist mecmuasının kurucularından biridir. İstiklâl Mahkemesi'nde komünistlikten mahkûm olmuştur.

Nâzım Hikmet'e gelince

O Tan Gazetesi ki, sahiplerinin can ciğer dostu olan ve ideal arkadaşları Nâzım Hikmet, Türk Ordusu'na isyana teşvik suçundan hapis tedir.

O Tan Gazetesi ki Dino kardeşleri yazı kadrosunda tutmaktadır. Bu komünist sabıkalarının Tan Gazetesi'nde toplanmaları bir tesadüf müdür.

Fakat herşeye rağmen Antel'ler, Sabiha ve Zekeriya Sertel'ler meşum faaliyetlerine açıkça devam ediyorlar.»

Peyami Safa, yazısının altında da Zeki Velidi Togan ve Turancı tanınan diğer bazı kimseleri methediyordu. Görülüyor ki Tan, şimşekleri çektan üstüne çeken bir gazete olmuştu Nitekim 1946 yılında komünist partisi tahkikatını yürütürken, gizli komünist teşkilâtının bu gazeteye rahatlıkla sızdığı, kendi görüşlerini aksettiren yazılar yazmayı sağladığı açıkça ortaya çıkmıştı.

Yine «En Büyük Tehlike»nin yarattığı yankılara dönelim. Peyami Safa'dan son-

ra Orhan Seyfi Orhun «Maskeler Aşağı» başlıklı bir broşür ile en büyük tehlikenin iç yüzünü tahlil etmiş, daha pek çok yazılar, makaleler birbirini kovalamıştı.

Sabahattin Ali'nin dâvası

Bu meyanda sağcılar içinde liderlik tezahürleri de kendini göstermiş, karşılıklı itimamlara varan broşürler neşredilmiştir. İrkçılık - Turancılık hareketinin öncülerinden Nihal Adsız da Orhun Dergisi'nin 16. cı sayısında, zamanın başbakanı Şükrü Saracoğlu'na açık bir mektup yayınlamıştı. Bu mektupta tesbit edebildiği bazı komünistlerin isimlerini saymış, bunların Millî Eğitim Bakanlığı camiasında himaye edildiğini belirterek, Hükümet'e çatmıştı.

Bu mektupta Sabahattin Ali'nin de ismi vardı ve Sabahattin Ali, yazıyı okuyunca, Nihal Adsız aleyhine Ankara'da bir dâva açtı. Dâvanın açıldığı gazete haberleri şeklinde duyurulunca, bu defa hiç de arzu edilmeyen nümayişler oldu. İrkçılar ve Turancılar Ankara'da Başbakanlık önünde mümayişler yapmışlar, aleyhte tezahüratla şimşekleri kendi üstlerine çekmişlerdi.

Şunu hemen belirtmek isterim ki, o zaman Nihal Adsız'ın bahis konusu yazıda sayıp döktüğü komünist sanığı isimler üzerinde, ilgililer durmak lüzumunu göstermedi. Halbuki birkaç sene sonra bu isimler etrafında çok şeyler tesbit ettik. Meselâ 1946 yılında, komünist partisi tahkikatı sırasında «Yurt ve Dünya» dergisinin komünist partisi kontrolü altında neşriyat yaptığı tespit edildi.

Gizli teşkilâtla ilgisi

Hattâ 1946 yılında Esat Adil Müstecabioğlu ve Dr. Şefik Hüsnü Deymer'in evlerinde, iş yerlerinde, partilerinde ve üzerlerinde yapılan aramalar neticesi, elde edilen vesikalar da Sabahattin Ali'

nin gizli komünist teşkilâtıyla irtibatını ortaya koydu.

Şöyle ki. Türkiye Gizli Komünist Partisi'nin bir devamı olan ve «Sosyalist» maske altında su yüzüne çıkan «Türkiye Sosyalist Emekçi ve Köylü Partisi»nin «Merkez Daimi İcra Komisyonu» haftalık toplantılarını aksatmadan devam ettirirken, toplantı konularını da Dr. Şefik Hüsnü Deviner bir deftere not etmekteydi.

Ele geçirilen bu defterin 12 Ağustos 1946 tarihli sayfasında toplantı konusu şöyle özetlenmişti:

«Siyasi Durum. Sovyetlerin Bogazlara dair notası.»

«Sabahattin Ali'nin yardım teklifleri.»

«Bina İşçileri Sendikası tarafından entrikalar.»

... ..

Bu durum karşısında, Sabahattin Ali'nin Türkiye Sosyalist Emekçi ve Köylü Partisi'ne yardım teklifi önemli görülmüş, bunun tanı mânâsıyla ortaya çıkarılması için de, serbest dolaşmasındaki mahzurlar hesaba alınarak, tevkifine karar verilmişti. Dolayısıyla Sabahattin Ali, Sıkı Yönetim Komutanlığı emriyle alınıp, Emniyet Müdürlüğü'nde, Siyasi Kısım nezarethanesine konuldu.

Üzerindeki muhtıra

Fakat, Sabahattin Ali'nin yakalanması ani olmuş, derhal Müdüriyet'e sevk edildiği için de üzerindeki muhtıra defterini saklamaya fırsat bulamamıştı.

Emniyet Müdürlüğü'nde üstü aranınca, bu defterin ele geçmesi, Sabahattin Ali'nin sahsarı kesilmesine sebep oldu. Defteri inceledik. İçinde çok önemli notlar vardı ve bu notların neler olduğunu, bugün bile açıklamak yerinde olmaktadır.

YARIN : Sabahattin Ali'yi sabaha karşı uyandırıp soruşturma ceptim.

Yazan:
KÂZIM ALOÇ
Eski Sıkı Yönetim Savcısı

TÜRKİYE DE KOMÜNİZM ve İRKÇİLİK

İfşa ediyorum

Hazırlıksız bir anında konuşurmak için

Sabahattin Ali'yi, sabaha karşı uyandırıp, âni sorguya çektim

— XXXIII —

Büyük tahkikatlarda, Siyasi Kısımın nezarethanesinde kalan sanıkları hiç ummadıkları sıralarda ve umumiyetle sabaha karşı uyandırıp, sorguya çekmek, uykusu sersemliği içinde birçok sırlarını vermeleri bakımından epeyce işimize yarıyordu. Büyük tahkikatlarda portatif karyolasını makam odasına getirip orada ikamet eden Emniyet Müdürü ile de bu hususta mutabık kaldık. Sabahattin Ali'yi, bir gece sabaha karşı uyandıracak ve cevaplarına hazırlıklı olmadığı bir anda sorguya çekecektik.

Sabahattin Ali getirildi

Nitekim o sabah, çok erken saatlerde Emniyet Müdürü'nün odasında buluştuk. Nöbetçi memura, hemen Sabahattin Ali'yi getirtmesini söyledim. Biraz sonra da, arzu ettiğimiz bir mahmurluk içinde Sabahattin Ali karşıımızdaydı.

Kırışmış saçları, gözlüğü, kısa boyuna rağmen zinde ya-

pısı ile onu ilk defa görüyordum. Tipik bir insandı. Gerçi üzerinde daha henüz uyanmış olmanın mahmurluğu vardı ama, bu mahmurluk çok geçmeden kaybolup gitti. Yerine gözleri cin gibi parlayan, üstelik cevapları esprili bir Sabahattin Ali geliverdi..

Üstelik, büyük bir rahatlıkla, sanki kırk yıllık ahbabmış gibi konuşuyordu. İlköğretmen Okulu mezunu olduğunu, bilahare ortaokul öğretmenliği imtihanını verdiğini söyledi. İyi Almanca biliyordu. Talebeliği sırasında «Aydınlık» dergisini elinden düşürmediğini, üzerinde bunun büyük etkileri olduğunu sözlerine ilave etti. Daima da bu derginin heyecanını duyduğunu belirtiyor. Konya'da öğretmenlik yaparken mahkûm edildiğini, fakat Af Kanunu'ndan faydalanarak çıktığını anlatıyordu.

Sabahattin Ali yazardır ve aynı zamanda Devlet Konservatuvarı'nda görevliydi. Nihayet sorguya şöyle başladım:

Sol Fikirler ve...

«— Neşriyatınızda sol fikirler fazlaca hâkim görülüyor..?»

«— Evet efendim. Ben, samimi bir sosyalist mefkûreliyim, Yurt ve Dünya Dergisiyle de alakalandım. O grubun hepsiyle yakınlığım mevcuttur. İstanbul'da Cami Baykurt ile, Sertel'ler ailesiyle samimi dostluklarım vardır. Fakat sizi temin ederim ki, gizli komünist teşkilatıyla kat'iyyen alakam olmamıştır..»

«— Böyle bir gizli teşkilat var mı..?»

«— Üç dört sene kadar evvel Suat Derviş ve kocası Reşat Fuat Baraner'in, böyle bir teşkilatla alakaları dolayısıyla yakalanıp tevkif edildiklerini, son zamanlarda da Pertev Naili Boratav'ın kardeşlerinin bir kısım üniversitelilerle beraber nezaret altına alındıklarını işittim efendim..»

«— Dr. Şefik Hüsnü Deymer'i tanır mısınız..?»

«— Aydınlık neşriyatından tanırım. Zaten onu Türkiye'de tanımayan da hemen hemen yoktur. Lakin temasım olmamıştır..»

«— Sosyalist partilerle temasınız..?»

«— Esat Adil bey yakın arkadaşımıdır. Gerçek bir sosyalisttir. Onun partisini benimserim. Diğer sosyalist parti ile alakadar olmadım. Esasen bu iki sosyalist lider arasında büyük bir rekabet ve gerginlik vardır. Esat Adil o parti için, esrarengiz, tehlikeli teşkilatları var, dikkatli ol demisti..»

Neden lüzum gördü?

Sabahattin Ali ustaca, kaçamaklı cevaplar veriyor, dilinin altındaki baklayı çıkarıyordu. Sorguya devam ediyorduk:

«— Peki, Esat Adil size böyle bir ihtar yapmayı neden lüzumlu gördü dersiniz..?»

«— Efendim, yukarıda arzettığım gibi Cami Baykurt ve Sertel'ler ailesiyle yakın dostluğum vardır. Pek sık buluşurduk. Konuşmalarımızda Dr. Şefik Hüsnü Deymer'in Marksizme derin vukufu ve bu alanda beynelmilel şahsi-

ŞEFİK HÜSNÜ

ZEKİ BAŞTIMAR

yeti üzerine epeyce şeyler anlatırlardı. Ben de Esat Adil ile sohbetim sırasında herhalde ara sıra bahsettiğim için, böyle bir ihtar lüzum görmüş olmalı. Yoksa, Şefik Hüsnü ile irtibatım hiç olmamıştı..»

«— Sertel'lerin ve Cami Baykurt'un Dr. Şefik Hüsnü Deymer ile münasebet dereceleri etrafında ne biliyorsunuz..»

«— Dostluklarından başka bir şey bilmiyorum..»

«— Şöhret yapmış güzel eserlerinizle beraber dil bilginiz de herhalde size, Ankara'da yabancı diplomatlar nezdinde iyi bir muhit temin etmiştir..?»

Neşesi kaçırıldı

Bu soru, Sabahattin Ali'nin neşesini kaçırır. Dudak büküldü:

«— Neden sorduğunuzu bilmiyorum ama, bütün basın ve kültür atâşeleriyle tanışırım. Kendilerine de nezaket ziyaretlerinde bulunurum efendim..» diye cevap verdi.

Sorgu, bizim için çok önemliydi. Çünkü, Dr. Şefik Hüsnü

nü Deymer, ifade verirken Sabahattin Ali'yi yakından tanıdığını, aralarında iyi bir dostluk olduğunu söylemiş, hattâ Ankara'da Gizli Komünist Şurası üyelerinden ve Türkiye Sosyalist Emekçi ve Köylü Partisi'nin yöneticilerinden Zeki Baştımar ile münasebetlerini uzun uzun anlatmıştı. Üstelik, partinin Merkez Daimi İcra Komisyonu gündeminde, «Sabahattin Ali'nin yardım teklifleri» diye bir not bile yazılıydı.

Sabahattin Ali'nin şimdilik gönderilmesine lüzum gördüm ve nöbetçi memuru çağırarak, götürmelerini söyledim. Sabah olmuştu. Nezarethanede görevli polis memurlarına, Sabahattin Ali'nin kat'iyyen diğer sanıklarla götürülmemesini tenbih ettik ve Siyasi Kısım'da buna göre sıkı tedbirler alındı.. Tahkikata devam ediyorduk..

YARIN: Vali Lutfi Kırdar; Sabahattin Ali'yi tahliye ediyor.

NAZİM HİKMET

Yazan :
KÂZIM ALOÇ
Eski Sıkı Yönetim Savcısı

TÜRKİYE'DE KOMÜNİZM ve İRKÇİLİK

İfşa ediyorum

Demokrat Parti aleyhinde yazı yazması için

Vali Lütfi Kırdar, Sabahattin Ali'yi derhal tahliye ettirmişti

— XXXIV —

Sabahattin Ali'nin kaatili Ali Ertekin Mahkeme'de görülüyor

Sabahattin Ali'yi, sabaha karşı uykudan uyan dırıp sorguya çekmemizden iki gün sonraydı. Tekrar Emniyet Müdürlüğü Siyasi Kısmına geldim ve saat 9 sıralarında nöbetçi memurlara, Sabahattin Ali'yi getirmelerini bildirdim.

Hem de,
«— Tahmin ederim, verdiğimiz direktiflere göre kimse le tema» ettirilmemiştir. Buna azami dikkat etmelisiniz..» diye, işin önemini de tekrarlamıştım. Memurların cevabı beni şaşırttı:

«— Efendim, Hamdi bey sizinle bu mevzuda görüşecek..» diyorlardı. Kısa bir süre sonra Hamdi bey geldi ve Sabahattin Ali için söyledikleri, beni büsbütün hayretlere düşürdü.

«— Efendim, dün akşam Vali bey, Sabahattin Ali'yi tahliye etti. Emniyet Müdürü, zatâlinizle görüşecek..»

Sıkı Yönetim Komutanlığı'nın tevkif ettiği bir şahsı, Vali'nin nasıl olup da tahliye edebileceğini bir türlü anlamıyordum.

MÜDÜR NE DİYORDU?

Çok geçmeden Emniyet Müdürü ile karşı karşıyaydık. Şöyle izah ediyordu:

«— Vali Lütfi Kırdar bey, dün gece telefon etti ve acele olarak Sabahattin Ali'yi makamına istedi. Gönderdim. Bir müddet sonra da tahliyesini istediler..»

«— Beyefendi bundan Sıkı Yönetim Komutanı'nın haberi var mı..?»

«— Kâzım bey hiçbir şey bilmiyorum..»

Telefonla Komutan'ı aradım. Emniyet Müdürü Ahmet Demir, yardımcısı Alaad-

din Eriş ile beraber olduğumuz odada, Komutanla aramızda şu konuşma cereyan etti:

«— Sayın Generalim Sabahattin Ali, Vali bey tarafından tahliye edilmiştir. Bunun hakkında bir emir veya bilgileriniz var mıdır..?»
«— Hayır, böyle şeyden haberim yok. O ne karışmış bu işe..»
«— Herhalde bilgi vermeye gelecektir. Sayın Korgene-

ralim bir hususu daha belirtmek isterim. Sabahattin Ali'nin Komünist Partisi ile irtibatı memleket için tehlike teşkil edebilecek yönleriyle tesbit edilmiştir..»

«— Kâzım, bu mevzu ile he men alâkalanır, seninle görüşürüm..»

HADİSE GELİŞİRKEN

Emniyet Müdürü ve yardımcısının bu tahliye hakkında bildikleri de benimkinden

fazla değildi. Sebebin öğrenilmesini beklemek üzere dağıldık. Ben, Birinci Şube Müdürü'nün odasında kalmıştım. İki saat kadar çalıştım. Derken kapı vuruldu. İçeriye Sıkı Yönetim Komutanlığı İkinci Şube Müdürü merhum emekli hakim general Cevdet Erkurt ile Komutanlık İstihbarat Şube Müdürü Hilmi Ayata ve Jandarma Müşaviri yarbay Haydar bey girdi. General Erkurt, o zaman Albay idi. Bana, kısa bir hal hatır sormadan sonra:

«— Sayın Kongeneralin bir emrini size bildirmeye geldim..» diye sadede girdi «Sabahattin Ali'yi siz tahliye etmiş olacaksınız..»

«— Albayım, affedersiniz, bu sözlerinizde samimi misiniz..?»

«Evet..»

«— Tahkikat hakimi olarak ben, Sabahattin Ali'yi suçlu görüyorum. Teklif ediyorum. Komutanlık tevkif ediyor. Malumatımızın dışında, bir mülki amir tahliye ettiriyor. Şimdi de zatâliniz, bir tahkikat hakiminden usulsüz, şike bir muamele yapılmasını istiyorsunuz. Bunu, hukuk anlayışınızla nasıl telif edebilirsiniz..?»

«— Aziz kardeşim, bunu ben değil, sayın Korgeneral emrediyorlar..»

«— Albayım ben, herhangi bir sebep öğrenmek istemiyorum. Ancak Askeri muhakeme usulü kanunu sarıhtır. Tahkikat safhasında tevkif etmek, tahliye etmek ve hatta tahkikata mahal olmadığı kararını vermek adli amirin yetkisi içindedir. Kendilerine kanuni selahiyetlerini izah buyurunuz. Beni de bu türlü bir muamele-

ye karıştırmayınız..»

VALİ, SABAHATTİN ALİ İLE NE KONUŞTU?

Sabahattin Ali böylece tahliye oldu. Aynı gün, Hakkı Atıl ziyaretine gelmişti. O tarihte binbaşydı. Sonra Kurmay Albaylıktan emekliye ayrıldı. Hakkı bey ile Müdüriyet'ten beraber çıktık. Yolda hem sohbet ediyor, hem yan yana yürüyorduk. Sohbet esnasında, farkına bile varmadan Sirkeci Garının önüne gelmiştik. Derken, yanı başımda biri peyda oldu. Evet Sabahattin Ali idi.

«— Efendim affedersiniz, beni Vali bey tahliye etti.» dedi. «Size veda edemedim, acele oldu..» diye de sözleri ne ekliyordu.

«— Ne tarafa böyle..» diye sordum. Aynı istikamete gidiyormuşuz. Bir dolmuş taksisinin arkasına üçümüz, yan yana bindik. İçimde, zihnimi kurcalayan bir sual vardı. Bir sırasını bulup, sordum:

«— Vali bey ile ne konuşunuz kuzum..?»

«— Vali bey Marko Paşa mecmuasının haftalık kazanını sordu. Ben de 1000 lira ya yakın olduğunu bildirdim. Bunun üzerine neşriyatınızı Demokrat Parti aleyhine tevcih ederseniz, size haftada 1500 lira verdiririm ve derhal de tahliye ederim.. dediler. Ben de düşünmek için fırsat istedim. Emniyet Müdürlüğü'ne beni tahliye etmeleri için telefon ettiler ve çıktım..» diye anlattı..

YARIN: GİZLİ KOMÜNİST PARTİSİNE YENİ BİR LİDER BULUNUYOR

16-V-1967

Yazan:
KÂZIM ALÖÇ
Eski Sıkı Yönetim Savcısı

TÜRKİYE'DE KOMÜNİZM ve İRKÇİLİK

İfşa ediyorum

Faaliyetlerini pek güzel kamufle eden

Zeki Baştımar, Şefik Hüsnü'nün tevkifi ile Partiye Başkan oldu

— XXXV —

«İleri Gençler Birliği» ismiyle kurulan komünist teşkilâtın yakalanmasından sonra SETA, 1945 - 1946 yıllarındaki faaliyet programını tesbit ederken, âdeta üç yönlü bir taarruz planı hazırlamıştı.

Dr. Şefik Hüsnü Deymer kuvvetli elemanlarının tevkifleri dolayısıyla sevkidareyi bizzat eline aldı. Hüsamettin Özdoğu, işçiler arasında İstanbul Vilâyet Komitesi'ni teşkil edecek, Nail Çakırhan ve Celâl Benneci, aydınlar arasında «İleri Demokrat Cephe»yi kuracaklar ve Ahmet Furuncu da, Moskova'dakine benzer bir Mopr teşkilâtı hazırlıyacaktı.

İstanbul Vilâyet Komitesi Sekreteri Hüsamettin Özdoğu, bu faaliyete başlarken, kendisine yardımcı olarak Mehmet Bozışık'ı seçmiş ve onu gizlice Gaziantep'ten İstanbul'a getirtmişti. Halbuki Mehmet Bozışık, Sıkıyönetim Komutanlığı tarafından Gaziantep'te oturmaya mecbur edilmiş bir sabıkalı komünist idi.

İHANET EDİNCE

Daha sonra Hüsamettin Özdoğu, yeraltı teşkilâtına, yine onların tâbiriyle «İhanet ederek» Esat Âdil Müstecabioğlu'nun kurduğu Türkiye Sosyalist Partisine geçti. Bu hareket Dr. Şefik Hüsnü Deymer'i çileden çıkardı ve derhal Hüsamettin Özdoğu'yu teşkilâtın azletti. Yerine de Mehmet Bozışık ve Celâl Benneci'yi getirdi.

Mehmet Bozışık, kendisine ve rilen bu görevi kısa zamanda başarmış, teşkilâtın İstanbul

Hüsamettin Özdoğu

Vilâyet Komitesi'ni ikinci defa toparlayarak faaliyete geçirmişti.

Bu gizli teşkilât, 1946 yılından sonra, Cemiyetler Kanunu'ndaki değişikliklerle «Türkiye Emekçi Sosyalist ve Köylü Partisi» olarak kanunî bir safha'ya taşındı. Kısa bir müddet sonra da, partinin asıl maksadı meydana çıktı. Kapatılmasına karar verildi. İlgilileri de birer birer adalet huzuruna sevk edililer. Size bunlardan uzun uzun bahsetmiştik.

BOZ MEHMET BULUNAMAMIŞTI

Lâkin bu son tevkifat sırasında Bozışık, izini kaybettirmeye muvaffak olmuş, yakalanamamıştı. Mamafih, elebaşlar tevkif edildiği için ilgililer, komünistlerin artık kolay kolay teşkilâtlanamıyacağına zan nediyordu. Bu düşüncelerinde pek haksız değillerdi. Çünkü 1943 yılında Reşat Fuat Baraner şebekesi, Ankara Garnizon Komutanlığının II numaralı mahkemesinde ağır cezala-

ra mahkûm edilerek cezaevine konulmuşlardı. 1944 - 1945 yıllarında Üniversite'deki «İleri Gençler Birliği» teşkilâtı da aynı şekilde cezaevini boylamıştı. Nihayet 1945 - 1946 yıllarındaki teşkilât da, yöneticileriyle beraber ele geçirilmiş, üstelik geniş ölçüde tevkifler yapılmıştı.

Ama, bir müddet sonra herkes tahminlerinde yanıldığını anladı. Zira SETA, 1943 yılında ya ölüm, ya zafer kararını vermişti. Dolayısıyla, her ne pahasına olursa olsun faaliyet kat'iyen sekteye uğratılmıyacaktı. Bütün üyelerin gizlice yaptıkları bir toplantıda alınan bu karar mutlaka tatbik edilecekti.

BİR DE LİDER BULUNDU

Bahsettiğimiz son tevkiflere kadar, mevcut kanunların açık kapılarından faydalanarak faaliyetini pek güzel kamufle eden SETA'nın ikinci

Zeki Baştımar

lideri Zeki Baştımar, Dr. Şefik Hüsnü Deymer'in tevkifinden sonra liderliği ele aldı.

İlk işi, firarı olan Mehmet Bozışık ile temas etmek oldu. Komünistlerin Boz Mehmet diye tanıdıkları Bozışık, ona, uzun zamandan beri kendi kabuğuna çekilmiş gibi sesiz, sedasız yaşayan, fakat aslında Moskova'da yetiştirilmiş elebaşı bir komünist olan Halil Yalçinkaya'yı buldu. Komünistler bu zatı da Zileli Halil olarak tanırlar.

Evet, Zileli Halil, Mehmet Bozışık, Zeki Baştımar'ın direktifleriyle derhal faaliyete geçti ve yeniden teşkilâtlanmaya başladılar.

Bu defaki teşkilâta elemanlar, polisin hiç tanımadığı kimselerden seçilecekti. Bu da pek zor bir iş değildi. Çünkü, «Türkiye Emekçi Sosyalist ve Köylü Partisi» İstanbul, Ankara, İzmir'de mükemmel teşkilâtlanmış, sempatanlarını kısa zamanda hayli arttırmıştı. Bu sempatanlardan faydalanmak isteniyordu.

Derhal vazife taksimi yapıldı.

Mehmet Bozışık, Sıkıyönetim Bölgesi'nde kalamıyacağı için, İzmir'de çalışacaktı. Halil Yalçinkaya, İstanbul'da, Zeki Baştımar ise teşkilâtın nüvesini kuruncaya kadar Ankara'da faaliyet göstereceklerdi.

BOZ MEHMET, ORTAYA ÇIKTI

1948 yılı içinde Boz Mehmet, İzmir'de işe başladı. Tütün işçisi olduğu halde, polisten gizlenmek için Yaman-

lar'da bir gazinoya garson olarak girmişti. Sabıkalı komünistlerden Cazim Aktimur ile irtibat sağlamakta gecikmedi. Taktik malûmdu. Türkiye Emekçi Sosyalist ve Köylü Partisi'nin sempatanlarını avlayabilmek için uğraşıyorlardı. Bu, zor da olmuyordu.

Nitekim Cazim Aktimur, partiden, iyi tanıdığı Macit Bilge'yi Boz Mehmet ile tanıştırdı. Artık bu tanışmalar, birbirini kovaladı. Sonunda da gizli teşkilâtın, yani Türkiye Gizli Komünist Partisi'nin İzmir Vilâyet Komitesini kurmak üzere İnciraltı'nda bir randevu ve toplantı tesbit edildi.

Macit Bilge, kardeşi Ahmet Bilge, Fazıl Barkan, Şükrü Düşünsel, Yusuf Etik, bu toplantıya katıldılar. Boz Mehmet yapılan sondajlardan ve konuşmalardan son derece memnundu. Artık coştukça coştı. Komünizm ve taktiklerini, bilhassa polisten gizlenme yollarını, geçirdiği tecrübelerden misaller vererek uzun uzun izah ediyordu.

ARALARINDA AJAN VARDI

Boz Mehmet, toplantıya katılanların takdir ve hayranlığını kazanmıştı. Fakat, İnciraltı'ndaki bu toplantıda tam manasıyla kapana girdiğinin farkında bile değildi. Çünkü bu toplantıya iki Millî Emniyet ajanı da katılmıştı ve üstelik bu ajanlar, birbirlerinden habersizdi.

YARIN: BOZ MEHMET UÇAK KAÇIRMA TEKLİFİNDE BULUNUYOR.

Yazan :
KÂZİM ALOÇ
Eski Sıkı Yönetim Savcısı

TÜRKİYE'DE KOMÜNİZM ve IRKÇILIK

İfşa ediyorum

Yol arkadaşının kim olduğunu bilmiyen Boz Mehmet

Millî Emniyet ajanına, Rusya'ya uçak kaçırmak için teklif yaptı

— XXXVI —

Boz Mehmet, İnciraltı'ndaki toplantıda teklifini de yaptı. Komünist Partisi'nin, İzmir Vilâyet Komitesi'ni teşkil edeceklerinden bahsediyordu. Zaten asıl gaye de buydu. Okul sıralarından beri, kendisine «Macit Yoldaş» denilmesinden pek hoşlanan Macit Bilge, komitede en yüklü işleri bile kolayca yapacağını söylüyor, toplantıya katılan diğer komünistler de hep beraber türlü tasavvurlardan bahsediyorlardı.

İş, Boz Mehmet için artık oldu pitti havasına çoktan bürünmüştü. Herkes konuşulanları tasvip ederek dağıldı. İş bölümü için ilk toplantı Bilge kardeşlerin evinde yapıldı. Bu toplantıya Mehmet Bozışık, Cazım Aktimur, Macit Bilge, kardeşi Ahmet Bilge, Sükrü Düşünsel, Yusuf Etik, Fazıl Barkan ve Tütüncüler Sendikası'ndan İhsan Konaş iştirak etmişti.

Komite seçiliyor

Boz Mehmet bu toplantıda «Vilâyet Komitesi'ni, aramızdan, komünistlerce yapılan bir seçim usulüne göre seçeceğiz.» dedi. Mahrane bir eda ile seçimi idare etti. Vazife taksimi yapıldı.

Macit Bilge İzmir Vilâyet Komitesi sekreterliğine getirildi. Fazıl Barkan Eshot, yani Elektrik, Su, Havagazı, Otobüs, Trolleybüs işçileri arasında faaliyete memur edildi. Ahmet Bilge her teklifi

1959 yılında da İzmirde bir komünist grup mahkemeye verildi fakat hemen hepsi delil kifayetsizliğinden tahliye edildi. Resimde gizli komünist partisi kurmak ve yıkıcı faaliyetlerde bulunmaktan yargılanan 13 kişiyi görüyorsunuz....

ni de bu toplantıda Boz Mehmet'in müdahalesiyle ve komünist taktiklerine göre hazırlandı. Faaliyet kısa bir süre içinde gelişti. Bu arada Boz Mehmet İstanbul'un vaziyetini yakından görmek ve merkezle irtibatı temin etmek için bir seyahat yapmanın zaruri olduğunu izah etti. Vilâyet Komitesi bunu tasvip etti. Teşkilattan bir arkadaşıyla beraber, uçakla İstanbul'a gönderildi.

Uçak kaçırma teklifi

Boz Mehmet uçakta, yanındaki ideal ve yol arkadaşının bir «Millî Emniyet Ajansı» olduğunun farkında değildi. O gün de çenesi adamakıllı

«— Peki, şimdi uçak kullanabilir misiniz?»

«— Ooo, tabii. Elbette. Bu benim işim.»

«— Yahu sana ciddi bir teklifim var. Acaba bizim şu demir perde gerisine bir uçak kaçırabilir miyiz. Ne dersin.»

«— İmkânsız bir şey yok. Bu çok zor iş ama, silâh tehdidiyle pilotun yolunu çevirirsek pekalâ olur. Siz ne emir verirsiniz, biz elimizden geleni yaparız.»

Boz Mehmet bir an düşündü. Göz bebekleri güliyordu. Sonra

«— Bu hakikaten Türkiye Komünist Partisi'nin çok güzel bir muvaffakiyeti olacaktı. Çünkü polisece tanınmamış.

«— Başüstüne Mehmetçim. Siz görüşün, biz de düşünelim.» dedi. Mehmet Bozışık İstanbul'da parti faaliyeti için gerekli bütün temasları yaptı. Hatta cezaevinde bulunan Dr. Şefik Hüsnü ile irtibat sağladı. İzmir teşkilâtının başarılarını bildirdi. Fakat bu arada kendisini polis teşkilâtının çok sıkı bir şekilde aradığını işitince de İzmir'li arkadaşını İstanbul'da bırakarak hemen Ankara'ya gitti.

Lider Zeki Baştımır İzmir raporundan ziyadesiyle memnun kalmıştı. Hele Macit Bilge ile becerikli diğer arkadaşlarını bulduğu için Boz Mehmet'i tebrik etti. Çünkü polisece tanınmamış.

re kurdu. Dil Tarih Fakültesi mensuplarının «Türkiye Gençler Derneği» adıyla kurdukları cemiyete el attı. Şevki Akşit'in sekreterliğinde Enver Gökçe ve Melâhat Türk sal'dan ibaret bir hücreyi dernek için faaliyete geçirdi. Bunlar vasıtasıyla Sıdika Umut, İlhan Bağgöz, Muzaffar Arabul, Faruk Ural komünist partisine katıldılar.

Diğer taraftan Zeki Baştımır tarafından kendisine verilen:

«GÖRÜŞLER»
«MAO ÇE TUNG»
«STALİN'İN 70. YILDÖNÜMÜ»

«KOMÜNİST ENFORMASYON BÜROSU KARARLARI»

güvenilir elemanlara SETA'nın çok ihtiyacı vardı. Kaldı ki SETA'nın artık bütün elemanları değişre olmaya başlamıştı.

Fakat her nedense güvenlik teşkilâtlarımız elde mevcut belgelere ve uyarmalara rağmen SETA adlı teşekkülü bir türlü kabullenememişlerdi. Umarız ki bu ifşaatımızdan sonra yurdumuzdaki komünizm davasında «SETA»nın mevcudiyetinden artık kimsenin şüphesi kalmayacaktır.

Mehmet Bozışık'ın yakalanması icap etti

Bu defa milli güvenlik kuvvetleri taktiği gereğince Mehmet Bozışık'ın ortadan çekilmesi lâzımgeldi. Esasen İstanbul' Emniyet Müdürlüğüne 1945 yılı faaliyetlerinden dolayı aranmaktaydı. 1948 yılı Temmuz ayında hiç ümit etmediği bir zamanda kısıvrak ele geçirildi. Neye ugradığını şaşırmişti. İzini ve hüviyetini mükemmelen sakladığı halde, nasıl olup ta yakalandığına bir türlü akıl erdirememişti.

Fakat, 1953 yılında İzmir faaliyetinden dolayı yargılanırken esaslı komünist diye başına bastığı ajanların hüviyetlerini öğrenince küçük dilini yutacak gibi oldu. Mehmet Bozışık'ın tevkifinden sonra İzmir vilâyet komitesi Macit Bilge'nin sekreterliğinde ajanlardan habersiz olarak faaliyetine devam etti.

Olayın cereyan edişindeki sırayı kaçırmamak için nazarlarımızı biraz da Ankara'ya çevirelim...

Ankara teşkilâtı

Zeki Baştımar, Mehmet Bozışık'ı İzmir'de, Halil Yalçinkaya'yı İstanbul'da faaliyete sevkettikten sonra kendisi de Ankara'da harekete geçti.

Reşat Fuat Baraner şebekesi elemanlarından Hikmet Elin vasıtasıyla komünist partisine katılan, fakat henüz polis tarafından tanınmayan Kemal Erkin'le irtibat kurdu. Ona Ankara vilâyet komitesi sekreterliğini verdi.

Ayrıca teksir makinesi, yazı makinesi, mumlu kâğıt gibi malzemeler satın alarak Kemal'in evinde portatif bir matbaa vücuda getirip komünist partisinin neşriyat işini de ona bıraktı.

Kemal Ergin, aktif bir elemandı. Zeki Baştımar vasıtasıyla tanıştığı Şevki Akşit, Enver Gökçe ile bir hü-

YOLDAŞLAR.

«İNGİLİZ - AMERİKAN TEZADı» Adlı komünist neşriyatı, yani «Bültenleri» çoğalttı. Fakat, evrak sahtekârlığından bir mahkumiyeti vardı. Bu cezası kanun yollarından geçerek kesinleşmişti. Yakında polisin kendisini araması muhtemeldi. Keyfiyeti Zeki Baştımar'a bildirildi. O da İstanbul'a gitmesinin aaha iyi olacağını orada kolay gizlenebileceğini, Halil Yalçinkaya ile temas ederek faaliyette bulunabileceğini söyledi. Kemal Ergin, Şevki Akşit Enver Gökçe'yi Zeki Baştımar'la tanıştırap İstanbul'a hareket etti.

Halil Yalçinkaya ile temas eden Kemal'in, Ortaköy tü-tün işçileri arasında teşkilat kurması uygun görülerek Kadri Çokoroğlu ile tanıştırıldı.

Tütüncüler Komitesi kuruluyor

Kısa zamanda, Kadri Çokoroğlu sekreterliğinde Seyit Atılal Mustafa Özçelik, Arif Nanak ile komünist partisinin tütüncüler komitesini teşkile muvaffak oldu. Yarnında getirdiği yukarda isimleri bildirilen komünist neşriyatı komite üyelerine dağıttı ve muhtevası hakkında gerekli izahatı verdi.

Yeni Ankara Vilâyet Komitesi

Zeki Baştımar Kemal Ergin'in ayrılmasından sonra Ankara vilâyet komitesini, Muzaffer Şerif Başoğlu'nun teşkilâtından tanıştığı «Türkiye Sosyalist Emekçi ve Köylü Partisinin Ankara elemanlarından Ömer Lütfü Tuncay'ın sekreterliğinde Enver Gökçe ve Bekir Karayel ile teşkil etti. Ömer Lütfü Tuncay bilhassa terzi işçiler arasında faaliyete geçecek, aynı zamanda neşriyat işlerini de idare edecekti. Enver Gökçe, aydınlar arasında faaliyette bulunarak «Türkiye Gençler Derneği»ni komünist partisine bağlamaya çalışacaktı.

Bekir Karayel daha ziyade irtibat görevini sağlayacaktı. Ömer Lütfü Tuncay, Zeki Baştımar'da bulunan teksir makinesi ile yazı makinesini alarak kendi evinde bir matbaa kuracaktı. Hemen faaliyete geçtiler.

YARIN : Demokrat Partinin itân ettiği AF, komünistlerin isine yaradı.

Yazan :
KÂZIM ALÖÇ
Eski Sıkı Yönetim Savcısı

TÜRKİYE'DE KOMÜNİZM ve İRKÇILIK

İfşa ediyorum

Yeraltı faaliyetlerine zemin hazırlayan olaylar

Demokrat Partinin çıkardığı af Komünist teşkilâtına yaradı

— XXXVII —

Diğer taraftan Mustafa Kolkır, Süleyman Salter'i kendisine bağlı olarak hücreleyip Ruhi Su, Lütfü Nank, Hilmi Artan, Kenan Yaşlıçam, Ahmet Gayretli, Sabahattin Özbay'ı da komünist partisine dahil olma-ya ikna etmişti.

Fakat ikna ettiğini zannettiği bir genç «Milli Emniyet» ajanlarındandı.

Yeni Lider İstanbul'a naklediyor

Zeki Baştımar'a göre Ankara teşkilâtı artık yoluna girmişti. Kaldı ki, yeni seçimler de yaklaşıyordu. Siyasi suçlara bu arada komünistlere de şamil umumi bir af kanunu beklenmekteydi. Bu takdirde SETA üyeleri de tamamen tahliye edilerek kendisine iltihak edecek olursa durum bambaşka olurdu. Aynı zamanda İstanbul, komünist teşkilâtların dahi-i bir merkezi olmuştu. Halil Yalçinkaya'nın da geliştirdiği teşkilât raporları ümit vericiydi. Hele son zamanlarda Ankaradan gönderdiği henüz hüviyeti polisçe bilinmeyen güvenilir elemanlarından Kemal Erkin kısa zamanda kendisini göstermişti.

Toplantı yapıyor

Halil Yalçinkaya ile temas etti. SETA'dan Celâl Benneci'nin tahliye edildiğini öğrendi. Derhal Hürriyet Abidesi civarında bir randevu tesbit etti.

Bu toplantıya Zeki Baştımar, Halil Yalçinkaya ve Celâl Benneci katılmışlardı.

Hayatının büyük kısmını hapisane köşelerinde geçiren Celâl Benneci, her şeye rağmen gizli komünizm faaliyetlerinde fiilen rol oynamaktan vazgeçmemişti.

Tevfik Dilmen
(Vilâyet Komitesi Sekreteri)

Abdülkadir Demirkan
(Ordu da birsolcu)

Hatta teşkilât lideri Dr. Şefik Hüsnü Deymer, birgün onu kenara çekip:

«— Sakın haa.» demişti «Bundan sonra fiili hareketlere karışma. Aktif bir görev alma. Görüyorsun, nasılsa gene beraberiz.»

Lâkin can çıkar, huy çıkmaz. Celâl Benneci, son toplantıyı kaçırmadı. Hürriyet Abidesi civarındaki bir evde yapılan bu toplantıda kesin bir prensip kararı alındı. Bu defa İstanbul Teşkilâtı da Polis'in kat'iyyen tanımadığı kimselerden kurulacaktı. Mümkün olduğu kadar sabıkalı komünistler, henüz tanımayan komünistlerle birlikte hücrelenmeyecekti.

Her nedense bu toplantıda Celâl Benneci, Mehmet Bozışık'ı «İstenmeyen adam» ilan etti. Hatta onun buluna-acağı bir teşkilata yakın arkadaşı Ahmet Furuncu'nun da katılmayacağını bildirdi.

ÖNCE BİR ADRES LÂZIMDI

Gizli Komünist Teşkilâtı'nın, Şefik Hüsnü hapse girdikten sonra liderliğini alan

Zeki Baştımar, demin bahsettiğimiz prensip kararı gereğince, teşkilâta bir yön vermek için derhal harekete geçti. Kemal Ergin'e haber göndererek bir randevu tesbit etti. Kadıköy'de iskelede buluştular. Kemal Ergin, Zileli Halil ile irtibatlı olarak Ortaköy'de kurduğu «Tütüncüler Komitesi»ni ve diğer faaliyetleri anlattı. Zeki Baştımar, bunları dinledikten sonra:

«— Herşey iyi, hoş. Lâkin rahat çalışabilmemiz için önce Polis kontrolundan kurtulmak lâzım. Bana emin bir adres temin edeceksiniz. Bütün muhaberatın o adrese gelmesi lâzım. Sen alıp, bana getireceksin.» dedi.

Kemal Ergin düşündü. Halilç Feneri'nde berber dükkanı olan Ahmet Hoşbay'ın adresini uygun gördü. Önce bu adres kullanıldı. Sonra Ahmet Hoşbay'ın dükkândan ayrılması üzerine İsmail Safa Sindir isimli birinin adresi kullanıldı. Ankara Vilâyet Sekreteri Ömer Lütfü Tuncay, İzmir Vilâyeti Sekreteri Macit Bilge ile muhaberat ve

partililerin topladıkları aidat bu kanaldan Zeki Baştımar'a gönderildi.

İSTANBUL VİLÂYET KOMİTESİ

Daha sonra Zeki Baştımar, Kemal Ergin ile Tevfik Dilmen'i tanıştırmak, herikisi ile birlikte İstanbul Vilâyet Komitesi'ni teşkil etti. Kemal Ergin aynı zamanda Beyoğlu Mıntika Sekreteri olarak kalacak, ayrıca partinin gizli neşriyatını da idare edecekti. Bu münasebetle Küçükmustafapaşa'da bir ev tutuldu. Yeniden bir teksir makinası, bir daktilo makinası satın alındı. Ankara'dan gelen Şevki Akışit'e de İstanbul mıntıkası sekreterliği verildi. Partinin diğer kademeleriyle irtibat maksadıyla Bilâl Şen ve Recep Akesi bu zat ile beraber hücrelendi.

Daha önce Davit Nae, Hasan Basri Alp ve Osman Paçal'ın gayretleriyle gizli komünist teşkilâtına giren askeri öğrenci Abdülkadir Demirkan, işte bu sıralarda Askeri Lise'de öğretmen Yüzbaşı idi. Zeki Baştımar ile Ankara'dan tanışmaktaydı. Onun öğretmen oluşu bilhassa askeri lisede bulunuşu Zeki Baştımar'ın çok işine yaradı. Çünkü komünist partisinin başlıca gayesi orduya sızma idi. Bu itibarla kendisine sınımsız yapıldı. Bir parola vererek tesbit ettiği randevu ile Üsküdar'da Doğançılar Parkı'nda vilâyet Komitesi sekreteri Tevfik Dilmen'le buluşturdular.

TALEBELER VE KOMÜNİST PARTİSİ

Kendisine «Görüşler» «Le-nin'in Ölüm yıldönümü» «Mao Çe Tung» «Komünist

Enformasyon Bürosu Kararları» adlı neşriyat, yani bültenler verildi.

Abdülkadir Demirkan, Zeki Baştımarın direktifi ile maalesef henüz pek genç yaşta bulunan talebelerine komünizm telkinlerine başladı. Hatta steno bilen iki talebeye bir radyo satın alınarak Moskova ve Sofya radyolarının Türkçe neşriyatının tesbiti görevi verildi.

Abdülkadir Demirkan komünist partisinin işlerine esini de bulaştırmıştı. Zeki Baştımar tarafından o tarihte Ankarada bulunan Mihri Belli'ye yazılan çok gizli bir mektubu Tevfik Dilmen'den almış, karısı aracılığıyla Ankara'da Mihri Belli'ye göndermiş ve cevabının da aynı kanaldan Zeki Baştımar'a ulaşmasını temin etmişti.

Kendisi de bir defa Ankara'ya seyahat ederek Ankara vilâyet komitesi sekreteri Ömer Lütfü Tuncay'la tanışmış, arkadaşı Veli Demirci'nin adresini vererek onun da komünist partisine girmesini sağlamıştı.

İRTİBAT

Kemal Ergin hiç boş durmuyordu. Neşriyatı çoğaltıyordu. Diğer taraftan «Tütüncüler Komitesi» sekreteri Seyit Atılal ile Tevfik Dilmen'in irtibatını sağlamış, Recep Zühtü Yelkenkaya, Oğuz Eren, M. Eren'i partiyeye dahil etmişti. İzmir vilâyet komitesi sekreteri Macit Bilge ile muhaberatı da idare etmiş, hatta kendisini İstanbul'a davet ederek İzmir faaliyetine ait aldığı şifahi raporu Zeki Baştımar'a bildirmişti. İzmir'de tevzi edilmek üzere parti neşriyatını da Macit Bilge'ye vermiş bulunuyordu.

O sıralarda 1950 yılı af kanunu şayiası ortaya çıktı. Kemal Ergin'in evrak sahtekârlığından mahkûmiyeti de böylece ortadan kalkacaktı. Esasen Küçükmustafapaşadaki evinden tahliye edildiği için neşriyata ait bilim umum malzemeyi Oğuz Eren'in evine nakletmişti. Zeki Baştımar, Tefvik Dilmene ve Kemal Ergin'in iştirak ettiği bir toplantıda Kemal Ergin'in Ankaraya gitmesini tasvip etti. Ankara vilâyet komitesi sekreterliğini Ömer Lütfü Tuncay'dan devralmasını ve oradaki faaliyeti İstanbul teşkilâtına paralel bir hale sokmasını söyledi.

AF KANUNU ÇIKINCA

Zeki Baştımar geçmiş yıllara nazaran teşkilata daha plânlı bir yön vermişti. Seçimleri müteakip ilân edilen genel af üzerine komünist elemanlar tekrar ortaya döktü. Yıllardır cezaevi köşelerinde çekilen mahrumiyet, ailelerin, ebeveynlerin maddi manevi perişanlığı hiçbirisi de islâh edici tesirini göstermemişti.

Hepsi cezaevlerinden yeraltı teşkilâtına adeta birbirleriyle yarış edercesine koşmuşlardı.

Zeki Baştımar, kısmi bir SETA toplantısı tertip etti. Böyle yapması da zaruriydi. Çünkü SETA yani Komünist Şûrası üyeleri arasında 1946 yılı tevkiflerinden sonra gergin bir hava vardı. Mehmet Bozışık'ın uluorta hareketleri Celâl Benneci ve Ahmet Furuncu'yu çok kızdırmıştı.

Doktor Şefik Hüsnü Deymer ise kendisine tevdi edilen vesikaları ve sırları iyi muhafaza edememişti. 1946 yılı aramalarında sıkı yönetim komutanlığına hepsini kaptırmıştı. Hele komünist enternasyonal Türkiye seksiyonu merkez komisyonuna gönderilen raporun müsveddelerinin yetkililerin eline geçmesi hepsini çileden çıkarmıştı.

**YARIN : MİLLÎ EMNİYET
AJANLARI ANKARA
KOMÜNİST TEŞKİ-
LÂTINA DA SIZIYOR.**

19. V. 1967

Yazan:
KÂZIM ALÖÇ
Eski Sıkı Yönetim Savcısı

TÜRKİYE DE KOMÜNİZM ve IRKÇILIK

İfşa ediyorum

Dört başı mamur bir hale getirilen

Komünist hücre teşkilâtına bir Millî Emniyet ajanı sızmıştı

— XXXVIII —

Tenkitchilerin başında Doktor Şefik Hüsnü Deymer'in Moskova'ya gönderdiği raporda genç bir mücahit olarak methü sena ettiği Mihri Belli geliyordu. İşte bu sebeplerden Zeki Baştımar gayerine sekte verecek olan davranışları ve kırgınlıkları bertaraf etmek ve üç senedir geliştirdiği komünist partisi hakkında izahat vermek için Bakırköy Yenimahalle toplantısını tertipleledi. Koşu yeri civarında bir ağacın gölgesinde güya atyarışı seyrediyorlarmış süsünü vereceklerdi.

SETA'nın bu ön toplantısına Zeki Baştımar, Reşat Fuat Baraner, Mihri Belli, Halil Yalçinkaya katıldı. Zeki Baştımar hali hazır durum hakkındaki raporunu yazılı olarak okudu. Ne de olsa yalnız olarak yürüttüğü teşkilatta biraz dağınıklık vardı. Yeni bir yönetme taktiği tesbit edildi.

Komünist partisi bu defa üç kişi tarafından yönetilecekti.

a) ZEKİ BAŞTIMAR teşkilât şefliğine,
b) MİHRİ BELLİ neşriyat şefliğine,
c) HALİL YALÇINKAYA sendikalar içinde faaliyette bulunacaktı.

Tanınmamış elemanlar hakkındaki prensibe mutlaka riayet edilecekti.

Zeki Baştımar, Halil Yalçinkaya'ya, sendika işlerinde bir yardımcı göndereceğini bildirdi. Bir süre sonra Reşat Fuat Baraner şebekesinden yakasını kurtarmış ama İleri Gençler Birliği teşkilâtında mahkûm olmuş komü-

Macit Bilge
(İzmir teşkilâtının başkanı)

Mihri Belli
(Neşriyat Şefi)

nistlerden Bilâl Şen'i, Tefvik Dilmen'in aracılığıyla gönderdi. Bilâl Şen iktisat fakültesinde okumuş, muhtelif fabrikalarda çalışarak sendika faaliyetleri hakkında mütehassıs olmuştu. Halil Yalçinkaya ile yaptığı görüşmede gayenin sendikaları komünist partisine kaydırarak olduğunda anlaşmakta gecikmediler. Bununla beraber o sıralarda hazırlanan grev ve lokavt tasarısı üzerinde bir tenkit hazırlayarak, Bilâl Şen'in bunu Bakanlığa ulaştırması istenildi.

Temaslarını geliştiren Zeki Baştımar İstanbul vilayet komitesi sekreteri Tefvik Dilmen'in Cihangir'deki evinde SETA için ikinci bir toplantı tanzim etti. Tefvik Dilmen aracılığıyla üyelere haber gönderildi. Cihangir toplantısına DOKTOR ŞEFİK HÜSNÜ DEYMER - ZEKİ BAŞTIMAR - REŞAT FUAT BARANER - MİHRİ BELLİ - HALİL YALÇINKAYA - MEHMET BOZİŞİK katıldılar. Celâl Benceci ve Ahmet Furuncuya haber gönderildiği halde gelmemişlerdi. Yukarıda da açıkladığımız gi-

bi bu iki SETA üyesi Mehmet Bozışık'ı bir türlü istemiyordu.

Türkiye Gizli Komünist Partisi'nin Dr. Deymer'den sonraki lideri Zeki Baştımar, SETA'yı Cihangir'de, Tefvik Dilmen'in evinde toplamış, meseleleri ve teşkilâtın gidişini enine boyuna görüşmeye başlamışlardı.

Bu toplantıda Mihri Belli, sırların çok iyi muhafaza edilmesi için çok daha geniş tedbirler alınmasını, bunların tevdi edileceği kimselerin dik katle seçilmesini yine ortaya attı. Bu fikri ortaya atarken de Dr. Şefik Hüsnü Deymer'e iyice çatıyordu. Mihri Belli'nin konuşması bazı münakaşalara yol açtı. Zeki Baştımar, konunun dağılmak üzere olduğunu görünce, türlü rızikolar altında topladığı Şûrayı, boşuna vakit geçirmekten kurtarmak için araya girdi. Ağrlığını ortaya koyarak mü-nakaşayı yatıştırdı.

Yedek komite kuruldu

Baştımar, geçmiş olayların

kriziğini yapan mufassal bir rapor okudu. Rapor, tasvip gördü. Yenimahalle'deki ön toplantıda ortaya atılan komünist partisinin üç kişilik sevki idareci kadrosu teklifi kabul edildi. Ancak, komünist partisinin herhangi bir tevkifat ile faaliyetinin aksaması için de yönetici komiteye, bir de yedek komite seçilmesi uygun görüldü. Bu komite, Polis tarafından tanınmayan kimselerden seçilecekti. Esas komite Polise yakalanırsa, iş, bu yedek komiteye düşecekti. İstanbul Vilayet Komitesi sekreteri Tefvik Dilmen, Ankara Vilayet Komitesi sekreteri Kemal Ergin ve İzmir Vilayet Komitesi sekreteri Macit Bilge yedek komite üyeliklerine seçildiler.

Ayrıca emniyet kuvvetlerini aldatılabilmek için parti teşkilâtının iki kademeye ayrılması, polis tarafından bilinen, tanınan komünistlerin ayrı hücrelerde, tanınmayanların da yeni hücrelerde çalışması planlandı. Bunlar, faaliyetleri sırasında birbirleriyle hiç temas etmeyecekler, hatta birbirlerini tanımayacaklardı bile.

Millî emniyet, teşkilâta sızıyor

Kemal Ergin Ankara'ya gelmez, aldığı direktifle Ömer Lütfü Tuncay ve Bekir Karayel ile toplanıp, Ankara Vilayet Komitesi'ni yeniden kurdu ve komitenin sekreterliğini de yine kendi eline aldı.

Evvelce Ömer Lütfü Tuncay tarafından münferiden hücre görevi verilen Sabahattin Özbay, sıkı bir çalışmayla Sabahattin Dikmen, Or-

han Suda, Bekir Kenan Yaşçam ile Sergievi durduğu, Dil Tarih Coğrafya Fakültesi civarı ve Kız Lisesi önünde randevular temin ederek, dağınık haldeki çalışmalara bir yön verdi ve bu komünistleri dört başı mamur birer hücre haline getirdi...

Fakat bu teşkilatlanmalar sırasında, «Millî Emniyet» de aynı şekilde sıkı çalışıyor, komünistlerin yeraltı faaliyetine sızmak istiyordu. Nitekim, çok geçmeden bir «Millî Emniyet» ajanı, bu hücrelerden birine girmeye muvafak oldu.

Arşiv kime teslim edildi

«Millî Emniyet» ajanı, komünist teşkilâtında, kısa zamanda öyle itimada şayan bir insan olmuştu ki, Kemal Ergin çok geçmeden elindeki arşivi bile, muhafaza için bu ajana teslim etti. Onun değil «Millî Emniyet» mensubu ola-

Hüsnü Özmeriç

bileceği, Polis ile bir yakınlık peydah edeceğine bile en küçük ihtimal vermiyorlardı..

Kemal Ergin faaliyetine 1952 yılı ocak ayına, yani tevkif edildiği güne kadar devam etti. Bu tarihten sonra Ankara vilayet komitesinde yalnız kalan Ömer Lütfü Tunçay, İstanbul, İzmir ve hatta Ankara'da tevkifat devam ederken sanki hiçbir şey yokmuş gibi çalışmasından bir saniye geri kalmıyordu.

Mehmet Bozışık'tan

SONRA

Mehmet Bozışık'ın yakalanmasından sonra Macit Bilge sekreterliğinde kurulan Ahmet Bilge ve Fazıl Barkan'dan müteşekkil İzmir vilayet komitesi faaliyetlerine devam etmiş, ve semereli bir mesai-den sonra Doğan Çetiner, Sa'im Altıneş, Kemal Dayan, Hüsnü Onat, Selahattin Soy-lu, Erdoğan Berktaş, Sururi Özbatur, Kamil Akar ve bir üçüncü ajanı da partiye ka-tılmaya ikna etmişlerdi.

Fakat, 1950 senesi yılı şubatında vukua gelen bir olay komiteye korkulu dakikalar yaşattı. Zira aynı gün Bornova'da bir lokantada içkiyi fazla kaçıran Ahmet Bilge ile Fazıl Barkan coştular. Boz Mehmet'in kendilerine gizli toplantılarda öğrettiği komünist nutuklardan birini Ahmet Bilge kalabalık olan lokantada yüksek sesle vermeye kalktı. Tabii kızılca kıyamet koptu. Her ikisi de soluğu mahkemede aldılar.

Macit Bilge'nin buna canı çok sıkılmıştı. Derhal kevfiyeti bir raporla İstanbul'da bulunan merkeze aksettirdi. Buna da mecburdu. Çünkü iki vilayet komitesi üyesinin komünist olarak hüviyeti polisçe öğrenilmişti. Kısa bir süre sonra komünist partisi merkezi Kemal Ergin'in aracılığı ile parolalı olarak kendisine şöyle bir talimat verdi.

YARIN

Ajan eliyle gönderilen cevabın fotokopisi yetkililerin eline geçmişti.

TÜRKİYE DE KOMÜNİZM ve İRKCİLİK

Yazan:
KÂZİM ALOÇ
Eski Sıkı Yönelim Savcısı

İfşa ediyorum

Komünist Partisi saflarına gizlice giren

Ajan'ın gönderdiği bir fotokopi yetkililerin eline geçmişti..

— XXXIX —

Talimatta parola olarak şunlar yazılıydı:

«... İkametgâhın uzaklığı dolayısıyla ortaklığa giremeyenin yerine diğerinin, yani odun ve kömür tüccarının alınması lazımdır.»

Macit Bilge, parolayı çözdü. Polisçe hüviyeti öğrenilen kardeşi Ahmet Bilge ile Fazıl Barkan'ın vilayet komitesinden uzaklaştırarak yerlerine çok itimat ettiği elemanlardan Kamil Akar ile güvenlik ajanını vilayet komitesine seçti. Bunlarla ilk toplantıyı Kızıllu'da tertip etti.

Toplantıda Macit Bilge her hangi bir tevkifat karşısında nasıl hareket edileceğine dair Boz Mehmet'in öğrettiği komünist taktiklerini uzun uzadıya izah etti. Bir aralık üye olan ajana dönerek»

«Siz bana emin bir adres bulabilir misiniz Komünist partisi merkezi ile irtibatı o kanaldan yapalım.» dedi.

«Hay hay, Macit Yoldaş, Benim çok güvendiğim Muharrem Şangar adlı bir tanıdığım var. Onun adresi emindir. Size verebilirim.» dedi. Ve Muharrem Şangar'ın adresini Macit Bilge'ye yazdırdı. Macit Bilge,

«Benim takma adım Mehmet Güler olacak. Bu adrese ne kadar mektup gelirse bana getirirsiniz.» diye teşekkür etti.

Bir müddet sonra «Muharrem Şangar eliyle Mehmet Güler'e şeklinde yazılı mektuplar gelmeye başladı. Tabii ajan, görevi icabı gelen mektupları evvela yetkililere götürüyor, fotokopisi alındıktan sonra Macit Bilge'ye ulaştırıyordu.

Macit Bilge, partililerden, tabii ajanlar da dahil olmak üzere muntazaman komünist partisine aيدات toplamayı da ihmal etmiyordu.

Milli Emniyet Ajanları komünist teşkilatın içine iyice sızmışlardı o günlerde sık sık tevkifler yapıyordu. Resimde Komünist Teşkilatla ilişki olduğu tespit edilip Adliyyeye verilen Hüsnü Bilici'yi bir duruşmadan çıkarken görüyorsunuz. Bu komünist suçluların bir kısmı bilahare delil kifayetsizliğinden serbest bırakıldılar

Macit Bilge merkezle irtibat kuruyor

Macit Bilge Merkezle temas için bir kaç defa İstanbul'a geldi. Kemal Ergin, Zeki Başımarmar ve «Saim» takma adını taşıyan Tefvik Dilmen'le tanıştı. Zeki Başımarmar, herhangi bir tevkifat halinde komünist partisinin merkezi üç kişilik yönetici komitesine yedek üye olarak seçildiğini Macit Bilge'ye haber verdi.

Bütün parti neşriyatı yani «Komünist bültenler», eleman

lara tevzi edilmek üzere kendisine verildi.

Merkezin diğer bir davetine işlerinin fazlalığı dolayısıyla gidemediğinden arkadaşı olan ajani İstanbul'a gönderdi. İstanbul vilayet komitesi sekreteri Tefvik Dilmen ile bir parola neticesi buluşan ajana Dilmen, kendisini Saim takma adı ile tanıtarak İzmir raporunu aldı ve merkeze gerekli direktifleri söyledi.

Macit Bilge, bir türlü tatmin olmak bilmiyordu. Bu sebeple son baklayı da ağzından çıkardı. İstanbul'a çok acele gönderdiği bir raporla İzmirli elemanlardan Mos-

kova'ya yetiştirilmek üzere gönderilmelerini istedi. Bunda da pek haksız değildi. Zira Moskovada Şark İşçileri Üniversitesinde ihtilalci metodlarla yetiştirilenlere dair Boz Mehmet'ten bir hayli hikayeler dinlemişti. Hele Boz Mehmet'in İstanbul'da komünist partisinin yönetici kadrosunda bulunduğu sıralarda Ahmet Furuncu'nun Moskova, dan getirdiği direktif üzerine Hopa'da kurdukları adam kaçırmaya teşkilatı ve bu vasıta ile kaçırılan Nail Çakırhan, Mümtaz, Dede Ramazan ve daha bir kısım gençlerin hikayeleri Macit Bilgeyi fazlasıyla etkilemişti.

Komünist partisi teklife lakayt kalmadı

İstanbul, Macit Bilge'nin bu teklifine kayıtsız kalmadı. Muharrem Şangar eliyle Mehmet Güler adresine şu cevabı gönderdi:

«... Ortakların dışarda okutulması için eskiden söylediğim gibi göz önünde tutuluyor.»

Şüphesiz ajan eliyle ulaşan bu cevabın da fotokopisi yetkililerin eline geçmişti.

Ahmet Bilge, hernekadar lokantada yaptığı komünist propagandasından vilayet komitesinden ayrılmışsa da yine aynı maksada matuf çalışmalarına devam etmekteydi. Nitekim, radyo üzerindeki ihtisası dolayısıyla alıcı ve verici istasyonlarla irtibatı da sağlamakta gecikmedi. Hatta bu gibi haberler yayan bir ara istasyona

«Biz Türk komünistleri Çin Halk Cumhuriyetinin kuruluşunun yıldönümünde Çinli voldaşlarımızı selamlarken

doktor bayana ulaştırıldı ve Fransadaki Türk komünistleriyle irtibat sağlandı.

Bültenler Almanya'da

Diğer taraftan Kemal Dayan'ın aracılığıyla Berlin Festivaline istihak edecekler temin edilerek komünist neşriyat bu vasıta ile Almanya'ya da gönderildi.

Zeki Başımarmar'ın polisin tanımadığı elemanlarla yürüttüğü faaliyet pek işe yarar görünüyordu. Nitekim, Enver Gökçe ile Kadri Buldu tema ettirilmiş, bütün işçileri komitesi tekrar ihya edilmişti. Bilâl Şen, İbrahim Atılal, Recep Yelkenkaya ile sendikalar komitesi takviye edilmiş ayrıca Bilâl Şen'in sekreterliğinde Mustafa Arhavi ve Ş. Bakırsan birleştirilerek semt komitesi ihdas edilmişti.

Zeki Başımarmar ve Mihri Belli takip ediliyor

Herşeye rağmen bu teşkilatın da etk geçmesi bir gün meselesi idi. Çünkü, Sıkı Yönetim Komutanlığı tarafından 1944 yılında hapis ve emniyeti umumiye nezareti altında bulundurulmağa mahkûm edilen Mihri Belli hapis cezasını çektikten sonra pasaportsuz olarak yurt dışına kaçmıştı. Nerelere gittiği bilinmeyen bu şahıs 1950 yılında neşredilen genel af kanununu müteakip ifadesine göre Suriye hududundan kırkçakçılarla birlikte yurda girmiş ve bu hareketinden dolayı iki ay süre ile hapse mahkûm edilmişti. Bir müddet Ankarada kalan Mihri Belli İstanbul'a gelerek Zeki Başımarmarla irtibatı sağlamış derhal faaliyete karışmıştı. Nihayet SETA'nın 2 Eylül 1951 tarihindeki Ye-

tez günde memleketimizin de Amerikan emperyalistlerinin ellerinden kurtulacağını, insanlığın refahına giden yolda Çinli yoldaşlarımıza yetişeceğimize and içiyoruz.» mesajını da ulaştırmayı başardı.

Zeki Baştımar, Dr. Şefik Hüsnü'nün başarısızlığından ders alarak Türkiye Gizli Komünist Partisi teşkilâtında, kendine göre yenilikler yapmak istiyordu. Bu yeniliklerin en önemli tarafı da, Polis'e karşı teşkilâtı kamufle etmek gayretleriydi. Nitekim, teşkilâtın muhtelif kademelerini, Polis'in sabıka kayıtlarına henüz geçmeyen komünistlerle örmeye başlamıştı. Sabıkalılar ayrı hücreler teşkil ediyor, sabıkasızlar başka hücrelerde çalışıyorlar, fakat bir grup, diğer grubu tanımıyordu.

İstanbul Vilâyet Komitesi'ni kuran Tefvik Dilmen, Zeki Baştımar'dan aldığı direktif üzerine Ankara'dan gelen Enver Gökçe ile temasa geçerek, beraber çalışmaya başlamışlardı. Kısa bir müddet sonra da onların bu müsterek faaliyetine Şevki Akşit de katıldı.

Teşkilât gizli faaliyetine devam ederken komünizm büttenleri de çoğaltıyor ve bunların dış memleketlerdeki komünist Türklere de ulaştırılması isteniyordu. Tefvik Dilmen, Enver Gökçe ve Şevki Akşit, hazırlanan komünizm bültenlerini, teşkilâtın Oğuz Eren ve Muzaffer Eren'in evlerinde saklamışlardı. Bir müddet sonra da onlarla teması daha da sıkılaştırmaya başladılar.

Muzaffer Eren'in kardeşi Batı Akdeniz seferlerini yapan gemilerde çalışıyordu. Tefvik Dilmen, bu durumu bir raporla yönetici kadroya bildirdi. Mihri Belli tarafından hazırlanan neşriyat bu kanaldan Marsilya'da tesbit edilen bir parola ile bir Türk

ni Mahalle'de tertip edilen ön toplantısına ve onu müteakip de Cihangir'de Doktor Şefik Hüsnü Deymer, Zeki Baştımar, Reşat Fuat Baraner, Hali, Yalçınkaya ve Mehmet Bozışık'la birlikte büyük toplantıya katılarak partinin üç kişilik yönetici kadrosuna seçilmişti.

SETA üyelerinin bütün bu temasları İstanbul Emniyet Müdürlüğüne yapılan sıkı takiplerle tesbit edildi. Nitekim, Mihri Belli'nin:

19 Haziran 1951 tarihinde Sinemköy'de «İsa'nın Bostanı» içinde Zeki Baştımarla üç saat görüştüğü,

26 Haziran 1951 tarihinde Bulgar hastanesine giden yol kavşağında Zeki Baştımarla iki saat görüştüğü,

23 Temmuz 1951 tarihinde Şahkulu sokağında Zeki Baştımar'la bulunduğu,

3 Ağustos 1951 Sinemköy'de bir pastahanede,

27 Ağustos 1951 İspiro'nun karşısındaki gazinoda,

Eylül 1951 Zeki Baştımar, Zileli Halil, Reşat Fuat Baraner'le Eakırköy Yenimahalle'de buluştukları muhtevalarının hakikate uygunluğu mahkemece kabul edilmiş takip raporlarıyla sabit olmuştur.

Hareketlerinin bu kadar sıkı kontrol altına alınmasına rağmen mevzuatımızdaki açık noktalardan faydalanmasını bilen yöneticiler Oğuz Eren, Muzaffer Eren ve Muhammer Pakman'la temaslar yaparak portatif teksir makinelerini emin bir yere nakledip komünist bültenlerin devamlı bir surette neşrine muvaffak olmuşlardır.

YARIN: Komünist partili bir bayanın üzerinde çıkan bültenler.

Yazan :
KÂZİM ALOÇ
Eski Sıkı Yönetim Savcısı

TÜRKİYE'DE KOMÜNİZM ve IRKÇILIK

ifşa ediyorum

Doğu Blokunun methü senasının yapıldığı

Komünist Parti bültenleri bir bayanın üzerinde bulunmuştu

— XXXX —

26 Ekim 1951 Cuma günü Marsilya'ya hareket etmek üzere olan bir bayanın üzerinde yapılan aramada «T.K.P. Teşkilât Prensipleri» yani «Türkiye Komünist Partisi Teşkilât Prensipleri» adlı 12 sayfalık teksir makinesiy-le çoğaltılmış bültenler bulunmuştur.

Bültenin birinci paragrafında «... Partimiz Marksçı ve Leninci bir partidir. O NUN ÜYESİ OLMAK ŞEREFİNİ TAŞIYANLARIN PRENSİPLERİNİ, GAYELERİNİ, MÜCADELE USÜLLERİNİ VE ŞEKİLLERİNİ İYİ BİLMELERİ GEREKTİR. Marksçı, Leninci ve parti için nazariye ile fiiliyat ve sözle iş, birbirine aykırı düşmez...» denilmekte ve müteakip paragraflarda Türkiye gizli komünist partisinin ana prensipler, üyelerin ödevleri, parti içindeki idare tarzının talimatı ve talimatın dayandığı, teşkilatın idare usülleri anlatılmaktadır.

Bayanın üzerinde bulunan bültenler Haziran, Temmuz, Ağustos aylarına ait bültenlerdir. «Emekçi çalışmaları» «Emekçi durumu» başlıklı bültenlerdir.

«... Memleketimizi mahva sürükleyen dış politika, Amerikan yardımı, mali ve iktisadi durum, demokrasiyunu, önümüzde duran vazifeler bölümleri ile memleketimizde sosyalizmin gelişmesi ve komünizmin bir an önce tahakkuku» arzulanmaktadır.

«... T.K.P. teşkilât prensipleri tetkik edildi. Muhtevası

Leon İller
(Yer altı teşkilatının ileri gelen adamlarından biri idi.)

türdüğü, tabii menbaların elden çıkarıldığı ve nihayet barış cephesine karşı Kore'de harbe sürüklendiği yazılmaktadır. Diğer taraftan Zeki Baştınar tarafından çoğaltılmak üzere Kemal Erkin ve Ömer Lütfü Tuncav'a verilen ve onlar tarafından da çoğaltılarak dağıtılan bültenlerde

«... Memleketimizi mahva sürükleyen dış politika, Amerikan yardımı, mali ve iktisadi durum, demokrasiyunu, önümüzde duran vazifeler bölümleri ile memleketimizde sosyalizmin gelişmesi ve komünizmin bir an önce tahakkuku» arzulanmaktadır.

Nizam düşmanları

Ankarada bir kaç tahrikçinin bir dava vesilesile bazı gençleri aldatarak yaptırıkları nümayişler

Yakalanan bu tahrikçiler, Rumeli'nin basına belâ getiren Gardistlerin basit taktikçileridir. İstanbuldaki başlıcaları Ankaradakiler eskidenberi mektublaşıyorlardı.

«Y. Enstitülerinden beklediklerimiz»

Hâdise nasıl cereyan etti?

«Plus...» diyor ki: «Cumhuriyet haşmaları ne Gardistlik»

Sabahattin Âli Nihâl Atsız dâvası münasebetiyle Ankara'da meydana gelen olaylar geniş akisler uyandırmış ve gazeteler bu haberlere birinci plânda yer vermişlerdi. Yukarıda 7 Mayıs 1944 tarihli Cumhuriyet Gazetesinin bir küpürü görülüyor...

İzmir Vilâyet Komitesi tarafından imzalanmış bir raporla Türkiye Komünist Partisi Merkez Komitesi'ne «yoldaşlar» diye hitap edilmekte ve tesadüfen millî güvenlik ajanının abî hüviyeti bilinmediğinden partiden müvakkaten ihracı talep edilmektedir.

Türkiye komünist partisi Ankara Vilâyet Komitesi de bir raporunda «Türkiye işçi ve köylü sınıflarının ve çalışan halk yığınlarının en yılmaz müdafii olan «T.K.P.» «çikilapçı savaşına gizlilik şartları için bugün de devam etmektedir» demmiştir.

Yukarıda belirttiğimiz bültenlerin mahiyeti hakkında bilirkişi tetkikatını ıca eder İstanbul Üniversitesi'nden Prof. Recai Okandan, Profesör Sulhi Dönmez, Doçent Naci Şensoy'un müşterek raporlarında şöyle denilmektedir.

«... T.K.P. teşkilât prensipleri tetkik edildi. Muhtevası

itbarıyla ya tamamıyla teşekkül etmiş veya edecek olan bir komünist partisinin nizamnamesi veyahut T.K.P. kurucularının müşterek beyannamesi mahiyetini taşıdığı görüldü. İş bu nizamname veya beyannamenin kurulmuş veya kurulmak üzere bulunan bir komünist teşekküle aidiyeti, tetkik mevzuu yazının ilk satırında «Partimiz, Marksçı, Leninci bir parti-

Dündar Baştınar (Komünist Teşkilâta mensup bir şahıs).

dir» şeklinde serahaten ifade edilmiş bulunmaktadır. Müteakip satırlarda da bu kuruluşun, Lenin'in Stalin'in teşkilât prensiplerine dayanan Komünist Partilacı meyanında yer aldığı ayrıca zikredilmektedir. Diğer taraftan yazının yukarıda verdiğimiz müstakil bölümleri bunun bir Komünist Partisi Nizamnamesi veya kurucularının müşterek beyannamesi olduğunu teyid eder mahiyettedir.

Ve hepsi mahkeme huzurunda

1946 tevkiyatından sonra parti yöneticiliğini ele alan Zeki Baştınar 1952 senesinde tesbit edilebilen 184 kişi ile birlikte mevkufen sevkedildiği Ankara Garnizon komutanlığı 2 No.lu Askerî Mahkemesi huzurunda

«...Mevcut ve mer'i kanunlar karşısında suçsuz değilim. Komünistim ve komünizme ait fikir ve inanışlarımı yaymak hususunda her fırsat ve imkândan da istifade ettim.» şeklinde ifadesine başlamıştır.

Gayet sarîh görünen bu itirafın dahi arkasında bir taktik bulunmaktadır. Çünkü akabinde

«... Ancak gizli bir teşkilât kurmaya çalışmadım. Komünist Partisine girmek için çok çare aradım. Benim faaliyetim, daha ziyade neşriyat yaparak komünist fikirleri yaymaya inhisar etmiştir. Bir gün İstanbul'da evvelce tanıdığım Şakir adında bir komüniste rastladım. O bana, «Görüşler» adlı bülteni verdi. Bu bülteni görünce, Şakir'in komünist partisiyle irtibatına inandım. Buna hizmet etmek için bülteni alıp Ankara'ya götürdüm. Teksir ettim.» demektedir.

Görülüyor ki, lider Türk Ceza Kanununun 141. maddesinin 1. fıkrasında yani, «Memleket içindeki içtimai bir sınıfın, diğerleri üzerinde tahakkümünü

tesis etmek veya içtimai bir sınıftan ortadan kaldırmak, veya memleket içinde kurulmuş, iktisadi veya içtimai temel nizamları devirmek amacıyla cemiyet tesis, teşkil, tanzim veya sevki idare eden kimse üç yıldan 10 yıla kadar ağır hapis cezasıyla cezalandırılır. tarzındaki tarifinden yeni komünist partisini tesis, teşkil, tanzim veya sevki idare eden kimse olmak durumundan kendisini kurtarmak gayesiyle itiraflarına güya samimi bir veçhe vermeye çalışmıştır.

Diğer liderler

1943 yılında komünist partisi yöneticisi olan Reşit Fuat Bener, aynı tarzda ifadelerde bulunmuş, SETA'yı gizlemek için elektrikçi Nuri'den talimat ve bülten aldığı söylemişti. Halbuki elektrikçi Nuri denen komünist o tarihte Moskova'da bulunmakta idi. Bu yönetici de Şahin diye bir isim ortaya atmıştır. Fakat bütün bu çabalar koca mızrağı çuvala sığdırmaya çalışmaktan ileri gidememiştir.

184 sanıklı olan bu davada bir kısım sanıkların nedamet ederek büyük şehirlerimizi bir örümcek ağı gibi saran komünist sebepler hakkındaki samimi itirafları, diğer kısım sanıklarının bu itirafları teyid eder mahiyette olan tahkikat ifadeleri milli emniyet ajanlarının geniş izahatı, İstanbul Emniyet Müdürlüğünün tahkik raporları nihayet ele geçirilen gizli komünist, neşriyat, yeni bültenler, yeraltı komünist partisinin 1947-1952 yılları arasındaki faaliyetlerini gözler önüne serdi..

Verilen direktifle ağız birliği yapılarak evvelâ tahkikat ifadeleri ele alındı. Alel usul nezarethanelere ve polise hücum başladı. İfadelerin dayak atılarak alındığı ileri sürüldü. Fakat işin tuhafı tahkikatta verilen bu ifadeler mahkeme huzurunda itiraflarla milli emniyet ajanlarının bilgilerini ve kendilerinin de kabul zorunda kaldıkları polis takip raporlarına tamamen uygun olmasıydı. Bu itibarla yöneticiler taarruzu milli emniyet ajanlarıyla polis takip raporlarına göre yönelttiler. Milli emniyetin vazife vermeye selâhiyetli bir makam bulunmaması sebebiyle ajanlarında kendileri kadar suçlu olduğunu, binaenaleyh şahitlik yapamayacaklarını, polis'in de vatandaşı hiç o'z zaman takibe yetkisi bulunmadığı ileri sürüldü.

YARIN: 100'den fazla sanık ağır hapis cezasına mahkûm oldular

Yazan:
KÂZIM ALOÇ
Eski Sıkı Yönetim Savcısı

TÜRKİYE'DE KOMÜNİZM ve İRKÇİLİK

İfşa ediyorum

Doğu Blokunun methü senasının yapıldığı

Komünist Parti bültenleri bir bayanın üzerinde bulunmuştu

— XXXX —

26 Ekim 1951 Cuma günü Marsilya'ya hareket etmek üzere olan bir bayanın üzerinde yapılan aramada «T.K.P. Teşkilât Prensipleri» yani «Türkiye Komünist Partisi Teşkilât Prensipleri» adlı 12 sayfalık teksir makinesiyile çoğaltılmış bültenler bulunmuştur.

Bültenin birinci paragrafında «... Partimiz Marksçi ve Leninci bir partidir. ONUN ÜYESİ OLMAK ŞEREFİNİ TAŞIYANLARIN PRENSİPLERİNİ, GAYELERİNİ, MÜCADELE USÜLLERİNİ VE ŞEKİLLERİNİ İYİ BİLMELERİ GEREKTİR. Marksçi, Leninci ve parti için nazariye ile fiiliyat ve sözle iş, birbirine aykırı düşmez...» denilmekte ve müteakip paragraflarda Türkiye gizli komünist partisinin ana prensipler, üyelerin ödevleri, parti içindeki idare tarzının talimatlarına dayandığı, teşkilat ve se. ki idare usulleri anlatılmaktadır.

Aynı bayanın üzerinde bulunan 1951 Haziran, Temmuz ve Ağustos aylarına ait bültenlerin «Dış olaylar» «Emperyalist cephe» iç çalışmalar» «İran olayları» «Emperyalist blokun durumu» «Barış uğrunda savaş» başlıklı paragraflarında da komünist dünyasının «methü senası» yapılmaktadır. Buna mukabil demokrasi repesesi emperyalist, harpçi, stismarcı olarak gösterilmektedir.

İç olaylar paragrafında ise:

«... Yurdumuzun sona erge haline getirildiği, idarenin Amerikan emperyalizmi ile ortak olduğu ve memleketi iktisadi çöküntüye zü-

Leon İller

(Yer altı teşkilatının ileri gelen adamlarından biri idi.)

türdüğü, tabii menbaların elden çıkarıldığı ve nihayet barış cephesine karşı Kore'de harbe sürüklendiği» yazılmaktadır. Diğer taraftan Zeki Baştımar tarafından çoğaltılmak üzere Kemal Ergin ve Ömer Lütfü Tunçava verilen ve onlar tarafından da çoğaltılarak dağıtılan bültenlerde

«... Memleketimizi mahva sürükleyen dış politika, Amerikan yardımı, mali ve iktisadi durum, demokrasi oyununu, önümüzde duran vazifeler bölümleri ile memleketimizde sosyalizmin gelişmesi ve komünizmin bir an evvel tahakkuku» arzulanmaktadır.

Diğer vesikalardan örnekler

Türkiye Komünist Partisi

Nizam düşmanları
Ankarada bir kaç tahrikcinin bir dava vesilesile bazı gençleri aldatarak yaptıkları nümayişler

Yakalanan bu tahrikçiler, Rumanganın başına belâ getiren Gardistlerin basit taktikçileridir. İstanbuldaki başlarıyla Ankaradakiler eskidenberi mehtablaşıyorlardı.

«Y. Enstitülerinden beklediklerimiz»

Hâdise nasıl cereyan etti?

«Ulus» diyor ki: «Cumhuriyet hanımları ne Gardistlik...

Sabahattin Âli Nihâl Atsız dâvası münasebetiyle Ankara'da meydana gelen olaylar geniş akisler uyandırmış ve gazeteler bu haberlere birinci plânda yer vermişlerdi. Yukarıda 7 Mayıs 1944 tarihli Cumhuriyet Gazetesinin bir kopyası görülmüyor...

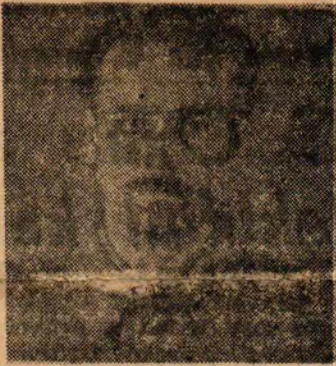
İzmir Vilâyet Komitesi tarafından imzalanmış bir raporla Türkiye Komünist Partisi Merkez Komitesi'ne «yoldaşlar» diye hitap edilmekte ve tesadüfen milli güvenlik ajanının abii hüviyeti bilinmediğinden partiden muvakkaten ihracı talep edilmektedir.

Türkiye komünist partisi Ankara Vilâyet Komitesi de bir raporunda «Türkiye işçi ve köylü sınıflarının ve çalışan halk yığınlarının en yılmaz müdafii olan «T.K.P.» inkılapçı savaşına gizlilik şartları için bugün de devam etmektedir» demiştir.

Yukarıda belirttiğimiz bültenlerin mahiyeti hakkında bilirkişi tetkikatını ara eder İstanbul Üniversitesi'nden Prof. Recai Okandan, Profesör Sulhi Dönmezer, Doçent Naci Şensoy'un müşterek raporlarında şöyle denilmektedir.

«... T.K.P. teşkilât prensipleri tetkik edildi. Muhtevası

itibariyle ya tamamiyle teşekkül etmiş veya edecek olan bir komünist partisinin nizamnamesi veyahut T.K.P. kurucularının müşterek beyannamesi mahiyetini taşıdığı görüldü. İş bu nizamname veya beyannamenin kurulmuş veya kurulmak üzere bulunan bir komünist teşekküle aidiyeti, tetkik mevzuu yazının ilk satırında «Partimiz, Marksçi, Lenin'ci bir parti-

Dündar Baştımar (Komünist Teşkilâta mensup bir şahıs).

dir» şeklinde serahaten ifade edilmiş bulunmaktadır. Müteakip satırlarda da bu kuruluşun, Lenin'in Stalin'in teşkilât prensiplerine dayanan Komünist Partileri meyanında yer aldığı ayrıca zikredilmektedir. Diğer taraftan yazının yukarıda verdiğimiz müstakil bölümleri bunun bir Komünist Partisi Nizamnamesi veya kurucu üyelerin müşterek beyannamesi olduğunu teyid eder mahiyettedir.

Ve hepsi mahkeme huzurunda

1946 tevkifatından sonra parti yöneticiliğini ele alan Zekî Baştımar 1952 senesinde tesbit edilebilen 184 kişi ile birlikte mevkufen sevkedildiği Ankara Garnizon komutanlığı 2 No.lu Askeri Mahkemesi huzurunda:

«...Mevcut ve mer'i kanunlar karşısında suçsuz değilim. Komünistim ve komünizme ait fikir ve inanışımı yaymak hususunda her fırsatı yamamak da istifade ettim.» şeklinde ifadesine başlamıştır.

Gayet sarîh görünen bu itirafın dahi arkasında bir taktik bulunmaktadır. Çünkü akabinde,

«... Ancak gizli bir teşkilât kurmaya çalışmadım. Komünist Partisine girmek için çok çare aradım. Benim faaliyetim, daha ziyade neşriyat yaparak komünist fikirleri yaymaya inhisar etmiştir. Bir gün İstanbul'da evvelce tanıdığım Şakir adında bir komüniste rastladım. O bana, «Görüşler» adlı bülteni verdi. Bu bülteni görünce, Şakir'in komünist partisiyle irtibatına inandım. Buna hizmet etmek için bülteni alıp Ankara'ya götürdüm. Teksir ettim.» demektedir.

Görülmüyor ki, lider Türk Ceza Kanununun 141. maddesinin 1. fıkrasında yani, «Memleket içindeki içtimai bir sınıfın, diğerleri üzerinde tahakkümünü

tesis etmek veya içtimai bir sınıfı ortadan kaldırmak, veya memleket içinde kurulmuş, iktisadi veya içtimai temel nizamları devirmek amacıyla cemiyet tesis, teşkil, tanzim veya sevki idare eden kimse üç yıldan 10 yıla kadar ağır hapis cezasıyla cezalandırılır. tarzındaki tarfinden yeni komünist partisini tesis, teşkil, tanzim veya sevki idare eden kimse olmak durumundan kendisini kurtarmak gayesiyle itiraflarına güya samimi bir veçhe vermeye çalışmıştır.

Diğer liderler

1943 yılında komünist partisi yöneticisi olan Reşit Fuat Berner, aynı tarzda ifadelerde bulunmuş, SETA'yı gizlemek için elektrikçi Nuri'den talimat ve bülten aldığı söylemişti. Halbuki elektrikçi Nuri denen komünist o tarihte Moskova'da bulunmakta idi. Bu yönetici de Şahin diye bir isim ortaya atmıştır. Fakat bütün bu çabalar koscoca mızrağı çuvala sığdırmaya çalışmaktan ileri gidememiştir.

184 sanıklı olan bu davada bir kısım sanıkların nedamet ederek büyük şehirlerimizi bir örümcek ağı gibi saran komünist şebekeler hakkındaki samimi itirafları, diğer kısım sanıklarının bu itirafları teyid eder mahiyette olan tahkikat ifadeleri milli emniyet ajanlarının geniş izahatı, İstanbul Emniyet Müdürlüğünün tahkik raporları nihayet ele geçirilen gizli komünist, neşriyat, yeni bültenler, yeraltı komünist partisinin 1947-1952 yılları arasındaki faaliyetlerini gözler önüne serdi.

Verilen direktifle ağız birliği yapılarak evvelâ tahkikat ifadeleri ele alındı. Alel usul nezarethanelere ve polise hücum başladı. İfadelerin dayak atılarak alındığı ileri sürüldü. Fakat işin tuhafı tahkikatta verilen bu ifadeler mahkeme huzurunda itiraflarla milli emniyet ajanlarının bilgilerini ve kendilerinin de kabul zorunda kaldıkları polis takip raporlarına tamamen uygun olmasıydı. Bu itibarla yöneticiler taarruzu milli emniyet ajanlarıyla polis takip raporlarına göre yönelttiler. Milli emniyetin vazife vermeye selâhiyetli bir makam bulunmaması sebebiyle ajanlarında kendileri kadar suçlu olduğunu, binaenaleyh şahitlik yapamayacaklarını, polis'in de vatandaşı hiç bir zaman takibe yetkisi bulunmadığı ileri sürüldü.

YARIN: 100'den fazla sanık ağır hapis cezasına mahkûm oldular

22.V.1967

Yazan:
KÂZIM ALÖÇ
Eski Sıkı Yönetim Savcısı

TÜRKİYE'DE KOMÜNİZM ve İRKÇİLİK

İfşa ediyorum

539 sayfalık itirazların okunmasından sonra

100'den fazla sanık, ağır hapis cezasına mahkûm edildiiler..

— XXXXI —

Adli tarihimizde bir rekor teşkil edecek olan 539 sayfalık mucip sebepli hükümde bütün bu itirazlar birer birer ele alındı.

«— Ege ve Ankara bölgeleri milli emniyet başmüfettişlerinin yazılarıyla başşahidin görevli ajan olduğu anlaşılmıştır. Bu cihet ne kadar hakikat ise, adı geçenlerin gizli komünist partisi faaliyetine ağâh oldukları sonra emniyete başvurarak memleket için zararlı olduğuna inandıkları bu faaliyeti ihbar ettikleri ve müteakiben de emniyetin direktifi dairesinde hareketle içlerine karışıp, yapılan faaliyete vakıf oldukları da mahkeme huzurunda yeminli ve açık şahadetlerinde de ve emniyet baş müfettişlerinin yazılarından anlaşılan bir hakikattir.

Gizliliğe riayet esas...

Gizli komünist partisi içersindeki faaliyetin ilk ve esaslı şartı, gizliliğe riayet olduğuna ve ona nazaran diğer suçlarda olduğu gibi hadiseler o faaliyet içerisine katılmadan vakıf olunmaya imkân bulunmadığına ve memleketin emniyetini korumak vazifesiyle mükellef emniyet teşkilâtının bu ihbarlar karşısında elini kolunu bağlayıp neticeyi beklemesini düşünmenin ne kadar yersiz olduğunu ayan bulunmasına binaen ihbar üzerine bu şahısların tazvif edilmeleri en normal hareket tarzı olarak görülmüş, adı geçenlerin bu vazifeyi aldıktan sonra mutali oldukları olayları raporla emniyete bildirmiş, yani emniyet içersinde hizmet kabul etmiş olmalarının mahkeme huzurunda yeminle şahadette bu-

Türkiye'de yeraltı faaliyetleri olarak vasıflandırılan Komünizmle ilgili olarak yıllar sonra da bazı dâvalar açılmıştır. Bunlardan biri de yalnız Vatan Partisi mensupları için açılmış, ancak delil ve tersizliğinden pekçok sanık mahkûm edilmemiştir. Yukarıdaki resimde 1959 yılında açılan bu dâvanın İkinci Ağır Cezadaki duruşma safhası görülmektedir. Birçok sanık da tevkif edilmiştir.

yolundaki talep te, «Milli Emniyet» in memleketin emniyet hizmetinde uzun senelerden beri vazife görmekte olmasına 29 Haziran 1943 tarihinde meriyete giren 4443 sayılı kanuna ekli başvekâlet kadrolarını gösterir cetvelde ve son defa bu kanunu tadil eden 6330 sayılı kanunda Milli Emniyet Hizmetleri Reisinden Başvekâlet teşkilâtı içersinde bahsedilmiş bulunmasına göre «Milli Emniyet» in kanunen mevcut olduğuna ve bu teşkilâtın Türk Ceza Kanununun 49. maddesinin birinci fıkrasına yazılı «Selâhiyettar bir merci» tabiri şumulüne dahil bulundu-

sına karar verilmesine hususunda maznunlar tarafından vaki talepte herhangi suçla ilgili görülen şahsın polisçe takibinin geliştiği güzel bir vatandaş ulu orta polise takip ettirilmesi olarak kabul ve tavsifine imkân görülmediği gibi, komünist faaliyeti kanunlarımızda suç olarak kabul edilmiş bulunmasına ve binnetice gizli ve memleket için zararlı bir faaliyetin meydana çıkarılabilmesi için o faaliyete katıldığından şüphe edilen kim-

senin durumlarının aydınlatılması gayesiyle polise takip ettirilmeleri ve bu hususu belirten raporların vazifeliler tarafından düzenlenmesi, polisin mani tedbirler alma vazifesi şumulüne giren bir faaliyet olmasına okunan raporların birçok metodlarının ilgili sanıklar tarafından kabul edilmiş olması da raporların maddî vakalara dayanmakta olduğunu ve doğruluğunu göstermiştir..»

Bu davâda 184 sanıktan büyük

bir kısmı üç seneden 10 seneye kadar ağır hapis cezalarına mahkûm edilmişlerdir.

**YARIN:
KOMÜNİST PARTİSİ
YERALTI FAALİYETİNE
DEVAM EDERKEN
İRKÇİLER DA
BOŞ DURMUYORLAR-
DI.**

Yazan:
KÂZİM ALÖÇ
Eski Sıkı Yönelim Savcısı

TÜRKİYE'DE KOMÜNİZM ve İRKÇİLİK

İfşa ediyorum

Türkiye Gizli Komünist Teşkilâtı yeraltı faaliyetlerine aralıksız devam ederken

İrkçılar da boş durmuyorlardı

XLII

İkinci Cihan Harbinin stratejik seyri bir taraftan komünistleri kesif bir faaliyete sevkederken diğer taraftan Hitler taklitçisi ırkçı ve Turancuların da siyasi ihtiraslarını kamçulamıştı.

O zamana kadar ilim mevzuu olarak kitaplarda kalmış olan ırk teorilerini millî bünyemize tatbik etmek ve millî bütünlüğü parçalayarak yardımumuzda NAZİLERİN YENİ NİZAMINI kurmak hevesine kapılmışlardı.

Bir kısım Turancılar da hükümetin bitarâhlık politikasını unutarak gizli toplantılar tertipleyip ellerinde bulundukları bir takım mühürlerle mümessillik iddia ederek aralarında, Orta Asya'yı paylaşmaya kalkışmışlardı.

Büyük ümitlere kapılan bu insanlar «Yurtta Sulh, Cihanında Sulh» umdesini benimseyen Atatürk gençliği tertemiz hissiyatını bu şifit gayelerine destek sağlamışlardı.

Onlara göre millet demek, ırk demektir. İrk için kan esastır. Şecere lâzımdır. Hepsinin ellerinde düzmece فرمان gibi şecereleri vardır. İşin garibi hepsi de birbirinin şecerelerinin sahteliğini hem de kitaplar nesrederek iddia etmişlerdir. İçişleri Bakanlığı mütehasşislar gönderip yaptırdığı incelemeler sonunda, önderlerinin şecerelerinin arızan olduğunu meydana çıkarılmıştır. Onlara nazaran Türk olmayan unsurlar Boşnak, Lâz, Çerkes, Kürt, Arnavut v.s. dir. Bunlara devlet hizmeti bilhassa silâh taşımak şerefi ve subaylık verilmemelidir.

Hukuk nizamı, akıl ve mantık dışında kalan bu saf-sataların tahakkukuna kendilerini o kadar inandırmışlardır ki, bu hususta dosyalar tutarak tasfiye hazırlıklarına bile başlamışlardır. Yetkili makamlar, plânlı

28.11.1967

Azizim Osman!
Bağram tebriğin ve mektubun geldi, teşekkür ederim. Almanya'dan getirilip teğmene kadar Trieste limanında kâhân kitaplarını (doğrusu kütüphanem) gâlibeye bir senin tavırları ile sunularına cevap veremeyeceğim. Zima tarafları, bu kitaplar için unuttuğum, yani bu kitabın gayesini de onun adı ile unuttuğum. Benim için de öyle. «İstet» un makalesi benim üniversite ve Türkiye'de ve Alman arkeoloji enstitüsü kütüphanelerinde buluyor, fakat bu müze kütüphanesinde var mı, oraya da şimdiki bir vakit bulub gidemedim. Makaleyi bulursam derhal yazmam. İrk denli de, kelime kitabının metni de benim kitaplarım arasında kalmış, o makale Taşkent arkeoloji cemiyeti protokollerinde intişar etmişti.

Bu makaleyi size arkadaşlarımızın o işi yaparak, o zaman cevap vermiş, o kimdir, yine sizin kitabınızda yazıyor. Cevabı çok hoşuma gitti.

Mektubunuzun cevabına yazın: Demiroz Apartmanı 23. küçük boyda sok. N. 11. yazıt.

A. Zeki Velidi Togan

Zeki Velidi Togan'ın, o zaman Dil - Tarih fakültesi talebesi bulunan Osman Turan'a yazdığı kartın fotokopisi görülüyor. Bu kart, bir isteğe cevap olarak yazıldı.

ve esaslı taktik ve direktiflerle mücehhez komünist şebekeleriyle uğraşırken diğer yönden profesör ve bir kısım öğretmenler gençlerimizin fikirlerini ifsata çalışmışlardır.

Orta Asyanın aralarında taksimi

Bakınız Profesör Zeki Velidi Togan'ın evinde yapılan aramada ele geçen ve ırkçılık-turancılık dâvasının muhakemesi sırasında incelenen hatıra defterinin 17 ve 18. sayfalarında ne diyor?..

«...1941 senesi hayatımda büyük inkılaplar oldu. «Bugünkü Türkistan ve yakın mazisi» adlı eserimde yazdığım fikirlerin tahakkuk yoluna girmes ve bu kitabın Almanca'ya tercüme edilme ve başlamasıdır.

Bu hâdiseler yüzünden bir daha siyasi adamım. Türkistan millî birliğini eski azaları arasında tezkerelerle ihya etmeye muvaffak oldum.

Kazak Tahir Karabay, Türkmenlerden bazıları ile

8.7.1941 ve 28.7.1941 de bir komite teşkil ettik. Özbeklerden Azam Oğuz Hemşire nihayet 9.12.1941 ve 25.12.1941 de toplanarak Emin Bey Resulzade, Halim Sabit ve Alim Canidris'den müteşekkil tutanak Türklerin grubuna komite seçtik.»

İrkçılık telkinatı

Yine aynı profesörün duruşma zabıtnamesinin 380. sayfasına geçen Reha Oğuz Türkkan'a yazdığı bir mektupta.

«Azizim Türkkan, biz Türkleri baba cihetinden kan karışmamış, onun ırki mahiyetini istidat ve temayüllerini ve etnik bususiyetlerini tanımak istiyoruz. Bu ise boşnak. Acem ve Araptan uzun zaman aramızda yaşayıp Türklüğü benimsemiş olanlara karşı düşmanlık etmek olmamalı, yalnız bu gibi anarşist kendilerini asıl Türk değil mülhak Türk olduklarını bilmelidir. Madem ki bir Türk aslen Çerkeştir, o kendisini (Türk - Çerkes'ül asıl)

olarak tanısin. Gayemiz Bozkurt mecmuasını hiç kapatmadan yaşatmak fikir ve idealimizi mevcut şartlara göre gençliğe aşılatabilmektir. Bizim milletteki zayıf noktalardan biri de hükümetin tasvip etmesi şüpheli görülen herhangi bir hareketten millet için mahzihayır olsa bile çekinmektir. Madem ki milletimizde bu gibi zayıflıklar var, bunları nazarı itibare alıp, münevverlerin orta korak zümresini korkutmamacak yolu takip etmelidir. Ta ki, bu mecmua geniş bir kitle arasında tesirini icra ederek yayılsın..»

Buna benzer birçok mektuplarla ırkçılık nifakının yayılma usullerini göstermekten çekinmemişlerdir.

Öğretmen olan Nihal Atsız ırkçılık ve Turancılığı bir fikir olmaktan çıkarıp, hareket haline sokmaya çalışmıştır. Muhakemesi sırasında duruşma zabıtnamesi sayfa 249 da şöyle yazılıdır:

«...İrkçilik ve Turancılıktan mahkumiyeti bir şe-

pagandası yaparken bir yandan da gayri Türklerle istihza etmeliyiz. İki yılda muntazam neşriyat yapsak memlekette bir muhit ve zemin hazırlamış oluruz.» demıştır.

Yeni nizam lâzım

Duruşma zabıtnamesinin 416. sayfasına geçen 3 Mayıs 1942 tarihli mektubunda şöyle devam etmektedir: «- Hakikaten yeni bir nizam lâzım. Ben bu asker kaçağı müddeiumminin ve Ankara'daki ihtiyar bunak temyiz azalarının benim hakkımda karar vermelerini anlamıyorum. Bu işler bana gülünç geliyor, hazmedemiyorum. Bütün bunları düzeltmek için yeni nizamı kurmak lâzımdır.»

Yine kardeşine yazdığı 7 Eylül 1942 tarihli mektubunda ise şu satırlar vardır:

(Reha Oğuz Türkkan grubunu kastederek) «Senin Çerkes olduğunu keşfeden itler, benim de Çerkes olduğumu keşfetmişler. Bizi Türk olmamakla itham edip, şüphe yaratmak istiyorlar. Memlekette namuslu Türklük rejimi kurulunca bunların toptan imhası isten bile değildir. Şimdiden not toplayıp dosyaları yapsak fena olmaz.»

Atatürk'e dil uzatmışlardı

İrkçilik Turancılık dâvası sırasında Atatürk'ü kastederek «ÖLMÜŞ BİR REİSİ CUMHUR'A HAKARETİMİ KANUNLARIMIZ SUÇ SAYMAZ» demek gafletinde bulunanlar olmuştur.

Eşine ve çocuklarına yazdıkları vasiyetnamelerinde Atatürk ve İnönü için tekerakülamayı dahi bir cüret telakki ettiğimiz isnatları miras bırakmaktan çekinmeyenler zuhur etmiştir.

CUMHURİYET REJİMİ İÇİN EN UFAK RAHATIMI BİLE FEDA ETMEM, diyenlerle karşılaşmıştır.

Ankara nümayişleri

Nihal Atsız'ın sahibi ve

rer velakki ederim. Devlet teşkilâtının Türk ırkından olanlar tarafından idaresi lâzım ve zaruridir. Türkiye'de bulunan ve Türk tabası olan gayri Türkler Çeçkes, Boşnak, Laz, Arnavut, Kürt vs. unsurlardır Bunlar mensup bu'undukları memleketlere gönderilmelidirler...»

İrkçilik faaliyeti programlı olmalıdır

Diğer öğretmen olan kardeşi Necdet Sançar'a yazdığı duruşma zabıtnamesinin 415. sayfasına geçen 6 Kasım 1941 tarihli mektubunda ise «Faaliyetimiz programlı olmalıdır. Programlı faaliyet devamlı faaliyettir. Türk Gençliğine propaganda yapmalıyız. Mütemadi telkinde bulunmalıyız. Arası kesilen propaganda o kadar müessir olmuyor. Bir yandan Türkçülük ve ırkçılık pro-

gramıdır. Devletin Orhun degisinin Nisan 1944 tarihli 16. sayısında merhum Başbakan Şükrü Saraçoğluna hitaben bir açık mektubu neşredilmiştir. Bu açık mektup dolayısıyla Ankara'da Sabahattin Ali tarafından bir dâvâ açılmıştır. İkinci Cihan Harbinin memleketimiz için en nazik politik bir havası içinde hükûnet merkezine huzur ve asayiş bozucu aklı otoriteyi ve hükûmeti rencide eder mahiyette nümâyişler tertip edilmiştir. Bunların ırkçılık Turancılık hareketleriyle ilgisi görülerek evlerinde ve üzerlerinde aramalar yapılmıştır. Bu aramalarda elde edilen vesikalar kâfi suç delili sayılmış ve olay 3832 sayılı Örfi İdare Kanununun 8. maddesi mucibince sıkı yönetim komutanlığına tevdi edilmiştir.

YARIN: TABUTLUK HEYULASI

Turancuların dünkü muhakemesi

Hükûmeti devirmek için gizli cemiyet kuran 23 kişinin muhakemelerine Örfi İdare mahkemesinde başlandı

Gizli Teşkilât, üyelerinin mahkemesi yurttan geniş akisler uyandırmıştı. Yukarıda 28 Eylül 1944 tarihli Cumhuriyet gazetesinin bir kupürü görülmektedir...

Yazan :
KÂZIM ALOÇ
Eski Sıkı Yönetim Savcısı

TÜRKİYE'DE KOMÜNİZM ve İRKÇILIK

İfşa ediyorum

Nihal Atsız'ın Tahkikat Hâkimine gönderdiği mektuplar

Tabutluk heyulâsı için, İçişleri Bakanı hâtıratına ne yazmıştı?

XLIII

1944'te açılan «İrkçilik ve Turancılık» davasının akislerini, bundan önceki yazılarımızda uzun uzun bahsetmiştik. Lâkin, bu dava dolayısıyla meydana çıkan, yankıları da daha sonra Demokrat Parti iktidarının sık sık ortaya attığı bir mesele olan «Tabutluk» heyulâsını ise ileride anlatacağımızı söylemiştik.

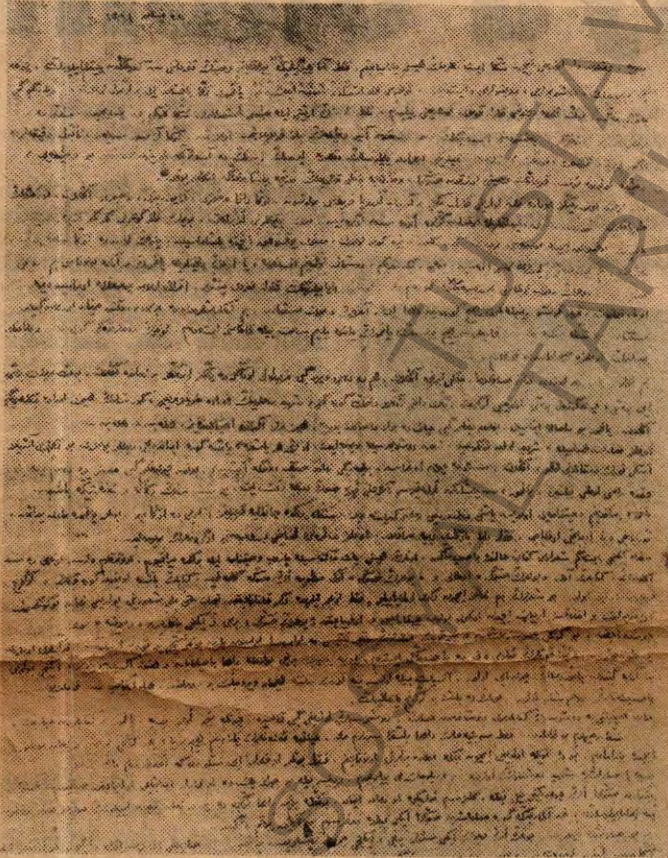
Şimdi, o «Tabutluk» heyulasına gelelim.

Bahsettiğimiz «İrkçilik ve Turancılık» davasında, sanıklardan bir kısmı da İstanbul Emniyet Müdürlüğünde nezaret altına alınmışlardı. Bunların arasında, isminden sık sık bahsedilen Reha Oğuz Türkkan da vardı.

Reha Oğuz'un ve diğer sanıkların ayrı ayrı hücrelere konulmasında fayda görmüş, Emniyet Müdürlüğü'nün bütün imkânsızlıklarına rağmen bunu sağlamıştı.

Asıl gayemiz de sanıkların birbirleriyle konuşmalarını önlemektir. Lâkin, kısa bir müddet sonra şahit olduğumuz durum, onların ne pahasına olursa olsun birbirleriyle irtibat kurduklarını ortaya koydu. Şimdi bunu anlatalım.

Sorgular başlar başlamaz kendi kendine gizli cemiyetler uyduran Reha Oğuz Türkkan bunların ortaya çıkmasından endişelenerek yanındaki hücrede bulunan arkadaşları ile müşterek duvarı tıklatmak suretiyle mors alfabesiyle muhabereye başlamışlardı. Görevli memurun dikkatini çeken bu olay bize ulaştırıldı. Bizzat tetkik ettiğim nezarethanede hayretler içinde kalmıştım. Nezarethanenin postaneden farkı kalmamıştı. Mors tıkırtısı konuşmaya dahi maniymiş. Tah-

Nihal Atsız'ın, 1941 yılında ikinci defa karısı Bedriye Atsız'a yazdığı vasiyet mektubu. Savaşta öleceğine inanan Atsız, bu mektubunda oğlunun nasıl yetiştirilmesi gerektiği hakkındaki fikirleriyle siyasi düşüncelerini açık bir ifade ile belirtmiştir...

kikatın selamete intacı yönünden Reha Oğuz Türkkan hakkında tedbir almak zarurî idi. Birinci Şube Müdürlüğü'nün makam odasının karşısına gelen koridorun nihayetindeki küçük bir nezarethane odasına konuldu. Bu hücre hakikaten küçüktü. Ancak oturulabilirdi. Yüksekliği 2,5 metre, derinliği ve genişliği 1 metre kadardı. Bir güne inhisar etmek üzere üç dört saat bu odada bırakıldı. Biz de tahkikata rahatlıkla devam edebildik.

Faşist metodları ustalıkla

tatbik eden bu kimseler memleketimiz için zararlı olan ırkçılık ve turancılık hareketlerini gizlemek ve kamunun merhamet ve dikkatini başka yönlerde celbetmek için bu hücreye tabutluk adını takmışlardır. Bir takım işkence edebiyatı da uydurmuşlardır. O tarihte pek çelimsiz ufak tefek yapılı bir genç olan Hikmet Tanyu da kendisine nisbetle pek iri yarı sayılabilecek görevlilerin güya başına tabanca dayadığını ileri sürmüştü. Bu adamların işkence iddialarına karşı ön-

derlerinin yapılan hüsnü muameleye şükranını ifade eden el yazılı mektuplarını neşretmekle iktifa edeceğiz.

Nihal Atsızın tahkikat hakimine gönderdiği mektuplar

Hakim Kazım Beye,
«Muhterem hakim bey, 24 nisandan beri evimde değilim. Bu müddet zarfında Maltepe'deki evimin adresine bir çok para havaleleri gelmiştir. Maltepe'ye bir memur göndererek paraları aldırmanızı burada çok para harcadığı için bana medar olacak bu iyiliği yapmanızı bilhassa rica ederim. Atsız

25 Temmuz 1944 tarihli diğer bir mektupta

«Muhterem hâkim bey, şimdiye kadar hakkımda gösterdiğiniz dürüst hüsnüniyetten cesaret alarak yeni bir iyiliğinizi rica ediyorum. 24 Nisandan beri zevcemizi Sorguların bitmesi dolayısıyla artık sizin buraya gelmemeniz ihtimalinin korkusu da buna eklendi. ...» Atsız

İşkence ve tabutluk nereden çıktı?..

O tarihlere İçişleri Bakanı bulunan merhum Hilmi Uran'ın hatıratının 395. sayfasında bakınız ne diyor:

«Bugünkü iktidar kötüye gitmekte olan günlük herhangi bir memleket meselesini münakaşadan bunaldığı zaman, hemen mevzudan kaçarak ve münasebeti var mı yok mu diye düşünmeksizin ortaya derhal TABUKLUKLAR diye bir iddia atar. Bu Halk Partisi iktidardayken

bazı gençlere, onları söyletmek için, İstanbul Emniyet Müdürlüğünde dar hücreler içinde polis tarafından işkence yapıldığı iddiasıdır.

İddiyayı daha acıklı ve faciâli bir şekilde sokmuş olmak için ona TABUTLUK denmiş, ve herhangi bir günlük münakaşaya mevzuundan kaçınmak için bu iddia bir sığınak gibi kullanılır olmuştur.

Böyle işkence iddiası benim dahiliye vekili bulunduğum zamana rastlar. Ben şahsen böyle bir iddiaya o vakitler merhum Refik Şevket İnce'nin başvekil Saracoğlu'na hitaben yazdığı hususî bir mektupla muttali olmuş ve tahkikine tevessül etmiştim. Refik Şevket başvekil yazdığı bu mektubunda, İstanbul Emniyet Müdürlüğünde bazı gençleri söyletmek için kendilerine işkence yapıldığını öğrendiğinden bahsediyor ve şahsiyetinin sahip olduğuna emin bulunduğu adalet duygusuyla telif edilemeyecek olan bu hareketin menedilmesini istiyor. Saracoğlu, mektubu aynen bana göndermişti. Refik Şevket, Saracoğlunun da, benim de öteden beri yakın dostumuz ve ahbabımızdı. Onun böyle bir ikazını iyi telakki etmiş olmamız da tabii idi.

O günlerde Lütfü Kırdar İstanbul'da vali, Osman Sabri Adal Emniyet Umum Müdürü ve Kamuran Çuhruk da onun muavini idi. İstanbul'da örfî idare rejimi altında idi. Biz vekaletçe meseleyi önce İstanbul'dan sorduk ve böyle bir şey olmadığı cevabını aldık. Fakat ben işin derinleştirilmesini istediğim için Emniyet Umum Müdürünü İstanbul'a göndererek bizzat işi tahkik etmesini istedim. Osman Sabri Adal İstanbul'a gitti. Orada böyle bir işkence yapıldığı iddiasının doğru olup olmadığını neticesini alarak Ankaraya döndü.

İşin bu safhasında bence yapılacak şey, keyfiyeti artık Refik Şevket'e bildirmek ve ondan yardım istemektir. Ben de böyle yaptım ve kendisine resmi bir tahrirat yazarak, yaptığımız tahkikat neticesinde bizim poliste işkence yapıldığı yolundaki iddiaya hak verdirecek birşey elde edemediğimizi bildirdim. Eğer varsa, mütecasirlerini cezalandırabilmemiz için bize yardım etmesini ve bunun için de kendisine bunu haber vermiş olanları bize bildirmesini rica ettim.

Refik Şevket merhum, benim bu resmi tahriratıma «Kardeşim Hilmi, hitabıyla ve hususi bir mektupla cevap verdi. Refik, bu cevabında, kendisine bu iddiayı yazmış olanların ne yapıp yapıp isimlerini açıklamamasını kendisinden istediklerini ve bunun için çok ricada bulduklarını belirtiyor, kendisi de artık tatmin edilmiş görünerek ve poliste işkence yapıldıkları farzedilen kimse-leri kasederek «Senin verdiğin bu abdestle onlar artık çok namaz kılarlar, bu kadari kafidir gibi» bir tabir de kullanıyordu. Fakat ben bu cevapla tatmin edilmiş değildim. Evrakı Vekalet Teftiş Heyeti Reisliğine tevdi ederek bu işin takibi için Refik Şevket'e tekrar müracat edilmesini rica etmiştim. Merhum, bu defa da Teftiş Heyeti Reisliğine verdiği cevapta kendisine bu ihbarı yapanları açıklayamayacağını bildiriyor ve sonra da «Eğer benim asılsız, dedikodu yapan bir adam olduğum kanaatındaysanız, beni mahkemeye verin» diyordu.

Bu, serzenişli bir cevaptı. Bizim istediğimiz kimseleri bildirmemekte ısrar ettiği anlaşılıyordu. Ben merhumun bu cevabını Saracoğlu'na göstererek işin tahkik safhasını anlattım, görüştük ve daha ileriye gitmemeye karar verdik. İşte TABUTLUKLAR diye zaman zaman üzum görüldükçe şişirilen işkence iddia ve isnadı...»

**YARIN : H. ALİ YÜCEL'İN
KENAN ÖNER ALEYHİNE
AÇTIĞI DAVA**

25.11.1962

Yazan:
KÂZIM ALÖÇ
Eski Sıkı Yönetim Savcısı

TÜRKİYE'DE KOMÜNİZM ve İRKÇILIK

İftşa ediyorum

Dikta heveslilerinin yeni bir oyunu daha

İrkçılar Yücel Kenan Öner dâvasında bir orgeneralin şahsiyetini istismar ediyor

XLIV

Her fırsattan istifade ederek, kendilerini ve fikirlerini tanıtmak çabası içinde çırpınan ırkçılar, zaman zaman önemli konular bile çirkince istismar etmek istemislendir.

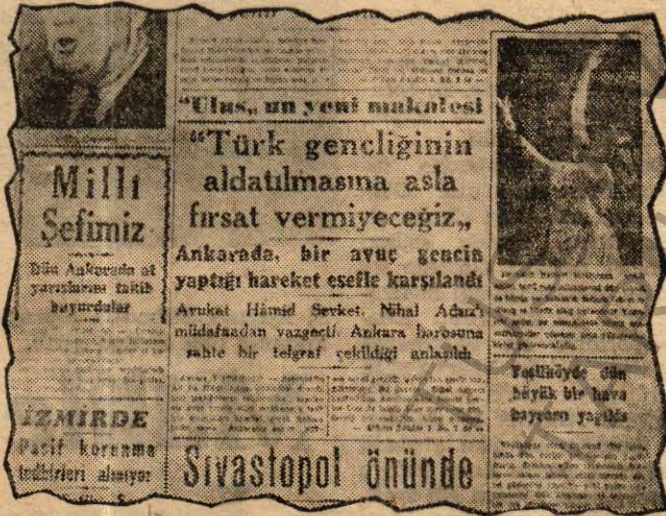
Hele bunlardan birinin, Hasan Ali Yücel'in Kenan Öner aleyhine açtığı hakaret dâvasında takındığı tavır, vicdan sahibi her vatandaşa üzüntü verecek niteliktedir. Orduda nezaket bilgi ve otoritesi ile tanınmış bulunan Sıkı Yönetim Komutanı Orgeneral Sabit Noyon'un güya Milli Eğitim Bakanı Hasan Ali Yücele izafe ederek söylediğini ileri sürdükleri bir cümle o zamanlar epeyce dedikodulara vesile teşkil etmişti.

Halbuki Orgeneral Noyon böyle bir söz sarfetmemiştir ve sonradan gazetelerde bütün dedikodulara da cevap verdi. Bu hâdise bakın ney-

Müdafaa şahidi olarak

Hasan Ali Yücel'in Kenan Öner aleyhine açtığı hakaret dâvasında «İrkçilik ve Turancılık» sanıklarından Ahmet Ellez isimli biri de şahit olarak dinleniyordu ve Kenan Öner'in müdafaa şahidi olarak mahkemeye sunulmuştu. Ahmet Ellez, «İrkçilik ve Turancılıktan mevkufl bulunduğu sırada, Orgeneral Sabit Noyon'un, Emniyet Müdürü ve Tahkikat Savcısı yanında «Hasan Ali Yücel de, P...ye uğramış bu çocuk demikti» şeklinde konuştuğunu ileri sürdü.

Şahidin bu sözleri hemen dilden dile yayıldı. Çirkin dedikodulara sebep oldu. Hatta Sabit Noyon ile Hasan Ali Yücel arasında bir pole-

Sabahaddin Ali ile Nihal Atsız arasındaki dava, yurtdışı ile takip edilmekteydi. Yukarıda, 8 Mayıs 1944 tarihli Cumhuriyet Gazetesinin bu mevzu ile ilgili bir kopyası görülmektedir.

mik yaratılmak istenildi. Fakat Orgeneral Noyon'un gazeteler vasıtasıyla halka da intikal ettirilen, Hasan Ali Yücel'e yazılmış mektubu, sözlenilenleri tamamen yalanlıyordu:

Orgeneral Noyon'un mektubu

« Çok sayın Hasan Ali Yücel.

İzmir Milletvekili 12 Mayıs 1947 tarihli iktifnamelerim cevabıdır.

Sıkı yönetim komutanı-yken ırkçılar dâvası münasebetiyle İstanbul Emniyet Müdürlüğünde Emniyet Müdürü Ahmet Demir, tahkikat hâkimi Kâzım Alöç bulunduğu halde, Ahmet Ellez'i takip edilen suçla münasebet derecesini anlamak için dinledim. Şahsınız hakkında saygı beslediğimi bilmez değilsiniz. Size tarafımdan tevcih edilen hakaretimiz sözler tamamı gayri varittir. Ne şahsınız, ne de makamınız tarafımdan bahis mevzu edilmemiştir. Esasen öyle edep ve terbiye harici sözlerin hayatım müddetince

ağızdan çıktığını hatırlamadığım gibi vazife esnasında da laubaliyane tavır ve hareketlerden bile daima içtina etmişimdir. Bu isnattan zaatı devleteri kadar ben de cidden müteessirim. Derin saygılarımı kabul etmenizi rica ederim...»

Merhum Hasan Ali Yücel'in şahsına yazdığı 22 Mayıs 1947 tarihli mektubuna verdiğimiz cevap da şu mealde bulunmaktadır:

«27 Mayıs 1947,

Sayın Hasan Ali Yücel. Memleket eğitimindeki başarılı hizmetlerinizin suurlu vatandaşlar vicdanındaki yerinin hiçbir surette sarsılmayacağına inanan çoğunlukta bulunduğumu bildirmekle öğünürüm.

Tahkik buyurduğunuz hâdiseye gelince, İrkçilik tahrikâtı ve Ankara mümayişleriyle ilgili görülerek nezaret altına alınan Dil Tarih Fakültesi sabık asistanlarından Ahmet Ellez'le o tarihte Sıkı Yönetim Komutanı bulunan sayın Orgeneral Sabit Noyon İstanbul Emniyet Müdürlüğünde, Emniyet Müdürü Ah-

met Demir ve benim muvacehemde görüşmüşlerdir.

Yalnız Ankara mümayişlerinin sureti cereyanı ile anının ilgi derecesinin tâyinine taalluk eden ve pek kısa süren bu soruşturmada Ahmet Ellez isim tasrih etmeyerek ödevli bulunduğu fakültede öğrenciler arasında sol faaliyetin mevcut olduğunu, Sabahattin Ali, Nihal Atsız dâvası sırasında, Atsız ile tanıştığını, nümayiş sırasında yanında bulunduğunu söylemiştir.

Ordu içinde yüksek disiplin, kültür ve nezaketi ile mümtaz bir mevkii bulunan orgeneral de cevaben, memleket kanunun hâkim bulunduğunu, eğer mevcutsa komünist faaliyetlerin kanunen yetkili makamlarca hasasiyetle takip edileceğini, ırkçılık tahrikâtı, mümayiş gibi bozguncu hareketlere gençliğin temiz hissiyatının âlet edilmesinin yanlış ve tehlikeli olduğunu ihtar ederek kendisini nezarethaneye göndermiştir Ahmet Ellez bu görüşme sırasında hiçbir suretle sol faaliyetin himayesinden bahsetmediği gibi, sayın orgenerale izafe ettiği cevap da tamamen hilâfi hakikattir. Arzederim. Saygılarımla.

Nâzi ve faşistlerin feci akibeti taklitçilerine bir örnek teşkil ederken, Nürnberg dâvaları da ırkçılık ideolojisinin milletler için nasıl bir felaket olduğunu gözler önüne sermiştir.

Bugün ırkçılık GENOCİDE deyimile Birleşmiş Milletlerde de ağır bir suç olarak kabul edilmiştir. Anayasamız ve diğer mevzuatımızla da bu hareket yasaklanmış ve ceza tehdidi altına konulmuştur.

Fakat, maalesef yurdumuzda dikta heveslisi faşist bozguncuların, Türk gençliğinin samimi ve temiz hislerini

kirli ihtiraslarına paravana yaparak bizi medeni dünyadan yüzlerce yıl geriye götürececek tahriklerle devam ettikleri bir vakıadır.

Aydınlarımızın bu aşırı ce-

İftşa ediyorum

İftşa ediyorum

«Ulus, un yeni mukalesi»
«Türk gençliğinin aldatılmasına asla fırsat vermeyeceğiz.»
Ankara'da, bir ayur gençin yaptığı hareket eselle karşılandı
Arıkat Hâmid Serket, Nihal Adar'ı müdafaa vazifesine Ankara hâkimesine zahit bir telgraf çekildiği anlaşıldı.
Fakülte için büyük bir hava bayramı yapıldı.
Sivastopol önünde

Nihal Atsız'ın Sıkıyönetim Savcısı Kâzım Alöç'e kendi el yazısı ile yazdığı pusula...

reyanlar karşısında Türk gençliğin ışık tutmaları asil görevleridir.

Milletimizi uygarlığa ulaştırabilecek yegâne yolun ana yasa ve özgürlüklerle teminat altına alınmış demokratik sistem olduğuna bütün yurttaşlarımızın artık inanması lazımdır.

YARIN : NETİCE.

Yazan:
KÂZIM ALOÇ
Eski Sıkı Yönetim Savcısı

TÜRKİYE'DE KOMÜNİZM ve İRKÇİLİK

İfşa ediyorum

İrkçilik ve Turancılık dâvası sona erdi

Tahkikatlar, bir çok imkânsızlık sebebiyle yeterli olamamıştır..

— XLV —

Bir süreden beri Türkiye'de yeraltı faaliyeti olarak isimlendirilen komünizm ve ırkçılık için bildiklerimizi ya yanarak naklettik biz bunları sadıklarımızı vesikalara dayanarak naklettik. Bir hülâsa yaparsak şöyle bir neticeye varırız.

2. Cihan harbinin son safhaları Türkiye'de komünist yöneticileri kesif planlı bir teşkilata sevk etmiştir.

Moskovada yetiştirilen elemanlar liderleriyle elele vererek SETA diye adlandırılan komünist şurasını kurmuşlardır. SETA'nın platformunda tesbit edilen gayesi sarıhtır.

Madde 1 — Komünist enternasyonalin BİR ŞUBESİ OLAN TÜRKİYE KOMÜNİST PARTİSİ. TÜRKİYE'NİN HUSUSİ ŞARTLARI İÇİNDE EMPERYALİZM, BURJUVA DEREBEYLERİ ALEYHİNE SOVYET RUSYA CİHAN PROLETERYA İNKİLÂBİ VE MEVCUT HAKİMİYETİN SOVYET REJİMİ TARAFINDAN İSTİHLAFI LEHİNE MÜCADELE EDER? SETA İŞTE BU GAYESİNİN TAHAKKUKU İÇİN

1943 yılında komünist partisinin teşkilatlanması hususunda aldığı kesin karara daima sadık kalmıştır. Bu tarihten itibaren 1952 yılına kadar ağır mahkumiyetlere rağmen aralıksız olarak faaliyetine devam ettiği tesbit edilmiştir.

1943 . 44 yıllarında Reşat Fuat Baraner, 1944 . 45 Mihri Belli, Emin Sekün, 1945 - 46 Doktor Şefik Hüsnü Deymer ve yardımcıları Hâsımattin Özdoğu, Mehmet Boz, Celal Zühtü Benneci ve Nail Çakırhan, 1947 . 51 Zeki Başımarmar

İrkçilik ve Turancılık dâvası sona erince, Sıkıyönetim Mahkemesi, sadece 10 kişiyi mahkûm etmişti.

ve yardımcıları Halil Yalçınkaya, Mehmet Boz, Ömer Lütfü Tuncay, Kemal Ergin, Macit Bilge ve Tevfik Dilmen 1951 - 52 Zeki Başımarmar, Mihri Belli, Halil Yalçınkaya'nın sevk ve idarelerinde kurdukları komünist şebekeler yurdumuzu bir örümcek ağı gibi sarmıştır.

Tahkikatlar birçok imkânsızlık sebebiyle yeterli olmamıştır. Ve yeterli bulunmadığı da liderin Moskova'ya gönderdiği tesbit edilen raporlarıyla sabit olmuştur.

Bu durum karşısında yurdumuzdaki komünizm tehlikesi gözle görülür ve elle tutulur bir hale gelmiştir. Bu tehlikeyi pek önemsemeyen muhterem profesöre bir noktayı tekrar açıklamadan geçemeyeceğim. 1944 yılında İstanbul Üniversitesinde «İleri Gençler Birliği» adını alan komünist partisi 55 sanıkla mahkemeye sevk edilmiş ve 28 sanık mahkûm edilmiştir.

Halbuki dünyaca tanınmış komünist liderin evinde yapılan aramada bulunan

Moskova'ya gönderilmiş gizli bir raporda bu teşekküle 150 gencin fiilen iştirak ettiği ve 500 gencin de komünist şifreler altında toplandığı bildirilmiştir. Bu gençler maaşesef klasik 1917 bolşevik yer altı metodlarıyla teşkilatlandırılmıştır. Yalnız bir müessesemize ait olan bu rakamlar acaba bir tehlikenin alameti sayılmaz mı?

ATATÜRK İLKELERİ VE ANAYASA MİLLİYETÇİLİĞİNE EVET; ATATÜRK DÜŞMANI İRKÇILARIN BOZGUN CULUGUNA HAYIR...

İkinci Cihan harbinin stratejik seyri bir taraftan komünistleri kesif bir faaliyete sevk ederken diğer taraftan Hitler taklitçisi ırkçı ve turancıların siyasî ihtiraslarını kamçulamıştır.

O zamana kadar ilim mevzuu olarak kitaplarda kalmış olan ırk teorilerini milli bün yemize tatbik etmek ve milli bütünlüğü parçalayarak yurdumuzda NAZİLERİN YENİ NİZAMINI kurmak hevesine kapılmışlardır.

Bir kısım turancılar da hükümetin basiretli bitaraflık politikasını unutarak gizli toplantılar tertipleyip ellerinde bulundukları bir takım mühürlerle mümessillik iddia ederek aralarında orta asyayı paylaşmaya kalkışmışlardır.

Büyük ümitlere kapılan bu insanlar, Yurtta Sulh, Cihanda Sulh umdesini benimseyen Atatürk gençliğinin tertemiz hissiyatını bu çeşit gayelerine destek sanmışlardır.

Onlara göre millet demek, ırk demektir. İrk için kan esastır. Şecere lazımdır. Hepsinin ellerinde düzmece ferman gibi şecereleri vardır. İşin garibi hepsi de birbirinin şeceresinin sahteliğini hem de kitaplar neşrederek iddia etmişlerdir. İçişleri bakanlığı mütehassıslar gönderip yaptırdığı incelemeler sonunda önderlerinin şeceresinin arızalı olduğunu meydana çıkarmıştır. Onlara nazaran Türk olmayan unsurlar Boşnak, Lâz, Çerkes, Kürt, Arnavut vs. dir. Bunlara devlet

hizmeti bilhassa silah taşımak şerefi ve subaylık verilmemelidir. Ashı esası olmayan bu inanışları da ufak bir dedikodu yabancı ırk tesbitine kafi bir sebep sayılmıştır.

Hukuk nizamı, akıl ve mantık dışında kalan bu safsataların tahakkukuna kendilerini o kadar inanmışlardır ki, bu hususta dosyalar tutarak tasfiye hazırlıklarına bile başlamışlardır.

Yetkili makamlar, planlı ve esaslı taktik ve direktiflerle mücehhez komünist şebekeleriyle uğraşırken diğer yönden bir profesör ve bir kısım öğretmenler gençlerimizin fikirlerini ifsata çalışmışlardır.

ORTA ASYANIN ARALARINDA TAKSİMİ

Bakınız profesör Zeki Veli-di Togan'ın evinde yapılan aramada ele geçen ve ırkçılık - turancılık dâvasının muhakemesi sırasında incelenen hâtıra defterinin 17 ve 18. sayfalarında ne diyor?...

«... 1941 senesi hayatımda büyük inkılâplar oldu. «Bugünkü Türkistan ve Yakın Mazisi» adlı eserimde yazdığım fikirlerin tahakkuk yoluna girmesi ve bu kitabın Almanca tercüme edilmeye başlamasıdır.

Bu hadiseler yüzünden bir daha siyasî adamım. Türkistan millî birliğini eski âzaları arasında teskerelerle ihya etmeye muvaffak oldum.

Kazak Tahir Karabay, Türkmenlerden bazıları ile 8.7.1941 ve 28.7.1941 de bir komite teşkil ettik. Özbeklerden Azam Oğuz Hemişe nihayet 9.12.1941 ve 25.12.1941 de toplanarak Emin Bey Resulzade, Halim Sabit, Alim Canidris tutsak türklere grubuna komite seçtik...»